תלמוד בבלי

'גמרא ופירושה'

מסכת שבת

חלק יט

דפים קכ"ז-קל"ג

מהדורה ללומדי
הדף היומי

מסכת שבת

עם פירוש גמרא ופירושה
ותבנית ש"ס נהרדעא החדש

חלק יט
דף קכז-קלג

©
כל הזכויות שמורות

יצא לאור ע"י
מכון 'תלמוד והלכה'
רחוב מנחם משיב 12
ירושלים

מהדורת ביקורת

להזמנות מרוכזות לשיעורי הדף היומי
053-3129507

כל הערה והוספה תתקבל בברכה
בפקס 08-9298155

תבנית הש"ס:

שערים ועימוד:

דוד לוי
050-4130067

סדר הלימוד משבת קודש פרשת פנחס תש"פ
עד יום שישי כה תמוז תש"פ

דף היומי מסכת שבת דף קכז עד דף קלג

הנושאים המרכזיים:

דף קכז

- פינוי אוצר [אוצר חדש. מיעוטי במשוי או בהילוכא. פינוי הרבה לפי האורחים]
- מאמרים על הכנסת אורחים
- דברים שהקרן קיימת לעולם הבא
- לדון לכף זכות

דף קכח

- תנאים שסוברים כל ישראל בני מלכים
- מוקצה [בשר או דג חי. דברים שמיועדים לבעלי חיים]
- לדדות תרנגול, בעלי חיים, קטן [והדין ברשות הרבים]
- ליילד או לסייע [בבהמה. באשה. הדלקת נר ליולדת סומא]
- סחיטה בשער

דף קכט

- חילול שבת ליולדת [נסתם הקבר ואמרה צריכה אני. זמן פתיחת הקבר. ג' ז' ל' יום]
- הדלקת מדורה לחימום יולדת וחולה בשבת
- הקזה [אכילה ושתיה אח"כ. ערמה. שהייה בשמש. רוח. קימה מיד]. ימים שמקיזים בהם. ערב יום טוב
- דברים שעושים לצורך הולד

דף קל

- מכשירי מילה אם דוחים את השבת
- גילוי הסכין כשמביאו בשבת ברשות הרבים
- אכילת בשר עוף בחלב
- מצוה שקיבלו עליהם בשמחה. שמסרו ישראל עצמם למיתה עליה
- הבאת סכין דרך גגות וחצירות
- טלטול במבוי עצמו כשלא עשו שיתופי מבואות

דף קלא

- לימוד שאפיית שתי הלחם דוחה שבת מקצירת העומר
- מכשירי מצוה אם דוחים את השבת [לולב. סוכה. מצה. שופר. ציצית ומזוזה]

דף קלב

- מקור לדין מכשירי מילה בשבת. מילה בשבת.
- מקור שמילה דוחה צרעת

דף קלג

- דבר שאין מתכוין. פסיק רישיה
- מקור לדין מילה שלא בזמנה בשבת ויום טוב
- הכרעת ההלכה במכשירי מצוה בשבת
- מילה וצרכיה בשבת
- מקור שאם פירש אינו חוזר על ציצין שאין מעכבין
- התחיל למול סמוך לבין השמשות בשבת
- מוהל שלא עושה מציצה

אלפי שעות תורה
יכולות להיות שלך בקלות!

זכינו ובס"ד חוברות 'גמרא ופירושה' מתקבלות מידי שבוע בקורת רוח ובהנאה מרובה בקרב לומדי הדף היומי די בכל אתר ואתר בארץ הקודש ובתפוצות.

עקב הביקוש הרב אנו נערכים להגדלת תפוצת החוברות המודפסות, לשם כך אנו יוצאים במבצע גיוס שותפים המעוניינים לזכות את הרבים באלפי שעות תורה.

כל שותף יקבל הקדשה בתחתית הדף הנלמד להצלחתו ולהצלחת בני ביתו או להבדיל לע"נ יקיריו.

לשותפות חייגו:

053-3129507 | 052-7652482

דלאמרי אינשי. חשבון קטן תמילה ואם יצמרף ליותר יפנה יותר משום הכי נקט ד' בריש"ש והדר תמשה וה"ש אפילו טוגה: **שלא יגמוו.** משום אשווי גומות: **ברגלו.** מפנה ברגלו לכאן ולכאן דרך הליכתו דלא הוי עלטול: **אבנוה לצורה.** מוכחא מילתא דהוקלה לאוצר: **להספפך.** להחליל לבהמתו: **אסור דברי ר"ש ורבי אחא אומר: לנפי לייא.** כנגד היכן פונה הדבר הזה שתמוך לכיפך ר"ש מתיר מוקצה בכל מקום וכאן הוא מתמיר: **לייא.** היכן כגון חלבי לבהמה כגון לייא דברכות (דף נח.): **נפן.** אבל בציר מהכי לאו אוצר הוא: **נפן.** תלי כור הוא ט"ו סאין: **בד' וב' קופות אין טפי לא.** בקופות עגמות הוא יפנה וימלאם אם ילקח אז אם בכתפו שיעור קופה בפעם אחת אבל טפי לחלוף יותר מה' פעמים כגון לפנות בכלים קטנים וירבה בהילוך לא: **למעוטי בהילוכא עדיף.** ותפ"ג דלפוטי מטי הוא: **אז דילמא מעוטי מטוי עדיף.** ואם בא לפנות בכלים קטנים כשיעור ה' קופות מותר. ולרב מסקא קבעי לה דאמר ה' דוקא: **בי' ובע"ו.** קס"ל לקופות קלי לומר שמפנה בקופות קטנות וירבה בהילוך: **אבדין קלי.** ולא פליגי והכי קאמר בי' בע"ו יפנה בתותן ה' קופות: **הא דמשקלי חדא חדא בקופה.** הן דתניא ד' וה' ולא נחת למגייגא דכלין מייכי בכלין גדולים דמשקלי חדא בקופה והן דתנא בי' וע"ו מייכי בכלים ביונים ובכלין קטנים עשר דמשקלי תרי תרי בקופה ט"ו דמשקלי תלתא תלתא בקופה קקטנים: **כי דקורי דהרפניא.** כ כלין של הרפניא: **איבעיא להו.** אליבא דרב מסקא: **דחוק לתלמידים.** שאין מקום לתלמידים להוסיף: **ועימר.** פנה אם העומרים וכלרמלית הולי ובפחות פחות מד' אמות: **ת"ש ועימר רבי.** אלמא חד גברא פנייהו: **רבי נתפייס עימר.** בתמיה וכי אומרים דנתיא בהכי: **הסכמתא ביתא"ד.** מדאיתי להו בתמני' **כי הדדי: מהסכמת בית המדרש.** דתנא דידן קדמה בריש"ל: **אל נא תעבור.** וחיכוח והלך לקבל האורחים: **ועיון הפלה.** לרוחן בתפלתו: ה"ג

של כדי שמן ושל כדי יין. והא דתנן בפ' המניח (ביצה דף כט:) כדי יין לא יציאם בפל ובקופה[א] היינו ממקום רחוק דמיקחי כעובדין דמול אבל הכא בביתו: **דבולי עלמא למעוטי בהלוכא עדיף.** לא מצי למימר למעוטי במשוי עדיף דהכא דקתני ד' וה' קופות לא מצי סבר הכי דא"כ הוה ליה למימני בעשר וט"ו כשיעור ה' קופות וא"ת והא תנן בפרק אין לדין (שם דף כה.)[ב] שתנה בשדה לא יביאנה במוט ובמוטה אלא מביאה לאיבריה אף על גב דמפיס בהילוכא התם שאני דאיכא טירחא יותר מדאי להביאה שלימה א"נ משום דמיחזי כמוליכה למכור בשוק והא דתמניין בריש שוחל (לקמן דף קמא.) היכי לעבד דמליא בתבלא רבא תימלי בתבלא זוטא קא משקיל בהילוכא דמליא בתבלא זוטא ממלי בתבלא רבא קא משקיל בתבלא זוטא[ג] התם כיון שנהגו למלאות המיס בתבלא רבא לא בתבלא זוטא קשה להם לשנות מכמות שנהגו[ד]: **אע"ג דאית ליה אורחין טובא או דילמא הכל לפי האורחין.**

מכאן יש לרוחיס דהא דתנן במתניתין ד' וה' קופות הוי אפי' בשביל אדם אחד דאי הוי נמי לפי האורחין אמאי נקט ד' וה' ועוד מדלא מפקא ליה אי אי חד מפני כולהו או כל חד לנפשיה אלא בתמ"ל הכל לפי האורחין משמע הא אם אמר אף על גב דאיתרמינו ליה אורחין טובא ליכא לאיסתפוקי ואי אמרינן דד' וה' קופות הוי לפי האורחין אמאי איכא לאפוקי אי חד גברא מפני כולהו או כל חד מפני לנפשיה אלא ממעט בבשיעור דד' וה' אין לפי האורחין אלא אפילו לענוך אדם אחד:

ולטעמיך רבי בנפשיה עימר.

פי' כל הסדה כולה:

דכתיב ויאמר ה' אם נא מצאתי חן וגו'. קסבר כמאן דאמר בגבועות (דף לה:) דהאי הסם קדם לאיכא מאן דאמר התם שהוא חול שלמלאכים היה מדבר שהיה מזמינים:

אוכל מפירותיהן בעולם הזה.

בפ"ק דקדושין (דף לט:) מפ' דהיינו אם היתה[ה] שקולה מכרעת דשכר מצות נהאי עלמא ליכא: כיון

כדאמרי אינשי ואי בעי אפילו טובא נמי מפנין [א]ומאי [ב]אבל לא אם האוצר שלא יגמור כולו [ג] דילמא אתי אשוויי גומות אבל אתחולי מתחיל ומני ר"ש היא דלית ליה מוקצה ת"ר [ד]אין מתחילין באוצר תחילה אבל עושה בו שביל כדי שיכנס ויצא עושה בו שביל והא אמרת אין מתחילין הכי קאמר עושה בו שביל ברגליו בכניסתו וביציאתו תנו רבנן תבואה [ה]צבורה בזמן שהתחיל בה מע"ש מותר להסתפק ממנה בשבת ואם לאו אסור להסתפק ממנה בשבת דברי ר"ש ר' אחא מתיר כלפי לייא אלא אימא דברי ר' אחא [ו]ורבי שמעון מתיר תנא כמה שיעור תבואה [ז]צבורה לתך בעא מיניה רב נחומי בר זכריה מאביי שיעור תבואה [ח]צבורה בכמה אמר ליה הרי אמרו שיעור תבואה צבורה לתך איבעיא להו הני ארבע וחמש קופות דקאמר בארבע וחמש קופות אין טפי לא אלמא למעוטי בהילוכא עדיף או דילמא למעוטי משוי עדיף ת"ש דתני חדא מפנין אפילו ארבע וחמש קופות של כדי שמן ושל כדי יין ותניא אידך בעשר ובחמש עשרה מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר מעוטי בהילוכא עדיף ומר סבר מעוטי במשוי עדיף לא דכ"ע מעוטי בהילוכא עדיף ומי סברת בעשר ובחמש עשרה אקופות קאי אכדין קאי ולא קשיא הא דמשתקלי חד חד בקופה והא דמישתקלי תרי תרי והא דמשתקלי תלתא תלתא ובדקורי דהרפניא איבעיא להו הני ארבע וחמש דקאמר אע"ג דאית ליה אורחין טובא או דילמא הכל לפי האורחין ואת"ל הכל לפי האורחין חד גברא מפני לכולהו או דילמא גברא [ט] גברא מפני לנפשיה ת"ש דאמר רבה אמר רבי חייא פעם אחת הלך רבי למקום אחד וראה מקום דחוק לתלמידים ויצא לשדה ומצא שדה מלאה עומרים ועימר רבי כל השדה כולה [י](שמע מינה הכל לפי האורחין) ורב יוסף א"ר הושעיא פעם אחת הלך ר' חייא למקום אחד וראה מקום דחוק לתלמידים ויצא לשדה ומצא שדה מלאה עומרים ועימר ר' חייא כל השדה כולה [יא]שמע מינה הכל לפי האורחין ועדיין תבעי לך חד גברא מפני ליה לכולא או דילמא כל גברא מפני לנפשיה ת"ש ועימר רבי ולטעמיך רבי בדנפשיה עימר [יב]אלא צוה ועימר ולעולם כל חד וחד מפני לנפשיה: מפני האורחין וכו': א"ר יוחנן [יג]גדולה הכנסת אורחין כהשכמת בית המדרש דקתני מפני לבטול בית המדרש ורב דימי מנהרדעא אמר יותר מהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחין והדר ומפני לבטול בית המדרש [יד]אמר רב יהודה אמר רב [טו]גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה דכתיב [טז]ויאמר [יז](ה') אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר וגו' א"ר אלעזר בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת ב"ו אין קטן יכול לומר לגדול המתן עד שאבא אצלך ואילו בהקדוש ברוך הוא כתיב ויאמר [יח](ה') אם נא מצאתי וגו' אמר רב יהודה בר שילא א"ר אסי א"ר יוחנן [יט]שאם דברים אדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן הכנסת אורחין וביקור חולים [כ]ועיון תפלה והשכמת בית המדרש והמגדל בניו לתלמוד תורה [כא]והדן את חברו לכף זכות איני והא אנן [כב]תנן אלו דברים שאדם עושה אותם ואוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום שבין אדם לחברו יות"ת כנגד כולם [כג]הני אין מידי אחרינא לא הני

[נ]א: עליון, אלא הצריך כל אחד לעצמו, וכדר' אסי דאי אמר אליבא דר' יוחנן כל אחד כשעמיה. פרי מדבך של אבנים, אבנים סדורות זו ע"ג זו. שפשפום, לשפשפם בדגליהם. טאר של קורות, קורות נתונות זו על גב זו. בשוש, כלשון ישמעאל ערים סחינון. נגדר, בלשון ישמעאל מתרו. **ומעוני** לבית המדרש ולאורחיהם והכנת מקום לישיבתם שניהם שוין בדבר מצוה. ושאר השמועה פשוטה היא. **והא** דתנן מפנין ד' ה' קופות, ה"מ לדבר מצוה מדקתני מפני האורחין ומפני ביטול בהמ"ד שהן מצוות, כדרב יהודה אמר שמואל דאמר גדולה הכנסת אורחין, וכדר' יוחנן דאמר אחד מששה דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לו לעולם הבא.

מסורת הש"ס

[א] [בגלה לט:], [ב] [מגלת אסתר ליתא בשלמות פרשת וירא סי' ק"ל], [ג] [נ"ב ליתא בס"ס], [ד] [נ"ד ליתא בס"ס], [ה] [ס"ל מ"ג], [ו] [מסורת הש"ס], [ז] [ל"ל מלרכין], [ח] [ל"ל מלרכין], [ט] [נ"ד מוספות לענ"ל קיח: ד"ה עיון ומוספות ברכות לב: ד"ה כל ותוס' ב"ב קמד: ד"ה עיון], [י] [מלה ס"ק מ"ח קדושין לט: ס"ע"ב], [יא] [ל"ל מלרכין], [יב] [נ"ד בפרש"י ב"מ סד. ותוס' מולין ד. ד"ה דקורקן], [יג] [ל"ל מלרכין], [יד] [ל"ל מלרכין], [טו] [נ"ד מוספות לענ"ל קיח: ד"ה כל ותוס' ב"ב קמד: ד"ה עיון], [טז] [מלה ס"ק מ"ח קדושין לט: ס"ע"ב], [יז] [ל"ל מלרכין], [יח] [נ"ד בפרש"י ב"מ סד. ותוס' מולין ד. ד"ה דקורקן], [יט] [ל"ל מלרכין], [כ] [ל"ל מלרכין], [כא] [ל"ל מלרכין], [כב] [ל"ל מלרכין], [כג] [ל"ל מלרכין]

מוסף תוספות

א. תוכא גבי אורחין שרינן לפנות כדי יין אפי' בקופות. ד"ט:"ל. ב. גבי בהמה מסוכנת. תוס' הש"ס. ג. אלמא תרוייהו שקולין. תוס' הש"ס. ד. אבל בדבר שאינו נוהג תדיר. שפיר מבעיא לי' לכתחילה. הי מינייהו עדיף. תוס' הש"ס.

רב נסים גאון

כמה שעיר הבואה לתך. הלתך הוא חצי כור והוא ט"ו, כי הכור הוא לי' סאה. והכור החומר מדה אחת. כי תרגום חומר כורא כמו שאתה מוצא בירושלמי (מה) האיפה והבת תוכן אחד להם, ואמר התרגום מכילתא וביתא טוקס חד יהי לכון, סכום הלתא סאין למיכל ומעשר כורא. הרי נתברר לו מיכן כי החומר הוא כור וכי הבת הוא ג' סאין, ואמר אחר כך כי עשרת הבתים חומר, נמצא שיעור הכור לי' סאין. ושם אמר (הושע ג) וחומר שעורים ולתך שעורים, ואמרו חכמינו בפרק גיד הנשה (חולין דף צב) אלו ארבעים וחמשה צדיקים. החומר לי' ולתך ט"ו הכל מ"ה. נתקיים לך כי חכור הוא שני לחכים.

רבינו חננאל

(המשך)

מפני האורחין, אע"ג דאית ליה אורחין הרבה אין לו רשות לפנות יותר מזה השיעור, אז דילמא הכל לפי האורחין. ועוד בעיא אחרת, כשמפנין אחד מפנה לכולן, או אם אחד מפנה לעצמו. ואיפשיטא שמעתא הכל לפי האורחין, אם יש לו אורחין הרבה מפנין להן כל צורכן. ובאנו לדקדק מדקתני ועימר רבי את כל השדה [נ"א: את השדה כולה], שאחד מפנה לכולן, ולא עמד. וכי ר' בעצמו עימר אלא צוה ועימרו, ולעולם כל חד וחד לנפשיה. וכיון דלא איפשיטא בהדיא, [אין] חד מפנה לכולהו, מחמרינן לפנויי כל (ד)חד וחד לנפשיה, דאיכוא הוא ומסתבא לחומרא והנכון לפנות כל אחד לעצמו. ומסתייעא הא מילתא מהא דא"ר חנינ' פעם אחד הלך רבי למקום אחד ומצא מדבך של אבנים ואמר לתלמידיו צאו וחשבו לי שנשב עליהן למחר, ולא סמך [ר]בן במחשבתו שלו

ב א מי"ר פכ"ו מהל' שבת הלכה עו ופוש"ע בס' הלכה ג. ג ב מי"ר פ' שבת הלכה יד וסו:

ד ד טוש"ע שם סעיף ב: ה ה ו מי"ר ומגמ שם ופוש"ע שם ס"ג:

ו ז מי"ר פ"ד מהלכות שבת הלכה ב:

ז ח מגמ עשין יב:

ח ט מי"ר פ"ה מהלכות דעות הלכה ז ופכ"א מהלכות מתנהלין הלכה י ופוש"ע מ"מ סימן ח סעיף י:

ט י מי"ר פ"ג מהלכות מ"מ הלכה ג מגמ שם ופוש"ע י"ד סימן רמו סעיף יח:

מוסף תוספות

א. תוכא גבי אורחין שרינן לפנות כדי יין אפי' בקופות. ד"ט:"ל. ב. גבי בהמה מסוכנת. תוס' הש"ס. ג. אלמא תרוייהו שקולין. תוס' הש"ס. ד. אבל בדבר שאינו נוהג תדיר. שפיר מבעיא לי' לכתחילה. הי מינייהו עדיף. תוס' הש"ס.

תורה אור השלם

1 וַיֹּאמַר אֲדֹנָי אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אַל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדֶּךָ:

בראשית יח ג

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא יגמוד טוט (דילמא מט' גומות) תפ"ה וע"ש ס"ש ומתק: (ב) שם אי דילמא נגמא נגמא הגבראי:

גליון הש"ס

גמרא נדולה הכנסת אורחים. עי' כ"מ דף ה' ע"ש ומוספות שם ד"ה חזייה:

מוסף רש"י

שלא יגמוד בולו. אם לא היו שם אלא אחנע אי מתמ קופות, שהתמון לו במקום שם יומר, אמן לא תמיני לפנות מאן ונגנות אח הנלפם, דנמא הוי כה נומ ומפוה לה (ביצה כו.). **והדן את חבירו לכף זכות.** כל מי שהמנע עליו אמור שנתקיים לנוכה עד שתבא בכיכור שלהיו קן, שאם אתה מדין בן יהיו אוחך מן הטמוס לזכות (אבות פ"א מ"ו).

רבינו חננאל

ולתך זה האמור כאן, הוא שיעור הקופות ששנינו במשנתינו. ואע"ג דלא איתאמרא בהדיא בגמרא דילן, הא איתפרש בתלמוד א"י, ר' זעירא שאל לר' יאשיה כמה שיעור הקופות, א"ל נלמוד סתום מן המפורש דתניין המן בבי קופות של ג' ג' סאין תרומין של הלישה. ושיעור לתך חצי כור והוא ט"ו סאין. ונמצא שיעור המשנה דתרוייהו שיעור אחד, וכראוקמא רב חסדא למתניתין ד' מה, והכין שמעתא דא סלקא. ועלה קמבעיא לן מעוטי בהילוכא עדיף או מעוטי במשוי עדיף. ואמרינן ת"ש דתני חדא מפנין אפילו ד' וה' קופות של כדי יין וכדי שמן, ותניא אידך בעשר ובחמש עשרה. ואוקימנא דאינון אחד הוא ואכדין קאי ולא אקופות, הוא מתניתא דקתני חמש הכין פירושא, חמש כדות גדולות שאין מכילה הקופה יותר מכדה אחת, והא מתניתא דקתני בעשר ובחמש עשרה, בעשר כדות בחמש קופות והן בינוניות שנמצאו ב' כדות בכל קופה, והא דתני ט' ע"ג ג' כדות בכל קופה. והא דשתקלי תלת תלת בכל קופה כגון דקורי הרפניא, פי' כדות שעושין בהרפניא והן קטנות ונרטלות ג' ג' בקופה, שנמצא שיעור משקל כל כדה קטנה סאה והבינונית סאה וחצי, והגדולה ג' סאין. **ותוב איבעיא לן הני דקא מפנינן** ד' אז ה' קופות

קכז: מפנין פרק שמונה עשר שבת

ביון דחזיא לבהן שפיר דמי. אע"ג דאמר בשילהי סיה (לעיל דף מז.) דנגדי עניים לעשירים לא הכא דכ"ע מזיא אלא איסורא הוא דרבינ עליה:[א] אבל התם לא חזו מחמת גריעותא ומיהו עטעמא נמי לא אמרינן התם טעמא דבסמוך דאי בעי מפקר לנכסיה והא דאמר לבהן חזיא כל הכלים (לעיל ד' קכה.). שיני פרוזמיות אמין בהן ג' על ג' אין מטלטלין אותן משמע הא יש בהן אלא על אלא מטלטלים היינו לעניים אל"ג אפילו לעשירים בדנא לעניים: **דאי בעי מפקר לנכסיה.** [ב]הוה מצי למימר [ג]כלעיל כיון דמזיד[ד] אלא מעטא דמזיד טעמא דאפקי לדידיה מצי חזי אמר ובפרק אלו שנה שאלו (בכרכות דף לה:) ובפרק אלו שאלו (בכרכות ד' מז.) אלינעזר לחלי לטעמא[ה]: **האי אדרנן.** מדקנקו אידגן משמע אפי' לא רלה אפי הבית תימה אכתי אפילו הקדימו בכרי נמי לא נחייב אלא אידגן ולאה אפי הבית אל"ל דאי לא כתב דהכמוהם אל"ל דכולם מיירן אפילו לא אידגן אמאן כתי' קרא מוקמי ליה במסקנא דהיינו לא אידגן אפילו לאה אפי הבית אפי הבית אל"ל אל"ל אל דנקנו אידגן היינו כלל דינו אראה אפי הבית אלא דמילתא נמקן דאמר בנבא מלינעא אלא דמילתא דפסיקא נקנו לאיכא נמקן דאמר בנבא מלינעא אלא בעינן לאיש אפי הבית אלא בזיתים ועבנים לנאי בני גוזן ינינו: **האי** קמ"ל דאין חומש מעבב. ואף על גב דמצנאן לן בפרק הזהב (סס דף נ.), אי מעבב לא לא ולא פטינו מהכא משום[ה] דהוה מצי למימלי דאגב מחרינא פטיינ:[ו] אבל

כיון דחזיא לבהן שפיר דמי. אע"ג דאמר בשילהי סיה (לעיל דף מז.) דנגדי עניים לעשירים לא הכא דכ"ע מזיא אלא איסורא הוא דרבינ עליה:[א] אבל התם לא חזו מחמת גריעותא ומיהו עטעמא נמי לא אמרינן התם טעמא דבסמוך דאי בעי מפקר לנכסיה והא דאמר לבהן חזיא כל הכלים (לעיל ד' קכה.). שיני פרוזמיות אמין בהן ג' על ג' אין מטלטלין אותן משמע הא יש בהן אלא על אלא מטלטלים היינו לעניים אל"ג אפילו לעשירים בדנא לעניים: **דאי בעי מפקר לנכסיה.** [ב]הוה מצי למימר [ג]כלעיל כיון דמזיד[ד] אלא דמזיד טעמא דאפקי לדידיה מצי חזי אמר ובפרק אלו שנה שאלו (בכרכות דף לה:) ובפרק אלו שאלו (בכרכות ד' מז.) אלינעזר לחלי לטעמא[ה]: **האי אדרנן.** מדקנקו אידגן משמע אפי' לא רלה אפי הבית תימה אכתי אפילו הקדימו בכרי נמי לא נחייב אלא אידגן ולאה אפי הבית אל"ל אל"ל אל דנקנו אידגן היינו כלל דינו אראה אפי הבית אפי הבית אל"ל אל דנקנו אידגן היינו כלל דינו אראה אפי הבית אלא דמילתא דפסיקא נקנו לאיכא נמקן דאמר בנבא מלינעא אלא בעינן לאיש אפי הבית אלא בזיתים ועבנים לנאי בני גוזן ינינו: **האי** קמ"ל דאין חומש מעבב. ואף על גב דמצנאן לן בפרק הזהב (סס דף נ.), אי מעבב לא לא ולא פטינו מהכא משום[ה] דהוה מצי למימלי דאגב מחרינא פטיינ:[ו] אבל

הני נמי [ז](בגמילות חסדים שייכי ל"א הני) בהני שייכי ת"ר הדן חבירו לכף זכות דינן אותו לזכות ומעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעה"ב אחד בדרום שלש שנים ערב [ח]יום אמר לו תן לי שכרי ואלך ואזון את אשתי ובני אמר לו אין לי מעות אמר לו תן לי פירות אמר לו אין לי תן לי קרקע אין לי תן לי בהמה אין לי תן לי כרים וכסתות אין לי הפשיל כליו לאחוריו והלך לביתו בפחי נפש לאחר הרגל נטל בעה"ב שכרו בידו ועמו משוי ג' חמורים אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני מגדים והלך לו לביתו אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו אמר לו בשעה שאמרת לו תן לי שכרי ואמרתי אין לי מעות במה חשדתיני אמרתי שמא פרקמטיא בזול נודמנה לך ולקחת בהן ובשעה שאמרת לי תן לי בהמה ואמרתי אין לי בהמה במה חשדתיני אמרתי שמא מושכרת ביד אחרים בשעה שאמרת לי תן לי קרקע ואמרתי לך אין לי קרקע במה חשדתיני אמרתי שמא מוחכרת ביד אחרים [ט]היא ובשעה שאמרתי לך אין לי פירות במה חשדתיני אמרתי שמא אין מעושרות ובשעה שאמרתי לך אין לי כרים וכסתות במה חשדתיני אמרתי שמא הקדיש כל נכסיו לשמים א"ל העבודה כך היה הדרתי כל נכסי בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה

וכשבאתי אצל חבירי בדרום התירו לי כל נדרי ואתה כשם שדנתני לזכות המקום ידין אותך לזכות ת"ר [י]מעשה בחסיד אחד שפרה ריבה אחת בת ישראל ולמלון השכיבה תחת מרגלותיו למחר ירד וטבל ושנה לתלמידיו ואמר [כ](להן) בשעה שהשכבתיה תחת מרגלותי במה חשדתוני אמרנו שמא יש בנו תלמיד אצאן בדוק לרבי בשעה שירדתי וטבלתי במה חשדתוני אמרנו שמא מפני טורח הדרך אירע קרי לרבי אמר להם העבודה כך היה ואתם כשם שדנתוני לכף זכות המקום ידין אתכם לכף זכות תנו רבנן פעם אחת הוצרך דבר אחד לתלמידי חכמים אצל מטרוניתא אחת שכל גדולי רומי מצויין אצלה אמרו מי ילך אמר להם ר' יהושע אני אלך לך ר' יהושע ותלמידיו לכון שהגיע לפתח ביתה חלץ תפיליו ברחוק ארבע אמות ונכנס ונעל הדלת בפניהן אחר שיצא ירד וטבל ושנה לתלמידיו ואמר [כא](להן) בשעה שהלצתי תפילין במה חשדתוני אמרנו סבור רבי לא יכנסו דברי קדושה במקום טומאה בשעה שנעלתי במה חשדתוני אמרנו שמא דבר מלכות שיל בינו לבינה בשעה שירדתי וטבלתי במה חשדתוני אמרנו שמא ניתה צינורא מפיה של בגדיו של רבי אמר להם העבודה כך היה ואתם כשם שדנתוני לזכות המקום ידין אתכם לזכות: מפנין תרומה טהורה מפני תרומה טמאה וכו': פשיטא לא צריכא [א]דמנחה ביד ישראל מהו דתימא כיון דלא חזיא ליה אסור קמ"ל כיון דחזיא לבהן שפיר דמי: [ב]ודמאי (וכו'): דמאי הא לא חזי ליה [ג]כיון דאי בעי מפקר ליה לנכסיה והוה עני וחזיא ליה השתא נמי חזי ליה [ד]דתנן [ה]מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי ואמר רב הונא תנא ב"ש אומרים אין מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי וב"ה אומרים מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי: ומעשר ראשון שנטלה תרומתו וכו': פשיטא לא צריכא שהקדימו בשבולים ונטלה הימנו תרומת מעשר ולא נטלה הימנו תרומה גדולה וכי הא [ו]דא"ר אבהו אר"ל [ז]מעשר ראשון שהקדימו בשבולין פטור מתרומה גדולה שנא' [ח]והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר שבתוך מעשר ראשון אלא נטלה מן המעשר [ט]א"ל רב פפא לאביי א"ה אפי' הקדימו בכרי נמי ליפטר? [כ]מבל מתנותיכם תרימו וגו' ומה ראית האי אידגן והאי לא אידגן: פשיטא [ל]לא צריכא שנתן את הקרן ולא נתן את החומש הא קמ"ל דאין חומש מעכב: והתורמם חיבש כו': דווקא יבש אבל לח לא מ"ט כיון דמריר לא אכלה: אבל

הני נמי [ז](בגמילות חסדים שייכי ל"א הני) בהני שייכי ת"ר הדן חבירו לכף זכות דינן אותו לזכות ומעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעה"ב אחד בדרום שלש שנים ערב [ח]יום אמר לו תן לי שכרי ואלך ואזון את אשתי ובני אמר לו אין לי מעות אמר לו תן לי פירות אמר לו אין לי תן לי קרקע אין לי תן לי בהמה אין לי תן לי כרים וכסתות אין לי הפשיל כליו לאחוריו והלך לביתו בפחי נפש לאחר הרגל נטל בעה"ב שכרו בידו ועמו משוי ג' חמורים אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני מגדים והלך לו לביתו אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו אמר לו בשעה שאמרת לו תן לי שכרי ואמרתי אין לי מעות במה חשדתיני אמרתי שמא פרקמטיא בזול נודמנה לך ולקחת בהן ובשעה שאמרת לי תן לי בהמה ואמרתי אין לי בהמה במה חשדתיני אמרתי שמא מושכרת ביד אחרים בשעה שאמרת לי תן לי קרקע ואמרתי לך אין לי קרקע במה חשדתיני אמרתי שמא מוחכרת ביד אחרים [ט]היא ובשעה שאמרתי לך אין לי פירות במה חשדתיני אמרתי שמא אין מעושרות ובשעה שאמרתי לך אין לי כרים וכסתות במה חשדתיני אמרתי שמא הקדיש כל נכסיו לשמים א"ל העבודה כך היה הדרתי כל נכסי בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה

וכשבאתי אצל חבירי בדרום התירו לי כל נדרי ואתה כשם שדנתוני לזכות המקום ידין אותך לזכות ת"ר [י]מעשה בחסיד אחד שפרה ריבה אחת בת ישראל ולמלון השכיבה תחת מרגלותיו למחר ירד וטבל ושנה לתלמידיו ואמר [כ](להן) בשעה שהשכבתיה תחת מרגלותי במה חשדתוני אמרנו שמא יש בנו תלמיד אצאן בדוק לרבי בשעה שירדתי וטבלתי במה חשדתוני אמרנו שמא מפני טורח הדרך אירע קרי לרבי אמר להם העבודה כך היה ואתם כשם שדנתוני לכף זכות המקום ידין אתכם לכף זכות תנו רבנן פעם אחת הוצרך דבר אחד לתלמידי חכמים אצל מטרוניתא אחת שכל גדולי רומי מצויין אצלה אמרו מי ילך אמר להם ר' יהושע אני אלך לך ר' יהושע ותלמידיו לכון שהגיע לפתח ביתה חלץ תפיליו ברחוק ארבע אמות ונכנס ונעל הדלת בפניהן אחר שיצא ירד וטבל ושנה לתלמידיו ואמר [כא](להן) בשעה שהלצתי תפילין במה חשדתוני אמרנו סבור רבי לא יכנסו דברי קדושה במקום טומאה בשעה שנעלתי במה חשדתוני אמרנו שמא דבר מלכות שיל בינו לבינה בשעה שירדתי וטבלתי במה חשדתוני אמרנו שמא ניתה צינורא מפיה של בגדיו של רבי אמר להם העבודה כך היה ואתם כשם שדנתוני לזכות המקום ידין אתכם לזכות: מפנין תרומה טהורה מפני תרומה טמאה וכו': פשיטא לא צריכא [א]דמנחה ביד ישראל מהו דתימא כיון דלא חזיא ליה אסור קמ"ל כיון דחזיא לבהן שפיר דמי: [ב]ודמאי (וכו'): דמאי הא לא חזי ליה [ג]כיון דאי בעי מפקר ליה לנכסיה והוה עני וחזיא ליה השתא נמי חזי ליה [ד]דתנן [ה]מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי ואמר רב הונא תנא ב"ש אומרים אין מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי וב"ה אומרים מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי: ומעשר ראשון שנטלה תרומתו וכו': פשיטא לא צריכא שהקדימו בשבולים ונטלה הימנו תרומת מעשר ולא נטלה הימנו תרומה גדולה וכי הא [ו]דא"ר אבהו אר"ל [ז]מעשר ראשון שהקדימו בשבולין פטור מתרומה גדולה שנא' [ח]והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר שבתוך מעשר ראשון אלא נטלה מן המעשר [ט]א"ל רב פפא לאביי א"ה אפי' הקדימו בכרי נמי ליפטר? [כ]מבל מתנותיכם תרימו וגו' ומה ראית האי אידגן והאי לא אידגן: פשיטא [ל]לא צריכא שנתן את הקרן ולא נתן את החומש הא קמ"ל דאין חומש מעכב: והתורמם חיבש כו': דווקא יבש אבל לח לא מ"ט כיון דמריר לא אכלה: אבל

הסאה שביד הכהן תרומת מעשר שנתן לו הלוי, אחד מסאה מן התבואה שביד ישראל. דכיון שראוי שאיני הארץ לא היו מפרישין מעשר (לכהן) [נתונבן] ללוי, חייב הקונה לתת אחד מסאה לכהן שיעור תרומת מעשר) שחייב בו מיתה. אבל המעשר שהוא בלאו לא היא חייבהו מספק, דזה פפורש בגמרא ריומא בס"ק דף ט ע"א דבסוף טוטה בשמנת דיוחנן כהן גדול דעבירה הדדיית המעשר דבכמ". שם. דדאמר זה כיון שהוא ספק מעושר ספק אינו מעושר הוזרהנו מפני חיי נפש לאכסניים כפרוטר. ומה שאמר רש"י דאינו מעשר מן המעשר.

מצאנו מעשר שאינו הארץ לקיים אם הוא מעשר שני, ושנה שלישית אינו מעשר שני, לשנה שלישית אינו מעשר (שני) אלא מעשר עני. ראינו חייב להפריש לא אילו אלא אחרי שיקבור ויגדיש דוזה דעעדר כבר בגורן. לפיכך אמר רש"י לקיים אם בא ישראל מי שהיו לו עשרה עומרין שבלין, וקודם שיכניסן לגורן לדוש נתן מהן עומר אחד מעשר ללוי, הלוי אינו חייב לתת מסנו אלא תרומת מעשר לכהן, שהשיבלין לא נתחייבו [לא] בתרומה אלא (אלא) בתרומה אלא המעשר, והבא שם לדברוי הן המקרא הזה [והרחמתם ממנו תרומת ה' וגו'], והקשה עליו רב פפא למה הוצרכתה לדחוק דהיינו דבר בשבולין, אפילו בכרי הלוי להפרישם המעשר אלא תרומת מעשר. ופירק לו כיון שהעמידו כרי אידגן, וקרינא בה מכל מתנותיכם תרימו שכולל הכל. המעשר שני והקדש שנפדו. הוצרך להזכירו הכנא, להודיע שאם לא נתן החומש [אין החומש] מעכב.

מוספי תוספות

א. חזיי לאחריני. לא מקנה הארם בשהוא מדבר למטורדנים ולא בכרית ונגע בו פרוקה חצרך לשבול, כי היכן של נכרים נזרי עליו חכמים טומאה. ועיקר זה הוא מה שאמר הקב"ה בענין הקב (ויקרא סח) וכי ירוק הוב בטהור, יכול אפילו רקק ולא נגע יהא טמא ת"ל בטהור. ובתוספתא ובין בפרק חמישי אמרו ורירו וכיחו ומימי האף שלו הרי כרוקן. דטעמא עינו דם מגפתו חולב האשה מטמאין טומאת משקה, ובזו ורוקן ומימי רגליו מטמאים טומאה חמורה. וזאת הוורה מיוחדת ביושרא בלבר אבל לא בנכרים, והחכמים הם שגורו עליהם שיהו מזבין לכל הבריות. והמצא מיצא בזה בפס נדה בפרק בנות כותים (דף לז) כשאמרו בית שמי דם הנברית טהור, הקשה להם מזו הבריתא. ולא חלקו בית שמאי אלא בדמה בלבר אבל רוקה אין מן שהוזלק בו כי הוא טמא ושורפין עליו את התרומה. וכבר פירשו טעמם של בית שמי שהיהרו דמה (וטיהרו) [ומטאן] רוקה ומימי רגליה, דשכיחי נזרי בהו בבנו דמה דלא שכיחא לא נזרי בה רבנן. ובית הלל הכל אצלם טמא. ושם במסכת שקלים (פיח מ"א) שניו כל הרוקן הנמצאים בירושלים שהיהין חוץ משל שוק הצלין, הנוסי בתלמוד בנו מערבא ר' אבון בשם ר' יהושע קבלין של נים היה שם. המשנה טהרות בפרק ה' (משנה ח) שנינו שוטח אחד בעיר אם נכרית אם כותית הם הרוקן שבעיר טמאין. וקודם לכן בפרק ד' אמרו אל ר' פסיקות שורפין את התרומה אחר מתן ספק רוקן. כבר נתבאר לך עכשיו ותתקיים מכל מה שהקדמנו כי רוק הנכרים טמא וכי נזדיה דרבנן היא. ובפרק ויציאות השבת (דף סז) אמרו פסיקות באושא גזור עליהן, ולפיכך הוצרך ר' יהושע בן חנניא שבילה. והמצא בס"ד יומא בפרק הוציאו לו את הכף (דף מז) אברה עליו רב רבי שמעאל בן קימחית שיצא דבר עם עובר אחר בשוק וניתנה צינורא מפיו על בגדו, ונכנס ושבאב אחיו ושימש תחתיו. ובתוכר בקדוש (תניא דף כג) המצא בזירת צינורא דעם הארץ, וזה בענין הקדוש. מפנין תרומה טהורה מפני תרומה טמאה שחייב בה מיתה. אבל המעשר שהוא מתוקן ומי אינו מתוקן, ובאינו שם עיקר בזירתו.

לקיים מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה, פירי חייבה הוורה להפרישם תרומה ומעשר מן הדגן שכבר נעשה גורן, ובכרכי ראשית דגנך תתיר ויצרכך כו', ואינו נקרא דגן אלא אחרי דישתו בגורן והנמדתו כרי. והתורה אמרה להפרישם מן הדגן בעיר אבל לא בשדה. ואחרינו אמר שנה ראשונה ושנה שנית מעשר שני, ושנה שלישית אינו מעשר (שני) אלא מעשר עני. ראינו חייב להפרישם לא אילו אלא אחרי דישתו בגורן. לפיכך אמר רש"י לקיים אם בא ישראל מי שהיו לו עשרה עומרין שבלין, וקודם שיכניסן לגורן לדוש נתן מהן עומר אחד מעשר ללוי, הלוי אינו חייב לתת מסנו אלא תרומת מעשר לכהן, שהשיבלין לא נתחייבו [לא] בתרומה אלא המעשר, והבא שם לדברוי הן המקרא הזה [והרחמתם ממנו תרומת ה' וגו'], והקשה עליו רב פפא למה הוצרכתה לדחוק דהיינו דבר בשבולין, אפילו בכרי הלוי להפרישם המעשר אלא תרומת מעשר. ופירק לו כיון שהעמידו כרי אידגן, וקרינא בה מכל מתנותיכם תרימו שכולל הכל. המעשר שני והקדש שנפדו. הוצרך להזכירו הכנא, להודיע שאם לא נתן החומש [אין החומש] מעכב.

מוספי רש"י

מאכילים את העניים דמאי. דלוז עמי הארץ מעכרים הם וזומרים דרבנן בעלמא הוא (כרכות מז. ובע"ז ערינון יז:) שהעמידו בספק שוב ונבי עניים ומאכילין לא המעמיד בספק (סוכה דלה:). ואת האכסניא. חיילות מלכי ישראל המטולין על בני הגיירות לוזן לנבין עליהם ומפיזים ומאכלים הן וכסי הן בעניים בוחלין ואינן מעכרים (שוכה שם) לא צריכא שהקדימו לשבולים. לי קדם לא הכהן ונטל מעשר בשבלים פטור מתרומה גדולה, והכהן הוא לי לוזנל תרומה גדולה מחלה אחד ממחמשים, דלמעמא דרבנן לחמים, וכמיב (שמות כב) מלאתך ומיצך לא תאחר, נמלאת תרומה גדולה אל כהן ונתן המעשר הוא אחד ממחמשים שנו, לגד מתרומה מעשר שנו הלי לחפרים תרומה מעשרנו (ברכות מז:), ובכי הא דא"ר אבהו. אמתעמנן מתמיהן דכיון הוא אלדיר מעשר שבשבלים פטור מתרומה גדולה. אמרו לי לכהן לוזנל לוזנל תרומה גדולה מחלה. שכרי קרקה לחפרים, ולכלו אחרי מעשר כמה אמעיר, וזה שנטל מעשר אחלה ונמלא אלא מתרומה תרומה גדולה אל יתן לכהן אלא אחד ממחמשים ואם הכל אחד ממחמשים כמה אמעיר, נמלא אלו מתרומה גדולה שנמעשר זה (ביצה יג:). אי הכי אפילו הקדימו. [המתנה. בבר. אמעמתמן, נמי ליפטר. לי מהאי קרא (שם), עליך אמר קרא. אלא אמתר כן (שם). מהיר מתרומתיכם תרימו. בפרק לייט כיצד אפל כלים מדבר, ומביי בהאי קרא אל כל תרומה שם חייבים לחפרים (כרכות מז:) אפילו תרומה גדולה (ברוכן לא: ובפסחים לא:) שם הקדיש לי אם הכהן בכרי דקבל אמעמיתי דקדם תרומה גדולה (ברוכן לא: ובפסחים לא:) שם הקדיש לי אם הכהן בכרי דקבל אמעמיתי דקדם תרומה גדולה אל יתן לכהן אלא אחד ממחמשים לחפרים, וכמיב (שמות כב) מלאתך ומיצך לא תאחר, נמלאת תרומה גדולה אל כהן ונתן המעשר הוא אחד ממחמשים שנו, לגד מתרומה מעשר שנו הלי לחפרים תרומה מעשרנו (ברכות מז:). ובכי הא דא"ר אבהו. אמתעמנן מתמיהן דכיון הוא אלדיר מעשר שבשבלים פטור מתרומה גדולה. אמרו לי לכהן לוזנל לוזנל תרומה גדולה מחלה. שכרי קרקה לחפרים, ולכלו אחרי מעשר כמה אמעיר, וזה שנטל מעשר אחלה ונמלא אלא מתרומה תרומה גדולה אל יתן לכהן אלא אחד ממחמשים כמה אמעיר, נמלא אלו מתרומה גדולה שנמעשר זה (ביצה יג:). אי הכי אפילו הקדימו. [המתנה. בבר. אמעמתמן, נמי ליפטר. לי מהאי קרא (שם), עליך אמר קרא. אלא אמתר כן (שם). מהיר מתרומתיכם תרימו. בפרק לייט כיצד אפל כלים מדבר, ומביי בהאי קרא אל כל תרומה שם חייבים לחפרים (כרכות מז:) אפילו תרומה גדולה (ברוכן לא: ובפסחים לא:) שם הקדיש לי אם הכהן בכרי דקבל אמעמיתי דקדם

שבת קודש יט תמוז תש"פ שבת דף קכז

ביאור ב' במשנה: אין איסור טירחה לפנות יותר מחמש קופות. לא יפנה את כל האוצר שלא יבוא להשוות גומות. מותר להתחיל באוצר שלא הסתפק ממנו, כרבי שמעון שאין מוקצה

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: מה ששנינו במשנה 'מפנין ארבע וחמש קופות', היינו: **אַרְבַּע וְחָמֵשׁ** (דף קכז) **כִּדְאָמְרִי אִינָשֵׁי** - כמו שאנשים אומרים, מפנים קצת, ואם צריכים מפנים יותר, **וְאִי בָּעֵי אֲפִלּוּ טוּבָא נָמֵי מְפַנִּין** - ואם צריך מותר לפנות אפילו יותר,

וּמַאי, אֲבָל לֹא אֶת הָאוֹצָר, שֶׁלֹּא יִגְמֹר כֻּלּוֹ - לא יפנה את כל האוצר, **דִּילְמָא אָתֵי לְאַשְׁווּיֵי גֻּמּוֹת** - שמא יבוא להשוות גומות,

אֲבָל אַתְחוֹלֵי מַתְחִיל - מותר לפנות מאוצר, אף אם עדיין לא השתמשו בו, **וּמַנִּי, רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא דְּלֵית לַהּ מֻקְצֶה** - לשיטת רבי שמעון גם חפצים שאינם עומדים לשימוש, כיון שהם ראויים לשימוש, אינם אסורים בטלטול מדין מוקצה.

ברייתא כרבי יהודה שיש מוקצה, ואעפ"כ אם מטלטל על ידי רגליו, שמהלך באוצר, אין בזה איסור

תָּנוּ רַבָּנַן, אֵין מַתְחִילִין בָּאוֹצָר תְּחִלָּה - מחסן שלא התחילו עדיין להסתפק ממנו, הרי הוא מוקצה, שאינו עומד לשימוש (כדעת רבי יהודה שיש מוקצה), **אֲבָל עוֹשֶׂה בּוֹ שְׁבִיל כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס וְיֵצֵא.**

מבררת הגמרא: **עוֹשֶׂה בּוֹ שְׁבִיל, וְהָא אָמְרַתְּ אֵין מַתְחִילִין?**

מבארת הגמרא: **הָכִי קָאָמַר, עוֹשֶׂה בּוֹ שְׁבִיל בְּרַגְלָיו בִּכְנִיסָתוֹ וּבִיצִיאָתוֹ** - מפנה ברגליו לכאן ולכאן דרך הליכתו, שבאופן זה אין זה בכלל 'טלטול'.

◆◆◆

כמות תבואה שהיא נחשבת לאוצר שמקצים דעתו ממנה [ולדעה הסוברת שיש מוקצה, אסור לטלטלה]

תָּנוּ רַבָּנַן, תְּבוּאָה צְבוּרָה, בִּזְמַן שֶׁהִתְחִיל בָּהּ - שהסתפק ממנה **מַעֲרֶב שַׁבָּת, מֻתָּר לְהִסְתַּפֵּק** [להאכיל לבהמתו] **מִמֶּנָּה בְּשַׁבָּת.**

וְאִם לָאו [אם לא התחיל להסתפק ממנה מערב שבת], **אָסוּר לְהִסְתַּפֵּק מִמֶּנָּה בְּשַׁבָּת,** כיון שהיא מוקצה, שבזה שהיא 'צבורה' מוכח שהקצו אותה לאוצר. **דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן.**

רַבִּי אַחָא מַתִּיר.

שואלת הגמרא: **כְּלַפֵּי לֵיָא** - כנגד היכן פונה דבר זה, הרי רבי שמעון מתיר במוקצה בכל מקום, וכיצד כאן רבי שמעון אוסרו משום מוקצה.

עונה הגמרא: **אֶלָּא אֵימָא: דִּבְרֵי רַבִּי אַחָא** [שהוא האוסר], **וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר.**

תָּנָא כַּמָּה שִׁעוּר תְּבוּאָה צְבוּרָה [שדינו כאוצר לאסור להסתפק ממנו בשבת אם לא הסתפק ממנו מערב שבת], **לֶתֶךְ** (חצי כור, והוא חמש עשרה סאה), אבל פחות מכך אינו נחשב 'אוצר', ואין אדם מקצה דעתו מלהשמש בזה.

בְּעָא מִנֵּהּ רַב נְחוּמִי בַּר זְכַרְיָה מֵאַבָּיֵי, שִׁעוּר תְּבוּאָה צְבוּרָה בְּכַמָּה?

אֲמַר לֵהּ: הֲרֵי אָמְרוּ שִׁעוּר תְּבוּאָה צְבוּרָה, לֶתֶךְ.

✦ ✦ ✦

ספק: אם עדיף לפנות בקופות קטנות וללכת הרבה פעמים, או עדיף לפנות בקופות גדולות וללכת קצת פעמים

בביאור המשנה, ביאר רב חסדא שאסור לפנות יותר מחמש קופות, כיון שהוא טירחה יתירה. הגמרא מסתפקת בדעתו: **אִבַּעְיָא לְהוּ, הָנֵי אַרְבַּע וְחָמֵשׁ קַפּוֹת דְּקָאָמַר, בְּאַרְבַּע וְחָמֵשׁ קַפּוֹת, אִין** - מותר לפנות בד' או ה' קופות ויכול למלאות את הקופות, וכך ילך ד' או ה' פעמים. אבל **טְפֵי** [יותר מד' או ה' פעמים], **לָא** - לא ילך, ואף אם רוצה לפנות בכל פעם כמות קטנה, וללכת יותר פעמים, אסור,

אַלְמָא לְמַעוֹטֵי בְּהִלּוּכָא עֲדִיף - ואם כך הוא הדין הרי מוכח שעדיף ללכת פחות פעמים ואף שבכל פעם יסחוב כמות גדולה יותר. **אוֹ דִילְמָא לְמַעוֹטֵי מַשּׂוֹי עֲדִיף** - או שעדיף לסחוב כל פעם קצת, כמות קטנה יותר, וללכת יותר פעמים.

הצעת פשיטת הספק: בברייתא משמע שנחלקו בעניין זה תנאים

תָּא שְׁמַע, דְּתָנֵי חֲדָא מְפַנִּין אֲפִלּוּ אַרְבַּע וְחָמֵשׁ קַפּוֹת שֶׁל כַּדֵּי שֶׁמֶן וְשֶׁל כַּדֵּי יַיִן,

וְתַנְיָא אִידַּךְ, בְּעֶשֶׂר וּבַחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה,

מַאי לָאו בְּהָא קָמִפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר [הברייתא הראשונה סוברת] **מַעוֹטֵי בְּהִלּוּכָא עָדִיף,** ולכן מפנין רק ד' או ה' קופות, ויסחוב אותם בד' או ה' פעמים, ולא יותר,

וּמָר סָבַר [והברייתא השניה סוברת] **מַעוֹטֵי בְּמַשּׂוֹי עָדִיף,** ולכן מפנים כמות של ד' או ה' קופות - אפילו בעשר או בחמש עשרה קופות קטנות, שמחלק כל קופה גדולה לקופות קטנות, וסוחב כל פעם מעט, והולך יותר פעמים עם כמות קטנה.

דחיית ההצעה: אפשר לבאר שלכולי עלמא עדיף למעט בהילוך, ואין כונת הברייתא שיטלטלו בעשר או חמש עשרה פעמים, אלא שבחמש קופות נכנסים כמות של עשר או חמש עשרה כדים

לָא, דְּכֻלֵּי עָלְמָא מַעוֹטֵי בְּהִלּוּכָא עָדִיף,

וּמִי סָבְרַתְּ בְּעֶשֶׂר וּבַחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַקַּפּוֹת קָאֵי - וכי אתה סבור שהברייתא מדברת על עשר וחמש עשרה קופות, אין זה כך, אלא: **אַכַּדִּין קָאֵי** - כונת הברייתא לומר, שמותר לפנות כמות של עשר וחמש עשרה כדים, בחמש קופות.

וְלָא קַשְׁיָא, הָא [הברייתא שאמרה בד' או ה' קופות, מדברת בכדים גדולים] **דְּמִשְׁתַּקְּלִי חַד חַד בְּקַפָּה,** שבכל קופה אחת נותן כד אחד, ונמצא שהולך חמשה פעמים בכל פעם עם קופה אחת.

וְהָא [ובברייתא שאמרה בעשר, לא מדובר בעשר קופות אלא בעשר כדים בינונים] **דְּמִשְׁתַּקְּלִי תְּרֵי תְּרֵי** [שבכל קופה וקופה אפשר לקחת ולסחוב שתים שתים, שהקופה גדולה

ואפשר לתת בה כמה כדים בינונים, ונמצא שעשרה כדים בינונים נכנסים בחמש קופות, והולך חמש פעמים ומוציאם],

וְהָא [ומה שאמרה הברייתא בחמש עשרה, מדובר בכדים יותר קטנים], **דְּמִשְׁתַּקְּלִי תְּלָתָא תְּלָתָא** [שבכל קופה אפשר לקחת ולסחוב שלש שלש כדים] **וּבִדְקוּרֵי דְּהַרְפַּנְיָא**, [כמו הכדין של מקום שנקרא 'הרפניא' שהם קטנים], ונמצא שחמש עשרה כדים נכנסים בחמש קופות, והולך חמש פעמים ומוציאם.

◆◆◆

ספק: מה שהתירו לפנות רק ד' או ה' קופות, אם יש לו יותר אורחים, האם מותר לפנות יותר

בביאור המשנה, ביאר רב חסדא שאסור לפנות יותר מחמש קופות, כיון שהוא טירחה יתירה. הגמרא מסתפקת בדעתו: **אִבַּעְיָא לְהוּ, הָנֵי אַרְבַּע וְחָמֵשׁ דְּקָאָמַר, אַף עַל גַּב דְּאִית לֵהּ אוֹרְחִין טוּבָא, אוֹ דִּילְמָא הַכֹּל לְפִי הָאוֹרְחִין.**

וְאִם תִּמְצֵי לוֹמַר הַכֹּל לְפִי הָאוֹרְחִין, חַד גַּבְרָא מִפַּנֵּי לְכָלְהוּ, אוֹ דִּילְמָא גַּבְרָא גַּבְרָא מִפַּנֵּי לְנַפְשֵׁהּ.

פשיטת הספק: בברייתא משמע שהכל לפי האורחים, ואם יש יותר אורחים מותר לפנות לפי צורכם

תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַבָּה אָמַר רַבִּי חִיָּיא: פַּעַם אַחַת הָלַךְ רַבִּי לְמָקוֹם אֶחָד, וְרָאָה מָקוֹם דָּחוּק לַתַּלְמִידִים - שלא היה מקום לתלמידים להושיבם, **וְיָצָא לַשָּׂדֶה, וּמָצָא שָׂדֶה מְלֵאָה עֲמָרִים, וְעִמֵּר רַבִּי כָּל הַשָּׂדֶה כֻּלָּהּ** - פינה את העומרים, **(שְׁמַע מִנַּהּ הַכֹּל לְפִי הָאוֹרְחִין).**

וְרַב יוֹסֵף אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: פַּעַם אַחַת הָלַךְ רַבִּי חִיָּיא לְמָקוֹם אֶחָד, וְרָאָה מָקוֹם דָּחוּק לַתַּלְמִידִים, וְיָצָא לַשָּׂדֶה, וּמָצָא שָׂדֶה מְלֵאָה עֲמָרִים, וְעִמֵּר רַבִּי חִיָּיא כָּל הַשָּׂדֶה כֻּלָּהּ, שְׁמַע מִנַּהּ הַכֹּל לְפִי הָאוֹרְחִין.

ספק ב': אם אחד מפנה לכל האורחים, או כל אחד מפנה לעצמו

וַעֲדַיִן תִּבְעֵי לָךְ חַד גַּבְרָא מִפַּנֵּי (לֵהּ) לְכָלְהוּ, אוֹ דִּילְמָא כָּל גַּבְרָא וְגַבְרָא מִפַּנֵּי לְנַפְשֵׁהּ?

[הצעת פשיטת הספק:] **תָּא שְׁמַע, וְעִמֵּר רַבִּי,** משמע שאחד פינה לכולם.

[דחיית ההצעה:] **וּלְטַעְמָךְ, רַבִּי בְּדִנְפָשֵׁיהּ עִמֵּר** - רבי בעצמו עימר, וכי הדרך של נשיא לפנות בכצמו, **אֶלָּא צִוָּה וְעִמֵּר** [על ידי אחרים], **וּלְעוֹלָם כָּל חַד וְחַד מִפַּנֵּי לְנַפְשֵׁהּ** - כל אחד ואחד פינה לעצמו.

◆◆◆

שנינו במשנתינו: **מִפְּנֵי הָאוֹרְחִין וְכוּ'.**

מאמרים על גדולת הכנסת אורחים

[כהשכמת בית המדרש:] **אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: גְּדוֹלָה הַכְנָסַת אוֹרְחִין כְּהַשְׁכָּמַת בֵּית הַמִּדְרָשׁ, דְּקָתָנֵי מִפְּנֵי הָאוֹרְחִין וּמִפְּנֵי בִּטּוּל בֵּית הַמִּדְרָשׁ,** ומכך שהמשנה משווה את שניהם, משמע שהם שווים בדרגתם.

[יותר מהשכמת בית המדרש:] **וְרַב דִּימִי מִנְּהַרְדְּעָא אָמַר: יוֹתֵר מֵהַשְׁכָּמַת בֵּית הַמִּדְרָשׁ, דְּקָתָנֵי מִפְּנֵי הָאוֹרְחִין. וַהֲדַר** [ואחר כך אמרה המשנה:] **וּמִפְּנֵי בִּטּוּל בֵּית הַמִּדְרָשׁ.**

[יותר מהקבלת פני שכינה] **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: גְּדוֹלָה הַכְנָסַת אוֹרְחִין מֵהַקְבָּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה, דִּכְתִיב ״וַיֹּאמַר ה׳ אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אַל נָא תַעֲבֹר״ וְגוֹ׳.** והניחו, והלך לקבל האורחים.

[מאמר על מידת הקב״ה:] **אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בֹּא וּרְאֵה שֶׁלֹּא כְּמִידַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִידַּת בָּשָׂר וָדָם,**

מִידַּת בָּשָׂר וָדָם, אֵין קָטָן יָכוֹל לוֹמַר לַגָּדוֹל הַמְתֵּן עַד שֶׁאָבֹא אֵצְלְךָ,

וְאִילּוּ בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּתִיב ״וַיֹּאמַר ה׳ אִם נָא מָצָאתִי״ וְגוֹ׳.

רבי יוחנן: ששה דברים אוכל פירותיהם בעוה״ז והקרן קיימת לעולם הבא

אָמַר רַב יְהוּדָה בַּר שִׁילָא אָמַר רַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שִׁשָּׁה דְּבָרִים אָדָם אוֹכֵל פֵּרוֹתֵיהֶן בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא.

וְאֵלּוּ הֵן: א. **הַכְנָסַת אוֹרְחִין.** ב. **וּבִיקּוּר חוֹלִים.** ג. **וְעִיּוּן תְּפִלָּה** [לכוין בתפלתו]. ד. **וְהַשְׁכָּמַת בֵּית הַמִּדְרָשׁ.** ה. **וְהַמְגַדֵּל בָּנָיו לְתַלְמוּד תּוֹרָה.** ו. **וְהַדָּן אֶת חֲבֵרוֹ לְכַף זְכוּת.**

[שאלה, הרי שנינו ד׳ דברים אחרים] שואלת הגמרא: **אִינִי, וְהָא אָנַן תְּנַן: אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה אוֹתָם וְאוֹכֵל פֵּרוֹתֵיהֶן בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא, וְאֵלּוּ הֵן: כִּבּוּד אָב וָאֵם, וּגְמִילוּת חֲסָדִים, וַהֲבָאַת שָׁלוֹם שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, וְתַלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם,**

[ומשמע: **הָנֵי, אִין** - אלו, כן. **מִידֵּי אַחֲרִינָא** - דברים אחרים, **לָא]** [עמוד ב]

[תשובה: כולם בכלל הד׳ שבמשנה:] עונה הגמרא: **הָנֵי נָמֵי (בִּגְמִילוּת חֲסָדִים שָׁיְכִי,** אלו גם שייכים בגמילות חסדים.

לִישְׁנָא אַחֲרִינָא, הָנֵי) בְּהָנֵי שָׁיְכִי, אלו באלו שייכים,

הכנסת אורחים וביקור חולים - היינו גמילות חסדים.

ועיון תפלה - היינו בכלל גמילות חסדים, דכתיב (משלי יא) גומל נפשו (שמכוין בתפילה) איש חסד (שעושה בזה גמילות חסדים).

השכמת בית המדרש וגידול בנים לתלמוד תורה - היינו תלמוד תורה.

דן את חבירו לכף זכות - בכלל הבאת שלום, דמתוך שהוא מכריעו לזכות, ואמר לא חטא לי בזאת, אנוס היה, או לטובה נתכוון יש שלום ביניהן.

✦✦✦

תָּנוּ רַבָּנַן, הַדָּן חֲבֵרוֹ לְכַף זְכוּת, דָּנִין אוֹתוֹ לִזְכוּת.

מעשה באדם שדן לכף זכות

וּמַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁיָּרַד מִגְּלִיל הָעֶלְיוֹן, וְנִשְׂכַּר אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת אֶחָד בַּדָּרוֹם שָׁלֹשׁ שָׁנִים.

עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים אָמַר לוֹ (א): **תֵּן לִי שְׂכָרִי, וְאֵלֵךְ וְאָזוֹן אֶת אִשְׁתִּי וּבָנַי.**

אָמַר לוֹ: אֵין לִי מָעוֹת.

אָמַר לוֹ (ב): **תֵּן לִי פֵּרוֹת.**

אָמַר לוֹ: אֵין לִי.

אמר לו (ג): **תֵּן לִי קַרְקַע.**

אמר לו: **אֵין לִי.**

אמר לו (ד): **תֵּן לִי בְּהֵמָה.**

אמר לו: **אֵין לִי.**

אמר לו (ה): **תֵּן לִי כָּרִים וּכְסָתוֹת.**

אמר לו: **אֵין לִי.**

הִפְשִׁיל כֵּלָיו לַאֲחוֹרָיו, וְהָלַךְ לְבֵיתוֹ בְּפַחֵי נֶפֶשׁ [בדאבון נפש],

לְאַחַר הֶרֶגֶל, נָטַל בַּעַל הַבַּיִת שְׁכָרוֹ בְּיָדוֹ, וְעִמּוֹ מַשּׂוֹי שְׁלֹשָׁה חֲמוֹרִים,

אֶחָד שֶׁל מַאֲכָל,

וְאֶחָד שֶׁל מִשְׁתֶּה,

וְאֶחָד שֶׁל מִינֵי מְגָדִים,

וְהָלַךְ לוֹ לְבֵיתוֹ,

אַחַר שֶׁאָכְלוּ וְשָׁתוּ, נָתַן לוֹ שְׂכָרוֹ.

אָמַר לוֹ: בְּשָׁעָה שֶׁאָמַרְתָּ לִי (א) **תֵּן לִי שְׂכָרִי, וְאָמַרְתִּי 'אֵין לִי מָעוֹת', בַּמֶּה חֲשַׁדְתַּנִי,**

אָמַרְתִּי, שֶׁמָּא פִּרְקְמַטְיָא בְּזוֹל נִזְדַּמְּנָה לְךָ וְלָקַחְתָּ בָּהֶן,

וּבְשָׁעָה שֶׁאָמַרְתָּ לִי (ב) **תֵּן לִי בְּהֵמָה, וְאָמַרְתִּי 'אֵין לִי בְּהֵמָה', בַּמֶּה חֲשַׁדְתַּנִי**

אָמַרְתִּי, שֶׁמָּא מֻשְׂכֶּרֶת בְּיַד אֲחֵרִים.

בְּשָׁעָה שֶׁאָמַרְתָּ לִי (ג) **תֵּן לִי קַרְקַע, וְאָמַרְתִּי לְךָ אֵין לִי קַרְקַע, בַּמֶּה חֲשַׁדְתַּנִי.**

אָמַרְתִּי, שֶׁמָּא מֻחְכֶּרֶת בְּיַד אֲחֵרִים הִיא, שנותנה לחברו בכך וכך כורין לשנה :

וּבְשָׁעָה שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ (ד) **אֵין לִי פֵּרוֹת, בַּמֶּה חֲשַׁדְתַּנִי.**

אָמַרְתִּי, שֶׁמָּא אֵינָן מְעֻשָּׂרוֹת,

וּבְשָׁעָה שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ (ה) **אֵין לִי כָּרִים וּכְסָתוֹת, בַּמֶּה חֲשַׁדְתַּנִי**

אָמַרְתִּי, שֶׁמָּא הִקְדִּישׁ כָּל נְכָסָיו לַשָּׁמַיִם,

אָמַר לוֹ: הָעֲבוֹדָה [לשון שבועה, נשבע בעבודה בבית המקדש], **כָּךְ הָיָה, הִדַּרְתִּי כָּל נְכָסַי בִּשְׁבִיל הוּרְקָנוֹס בְּנִי שֶׁלֹּא עָסַק בַּתּוֹרָה,** ולא רציתי שיהנה ממוני, ולכן הקדשתיו לשמים, **וּכְשֶׁבָּאתִי אֵצֶל חֲבֵרַי בַּדָּרוֹם הִתִּירוּ לִי כָּל נְדָרַי,**

וְאַתָּה, כְּשֵׁם שֶׁדַּנְתַּנִי לִזְכוּת, הַמָּקוֹם יָדִין אוֹתְךָ לִזְכוּת.

◆◆◆

מעשה בתלמידים שדנו לכף זכות

תָּנוּ רַבָּנַן, מַעֲשֶׂה בְּחָסִיד אֶחָד [או ר' יהודה בן בבא, או ר' יהודה בר' אלעאי] **שֶׁפָּדָה רִיבָה** [נערה] **אַחַת בַּת יִשְׂרָאֵל, וְלַמָּלוֹן** [כשבאו ללון] **הִשְׁכִּיבָהּ תַּחַת מַרְגְּלוֹתָיו.**

לְמָחָר יָרַד וְטָבַל, וְשָׁנָה לְתַלְמִידָיו, וְאָמַר לָהֶן: בְּשָׁעָה שֶׁהִשְׁכַּבְתִּיהָ תַּחַת מַרְגְּלוֹתַי בַּמֶּה חֲשַׁדְתּוּנִי,

אָמַרְנוּ, שֶׁמָּא יֵשׁ בָּנוּ תַּלְמִיד שֶׁאֵינוֹ בָּדוּק לְרַבִּי. שאינו מכיר במדותיו, לסמוך עליו ולהניחה אצלנו:

אמר להם: **בְּשָׁעָה שֶׁיָּרַדְתִּי וְטָבַלְתִּי בַּמֶּה חֲשַׁדְתּוּנִי,**

אמרו לו: **אָמַרְנוּ שֶׁמָּא מִפְּנֵי טֹרַח הַדֶּרֶךְ אֵרַע קֶרִי לְרַבִּי,**

אָמַר לָהֶם: הָעֲבוֹדָה כָּךְ הָיָה,

וְאַתֶּם, כְּשֵׁם שֶׁדַּנְתּוּנִי לְכַף זְכוּת, הַמָּקוֹם יָדִין אֶתְכֶם לְכַף זְכוּת.

◆◆◆

עוד מעשה בתלמידים שדנו לכף זכות

תָּנוּ רַבָּנַן, פַּעַם אַחַת הִצְרַךְ דָּבָר אֶחָד לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים אֵצֶל מַטְרוֹנִיתָא [נכרית] **אַחַת, שֶׁכָּל גְּדוֹלֵי רוֹמִי מְצוּיִין אֶצְלָהּ,**

אָמְרוּ: מִי יֵלֵךְ,

אָמַר לָהֶם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אֲנִי אֵלֵךְ.

הָלַךְ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְתַלְמִידָיו, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְפֶתַח בֵּיתָהּ חָלַץ תְּפִלָּיו בְּרִחוּק אַרְבַּע אַמּוֹת וְנִכְנַס וְנָעַל הַדֶּלֶת בִּפְנֵיהֶן,

אַחַר שֶׁיָּצָא, יָרַד וְטָבַל וְשָׁנָה לְתַלְמִידָיו, וְאָמַר לָהֶן: בְּשָׁעָה שֶׁחָלַצְתִּי תְּפִלִּין בַּמֶּה חֲשַׁדְתּוּנִי.

אָמַרְנוּ: כְּסָבוּר רַבִּי לֹא יִכָּנְסוּ דִּבְרֵי קְדֻשָּׁה בִּמְקוֹם טֻמְאָה,

בְּשָׁעָה שֶׁנָּעַלְתִּי בַּמֶּה חֲשַׁדְתּוּנִי.

אמרו לו: **אָמַרְנוּ שֶׁמָּא דְּבַר מַלְכוּת יֵשׁ בֵּינוֹ לְבֵינָהּ,** והיית צריך להעלימו,

אמר להם: **בְּשָׁעָה שֶׁיָּרַדְתִּי וְטָבַלְתִּי בַּמֶּה חֲשַׁדְתּוּנִי.**

אמרו לו: **אָמַרְנוּ, שֶׁמָּא נִתְּזָה צִנּוֹרָא** [רוק] **מִפִּיהָ עַל בְּגָדָיו שֶׁל רַבִּי,** וגזרו על הנכרים שיהיו כזבים לכל דבריהם.

אָמַר לָהֶם: הָעֲבוֹדָה כָּךְ הָיָה.

וְאַתֶּם, כְּשֵׁם שֶׁדַּנְתּוּנִי לִזְכוּת, הַמָּקוֹם יָדִין אֶתְכֶם לִזְכוּת.

◆◆◆

שנינו במשנה: **מְפַנִּין תְּרוּמָה טְהוֹרָה וְכוּ',**

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא** [שמפנים תרומה, שהיא ראויה לשימוש ואינה מוקצה].

מבארת הגמרא: **לָא צְרִיכָא** [לא הוצרכה המשנה להשמיענו שמפנים תרומה], אלא באופן

דְּמַנְּחָה בְּיַד יִשְׂרָאֵל, מַהוּ דְּתֵימָא - הייתי אומר, **כֵּיוָן דְּלָא חַזְיָא לֵהּ** - כיון שתרומה לא ראויה לישראל, **אָסוּר** לפנותה.

קָא מַשְׁמַע לַן - לכן השמיעה לנו המשנה, **כֵּיוָן דְּחַזְיָא לְכֹהֵן, שַׁפִּיר דָּמֵי** - כיון שהתרומה ראויה לכהן, אינה מוקצה ומותר לפנותה.

◆◆◆

שנינו במשנה: **וּדְמַאי וְכוּ׳,**

שואלת הגמרא: **דְּמַאי, הָא לָא חֲזֵי לֵהּ** - הרי הוא לא ראוי לו, שאסור לאכול דמאי, ומדוע אינה מוקצה ומותר לפנותה.

עונה הגמרא: **כֵּיוָן דְּאִי בָּעֵי מַפְקַר לֵהּ לְנִכְסֵהּ** - כיון שאם ירצה יכול להפקיר את נכסיו, **וְהָוֵה עָנִי וַחֲזֵי לֵהּ** - ויהיה עני, ואזי הדמאי יהיה ראוי לו כדלהלן), **הַשְׁתָּא נָמֵי חֲזֵי לֵהּ** - כעת גם אף שלא הפקיר את נכסיו ואינו עני, הדמאי ראוי לו, כלומר: דמאי אינו מוקצה, שיש אופן שיכול לאוכלו.

[המקור שדמאי ראוי לעניים] **דִּתְנַן: מַאֲכִילִין אֶת הָעֲנִיִּים דְּמַאי, וְאֶת הָאַכְסַנְיָא** [חייל של מלך ישראל שהוטל על בני העיר לפרנסם] **דְּמַאי.**

וְאָמַר רַב הוּנָא: תָּנָא, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין מַאֲכִילִין אֶת הָעֲנִיִּים דְּמַאי, וְאֶת הָאַכְסַנְיָא דְּמַאי.

וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מַאֲכִילִין אֶת הָעֲנִיִּים דְּמַאי, וְאֶת הָאַכְסַנְיָא דְּמַאי. (וטעם הדבר שלא אסרוהו על העניים, מפני שהם צריכים לחזר על הפתחים, והם מחזרים גם על פתחי עם הארץ, וסמכו על כך שרוב עמי הארץ מעשרין).

◆◆◆

שנינו במשנה: **וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁנִּטְּלָה תְּרוּמָתוֹ וְכוּ׳.**

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא** [שמפנים מעשר ראשון שהפרישו ממנו תרומת מעשר].

מבארת הגמרא: **לָא צְרִיכָא** [לא הוצרכה המשנה להשמיענו שמפנים מעשר ראשון שניטלה תרומתו] אלא באופן **שֶׁהִקְדִּימוֹ בְּשִׁבֻּלִים** [לפני שהשלים את מלאכת התבואה (לפני שעשה מירוח) הקדים ונתן מעשר ראשון ללוי, לפני שנתן תרומה גדולה], **וְנִטְּלָה הֵימֶנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר** [מתוך המעשר ראשון, הפריש מעשר מן המעשר] **וְלֹא נִטְּלָה הֵימֶנּוּ תְּרוּמָה גְּדוֹלָה,** ועל אופן זה השמיעה לנו המשנה שהמעשר ראשון פטור מתרומה גדולה, שהרי בדרך כלל כשמפרישים תחילה תרומה גדולה, המעשר ראשון כבר מתוקן שאין בו 'תרומה גדולה', וכאן אף שלא הפריש 'תרומה גדולה' המעשר ראשון מתוקן, שבאופן זה אין חיוב להפריש מהמעשר ראשון 'תרומה גדולה',

וְכִי הָא דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁהִקְדִּימוֹ בְּשִׁבֻּלִין פָּטוּר מִתְּרוּמָה גְּדוֹלָה, שֶׁנֶּאֱמַר לגבי המעשר ראשון שביד הלוים **'וַהֲרֵמֹתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת ה׳ מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר',** ודורשים מהפסוק: **מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר אָמַרְתִּי לְךָ, וְלֹא תְּרוּמָה גְּדוֹלָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר.**

אֲמַר לֵהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: אִי הָכִי [אם כך, שהלוי לא מחוייב להפריש תרומה גדולה, אף באופן שעדיין לא הפרישו מהתבואה תרומה גדולה], **אֲפִילּוּ הִקְדִּימוֹ בִּכְרִי נָמֵי לִפְטַר** - יהיה

כך הדין שהלוי פטור מלהפריש תרומה גדולה, גם אם הקדימו ונתנו מעשר ראשון לפני תרומה גדולה - לאחר שכבר מירחו את הכרי.

אֲמַר לֵה אביי: **עָלֶיךָ אָמַר קְרָא 'מִכֹּל מַתְּנוֹתֵיכֶם תָּרִימוּ' וְגוֹ',** פסוק זה גם מדבר על המעשר שביד הלוים, ומהלשון 'מכל מתנותיכם' משמע שצריך להפריש כל צד תרומה שבו, והיינו אפילו תרומה גדולה.

אמר ליה רב פפא: **וּמָה רָאִיתָ** לומר שאם הקדימו לתת מעשר ראשון ללוי לפני תרומה גדולה - בשלב שכבר מירחו את התבואה, חייב הלוי לתת תרומה גדולה. ואם הקדימו את הלוי, בשלב שעדיין לא מירחו את התבואה, אין צריך הלוי לתת תרומה גדולה.

אמר לו אביי: **הַאי אִדְּגַן** - תבואה זו שעשו לה מירוח, נגמרה מלאכתה וחל עליה חובת תרומה, כדכתיב (דברים יח) ראשית דגנך, ולכן אף שהלוי קיבל את המעשר ראשון לפני התרומה גדולה, כבר חל על התבואה חיוב תרומה גדולה.

וְהַאי לָא אִדְּגַן - אבל תבואה שעדיין לא עשו בה מירוח, ועדיין היא לא היתה בכלל 'ראשית דגנך', לא היה עליה כלל חיוב תרומה גדולה, ועל זה נאמר בפסוק שהלוי לא מתחייב אלא במעשר מן המעשר ולא בתרומה גדולה.

◆◆◆

שנינו במשנה: **וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְכוּ'** והקדש שנפדו.

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא?**

מבארת הגמרא: **לָא צְרִיכָא** [לא הוצרכה המשנה להשמיענו שמפנים מעשר שני והקדש שנפדו] אלא באופן **שֶׁנְּתַן אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא נָתַן אֶת הַחֹמֶשׁ** [שצריך להוסיף בפדיונו],

הָא קָא מַשְׁמַע לַן [וזאת השמיעה לנו המשנה], **דְּאֵין חֹמֶשׁ מְעַכֵּב.**

◆◆◆

שנינו במשנה: **וְהַתּוֹרְמוֹס הַיָּבֵשׁ כּוּ'** מפני שהוא מאכל לעזים.

מדייקת הגמרא: **דְּוִקָּא יָבֵשׁ, אֲבָל לַח לָא,**

מַאי טַעְמָא, כֵּיוָן דְּמָרִיר [שהתורמוס הלח הוא מר] **לָא אָכְלָה** - העזים לא אוכלות אותו, והרי הוא מוקצה.

מפנין פרק שמונה עשר שבת קכח.

שלא יעלה פרומה. קח קלקח דעתך שלא יעלה תרומת מעבר שלו: **אסיפון.** שלקן עליו לורה: **חלב.** עצב שמשמרת בעומקה כנגדו ולאין כרשיו מתפשטין ולא מתרך לשרלה: **עמעוה.** בעוה הטיבה: **ינלנו.** לאור הוא להיות לו פילון ולהאפילן: **על מכוסיקו.** בצבע הלון וגזר משום מחיקת שממנון: **שכן דרכן לסון.** כלא מכה חלכך לאו מוכחת מילבא לכרפילה: **סחקינן.** הזמינון: **אסור לעגלנו.** ולפילו הזמינם למאכל בהמה דטיריחא היא: **פיאה אווז וקורנית.** לקמיה מפרש לה: **כהיגון לעלים.** ליינכן: **שלא יקעוס בגלי.** כדרך חול כדלמתן (לעיל דף עד:) הלי מפן דפריס מלקח דמי לעוחן: ממלילתא דרבי יהודה גרסינן מוגל ולחול ונלבד שלא יחנו כלי הרכב וחכמי' אומרים מוגל כראשי אלבעותיו ונלבד שלא יחנו בידו הרכב דרך חול. כך מלאתי בתוספתא דרבנן ממחרי דבכולי ידא חסור אלא מלבד מלא מלבא מלא מלבא מלא מלבא

בשר תפוח מפני שהוא מאכל לחיה. תימה לימא מפני שהוא מאכל לכלבים וי"ל דכרכי יהודה אתיא ואינו מסריח כפירות הקונטרס אלא חזי ליה וכל מידי דחזי ליה לאינשי לא מקלא לכלבים אבל מפני שהוא מאכל לחיה מותר לטלטלו דכל ישראל בני מלכים הם ורב הסדא אלא אמר כשר תפל מהאי טעמא ליתא ליה כל ישראל בני מלכים: **אין** עוקרין בהמה וחיה ועוף. לספרים דגרסי רה"ל הך בריימתא פליגא אקמייתא בתרתי דלייתקין הא דדיי מדדינן אפילו בלה"ר ולעיל קתני בחצר בחצר ומו סיפא דמוקמת לתרנגולת דאין מדדין בלה"ר ולעיל קתני בחצר אבל לא ולספרים דגרסי אין עוקרין בהמה חיה ועוף בחצר אבל לא דמי: **בחצר** אבל אם היה גורר אסור: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב בהמה שנפלה לאמת המים מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ואם עלתה עלתה מיתבי: בהמה שנפלה לאמת המים עושה לה פרנסה במקומה בשביל שלא תמות פרנסה אין כרים וכסתות לא לא קשיא: הא דאפשר בפרנסה הא דאי אפשר בפרנסה אפשר בפרנסה אין ואי לא מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה והא: קא מבטל כלי מהיכנו סבר מבטל כלי מהיכנו דרבנן: צער בעלי חיים דאורייתא ואתי דאורייתא ודחי דרבנן: תרנגולת שברחה וכו': דוחין אין מדדין לא תנינא להא דת"ר: מדדין בהמה חיה ועוף בחצר אבל לא את התרנגולת מאי טעמא לא אמר אביי משום דמקפיא נפשה תני חדא מדדין בהמה וחיה ועוף בחצר אבל לא ברה"ר והאשה מדדה את בנה ברה"ר ואצ"ל בחצר ותניא אידך אין עוקרין בהמה וחיה ועוף בחצר אבל דוחין בהן שיכנסו הא גופא קשיא אמרת אין עוקרין אבל דדיי מדדינן: הדר אמרת דוחין אין מדדין לא אמר אביי סיפא אתאן לתרנגולת אמר אביי דשחיט תרנגולת לכבשיהנו לכרעיה בארעא אי נמי נידל להו מידל דדילמא מנח להו לטופריה בארעא ועקר להו לסימנים: **מתני'** אין מילדין את הבהמה ביום טוב אבל מסעדין ומילדין את האשה בשבת וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת וקושרין את הטיבור רבי יוסי אומר אף חותכין וכל צרכי מילה עושין בשבת: **גמ'** כיצד מסעדין רב יהודה אמר אוחז את הולד שלא יפול לארץ רב נחמן אמר דוחק בבשר כדי שיצא הולד תניא כוותיה דרב יהודה כיצד מסעדין אוחזין את הולד שלא יפול לארץ ונופח לו בחוטמו ונותן לו דד לתוך פיו כדי שינק אמר רשב"ג מרחמין היינו על בהמה טהורה ביו"ט היכי עביד אמר אביי מביא בול של מלח ומניח לה בתוך הרחם כדי שתזכור צערה ותרחם עליו ומזלפין מי שליא על גבי ולד כדי שתריח ריחו ותרחם עליו ודוקא טהורה אבל טמאה לא מ"ט טמאה לא מרחקא ולדא ואי מרחקא ולדא לא מקרבא: מילדין את האשה וכו': מכדי תנא ליה מילדין את האשה וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת לאתויי מאי לאתויי הא דתנו רבנן אם היתה צריכה לגר חבירתה מדלקת לה את הגר ואם היתה צריכה לשמן חבירתה מביאה לה שמן ביד ואם אינו ספק ביד מביאה בשערה ואם אינו ספק בשערה מביאה לה בכלי אמר מר אם היתה צריכה לגר חבירתה מדלקת לה את הגר פשיטא לא צריכא בסומא מהו דתימא כיון דלא חזיא אסור קא משמע לן איתובי מיתבא דעתה סברא אי איכא מידי חזיא חבירתא ועבדה לי: אם היתה צריכה לשמן וכו': תיפוק ליה משום סחיטה רבה ורב יוסף דאמרי תרוויהו אין סחיטה בשיער רב אשי אמר אפי' תימא יש סחיטה בשיער מביאה לה בכלי דרך שערה דבמה דאפשר לשנויי משנינן אמר רב יהודה אמר שמואל חיה כל זמן שהקבר פתוח בין אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת נסתם הקבר בין אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת נסתם הקבר בין אמרה צריכה

כשר תפוח. מסריח: **נחתום.** לא מזיק ליה לרם דמתם שלקח הנמחיים היא אוכלת: **מפני הסכנה.** שמא יפתה לדם מהם: **מתני' כופין** לא אוכלת: **מפני הסכנה.** שמא יפתה לדם מהם: **מתני' כופין** **סל בפני האפרוחים.** שמעניין דכלי ניטל לדבר שאינו ניטל בשבת ורבי יאלחק משני לה [ב] בפ"ג בגליון למקומו: **שבראם.** מן הבית: **דוחין.** ביציים: **מדדין עגלים.** מן הבית: **בלוארו ובגלדין וגורלו ומסייעו** [ג] **ומנענע** לו ברגליו: **אפי' מדדה אף בנה.** אוחזתו בזרועותיו מאחוריו **ומסייעתו** והוא מניע רגליו והולך: **שנוטו אחת ומניח אחת.** שהתינוק מניע את רגליו כשמניח אחת מגביה אחת: **אבל גורר אסור.** מפני שנוטאתו: **גמ' ואי לא.** כגון שהמיס עמוקין: **והא קמבטל כלי מהיכנו.** דמשהיתם תמתיה אין יכול לטלטלו דדומה לסותר בנין [ד] מדרבנן: **צער בעלי חיים דאורייתא.** שנאמר עזוב תעזוב עמו [ה] ואיכא מאן דלית ליה טעמא דקלא משום צער בעלי חיים גאלו מליאות (ב"מ דף נב:): **מדדין לא.** שלא יהא אוחזה בגפיה ורגליה וגוענין לאחר ומוליכה: **דמקפיא נפשה.** מגבהת עצמה מן הארץ ומגמא זה מטלטל אבל אוחזה כשאוחזין בגפיהן הן מהלכין ברגליהן. ומיהו ברה"ר לא משום שמא יגביה מן הארץ ומגמא עוטאן דקמתמא כרבנן דפליגי עליה דרבי נתן בהמלגיע (לעיל דף לא.) גבי המוליא חיה ועוף בין חיין בין שחוטין חייב. והשתא מדלה את בנה אפילו לה"ר אי נמי מגביה ליה מי עוטא את עצמו דהכי מוקמינן התם דבשלמא מודו רבנן לרבי נתן: **מקפיא.** כגון שקפו יתייכו דמגיגה (דף מז:): **אין עוקרין.** רגליה לגמרי מן הארץ דמוקמה היא לטלטלה: **דדיי מדדינן.** אוחזה בשני לדייה בידו ומדלה והוה טלטול טפי מדמייה שדחפה מאחייה: **פיפא.** דקתני דוחין אבל לא מדדין: **אפילו אתרנגולת.** וריש בשלר עופות: **לכבשיהנו לכרעיה בארעא.** כדי שיתכפלו ולא יוכל להתחזק עליהן: **אי נמי לידליהנו.** יגביהנו שלא יהו רגליו נוגעות בארץ: **מתני' מסעדין.** מפרש בגמרא: **חכמה.** מילדת: **אין מילדין אף בבהמה ביום טוב.** דאיכא טרחא יתירה: **אבל מסעדין.** אוחזה בי"ט: **ומיילדין אשה בשבת.** ואין צריך לומר שמסעדין וכל שכן ביום טוב: **וקושרין הטיבור.** של ולד שהוא אורך שאם לא יתקשר וילכך בשום דבר יצאו מעיו אם יגביהו התינוק: **גמ' דוחק.** בבשר של בהמה לפניס שיהא הולד בולט לחוץ: **ונופח לו בחוטמו.** שנאמיינו סתומין לו בריריו: **ונותן דד.** של אמו בתוך פיו: **מרחמין.** מתכנין את ולדה עליה: **בול של מלח.** מלא לגרוף לכייב לה וחוכרת לבר לידה ומרחמה את הולד אם לא רקתון: **מי שליא.** שורין את

מסורת הש"ס

ב) [נעיל מג.], ג) פ"ש דמ"ק מהלי שבת הלכה כה קמא לאין סה טו"ש פ"ח סימן שה סעיף לט:
בד ב מיי' פי"ח מה' שבת הלכה כה מון סמא שם טוש"ע שם סעיף מא:
בה ג מיי' פכ"ה שם הלכה כו ומגנ שם טוש"ע שם פ"ח סימן שה סעיף יט:
בו ד מיי' פ"ג מהלכות רוצח וש"ג הלכה יג סמג עשין ג פת לאוין קפט טוש"ע פ"ח סימן תרב סעיף ט ע בהגה"ה:
בז ה ו מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כו סמג לאוין סה טוש"ע פ"ח סי' סד שם
בח ז שם סעיף מא:
בט ח [מיי' פ"ג מהל' שבת הלכה טו סמג לאוין עה טוש"ע פ"ח סימן שלב סעיף ג] ומיי' פ"ג מהל' יו"ט הלכה טו סמג לאוין עה טוש"ע פ"ח סימן שלב סעיף ג ומיי' תקכג סעיף ג:
לא כ מיי' שם טוש"ע שם ס"ד:
לב ל מ נ מיי' פ"ג מהלכות שבת הלכה יא סמג לאוין קס טוש"ע פ"ח סי' של סעיף ג:

מוסף רש"י

והא קא מבטל כלי מהיכנו. שהיה מוקן ממתילה לטלטולו ועכשיו עושהו מוקלה (לעיל מג.) דשוב לא יעלה משם ולמי לטומר [לקמן קנד:].

רב נסים גאון

צער בעלי חיים דאורייתא. מה שאמר הקב"ה [שמות כג] כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו, ואמרו בבבא מציעא בפרק אלו מציאות (דף לב) מצוה מן התורה לפרוק, דקסבר תנא דידן צער בעלי חיים דאורייתא, ורבי יוסי הגלילי סבר צער בעלי חיים דרבנן. וסבר (אביי) [רב יהודה] בכאן כתנא קמא דצער בעלי חיים דאורייתא. **ובישול כלי מהיכנו דרבנן.** משכחת לה בפרק כירה [לעיל דף מב] דתנן אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן. ואמר רב חסדא אין נותנין כלי תחת התרנגולת לקבל ביצתה כו', ופירש רב יוסף שעמא בכך ואמר היינו טעמא דרב חסדא דקא מבטל כלי מהיכנו, והא מרבנן הוא.

סליק פרק כפנין

הגהות הב"ח

(א) בשמנה ראשה מלבה: (ב) נב' והדר אמרת: (ג) רש"י ד"ה מדדין וכו' ומסייעו לילך ומענענו: (ד) ד"ה ובא קא מבטל וכו' לפתור בנין הס"ד ואח"כ מ"מ מבטל כלי מהיכנו מלדבנן לגר בעלי חיים: (ה) תוס' ד"ה קמ"ל וכו' וכבר שרינן משום וכו' הייט לפי שיחה:

גליון הש"ם

גמרא תיפוק ליה משום סחיטה. עיין לקמן דף רמה ע"א תוספות ד"ה כבשים:

רבינו חננאל

דליכא דפליג, דאליבא דב"ה נשנו דתנן ב"ה אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין. כופין את הסל לפני האפרוחים שיעלו ושירדו. בהמה שנפלה לאמת המים אם אפשר לה בפרנסה עושין לה פרנסה במקומה, ואם אי אפשר לה בפרנסה מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ואם עלתה עלתה. ואף על גב דמבטל כלי מהיכנו, מדרבנן היא וצער ב"ח דאורייתא, ואתיא דאורייתא דחיא דרבנן. **תרנגולת שברחה דוחין אותה עד שתיכנס, אבל אין מדדין אותה אפילו בחצר** משום דמקפיא נפשה, ואינ"ם שטאר בהמה חיה ועוף מדדין בחצר אבל לא ברה"ר, תרנגולת אפילו בחצר לא אלא אסור לדדותם אפילו בחצר. **האשה מדדה את בנה** ברה"ר וכ"ש בחצר. והא דאמר ר' יהודה אימתי בזמן שנטל אחת ומניח אחת אבל אם היה גורר אסור, [היינו] ברה"ר בלבד, שאם נוטל התינוק רגלו אחת ונשען על רגלו האחרת נמצא כמהלך, אבל אם אינו נשען על רגליו אלא כשמדדתו גורר רגליו נמצאת נושאתו ברה"ר אסור, אבל בחצר מותר לטלטלו ולשאת אותו. **והא** דאמר אביי מאן דשחיט תרנגולת לכבשיהנו לכרעיה בארעא, אי נמי לידליהנו דילמא מנח להן לתורתיה בארעא ועקרה להו לסימנים, הילכתא היא. **מתני' אין מילדין את הבהמה ביו"ט אבל מסעדין.** כיצד מסעדין, אוחז בולד שלא יפול לארץ ונופח לו בחוטמו ונותן דד לתוך פיו כדי שיינק כו'. וקיי"ל דמסעדין (ומלחמין) [ומרחמין] התינוק, ביו"ט אבל לא בשבת. **ומילדין את האשה בשבת וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת.**

מסורת הש"ם

ו) [נעיל מג.], ז) פ"ש דמ"ק מהלי שבת הלכה כה קמא לאין סה טו"ש פ"ח סימן שה סעיף לט:
ח) [מוספתא פרק"ו], ט) [נעיל מג. וש"ע ובש"ע] תוספות ד"ה כבשים], י) [נעיל מג. וש"ע ובש"ע] תוספות ד"ה המגבלן], יא) ר"מ [נב:], יב) [נב:] פ"ש דמ"ק סימן ש"ג סעיף ד' ספק הלכתא כרבי יוסי וכן דעת הרמב"ם], יג) [לקמן קנ.], יד) [לקמן קיח: לקמן קנ. ביצה ל.], טו) ס"ש בין לתמיה מיני לריכה, יז) [נעיל מג.] ס"ש בין לעיל בפ"ש מנ:], יח) [שמות כג.],

מרת אסתר בת ר' משה הלוי נלב"ע כ' תמוז תשס"ח

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

אסיקנא שמדלקת לה חברתה את הגר, ואפילו אם היא סומא מותר להדליק לה גר בשבת דקיי"ל יתובי מייתבא דעתה סברא אי איכא מידי חזייא חבריתאי ועבדה לי. **ואם היתה צריכה לשמן מביאה לה שמן.** כרב אשי דאמר מביאה לה בכלי דרך שערה, ונעצא כלי של שמן בשערה כדי שלא [יהא] הוצאה ביד כדרך המוציאין. ומסקינא כמה דאית לשנויי משנינן. ואם צריכה למאכל מביאין לה.

יום ראשון כ תמוז תש"פ שבת דף קכח

שנינו במשנה: **אֲבָל לֹא אֶת הַטֶּבֶל וְכוּ׳.**

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא** [שאין מפנים טבל, שהרי הוא מוקצה].

מבארת הגמרא: **לָא צְרִיכָא** [לא הוצרכה המשנה להשמיענו שאין מפנים טבל], אלא **בְּטֶבֶל טָבוּל מִדְּרַבָּנַן, שֶׁזָּרְעוּ בְּעָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב,** שמהתורה אין בו חיוב תרומות ומעשרות אלא מדרבנן, והחידוש הוא שגם טבל מדרבנן הוא מוקצה, ואין מפנים אותו.

◆◆◆

שנינו במשנה: **וְלֹא מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וְכוּ׳** [שלא ניטלה תרומתו].

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא** [שאין מפנים מעשר ראשון שלא נטלו ממנו מעשר מן המעשר].

מבארת הגמרא: **לָא צְרִיכָא** [לא הוצרכה המשנה להשמיענו שאין מפנים מעשר ראשון שלא ניטלה ממנו מעשר מן המעשר], אלא באופן: **שֶׁהִקְדִּימוֹ בִּכְרִי, שֶׁנָּטַל מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר, וְלֹא נִטְלָה מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְּדוֹלָה** [לאחר שעשה מהתבואה כרי (ערימה של תבואה, החליקה ועשה בה מירוח, ובפעולה זו היא מתחייבת במעשרות)], והפריש ממנה מעשר ראשון, ולא הפריש תרומה גדולה,

והמשנה לא באה לחדש שהיא מוקצה בגלל שלא הפרישו ממנה מעשר מן המעשר, אלא היא מוקצה בגלל שלא הפריש ממנה תרומה גדולה, **מַהוּ דְּתֵימָא** [שהייתי אומר] **כְּדַאֲמַר לֵהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי** [שגם לאחר שעשה כרי, אם נתן תחילה מעשר ראשון, אין צריך לתת תרומה גדולה],

קָא מַשְׁמַע לַן, כִּדְשַׁנִּי לֵהּ אַבָּיֵי [שכל הפטור אינו אלא אם הפריש מעשר ראשון לפני שעשה מהתבואה כרי, אבל לאחר מכן חייב להפריש תרומה גדולה, וכיון שלא הפריש תרומה גדולה, המעשר מוקצה, שהרי בדרך כלל כשמפרישים תחילה תרומה גדולה, המעשר ראשון כבר מתוקן שאין בו 'תרומה גדולה', וכאן שלא הפריש 'תרומה גדולה' אין המעשר ראשון מתוקן (וכל זה חוץ מהמעשר מן המעשר שצריך להוריד מתוך המעשר ראשון)].

◆◆◆

שנינו במשנה: **וְלֹא אֶת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְכוּ׳** [והקדש שלא נפדו].

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא** [שאין מפנים מעשר שני והקדש שלא נפדו שהרי הם מוקה].

מבארת הגמרא: **לָא צְרִיכָא** [לא הוצרכה המשנה להשמיענו שאין מפנים מעשר שני והקדש שלא נפדו, אלא באופן **דְּנִפְדּוּ, וְלֹא נִפְדּוּ כְּהִלְכָתָן.**

מַעֲשֵׂר שֶׁפְּדָאוּ עַל גַּבֵּי אֲסִימוֹן [מטבע שאין עליו צורה], **דְּרַחֲמָנָא אָמַר 'וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ', דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ צוּרָה,** [שהפריש מהתבואה לאחר שעשה ממנה כרי (ערימה של תבואה שהחליקה ועשה בה מירוח, ובפעולה זו היא מתחייבת במעשרות)], והחידוש הוא שכיון שפדאו על אסימון, אין הפדיון חל, והרי זה מוקצה.

הֶקְדֵּשׁ שֶׁחִילְּלוֹ עַל גַּבֵּי קַרְקַע, דְּרַחֲמָנָא אָמַר 'וְנָתַן הַכֶּסֶף וְקָם לוֹ', והחידוש הוא שכיון שפדאו על גבי קרקע אין הפדיון חל, והרי זה מוקצה ואסור לפנותו.

◆◆◆

שנינו במשנה: **וְלֹא אֶת הַלּוּף.** רשב"ג מתיר בלוף, מפני שהוא מאכל עורבין, [ועשירים מגדלים עורבים לגדולה, וכל ישראל בני מלכים].

דברים שאינם מוקצה, מפני שראויים לחיות או לעופות

תָּנוּ רַבָּנַן, מְטַלְטְלִין אֶת הֶחָצָב (עשב שמשתרש בעומק האדמה, ואין שרשיו מתפשטים, ובו תיחם יהושע את הארץ לישראל), **מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַאֲכָל לִצְבָיִים.**

וְאֶת הַחַרְדָּל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַאֲכָל לְיוֹנִים.

דעת רשב"ג שגם דבר שראוי לבני מלכים [אם הוא מצוי] אינו מוקצה, שכל ישראל בני מלכים

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף מְטַלְטְלִין שִׁבְרֵי זְכוּכִית, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַאֲכָל לְנַעֲמִיּוֹת - בנות היענה, [שהוא ראוי לבני מלכים, וכל ישראל בני מלכים].

אֲמַר לֵהּ רַבִּי נָתָן: אֶלָּא מֵעַתָּה חֲבִילֵי זְמוֹרוֹת יְטַלְטְלוּ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַאֲכָל לְפִילִין, שפילים ראויים הם לבני מלכים, שהם מגדלים אותם לגדולה, וכל ישראל בני מלכים.

הגמרא מבארת את טעמו של רבן גמליאל, שלא אמר כן לגבי חבילי זמורות: **וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל** לא התיר לטלטל חבילי זמורות (שהם ראויות לפילים) שהרי **נַעֲמִיּוֹת, שְׁכִיחִי** [מצויין]. **פִּילִין, לָא שְׁכִיחִי.**

מה שהתיר רשב"ג לטלטל שברי זכוכית, אם הוא דוקא כשיש לו נעמיות, או לא

אָמַר אַמֵּימָר: וְהוּא - מה שהתיר רשב"ג לטלטל שברי זכוכית, הוא רק באופן **דְּאִית לֵהּ** [שיש לו] **נַעֲמִיּוֹת.**

אָמַר רַב אַשִׁי לְאַמֵּימָר: אֶלָּא דְּקָאָמַר לֵהּ רַבִּי נָתָן לְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, חֲבִילֵי זְמוֹרוֹת יְטַלְטֵל מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַאֲכָל לְפִילִין,

אִי אִית לֵהּ פִּילִין [אם מדובר שיש לו פילים] **אַמַּאי לָא** - למה לא יטלטל חבילי זמורות, הרי הם ראויות לפילים,

אֶלָּא מתוך השאלה מוכרח שרשב"ג דיבר באופן שאין לו פילים, והשאלה היתה מצד שכל ישראל בני מלכים, וגידול פיל **רָאוּי** הוא לבן מלך. **הָכָא נָמִי** - כאן גם לגבי שברי זכוכית, לא מדובר שיש לו נעמיות, אלא כיון שכל ישראל בני מלכים, גידול נעמיות **רָאוּי** הוא לבן מלך, ומותר לטלטל שברי זכוכית אף שאין לו בפועל נעמיות.

◆◆◆

ד' תנאים שסוברים: כל ישראל בני מלכים

אָמַר אַבָּיֵי: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וְרַבִּי עֲקִיבָא כֻּלְּהוּ סְבִירָא לְהוּ כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים הֵם.

[א׳:] **רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, הָא דַּאֲמַרַן** [מה שאמר במשנתינו, שהלוף אינו מוקצה כי הוא ראוי לעורבים, ובני מלכים מגדלים עורבים, וכל ישראל בני מלכים].

[ב׳:] **רַבִּי שִׁמְעוֹן, דִּתְנַן, בְּנֵי מְלָכִים סָכִין** [בשבת] **עַל גַּבֵּי מַכּוֹתֵיהֶן שֶׁמֶן וֶרֶד,** [ואין בזה משום איסור רפואה בשבת], **שֶׁכֵּן דַּרְכָּן שֶׁל בְּנֵי מְלָכִים לָסוּךְ** [בלא מכה] **בַּחוֹל,** הלכך לא מוכח שעושה זאת לרפואה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים הֵם.

[ג׳-ד׳:] **רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וְרַבִּי עֲקִיבָא דְּתַנְיָא: הֲרֵי שֶׁהָיוּ נוֹשִׁין בּוֹ אֶלֶף מָנֶה, וְלָבוּשׁ אַצְטְלָא** (בגד) **בַּת מֵאָה מָנֶה, מַפְשִׁיטִין אוֹתוֹ, וּמַלְבִּישִׁין אוֹתוֹ אַצְטְלָא הֶרְאוּיָה לוֹ,** ואת הבגד שהורידו ממנו, מוכרים לתשלום חובותיו.

תָּנָא מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וּמִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָא, כָּל יִשְׂרָאֵל רְאוּיִין לְאוֹתָהּ אַצְטְלָא, ואין מפשיטים מהם בגד כזה, שמלבושי האדם הראויים לו אין מוכרים לתשלום חובותיו.

◆ ◆ ◆

עשבים שונים, שבסתמא הם מוקצה, ואם 'הכינם' לבהמה, אינם מוקצה

שנינו במשנה: **חֲבִילֵי קַשׁ וַחֲבִילֵי כּוּ׳** עצים, וחבילי זרדים, אם התקינן למאכל בבהמה מטלטלין אותן, ואם לאו אין מטלטלין אותם (שבסתמם הם עומדים להסקה).

תָּנוּ רַבָּנַן, חֲבִילֵי קַשׁ, וַחֲבִילֵי עֵצִים, וַחֲבִילֵי זְרָדִים, אִם הִתְקִינָן [הזמינם] **לְמַאֲכַל בְּהֵמָה, מְטַלְטְלִין אוֹתָן. וְאִם לָאו, אֵין מְטַלְטְלִין אוֹתָן.**

חבילות הניטלות רק בשתי ידים, אפילו אם אינם מוקצה, אסור לטלטלם משום טירחה יתירה

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: חֲבִילִין הַנִּטָּלִין בְּיָד אַחַת, מֻתָּר לְטַלְטְלָן. בִּשְׁתֵּי יָדַיִם, אָסוּר לְטַלְטְלָן. ואפילו הזמינם למאכל בהמה, דטירחא היא.

חֲבִילֵי סִיאָה אֲזוֹב וְקוֹרָנִית (מיני צמחים, והגמרא להלן מבארת איזה מינים הם), **הִכְנִיסָן לְעֵצִים** [לייבשם], **אֵין מִסְתַּפֵּק מֵהֶן בְּשַׁבָּת. לְמַאֲכַל בְּהֵמָה, מִסְתַּפֵּק מֵהֶן בְּשַׁבָּת,**

אסור לחתוך מיני עשבים אלו בכלי שהוא דומה לטוחן

וְקוֹטֵם בַּיָּד [מותר לחותכם בכלי] **וְאוֹכֵל. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִקְטֹם בִּכְלִי** [כדרך חול, (שהחותך ירק דק הרי זה דומה לטוחן].

מחלוקת אם מותר למלול מינים אלו בכלי או ביד כדרך שמוללים, או רק בראשי האצבעות

[דעה א׳:] **וּמוֹלֵל וְאוֹכֵל** [מותר לשפשף בשתי ידיו או אפילו בכלי, צמחים אלו, כדי שהזרע שבתוכם יצא], **וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִמְלֹל בִּכְלִי הַרְבֵּה, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה.**

[דעה א׳:] **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים:** אסור למלול בכלי כלל, ואף ביד אסור למלול בכל היד, אלא **מוֹלֵל** רק **בְּרָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו וְאוֹכֵל, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִמְלֹל בְּיָדוֹ הַרְבֵּה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בַּחוֹל.**

מיני צמחים נוספים שנאמרו בהם דינים אלו

וְכֵן בְּאַמִּיתָא, וְכֵן בְּפִגָּם, וְכֵן בִּשְׂאָר מִינֵי תַּבְלִין.

מַאי אַמִּיתָּא? נְנִיָּא [מנטה].

מהו **סִיאָה. אָמַר רַב יְהוּדָה:** מין צמח ששמו **(סִיאָה) צַתְרִי.**

מהו **אֵזוֹב.** מין צמח ששמו **אַבְרָתָא.**

קוֹרְנִית. קוֹרְנִיתָּא שְׁמָהּ.

שואלת הגמרא: **וְהָא הָהוּא דַּאֲמַר לְהוּ: מַאן בָּעֵי קוֹרְנִיתָּא, וְאִשְׁתְּכַח חָשֵׁי,** הרי ש'קורנית' הוא 'חשי' ולא 'קורניתא'.

אֶלָּא מבארת הגמרא: **סִיאָה,** היינו **צַתְרִי. אֵזוֹב,** היינו **אַבְרָתָא. קוֹרְנִיתָּא,** היינו **חָשֵׁי.**

◆◆◆

בשר חי, ראוי לאכילת אדם, ואינו מוקצה. בשר חי שאינו מלוח, אינו ראוי לאכילת אדם, ולרבי יהודה שיש מוקצה, הרי הוא מוקצה. ולרבי שמעון שאין מוקצה, אינו מוקצה

אִתְּמַר: בָּשָׂר [חי] **מָלִיחַ, מֻתָּר לְטַלְטְלוֹ בְּשַׁבָּת.**

בָּשָׂר [חי] **תָּפֵל** [שאינו מלוח],

[דעה א'] **רַב הוּנָא אָמַר: מֻתָּר לְטַלְטְלוֹ,** דלית ליה מוקצה בטלטול, כדעת רבי שמעון. וכיון שבשר חי ראוי לאכילה לכלבים אף שאינו עומד לכך אינו מוקצה.

[דעה ב'] **רַב חִסְדָּא אָמַר: אָסוּר לְטַלְטְלוֹ,** [ואף שהוא ראוי לכלבים, כיון שאינו עומד לכך, הרי הוא מוקצה].

[שאלה על דעה א':] **רַב הוּנָא אָמַר: מֻתָּר לְטַלְטְלוֹ.** שואלת הגמרא: **וְהָא רַב הוּנָא תַּלְמִיד דְּרַב הֲוָה, וְרַב כְּרַבִּי יְהוּדָה סְבִירָא לֵהּ דְּאִית לֵהּ מָקְצָה?**

עונה הגמרא: **בְּמָקְצָה לַאֲכִילָה סָבַר לַהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה,** שאמנם פסק רב הונא שאסור לאכול מוקצה כרבי יהודה, אבל **בְּמָקְצָה לְטַלְטֵל סָבַר לַהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן,** שאין איסור לטלטל מוקצה.

[שאלה על דעה ב':] **רַב חִסְדָּא אָמַר: אָסוּר לְטַלְטְלוֹ.** שואלת הגמרא: **וְהָא רַב יִצְחָק בַּר אַמֵּי אִקְּלַע לְבֵי רַב חִסְדָּא וַחֲזָא הָהוּא בַּר אֲוָזָא** [וראה שם אווז שחוט], **דַּהֲווֹ קָא מְטַלְטְלוּ לֵהּ מִשִּׁמְשָׁא לְטֻלָּא** [שהיה מטלטלים אותו מהשמש לצד כדי שלא יסריח]

וְאָמַר רַב חִסְדָּא חֲסָרוֹן כִּיס קָא חָזֵינַן הָכָא - אני רואה כאן חסרון כיס שאתם מניחים את האווז בשמש והוא מתחמם, ועל פי דברי רב חסדא סלקו את האווז מחמה לצל, הרי שרב חסדא סובר שמותר לטלטלו.

עונה הגמרא: **שָׁאנֵי בַּר אֲוָזָא דַּחֲזֵי לְאָמְצָא** [שראוי לאוכלו כשהוא חי בלא מלח, וכיון שהוא ראוי לאדם לאוכלו באופן זה, אינו מוקצה].

◆◆◆

דג חי שאינו מלוח, אינו ראוי לכלום, והרי הוא מוקצה (אף לרבי שמעון). בשר חי שאינו מלוח, ראוי לכלבים ואינו מוקצה (כדעת רבי שמעון)

תָּנוּ רַבָּנַן, דָּג מָלִיחַ, מֻתָּר לְטַלְטְלוֹ, שנאכל חי על ידי מלחו, וראוי אף לאדם.

דָּג תָּפֵל, אָסוּר לְטַלְטְלוֹ, שאינו ראוי לכלום, ואין דעתו לזורקו לכלבים.

בָּשָׂר, בֵּין תָּפֵל וּבֵין מָלִיחַ, מֻתָּר לְטַלְטְלוֹ, שאף אם אינו מלוח, הוא ראוי לכלבים, ואף שאינו עומד לכך, כיון שהוא 'ראוי' - אינו מוקצה.

וְסִתָּמָא, כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, שדבר שהוא ראוי, אף שאינו עומד למטרה זו, כגון כאן שהבשר ראוי לכלבים, ואינו עומד לכך, אינו מוקצה.

◆◆◆

טלטול עצמות, בשר מסריח, מים מגולים (שראויים לבהמות וחיות)

תָּנוּ רַבָּנַן, מְטַלְטְלִין אֶת הָעֲצָמוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַאֲכָל לִכְלָבִים, [עמוד ב]

וכן מטלטלים **בָּשָׂר תָּפוּחַ** [מסריח], **מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַאֲכָל לְחַיָּה,**

וכן מטלטלים **מַיִם מְגֻלִּין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִן לְחָתוּל,** שלא מזיק לו ארס נחש, שהרי החתול אוכל אפילו את הנחשים עצמם.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל עַצְמָן אָסוּר לְשַׁהוֹתָן [גם בחול, אסור להשהות מים מגולים], **מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה** [שמא ישתה אדם מהם].

משנה

טלטול דבר היתר, לצורך מוקצה

כּוֹפִין אֶת הַסַּל לִפְנֵי הָאֶפְרוֹחִים, כְּדֵי שֶׁיַּעֲלוּ וְיֵרְדוּ, ש'סל' ראוי לשימוש, ואינו מוקצה, ואף שמטלטל את הסל בשביל האפרוחים שהם מוקצה - מכל מקום מותר לטלטל כלי בשביל מוקצה

(אמנם לדעת רבי יצחק, אסור לטלטל כלי בשביל מוקצה, ולשיטתו מדובר כאן שטלטל את הסל לא לצורך האפרוחים, אלא לצורך שימוש בסל, וכדומה, וכיון שהתחיל לטלטלו בהיתר, מותר להמשיך ולטלטלו לצורך מוקצה).

תרנגולת שברחה לא יסייע לה ללכת, אלא יעמוד כנגדה וידחוף אותה בידים שלא תברח אלא תחזור ותכנס לבית (ואף שבעלי חיים הם מוקצה)

תַּרְנְגֹלֶת שֶׁבָּרְחָה [מן הבית], **דּוֹחִין אוֹתָהּ** [בידים] **עַד שֶׁתִּכָּנֵס,** ואף שבעלי חיים הם מוקצה, התירו את טלטולם באופן זה, שרק דוחה אותם Sכדי שלא יבוא לידי הפסד ממון.

אבל אסור לאחוז את התרנגולת בכנפיה ולסייע לה ללכת, [מפני שדרך התרנגולת להגביה עצמה כשאוחזים אותה, ונמצא שמטלטל ממש מוקצה בידיו, ואת זה לא התירו].

עגלים וסייחים, וקטן שברחו – מותר לסייע להם ללכת (ואף שבעלי חיים הם מוקצה)

מְדַדִּין, עֲגָלִין וּסְיָיחִין (חמור קטן) - אוחזם בצוארם ובצדדיהם וגוררם, ומנענע להם ברגליהם כדי שילכו], כיון שאינם מגביהים את עצמם כשאוחזים בהם, התירו זאת, שאינו מטלטל את המוקצה ממש בידיו, אלא מסייע לבעל חי במקצת ללכת.

אִשָּׁה מְדַדָּה אֶת בְּנָהּ [אוחזתו בזרועותיו מאחוריו ומסייעתו, והוא מניע רגליו והולך].

רבי יהודה מבאר את דברי תנא קמא: **אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתַי בִּזְמַן שֶׁהוּא נוֹטֵל אַחַת וּמַנִּיחַ אַחַת,** שהתינוק מניע את רגליו, כשמניח אחת מגביה אחת, **אֲבָל אִם הָיָה גּוֹרֵר** [את רגליו], **אָסוּר,** שאם הוא גורר את רגליו, נמצא שאמו נושאתו.

גמרא

עשיית איסור דרבנן, כדי למנוע צער בעלי חיים (הנחת כרים וכסתות לסייע לבהמה שנפלה)

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: בְּהֵמָה שֶׁנָּפְלָה לְאַמַּת הַמַּיִם, מֵבִיא כָּרִים וּכְסָתוֹת וּמַנִּיחַ תַּחְתֶּיהָ. וְאִם עָלְתָה, עָלְתָה. [והתירו זאת אף שיתכן שהבהמה לא תצליח לעלות, והבהמה תשהה על הכרים והכסתות, והם יהיו מוקצה, מחמת שהם בסיס לבהמה, מכל מקום מחמת צער בעלי חיים התירו זאת].

מַתִּיבִי, בְּהֵמָה שֶׁנָּפְלָה לְאַמַּת הַמַּיִם, עוֹשֶׂה לָהּ פַּרְנָסָה בִּמְקוֹמָהּ [מביא לה 'אוכל' לבור] **בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא תָּמוּת.** ומשמע: **פַּרְנָסָה, אִין. כָּרִים וּכְסָתוֹת, לָא?**

[עונה הגמרא:] **לָא קַשְׁיָא, הָא דְּאֶפְשָׁר בְּפַרְנָסָה. הָא דְּאִי אֶפְשָׁר בְּפַרְנָסָה.** והגמרא מבארת: **אֶפְשָׁר בְּפַרְנָסָה, אִין** [כן, עושה לה פרנסה ולא מביא כרים וכסתות]. **וְאִי לָא** [ואם אי אפשר בפרנסה, כגון שהמים עמוקין] **מֵבִיא כָּרִים וּכְסָתוֹת וּמַנִּיחַ תַּחְתֶּיהָ.**

[שואלת הגמרא:] **וְהָא קָא מְבַטֵּל כְּלִי מֵהֵכֶנוֹ,** שכאשר מניח את הכרים תחת המוקצה, אין יכול לטלטלן, והרי זה דומה לסותר בנין מדרבנן, ומדוע התירו לעשות זאת.

[עונה הגמרא:] **סָבַר מְבַטֵּל כְּלִי מֵהֵכֶנוֹ,** הוא איסור **דְּרַבָּנַן. צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים** הוא איסור **דְּאוֹרַיְיתָא,** [שנאמר 'עזוב תעזוב עמו', ולפי מי שדורש טעמא דקרא לומדים שהוא משום צער בעלי חיים, הרי שצער בעלי חיים דאורייתא], **וְאָתֵי דְּאוֹרַיְיתָא וְדָחֵי דְּרַבָּנַן.**

◆◆◆

הטעם שאסור לדדות תרנגולת ולסייע לה ללכת [בשונה משאר בעלי חיים]: משום שעל ידי כך היא עפה, ונמצא שמטלטל אותה

שנינו במשנה: **תַּרְנְגֹלֶת שֶׁבָּרְחָה וְכוּ'** דוחין אותה עד שתיכנס.

מדייקת הגמרא: **דּוֹחִין אִין, מְדַדִּין לָא,** שלא יהא אוחזה בכנפיה, ורגליה נוגעין לארץ ומוליכה,

תְּנֵינָא לְהָא דְּתָנוּ רַבָּנַן - נמצא ששנינו במשנתינו את הדין המבואר בברייתא: **מְדַדִּין בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף בֶּחָצֵר, אֲבָל לֹא אֶת הַתַּרְנְגֹלֶת,**

מבררת הגמרא: **תַּרְנְגֹלֶת מַאי טַעְמָא לָא,**

אָמַר אַבָּיֵי: מִשּׁוּם דְּמַקְפְּיָא נַפְשָׁהּ [משום שהתרנגולת מגביהה עצמה מן הארץ, ונמצא

זה מטלטל, אבל אווזים כשאוחזים בגפיהן, הן מהלכין ברגליהן, ולכן בשאר בעלי חיים לא אסרו לדדות אותם].

◆◆◆

אף שהתירו לדדות בעלי חיים, לא התירו זאת ברשות הרבים [שמא יגביהם ויבוא לאיסור תורה]. אבל באדם, מותר אף ברשות הרבים [שאף אם יגביהו לא יבוא לאיסור תורה]

תָּנֵי חֲדָא, מְדַדִּין בְּהֵמָה וְחַיָּה וָעוֹף בֶּחָצֵר, אֲבָל לֹא בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, שחוששים שמא יגביה אותם מן הארץ ונמצא נושאן ברשות הרבים (ובריתא זו סוברת כרבנן שאין אומרים בבעלי חיים, חי נושא את עצמו).

וְהָאִשָּׁה מְדַדָּה אֶת בְּנָהּ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר בֶּחָצֵר, שאף אם תגביה את בנה, לא תבוא לידי איסור תורה, שבאדם אומרים 'חי נושא את עצמו'.

◆◆◆

ברייתא שמבואר בה שבתרנגול אסור לדדות, ובשאר עופות מותר

וְתַנְיָא אִידַךְ, אֵין עוֹקְרִין בְּהֵמָה וְחַיָּה וָעוֹף בֶּחָצֵר, אֲבָל דּוֹחִין בָּהֶן שֶׁיִּכְּנְסוּ.

[הגמרא מבררת ברייתא זו:] **הָא גּוּפָא קַשְׁיָא** - הברייתא עצמה קשה, **אָמְרַתְּ** [בתחילת הברייתא], **אֵין עוֹקְרִין** [ומשמע שאין עוקרים רגליה לגמרי מן הארץ, שמוקצה היא לטלטלה], **אֲבָל דַּדּוּיֵי מְדַדִּינַן** - מותר לאוחזה בשני צדדיה בידו ומדדה],

הֲדַר אָמְרַתְּ [ואחר כך מבואר בהמשך הברייתא:] 'אבל דוחין בהן שיכנסו', ומשמע: **דּוֹחִין, אִין. מְדַדִּין, לָא** - שמותר רק לדחות ולא לדדות, שדידוי הוא יותר טלטול מדחייה, שבדחייה רק דוחפה, ובדידוי מסייע לה ממש ללכת.

[ביאור הברייתא:] **אָמַר אַבָּיֵי: סֵיפָא** - מה שהברייתא אומרת בסופה 'דוחין אבל לא מדדין' **אֲתָאן לְתַרְנְגֹלֶת,** שמותר רק לדחות אותה, והרישא מדברת בשאר עופות שמותר אף לדדותם ממש, וכמבואר לעיל.

◆◆◆

השוחט תרנגול, יכבוש את רגלי התרנגול בקרקע או יגביהם מהקרקע, שמא ינעץ את צפרניו, ויעקור את הקנה או את הוושט

אָמַר אַבָּיֵי: הַאי מַאן דְּשָׁחֵט תַּרְנְגוֹלְתָּא, לִכְבְּשֵׁינְהוּ לְכַרְעֵהּ בְּאַרְעָא - מי ששוחט תרנגול, ידחוק את רגלי התרנגול בקרקע כדי שיתכפלו, **אִי נָמֵי נֵידֵל לְהוּ מֵדֵל** - או שיגביה את רגלי התרנגול מהקרקע, שלא יהיו רגליו נוגעות בארץ,

דְּדִילְמָא מַנַּח לְהוּ לְטָפְרֵהּ בְּאַרְעָא - ששמא יניח התרנגול את צפרניו בקרקע, וידחוק עצמו בשעת השחיטה כלפי הקרקע, **וְעָקַר לְהוּ לְסִימָנִים** - ויעקור את הקנה או הוושט מחיבורם לגופו, (ואם הסימנים עקורים השחיטה פסולה), אבל כאשר מקפל את רגלי התרנגול או מרים אותם מהקרקע, אין התרנגול יכול לנעוץ את רגליו בחוזק כלפי מטה, ואינו עוקר את הסימנים.

משנה

אין מיילדים את הבהמה, משום טירחה, אבל לסייע לה מותר

אֵין מְיַלְּדִין אֶת הַבְּהֵמָה בְּיוֹם טוֹב [מפני שיש בזה טירחה יתירה], **אֲבָל מְסַעֲדִין** [אותה], כמבואר בגמרא כיצד מסעדין.

מותר ליילד אשה, לעשות צרכי יולדת ותינוק בשבת, ומחלוקת אם מותר לחתוך את הטבור

[דעה א':] **וּמְיַלְּדִין אֶת הָאִשָּׁה בְּשַׁבָּת,** ואין צריך לומר שמסעדין, וכל שכן שמותר ביום טוב בין לילד אותה ובין לסעד אותה.

וְקוֹרִין לָהּ חֲכָמָה [מילדת] **מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וּמְחַלְּלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת,**

וְקוֹשְׁרִין אֶת הַטִּבּוּר [של ולד שהוא ארוך, שאם לא יתקשר ויכרך בשום דבר, יצאו מעיו של התינוק אם יגביהו אותו]. אבל לחתוך את הטבור, אסור.

[דעה ב':] **רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף חוֹתְכִין** [את הטבור].

עשיית צרכי מילה

וְכָל צָרְכֵי מִילָה עוֹשִׂין בְּשַׁבָּת.

גמרא

מהו 'סיעוד' שהותר לעשות לבהמה

מבררת הגמרא: **כֵּיצַד מְסַעֲדִין?**

רַב יְהוּדָה אָמַר: אוֹחֵז אֶת הַוָּלָד שֶׁלֹּא יִפּוֹל לָאָרֶץ,

רַב נַחְמָן אָמַר: דּוֹחֵק בַּבָּשָׂר [של בהמה לפנים], **כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא הַוָּלָד** [שיהא הולד בולט לחוץ].

תַּנְיָא כְּוָתֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה, כֵּיצַד מְסַעֲדִין? אוֹחֲזִין אֶת הַוָּלָד שֶׁלֹּא יִפּוֹל לָאָרֶץ, וְנוֹפֵחַ לוֹ בְּחָטְמוֹ [שנחיריו סתומין לו ברירין], **וְנוֹתֵן לוֹ דַּד** [של אמו] **לְתוֹךְ פִּיו, כְּדֵי שֶׁיִּנָּק.**

אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מְרַחֲמִין הָיֵינוּ עַל בְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּיוֹם טוֹב - היינו מאהבין את ולדה עליה.

הֵיכִי עָבֵד [אין היו עושים]?

אָמַר אַבָּיֵי: מֵבִיא בּוּל שֶׁל מֶלַח [כמות 'מלא אגרוף' מלח] **וּמַנִּיחַ לָהּ בְּתוֹךְ הָרֶחֶם,** [ודבר זה 'כואב' לה], ועושים זאת **כְּדֵי שֶׁתִּזְכֹּר צַעֲרָהּ** [צער הלידה של הוולד] **וּתְרַחֵם עָלָיו** - על הולד אם ריחקה אותו.

וּמְזַלְּפִין מֵי שִׁלְיָא [שורין את השליא במים, ואת המים מזלפים] **עַל גַּבֵּי וָלָד, כְּדֵי שֶׁתָּרִיחַ רֵיחוֹ וּתְרַחֵם עָלָיו,**

וְדַוְקָא טְהוֹרָה, אֲבָל בבהמה **טְמֵאָה לָא** הותר לעשות זאת.

מַאי טַעְמָא? טְמֵאָה לָא מְרַחֲקָא וְלָדָא - אין דרכה לרחק את הולד. **וְאִי מְרַחֲקָא וְלָדָא, לָא מְקָרְבָא.**

◆◆◆

שנינו במשנה: **מְיַלְּדִין אֶת הָאִשָּׁה וְכוּ׳,** וקורין לה חכמה ממקום למקום, ומחללין עליה את השבת.

בירור: מה באה המשנה לרבות במה שהוסיפה ואמרה 'ומחללים עליה את השבת'

מבררת הגמרא: **מִכְּדֵי** [הנה] **תְּנָא לֵהּ מְיַלְּדִין אֶת הָאִשָּׁה, וְקוֹרִין לָהּ חֲכָמָה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם,**

וּמְחַלְּלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת, לְאֵתוּיֵי מַאי - לאחר שאמרה המשנה שמילדין את האשה וקורין לה חכמה, מה הוסיפה המשנה במה שאמרה 'ומחללין עליה את השבת'.

ביאור: המשנה באה לרבות שמותר להדליק לה נר, ולהביא עבורה שמן

מבארת הגמרא: **לְאֵתוּיֵי הָא דְּתָנוּ רַבָּנַן** - המשנה באה לרבות מה ששנינו בברייתא: **אִם הָיְתָה צְרִיכָה לְנֵר, חֲבֵרְתָּהּ מַדְלֶקֶת לָהּ אֶת הַנֵּר,**

וְאִם הָיְתָה צְרִיכָה לְשֶׁמֶן, חֲבֵרְתָּהּ מְבִיאָה לָהּ שֶׁמֶן [דרך רשות הרבים] **בַּיָּד** - בכף ידה, ולא בכלי, שכמה שאפשר לשנות צריך לשנות (ולהביא שמן ביד הוא שינוי),

וְאִם אֵינוֹ סִפֵּק - אם לא מספיק השמן שמביאה **בַּיָּד, מְבִיאָה בִּשְׂעָרָהּ** - סכה שערה שמן, וכשבאה אצל חברתה מקנחת את השמן מתוך שערה, ועדיף לעשות כך מאשר להביא ממש ביד, שגם זה שינוי, שאין דרך הוצאה בכך.

וְאִם אֵינוֹ סִפֵּק - אם לא מספיק השמן שמביאה **בִּשְׂעָרָהּ, מְבִיאָה לָהּ בִּכְלִי.**

החידוש שמותר להדליק לה נר, אף אם היא סומא

אָמַר מָר: אִם הָיְתָה צְרִיכָה לְנֵר, חֲבֵרְתָּהּ מַדְלֶקֶת לָהּ אֶת הַנֵּר.

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא?** שהרי פיקוח נפש דוחה שבת.

עונה הגמרא: **לָא צְרִיכָא** [לא הוצרכו לחדש זאת, אלא] **בְּסוּמָא** - שהיולדת סומא,

מַהוּ דְּתֵימָא [הייתי אומר] **כֵּיוָן דְּלָא חַזְיָא** [כיון שאינה רואה], **אֲסִיר** [אסור להדליק לה נר],

קָא מַשְׁמַע לַן [לזאת השמיעה הברייתא] **אַיְתּוּבֵי מִיַּתְבָא דַּעְתַּהּ** [שהדלקת הנר מיישבת דעתה], **סָבְרָא אִי אִיכָּא מִדֵּי** [שהיא סוברת, אם יש דבר, שצריך לראותו], **חַזְיָא חֲבֵרְתַּאי וְעָבְדָה לִי** [חברתי תראה, ותעשה עבורי].

◆◆◆

שנינו בברייתא: **אִם הָיְתָה צְרִיכָה לְשֶׁמֶן וְכוּ׳** חברתה מביאה לה שמן ביד. ואם אינו סיפק ביד מביאה בשערה. ואם אינו סיפק בשערה, מביאה לה בכלי.

מדוע לא חששו לסחיטה בשער, כשמביאה את השמן בשערה

שואלת הגמרא: מה הועילו בכך שהיא לא מביאה את השמן בכלי, כדי שלא תעבור

בזה על איסור תורה של הוצאה, והרי **תִּפּוֹק לֵהּ** - תוציא ותאמר שיש גם באופן זה איסור תורה, **מִשּׁוּם סְחִיטָה** - שכאשר מוציאה את השמן משערה עוברת בזה על סחיטה.

[ביאור א':] **רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: אֵין סְחִיטָה בְּשֵׂעָר,** שהשער קשה, ואינו בולע.

[ביאור ב':] **רַב אַשִׁי אָמַר: אֲפִלּוּ תֵּימָא יֵשׁ סְחִיטָה בְּשֵׂעָר,** אין כוונת המשנה שמביאה את השמן בתוך שערותיה בלא כלי, אלא **מְבִיאָה לָהּ בִּכְלִי דֶּרֶךְ שְׂעָרָהּ** - כורכת כלי שיש בו שמן בראשה, **דְּכַמָּה דְּאֶפְשָׁר לְשַׁנּוֹיֵי מְשַׁנְּיַנַן** - שכמה שאפשר לשנות, צריך לשנות.

◆◆◆

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: חַיָּה כָּל זְמַן שֶׁהַקֶּבֶר פָּתוּחַ בֵּין אָמְרָה צְרִיכָה אֲנִי בֵּין לֹא אָמְרָה צְרִיכָה אֲנִי מְחַלְּלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת, נִסְתַּם הַקֶּבֶר בֵּין אָמְרָה [יתבאר בדף הבא].

לריכה אני. לחילול: **בין שאסרה אין לריכה אני.** והברוחיה אומרות שסיח לריכה מחללין: **נאגפיה.** בזרוועותיה שאינה יכולה להלך: **חיה ג' ימים ו' ימים ו' יום.** הוחכרו בה לחילוק הלכות חילול שבת ל' מו' עד השלמת ל' וכן ז' מג' עד השלמת ז': **כל לרכי חולה.** והא מיה עד ל' יום קתמת חולה היא: **דבר שאין בו סכנה.** חולה שאם לא יעשו לו רפואה זו אין מסוכן לנמות ומ"מ לריך הוא לה: **אומר לחרמאי ועושה:** אבל דבר שיש בו סכנה ישראל עצמו עושה לו: **נעניבה.** עד ל' יום לא תטבול מפני הלינה: **שאין בעלה עמה.** והיא עובלת לעטרות: **בעלה מתאמם.** לאחר עניבה בתשמיש והגוף מתאמם מן הגוף: **מדוכה.** היסח גדול: **הקיז הם.** וכ"ש חולה: **נלחו ליה הפקפה דשאגת.** לא מלאו עליה מוכיחים להיסח ביום הקיז ולוה ובקעו כסא של תלהר שהוא מעולה בדמיה: **פסולת ביומה.** מין לחח הוא. וכיבוו הלוי אמר (א) בוי"ש: **רבא נלחו ליה ברשיפה.** הפסקל: **ויקח מנעליה.** שאין לך ביזוי מן המהלך יפה בשוק: **(מאי) לרכי סעודה.** (לרכי) סעודת הקזה: **ביומא דמלחמה.** דהקזה: **דעתלי.** טומוז. סומקא מלא סומקא: **עד דנפיק פיהו.** הריח: **מאוניה.** מאזניו מריחין היין: **מרידנא דרומילחא.** נקבי כלי האומן שבנאיו. פליט"ל: **עד דקפי נחליה.** טומוז שלו לף ביין: **בר בלבא ברפי.** בן ג' שניה שטעבה אמו משקולבע ג' עלין חדשין: **לרבנן.** לתלמידיו: **אמרו נחמן איקלע לגבן.** הרבו בסעודה כאילו אני סועד אצלכם: **בר מהניא עדמה.** המפרש ואזיל: **ולא אפשר ליה.** לקנות יין: **שקול וזוז מכל.** זוז רע ופסות שאינו יוצא בהוצאה: **ואיזיל לגבי חנותא.** ולרך הלוקחים לטעומו המלה שיהא טוב ויטעום וכשיתן לו הזוז והמטוויי ימלאנו רע ולא יקבלנו והוא יצא לחנות אחרת ויעשה כן: **ואי לא.** אלין לו זוז רע: **ונישוף משחא בידיעיה.** בקרטנו והתמריס והשומן מתמצין אותו: **ניתא מי הוה עבא.** חוט השמש שהוא קשה לאדם כלוס מעיב לו: **היכא דבריך ויקח.** אינדרו"ן שיש בו אלוות והרוח נכנסת בהם נברכת ומתגבגלת בלינדרו"ן: **דילמא שפי ליה אומנא.** מריקו מדמו כמו הטופס יין לחביליו יצא דרך פ.): **ומוקי ליה ארביעתא.** (ס"מ דף ס.): **ומוקי ליה ארביעתא.** לא הניח בו דס אלא כדי מיין לרביעית והדר אתי ליה זיקא ושייף ליה מדס הנותר בגופו ומתסרו משיעורו ומסתכן: **שב לביני ואריחא.** עודי החומס ז' לביעים מוטלין לרחבן זה אלא זה דבל לביעה ג"ט: **ואריחא.** אלין אלי לביעה טפח ומחלה: **אלגיש בנפשיה.** הרגש בעצמו שהוא נחלש: **חסר חד אריחא.** החומה היתה חסירה מעוביה אריח:

לריכה אני. לחילול: **בין שאסרה אין לריכה אני.** והברוחיה אומרות שסיח לריכה מחללין: **נאגפיה.** בזרוועותיה שאינה יכולה להלך: **חיה ג' ימים ו' ימים ו' יום.** הוחכרו בה לחילוק הלכות חילול שבת ל' מו' עד השלמת ל' וכן ז' מג' עד השלמת ז': **כל לרכי חולה.** והא מיה עד ל' יום קתמת חולה היא: **דבר שאין בו סכנה.** חולה שאם לא יעשו לו רפואה זו אין מסוכן לנמות ומ"מ לריך הוא לה: **אומר לחרמאי ועושה:** אבל דבר שיש בו סכנה ישראל עצמו עושה לו: **נעניבה.** עד ל' יום לא תטבול מפני הלינה: **שאין בעלה עמה.** והיא עובלת לעטרות: **בעלה מתאמם.** לאחר עניבה בתשמיש והגוף מתאמם מן הגוף: **מדוכה.** היסח גדול: **הקיז הם.** וכ"ש חולה: **נלחו ליה הפקפה דשאגת.** לא מלאו עליה מוכיחים להיסח ביום הקיז ולוה ובקעו כסא של תלהר שהוא מעולה בדמיה: **פסולת ביומה.** מין לחח הוא. וכיבוו הלוי אמר (א) בוי"ש: **רבא נלחו ליה ברשיפה.** הפסקל: **ויקח מנעליה.** שאין לך ביזוי מן המהלך יפה בשוק: **(מאי) לרכי סעודה.** (לרכי) סעודת הקזה: **ביומא דמלחמה.** דהקזה: **דעתלי.** טומוז. סומקא מלא סומקא: **עד דנפיק פיהו.** הריח: **מאוניה.** מאזניו מריחין היין: **מרידנא דרומילחא.** נקבי כלי האומן שבנאיו. פליט"ל: **עד דקפי נחליה.** טומוז שלו לף ביין: **בר בלבא ברפי.** בן ג' שניה שטעבה אמו משקולבע ג' עלין חדשין: **לרבנן.** לתלמידיו: **אמרו נחמן איקלע לגבן.** הרבו בסעודה כאילו אני סועד אצלכם: **בר מהניא עדמה.** המפרש ואזיל: **ולא אפשר ליה.** לקנות יין: **שקול וזוז מכל.** זוז רע ופסות שאינו יוצא בהוצאה: **ואיזיל לגבי חנותא.** ולרך הלוקחים לטעומו המלה שיהא טוב ויטעום וכשיתן לו הזוז והמטוויי ימלאנו רע ולא יקבלנו והוא יצא לחנות אחרת ויעשה כן: **ואי לא.** אלין לו זוז רע: **ונישוף משחא בידיעיה.** בקרטנו והתמריס והשומן מתמצין אותו: **ניתא מי הוה עבא.** חוט השמש שהוא קשה לאדם כלוס מעיב לו: **היכא דבריך ויקח.** אינדרו"ן שיש בו אלוות והרוח נכנסת בהם נברכת ומתגבגלת בלינדרו"ן: **דילמא שפי ליה אומנא.** מריקו מדמו כמו הטופס יין לחביליו יצא דרך פ.): **ומוקי ליה ארביעתא.** (ס"מ דף ס.): **ומוקי ליה ארביעתא.** לא הניח בו דס אלא כדי מיין לרביעית והדר אתי ליה זיקא ושייף ליה מדס הנותר בגופו ומתסרו משיעורו ומסתכן: **שב לביני ואריחא.** עודי החומס ז' לביעים מוטלין לרחבן זה אלא זה דבל לביעה ג"ט: **ואריחא.** אלין אלי לביעה טפח ומחלה: **אלגיש בנפשיה.** הרגש בעצמו שהוא נחלש: **חסר חד אריחא.** החומה היתה חסירה מעוביה אריח:

רבא משמיה דרב יהודה אמר שבעה. לכאורה משמע דרבא לטעמייה דבפרק הדר (עיירובין דף סח.) גבי הוא יוקה לאיסתפוי ממעמיה אמר להו רבא ניסייליה לאמיה אם צריכה ניחיימו אגב אמיה דמסתמא ביום שמיני היה קודם מילה שהיה לריך ממין לאולו לאחר מילה מסוכן הוא ובא אמיה ביום שמיני מחללין עליו שבת והיינו לאחר שבעה דבנפשה הקבר בעינן לריכה מיהו לגיסא דאמרי לה לרבא שאיש מיקבי לאה לריכה ועוד דבקונטרס פי' הש"ס ניחיימו אגב אמיה ע"י נכרי וכן פירש ר"ח לכך יש לפרש דאמיי ורבא ואמרי לה מר אמר מדא ומר אמר מדא ולא פליגי וכולהו קיימו כהנדעי מי

רבא משמיה דרב יהודה אמר שבעה. לכאורה משמע דרבא לטעמייה דבפרק הדר (עיירובין דף סח.) גבי הוא יוקה לאיסתפוי ממעמיה אמר להו רבא ניסייליה לאמיה אם צריכה ניחיימו אגב אמיה דמסתמא ביום שמיני היה קודם מילה שהיה לריך ממין לאולו לאחר מילה מסוכן הוא ובא אמיה ביום שמיני מחללין עליו שבת והיינו לאחר שבעה דבנפשה הקבר בעינן לריכה מיהו לגיסא דאמרי לה לרבא שאיש מיקבי לאה לריכה ועוד דבקונטרס פי' הש"ס ניחיימו אגב אמיה ע"י נכרי וכן פירש ר"ח לכך יש לפרש דאמיי ורבא ואמרי לה מר אמר מדא ומר אמר מדא ולא פליגי וכולהו קיימו כהנדעי

מי

צריכה אני בין לא אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת רב אשי מתני הכי מר זוטרא מתני הכי אמר רב יהודה אמר שמואל חיה כל זמן שהקבר פתוח בין אמרה צריכה אני ובין אמרה אין צריכה אני מחללין עליה את השבת נסתם הקבר אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת לא אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת א"ל רבינא למרימר מר זוטרא מתני לקולא ורב אשי מתני לחומרא הלכתא כמאן א"ל הלכה כמר זוטרא ספק נפשות להקל מאימתי פתיחת הקבר אמר אביי שלשה ימים רבא אמר משמיה דרב יהודה אמר בין לא אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת רב אשי מתני הכי מר זוטרא מתני הכי אמר רב יהודה אמר שמואל חיה כל זמן שהקבר פתוח בין אמרה צריכה אני ובין אמרה אין צריכה אני מחללין עליה את השבת נסתם הקבר אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת לא אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת א"ל רבינא למרימר מר זוטרא מתני לקולא ורב אשי מתני לחומרא הלכתא כמאן א"ל הלכה כמר זוטרא ספק נפשות להקל מאימתי פתיחת הקבר אמר אביי שלשה ימים רבא אמר משמיה דרב יהודה אמר שבעה. אמר רבא לא אמרן אלא שאין בעלה עמה בעלה] מתמהה. אמר רב יהודה אמר שמואל עושין מדורה לחיה בשבת, סבור מינה לחיה אין לחולה לא בימות הגשמים אין] לא [בימות הגשמים אין] בימות החמה לא רב'. ומסקינן משמה דשמואל הקיז דם וצנצנן עושין לו מדורה ואפילו בתקופת תמוז, שמנינן מינה אפילו לחולה ואפילו בימות החמה. שמואל צלחו ליה הבתקא דשאנא. פי', שמואל הקיז דם ולא היה לו עצים מוכנים להדליק ולהתחמם בהן, וקבעו לו שידה שהיו עצה עצי שאנא הן יקרים להדליק שאם יתמהמה עד שיביאו לו עצים יסתכן, וכדמתרג' רבקע עצי הערלה, וצלה אני דצלהא. רב יהודה צלחו ליה פתורא. פי' שולחן הנשיר מעצי יונס הן יקרים, פי' יאבנוס. ורבה צלחו ליה שרשיפא, הוא הדום לכסא. וכולן טעם אחד, שאם לא יסחרו להתחמם יסתכנו. פי' זוזא מכא, זוז מעות, שנמנמך מטבע הזורה ונראה כאסימון. דעביד מילתא, באותו הדום שמקיז דם.

אלבט אשכחיה לשמואל דגני בשמשא א"ל הכימא דיהודאי ביישא מי הוי טבא א"ל יומא דהקוה הוא ולא היא אלא איכא יומא דמעלי בה שמשא בכוליה שתא יומא דנפלא ביה תקופת תמוז וסבר לא איגלי ליה: (היקיל ברוח טעמא שהה סימן) רב ושמואל דאמרי תרוייהו כל המקיל בסעודת הקזת דם מקילין לו מזונותיו מן השמים ואומרים הוא על חיין לא חס אני אחום עליו רב ושמואל דאמרי תרוייהו האי מאן דעביד מילתא לא ליתיב היכא דכריך זיקא דילמא שפי ליה אומנא ומוקים ליה ארביעתא ואתי זיקא ושאיף מיניה ואתי לידי סכנה שמואל הוה רגיל ועבד מילתא בביתא דשב לביניא ואריחא יומא חדא עבד וארגיש בנפשיה בדק וחסר חד אריחא רב ושמואל דאמרי תרוייהו האי מאן דעביד מילתא ליטעום מידי והדר ליפוק דאי לא טעים מידי אי פגע בשבכא ירקא אפיה אי פגע במאן דקטל נפשא מית אי פגע בדבר

מסורת הש"ס

(א) גי' רש"ש אמרה צריכה אני מחללין על אמרה צריכה אין כו', ב) גי' רש"ש אמרה אני צריכה אין מחללין לא אמרה אני צריכה מחללין, ג) [יומא פג. מד: כתובות טו. ב"מ מד: ל. ב"ב כ: מנחדרין עט.], ד) בפ"י הגיגלה לא אמרה צריכה וכן לקמן, ה) [נדה כב.], ו) [נכללא שם וכן בשבלמות פרש"ש שמות פי' לא פיגמ] ומאר רב המנונא דבר שאין בו סכנה אומר לגוי ונעשה, ז) [נדה כב. ש"ב, ח) [ביין רש"י גיטין מ: ד"ה בלמאר בלבא], ט) [ע"ז מ"ד ע"ב], י) ב"ש ד"ה וה"ג לא אמרה אמר ר"מ כו', כ) [לקמן קמ:], ל) [בפ' פפחים קיב:], מ) [מולין קיח.], נ) ב"ש נמנס, ס) כן ג' מעתיק בעתר בפרק אלו הנאלן מהכר"ף הגיה כאן ש"ל רבה, ע) אין זה בלגו ב"ש לשון אלמי אמרה אמרה ל"ג, פ) [ע"ז ד"ה ומאר מדא ומר אמר מדא ולא פליגי וכולהו קיימו כהנדעי מעלים מנמות ל"ב, ב) [ופ"ש תוס' ביצה ח: ד"ה אע"ג],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה פתורא דיונה וכו' בוי"ש. ע"כ עלי בנותיה:

גליון הש"ם

גמרא משנה שתשב על המטבר. עיין ש"ן מ"ד דלמלות כי"ר:

רבינו חננאל

מר זוטרא מתני אמר רב יהודה אמר שמואל חיה כל זמן שהקבר פתוח. פירוש הקבר, בית הרחם, בין אמרה צריכה אני ובין אמרה אינו צריכה מחללין עליה את השבת. נסתם הקבר אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת, אמרה אינו צריכה אין מחללין עליה את השבת. ומסקינן לה לשמעתא דא"ל מרימר לרבינא הילכתא כי הא דמר זוטרא ספק נפשות להקל. והוצרכנו לדקדק מאימתי פתיחת הקבר כדי לחלל באותו הנס את השבת לעשות צרכי החיה. ואמר אביי שלשה ימים. ואמר רב הונא בריה דרב יהושע משנה שהרם שותת ויורד כו'. ודייקינן מדלא אמר רב הונא עד שיתפיל הדם להיות שותת ש"מ קודם שתשב על המטבר קאמר, וכאביי עבדינן ולא מחללי שבתא אלא עד שיהא (שותת) הדם שותת ויורד ותשב על המטבר. **אבל** בהא דאמר אביי משום רב יהודה עד מתי פתיחת הקבר ג' ימים בלבד אין הלכה כמותו, ולא כרבא דאמר משמיה דרב יהודה שבעה. אלא קיי"ל כבתרדעי דאמרי חיה שלשה שבעה ושלשים. שלשה, בין אמרה צריכה אני בין אמרה אינו צריכה, מחללין עליה את השבת. שבעה, אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת, אמרה אינו צריכה אין מחללין עליה את השבת, סתמא עבדינן כמר זוטרא לקולא. שלשים, אפילו אמרה צריכה אני, אין מחללין עליה את השבת.

לג א ב ג מי"י ש"ב מהלכ' שבת הלכה יג סמנ גלאון סה טוש"ע ח"מ סימן של סעיף ג:

לד ד מיי' שם טוש"ע שם ס"ד:

לה ה מיי' שם הלכה י סמנ שם טוש"ע ח"מ סי' שכח סעיף ז:

לו ו מיי' שם הלכה יז סמנ שם טוש"ע ח"מ סימן של סעיף ו:

לז ז מיי' וסמנ שם טוש"ע ח"מ סימן שכח סעיף ח:

תורה אור השלם

1 כי תצוה אל עיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֶם עָלֶיהָ לְתָפְשָׂהּ לֹא תַשְׁחִית אֶת עֵצָהּ לְנְדֹחַ עָלָיו גַּרְזֶן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֵל וְאֹתוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לָבֹא מִפָּנֶיךָ בַּמָּצוֹר:

דברים כ יט

לעזי רש"י

בוי"ש. עין האשור. פליט"א [פליטיא"ה]. אימלל (להקות דם).

מוסף רש"י

ספק נפשות להקל. דיני נפשות, דכל הקולא הבדה כתיב (כתובות סו. ב"ק מד: סנהדרין עט.), **מדורה.** היסח גדול (עורבין עט.). **דעבד מילתא.** הקזה (חולין קיא.).

רבינו חננאל (המשך)

אלא עדיין לה ע"י ארמאי כדרב עולא בריה דרב עילאי דאמר כל צרכי חולה נעשין ע"י ארמאי בשבת, וכדרב המנונא דאמר דבר שאין בו סכנה אומר לגוי ונעשה. **חיה לא תטבול** בתוך שלשים יום שמא תצטנן. אמר רבא לא אמרן אלא שאין בעלה עמה. אבל בעלה [עמה בעלה] מתמהה. אמר רב יהודה אמר שמואל עושין מדורה לחיה בשבת, סבור מינה לחיה אין לחולה לא בימות הגשמים אין] בימות החמה לא רב'. ומסקינן משמה דשמואל הקיז דם וצנצנן עושין לו מדורה ואפילו בתקופת תמוז, שמנינן מינה אפילו לחולה ואפילו בימות החמה. **שמואל צלחו ליה הבתקא דשאנא.** פי', שמואל הקיז דם ולא היה לו עצים מוכנים להדליק ולהתחמם בהן, וקבעו לו שידה שהיו עצה עצי שאנא הן יקרים להדליק שאם יתמהמה עד שיביאו לו עצים יסתכן, וכדמתרג' רבקע עצי הערלה, וצלה אני דצלהא. **רב יהודה צלחו ליה פתורא.** פי' שולחן הנשיר מעצי יונס הן יקרים, פי' יאבנוס. **ורבה צלחו ליה שרשיפא,** הוא הדום לכסא. וכולן טעם אחד, שאם לא יסחרו להתחמם יסתכנו. פי' זוזא מכא, זוז מעות, שנמנמך מטבע הזורה ונראה כאסימון. **דעביד מילתא,** באותו הדום שמקיז דם.

לע"נ הרה"ק רבי אברהם מתתיהו בן הרה"ק רבי מנחם נחום משטפנשט זצוק"ל זיע"א

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

מי שיש לו זבות אבות. וקודם תקנת עזרא אע"פ שהיו דנין בכל יום שהיו לרימים[א] לא היו קובעים ליום בכל יום[ב]:

דקאי מארים בזווי. כרביעי ומי קאי מארים בזווי בתוך היום[ג] אלא לא חשו חכמים לכך דאין הדקה כל כך בסמוך לגילה: **דליבא ארבע בתריה.** שאין ד' ימים עד סוף החדש כדפירש בקונטרס דליכא למימר רביעי בשבת דהא ד' דהוא עשרין וארבע היינו דליכא רביעי בתריה[ד]:

מאה רישי בזווא מאה קרי בזווא. לפירוש הקונטרס תימה מה שייך הכא וכ"א גרים מאה קרני בזווא ומפרש מאה רישי מאה לאשי בני אדם (ונראה) שהיה מנהג קדוב בספר לגלח[ה] בזווא וכן מנהג ק' קרני לקרוא בזווא כמו קרנא לשומנא (לקמן דף קנד:) אבל מאה שפמי לתקן הספה בולא כלום דבשכר גילוח והקזה היה מתקן הספה[ו] ובזוא שהיה מתקן שפמו לא היה נוטל כלום ועל כן היה למשל כל מי שהיה יגע ולא עלה בידו שכבו היו קורין אותו יומא דשפמי[ז]: **מפגרי רבנן.** תשש כחם והיו מתאנחין ולא יכלו למיגרס כלכתיב (ש"מ ג) וילדוף דוד הוא ולרבנו מאות איש (עמו) ויעמדו מתאנים איש כמו פגרו מעבור את אחל הנשוי: **כל האמור בפרשת תוכחה.** לאו מקרא מפיק אלא מסתמא כיון שבא בפרשת תוכחה אם כן בעבר הוא אם אין עושין והקילו חכמים לעשות ובכולן אין כהן איסורא דאוריתא:

הדרן עלך מפנין

להו שתייה לאלתר מעלי אבל בתר הכי קשי או דילמא לא קשי ולא מעלי תיקו איבעיא להו אכילה עד חצי מיל הוא דקמעלי הא בתר הכי ומקמי הכי קשי או דילמא לא קשי ולא מעלי תיקו[ט] מכריז רב מאה קרי בזווא מאה רישי בזווא מאה שפמי ולא כלום אמר רב יוסף כי הוינן בי רב הונא יומא דמפגרי ביה רבנן אמרי האידנא יומא דשפמי הוא ולא ידענא מאי קאמרי: וקושרין הטבור: ת"ר[י] קושרין הטבור ר' יוסי אומר אף חותכין וטומנין השליא כדי שיהם הולד אמר רשב"ג בנות מלכים טומנות בספלים של שמן בנות עשירים בספוגים של צמר בנות עניים במוכין[יא] אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב הלכה כר' יוסי ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב מודים חכמים לר' יוסי בטבור של שני תינוקות שחותכין מ"ט דמנתחי אהדדי ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב כל האמור בפרשת תוכחה עושין לחיה בשבת שנאמר[יב] ומולדותיך ביום הולדת אותך לא כרת שרך ובמים לא רחצת למשעי והמלח לא המלחת וההתל לא חתלת ומולדותיך ביום הולדת מכאן שמיילדים את הולד בשבת לא כרת שרך מכאן שחותכין הטבור בשבת ובמים לא רחצת למשעי המלח לא המלחת מכאן שמולחין הולד בשבת וההתל לא חתלת מכאן שמלפפין הולד בשבת.

הדרן עלך מפנין

מפנין פרק שמונה עשר שבת

בדבר אחר קשה לדבר אחר רב ושמואל דאמרי תרוייהו[א] האי מאן דעביד מילתא לישהי פורתא והדר ליקום דאמר מר[ב] ה' דברים קרובין למיתה יותר מן החיים ואלו הן[ג] אכל ועמד שתה ועמד ישן ועמד הקיז דם ועמד[ד] שימש מטתו ועמד אמר שמואל פורסא דדמא כל תלתין יומין[ה] ובין הפרקים ימעט ובין הפרקים יחזור וימעט ואמר שמואל פורסא דדמא חד בשבתא ארבעה ומעלי שבתא אבל שני וחמישי לא דאמר מר מי שיש לו זבות אבות יקיז דם בשני ובחמישי שב"ד של מעלה ושל מטה שוין כאחד בתלתא בשבתא מאי טעמא לא משום דקיימא ליה מאדים[ו] בזווי מעלי שבתא נמי קיימא בזווי[ז] כיון דדשו ביה רבים[ח] שומר פתאים ה' אמר שמואל ד' דהוא ד' ד' דהוא ארביסר ד' דהוא עשרים וארבעה ד' דליכא ארבע בתריה סכנתא ר"ח ושני לו חולשא שלישי לו סכנה מעלי יומא טבא חולשא מעלי יומא דעצרתא סכנתא[ח] וגזרו רבנן אבולהו מעלי יומא טבא משום יומא טבא דעצרת דנפיק ביה זיקא ושמיה טבוה דאי לא קבלו ישראל תורה הוה טבח להו לבשרייהו ולדמייהו אמר שמואל אכל חמה והקיז דם לא הקיז אלא לאותה חטה והנ"מ לרפואה אבל לאוקולי מיקלי המקיז דם שתייה לאלתר אכילה עד חצי מיל איבעיא להו שתייה לאלתר מעלי אבל בתר הכי קשי או דילמא לא קשי ולא מעלי תיקו איבעיא להו אכילה עד חצי מיל הוא דקמעלי הא בתר הכי ומקמי הכי קשי או דילמא לא קשי ולא מעלי תיקו[ט] מכריז רב מאה קרי בזווא מאה רישי בזווא מאה שפמי ולא כלום אמר רב יוסף כי הוינן בי רב הונא יומא דמפגרי ביה רבנן אמרי האידנא יומא דשפמי הוא ולא ידענא מאי קאמרי: וקושרין הטבור: ת"ר[י] קושרין הטבור ר' יוסי אומר אף חותכין וטומנין השליא כדי שיהם הולד אמר רשב"ג בנות מלכים טומנות בספלים של שמן בנות עשירים בספוגים של צמר בנות עניים במוכין[יא] אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב הלכה כר' יוסי ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב מודים חכמים לר' יוסי בטבור של שני תינוקות שחותכין מ"ט דמנתחי אהדדי ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב כל האמור בפרשת תוכחה עושין לחיה בשבת שנאמר[יב] ומולדותיך ביום הולדת אותך לא כרת שרך ובמים לא רחצת למשעי והמלח לא המלחת וההתל לא חתלת מכאן שמיילדים את הולד בשבת לא כרת שרך מכאן שחותכין הטבור בשבת ובמים לא רחצת למשעי המלח לא המלחת מכאן שמולחין הולד בשבת וההתל לא חתלת מכאן שמלפפין הולד בשבת.

הדרן עלך מפנין

מסורת הש"ס

ג) גיטין ע. ד"ה ואין. ד) ע"ז ל:. ה) ע"ז ל:. ו) ע"ז ל:. ז) ע"ז ל:. ח) ע"ז ל:. ט) ע"ז ל:. י) ע"ז ל:. יא) ע"ז ל:. יב) ע"ז ל:. יג) ע"ז ל:. יד) ע"ז ל:. טו) ע"ז ל:. טז) ע"ז ל:. יז) ע"ז ל:. יח) ע"ז ל:. יט) ע"ז ל:. כ) ע"ז ל:. כא) ע"ז ל:. כב) ע"ז ל:. כג) ע"ז ל:. כד) ע"ז ל:. כה) ע"ז ל:. כו) ע"ז ל:. כז) ע"ז ל:. כח) ע"ז ל:. כט) ע"ז ל:. ל) ע"ז ל:. לא) ע"ז ל:. לב) ע"ז ל:. לג) ע"ז ל:. לד) ע"ז ל:. לה) ע"ז ל:. לו) ע"ז ל:. לז) ע"ז ל:. לח) ע"ז ל:. לט) ע"ז ל:. מ) ע"ז ל:. מא) ע"ז ל:. מב) ע"ז ל:. מג) ע"ז ל:. מד) ע"ז ל:. מה) ע"ז ל:. מו) ע"ז ל:. מז) ע"ז ל:. מח) ע"ז ל:. מט) ע"ז ל:. נ) ע"ז ל:. נא) ע"ז ל:. נב) ע"ז ל:. נג) ע"ז ל:. נד) ע"ז ל:. נה) ע"ז ל:. נו) ע"ז ל:. נז) ע"ז ל:. נח) ע"ז ל:. נט) ע"ז ל:. ס) ע"ז ל:. סא) ע"ז ל:. סב) ע"ז ל:. סג) ע"ז ל:. סד) ע"ז ל:. סה) ע"ז ל:. סו) ע"ז ל:. סז) ע"ז ל:. סח) ע"ז ל:. סט) ע"ז ל:. ע) ע"ז ל:. עא) ע"ז ל:. עב) ע"ז ל:. עג) ע"ז ל:. עד) ע"ז ל:. עה) ע"ז ל:. עו) ע"ז ל:. עז) ע"ז ל:. עח) ע"ז ל:. עט) ע"ז ל:. פ) ע"ז ל:. פא) ע"ז ל:. פב) ע"ז ל:. פג) ע"ז ל:. פד) ע"ז ל:. פה) ע"ז ל:. פו) ע"ז ל:. פז) ע"ז ל:. פח) ע"ז ל:. פט) ע"ז ל:. צ) ע"ז ל:. צא) ע"ז ל:. צב) ע"ז ל:. צג) ע"ז ל:. צד) ע"ז ל:. צה) ע"ז ל:. צו) ע"ז ל:. צז) ע"ז ל:. צח) ע"ז ל:. צט) ע"ז ל:. ק) ע"ז ל:. קא) ע"ז ל:. קב) ע"ז ל:. קג) ע"ז ל:. קד) ע"ז ל:. קה) ע"ז ל:. קו) ע"ז ל:. קז) ע"ז ל:. קח) ע"ז ל:. קט) ע"ז ל:. קי) ע"ז ל:. קיא) ע"ז ל:. קיב) ע"ז ל:. קיג) ע"ז ל:. קיד) ע"ז ל:. קטו) ע"ז ל:. קטז) ע"ז ל:. קיז) ע"ז ל:. קיח) ע"ז ל:. קיט) ע"ז ל:. קכ) ע"ז ל:. קכא) ע"ז ל:. קכב) ע"ז ל:. קכג) ע"ז ל:. קכד) ע"ז ל:. קכה) ע"ז ל:. קכו) ע"ז ל:. קכז) ע"ז ל:. קכח) ע"ז ל:. קכט) ע"ז ל:. קל) ע"ז ל:. קלא) ע"ז ל:. קלב) ע"ז ל:. קלג) ע"ז ל:. קלד) ע"ז ל:. קלה) ע"ז ל:. קלו) ע"ז ל:. קלז) ע"ז ל:. קלח) ע"ז ל:. קלט) ע"ז ל:. קמ) ע"ז ל:. קמא) ע"ז ל:. קמב) ע"ז ל:. קמג) ע"ז ל:. קמד) ע"ז ל:. קמה) ע"ז ל:. קמו) ע"ז ל:. קמז) ע"ז ל:. קמח) ע"ז ל:. קמט) ע"ז ל:. קנ) ע"ז ל:. קנא) ע"ז ל:. קנב) ע"ז ל:. קנג) ע"ז ל:. קנד) ע"ז ל:. קנה) ע"ז ל:. קנו) ע"ז ל:. קנז) ע"ז ל:. קנח) ע"ז ל:. קנט) ע"ז ל:. קס) ע"ז ל:. קסא) ע"ז ל:. קסב) ע"ז ל:. קסג) ע"ז ל:. קסד) ע"ז ל:. קסה) ע"ז ל:. קסו) ע"ז ל:. קסז) ע"ז ל:. קסח) ע"ז ל:. קסט) ע"ז ל:. קע) ע"ז ל:. קעא) ע"ז ל:. קעב) ע"ז ל:. קעג) ע"ז ל:. קעד) ע"ז ל:. קעה) ע"ז ל:. קעו) ע"ז ל:. קעז) ע"ז ל:. קעח) ע"ז ל:. קעט) ע"ז ל:. קפ) ע"ז ל:. קפא) ע"ז ל:. קפב) ע"ז ל:. קפג) ע"ז ל:. קפד) ע"ז ל:. קפה) ע"ז ל:. קפו) ע"ז ל:. קפז) ע"ז ל:. קפח) ע"ז ל:. קפט) ע"ז ל:. קצ) ע"ז ל:. קצא) ע"ז ל:. קצב) ע"ז ל:. קצג) ע"ז ל:. קצד) ע"ז ל:. קצה) ע"ז ל:. קצו) ע"ז ל:. קצז) ע"ז ל:. קצח) ע"ז ל:. קצט) ע"ז ל:. קק) ע"ז ל:. קקא) ע"ז ל:. קקב) ע"ז ל:. קקג) ע"ז ל:. קקד) ע"ז ל:. קקה) ע"ז ל:. קקו) ע"ז ל:. קקז) ע"ז ל:. קקח) ע"ז ל:. קק

מתי נחשבת 'יולדת' שמחללים עליה שבת. מחלוקת רב אשי ומר זוטרא אם מחללים עליה את השבת משנסתם הקבר כשאמרה 'צריכה אני

[נוסח א' (רב אשי) בדעת רב יהודה אמר שמואל:] **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: חַיָּה** - יולדת, **כָּל זְמַן שֶׁהַקֶּבֶר** [בית הרחם] **פָּתוּחַ, בֵּין אָמְרָה צְרִיכָה אֲנִי** [שיעשו עבורי מלאכה], **בֵּין לֹא אָמְרָה צְרִיכָה אֲנִי** [וחברותיה אומרות שהיא צריכה], **מְחַלְּלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת.**

נִסְתַּם הַקֶּבֶר, בֵּין אָמְרָה (דף קכט) **צְרִיכָה אֲנִי, בֵּין לֹא אָמְרָה צְרִיכָה אֲנִי** [וחברותיה אומרות שהיא צריכה], **אֵין מְחַלְּלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת.**

רַב אשי מַתְנֵי הָכִי - כך שונה רב אשי בדעת רב יהודה אמר שמואל.

[נוסח ב' (מר זוטרא) בדעת רב יהודה אמר שמואל:] **מָר זוּטְרָא מַתְנֵי הָכִי** - מר זוטרא שונה אחרת בדעת רב יהודה אמר שמואל:

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: חַיָּה, כָּל זְמַן שֶׁהַקֶּבֶר פָּתוּחַ, בֵּין אָמְרָה צְרִיכָה אֲנִי, וּבֵין אָמְרָה אֵין צְרִיכָה אֲנִי [וחברותיה אומרות שהיא צריכה], **מְחַלְּלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת.**

נִסְתַּם הַקֶּבֶר, אָמְרָה צְרִיכָה אֲנִי, מְחַלְּלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת. לֹא אָמְרָה צְרִיכָה אֲנִי, אֵין מְחַלְּלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת.

(יש מבארים שנחלקו גם באופן שהקבר פתוח, ולא אמרה צריכה אני, ולא אמר איני צריכה, אלא שתקה: לדעת רב אשי, אין מחללים עליה שבת. ולדעת מר זוטרא מחללים עליה [שמר זוטרא לא אמר אלא שאם אמרה 'אין צריכה אני' אין מחללים עליה, ומשמע שאם שתקה ולא אמרה כלום, מחללים עליה]).

הלכה כמר זוטרא שמחללים עליה שבת אף כשנסתם הקבר אם אמרה 'צריכה אני'

אֲמַר לֵהּ רָבִינָא לְמָרִימָר: מָר זוּטְרָא מַתְנֵי לְקוּלָּא, וְרַב אשי מַתְנֵי לְחוּמְרָא, הִלְכְתָּא כְּמַאן?

אֲמַר לֵהּ: הֲלָכָה כְּמָר זוּטְרָא, סָפֵק נְפָשׁוֹת לְהָקֵל.

◆ ◆ ◆

ג' דעות ממתי הוא 'פתיחת הקבר', שמחללים עליה שבת

מֵאֵימָתַי פְּתִיחַת הַקֶּבֶר?

[א':] **אָמַר אַבָּיֵי: מִשָּׁעָה שֶׁתֵּשֵׁב עַל הַמַּשְׁבֵּר.**

[ב':] **רַב הוּנָא בְּרֵהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: מִשָּׁעָה שֶׁהַדָּם שׁוֹתֵת וְיוֹרֵד.**

[ג':] **וְאָמְרִי לַהּ, מִשָּׁעָה שֶׁחַבְרוֹתֶיהָ נוֹשְׂאוֹת אוֹתָהּ בַּאֲגַפָּיהָ** - בזרועותיה, שאינה יכולה להלך.

עד מתי פתיחת הקבר

עַד מָתַי פְּתִיחַת הַקֶּבֶר?

אָמַר אַבָּיֵי: שְׁלֹשָׁה יָמִים.

רָבָא אָמַר מִשְּׁמֵהּ דְּרַב יְהוּדָה: שִׁבְעָה.

וְאָמְרִי לַהּ: שְׁלֹשִׁים.

◆◆◆

אָמְרִי נְהַרְדְּעֵי: חַיָּה, שְׁלֹשָׁה ימים ראשונים, **שִׁבְעָה** [מלאחר שלשה ימים עד השלמת שבעה], **וּשְׁלֹשִׁים** [מלאחר שבעה ימים עד השלמת שלושים], הוזכרו בה לחילוק הלכות חילול שבת.

בשלשה ימים הראשונים, מחללים עליה שבת

שְׁלֹשָׁה, בֵּין אָמְרָה צְרִיכָה אֲנִי, וּבֵין אָמְרָה לֹא צְרִיכָה אֲנִי, מְחַלְּלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת.

משלשה עד שבעה, אם אמרה צריכה אני, מחללין עליה שבת

שִׁבְעָה, אָמְרָה 'צְרִיכָה אֲנִי', מְחַלְּלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת. אָמְרָה 'לֹא צְרִיכָה אֲנִי', אֵין מְחַלְּלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת.

משבעה עד שלשים, אין מחללים עליה שבת, אלא על ידי גוי

שְׁלֹשִׁים, אֲפִלּוּ אָמְרָה צְרִיכָה אֲנִי, אֵין מְחַלְּלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת, אֲבָל עוֹשִׂין עַל יְדֵי אַרְמַאי (על ידי גוי).

רפואה שאין במניעתה סכנה, עושים על ידי גוי

כִּדְרַב עוּלָּא בְּרֵיהּ דְּרַב עִלַּאי דְּאָמַר: כָּל צָרְכֵי חוֹלֶה, נַעֲשִׂין עַל יְדֵי אַרְמַאי בְּשַׁבָּת, [ויולדת עד שלשים יום, סתמא חולה היא].

וְכִדְרַב הַמְנוּנָא, דְּאָמַר רַב הַמְנוּנָא: דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ סַכָּנָה [חולה שאם לא יעשו לו רפואה זו אין מסוכן למות, ומכל מקום צריך הוא לה] **אוֹמֵר לְגוֹי וְעוֹשֶׂה.** אבל דבר שיש בו סכנה, ישראל עצמו עושה לו.

◆◆◆

יולדת [שאין בעלה עמה] לא תטבול בתוך ל' יום מהלידה

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: לְחַיָּה, שְׁלֹשִׁים יוֹם.

מבררת הגמרא: **לְמַאי הִלְכְתָּא** - לאיזה הלכה אמר שמואל, דבר זה?

אָמְרִי נְהַרְדְּעֵי: לִטְבִילָה, שלא תטבול בתוך שלשים יום מלידתה, מפני הצינה.

אָמַר רָבָא: לָא אֲמַרַן [שלא תטבול] **אֶלָּא** [באופן] **שֶׁאֵין בַּעְלָהּ עִמָּהּ** [והיא טובלת לטהרות]. **אֲבָל בַּעְלָהּ עִמָּהּ, בַּעְלָהּ מְחַמְּמָהּ,** לאחר טבילה בתשמיש, והגוף מתחמם מן הגוף.

כִּי הָא דִּבְרַתֵּה דְּרַב חִסְדָּא [כמו שהיה בבת של רב חסדא שהיתה אשתו של רבא], **טָבְלָה בְּגוֹ תְּלָתִין יוֹמִין** [טבלה בתוך ל' יום מלידתה] **שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בַּעְלָהּ, וְאִצְטְנִיאַת** [והיא הצטננה],

וְאַמְטִיוּהָא לְעַרְסַהּ בָּתְרֵהּ דְּרָבָא [והביאו את מטתה אחרי רבא] **לְפַמְבְּדִיתָא** [ששם רבא היה], כדי לרפאותה מצינתה.

◆◆◆

הדלקת מדורה ליולדת ולחולה, בימות החמה ובימות הגשמים

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: עוֹשִׁין מְדוּרָה [היסק גדול] **לְחַיָּה** [ליולדת] **בְּשַׁבָּת, בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים.**

סְבוּר מִנָּה - מדברי שמואל סברו, **לְחַיָּה, אִין** - שהיתר זה נאמר רק לגבי יולדת, אבל **לַחוֹלֶה, לָא. בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים, אִין** - וכן סברו שהיתר זה נאמר רק בימות הגשמים, אבל **בִּימוֹת הַחַמָּה, לָא.**

(וְלָא הִיא, לָא שְׁנָא חַיָּה וְלָא שְׁנָא חוֹלֶה, לָא שְׁנָא בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים וְלָא שְׁנָא בִּימוֹת הַחַמָּה, מִדְּאִתְּמַר) אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אָבִין אָמַר שְׁמוּאֵל: הִקִּיז דָּם [וכל שכן חולה], **וְנִצְטַנֵּן, עוֹשִׁין לוֹ מְדוּרָה אֲפִילּוּ בִּתְקוּפַת תַּמּוּז.**

[הגמרא מביאה מעשים שמבואר בהם הצורך הגדול לעשות 'הסקה' ביום הקזה:] **שְׁמוּאֵל צַלַּחוּ לֵהּ תַּכְתָּקָא דְשָׁאגָא** - לא מצאו עצים מוכנים להיסק ביום הקזה, וצוה ובקעו כסא מעץ תדהר, שהוא מעולה בדמים, כדי לעשות מדורה עבורו.

רַב יְהוּדָה צַלַּחוּ לֵהּ [בקעו עבורו, לצורך הסקה ביום הקזה] **פְּתוּרָא דְיוֹנָה** - שולחן שעשוי ממין ארז.

לְרַבָּה צַלַּחוּ לֵהּ [בקעו עבורו, לצורך הסקה ביום הקזה] **שַׁרְשִׁיפָא** [ספסל],

וַאֲמַר לֵהּ אַבָּיֵי לְרַבָּה: וְהָא קָעָבַר מָר מִשּׁוּם בַּל תַּשְׁחִית?

אֲמַר לֵהּ: בַּל תַּשְׁחִית דְּגוּפַאי עֲדִיף לִי.

◆◆◆

אף שנעילת מנעלים חשובה מאד [וימכור אדם מה שיש לו, ויקנה מנעלים], מכל מקום ימכור מנעליו, ויקנה לסעודת הקזה [ונחלקו רב ושמואל, אם היא בשר או יין]

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: לְעוֹלָם יִמְכּוֹר אָדָם קוֹרוֹת בֵּיתוֹ, וְיִקַּח מִנְעָלִים לְרַגְלָיו [שאין לך ביזוי מן המהלך יחף בשוק].

הִקִּיז דָּם, וְאֵין לוֹ מַה יֹּאכַל, יִמְכּוֹר מִנְעָלִים שֶׁבְּרַגְלָיו, וְיַסְפִּיק מֵהֶן צָרְכֵּי סְעוּדָה [סעודת הקזה].

מַאי צָרְכֵּי סְעוּדָה?

רַב אָמַר: בָּשָׂר.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: יַיִן.

רַב אָמַר: בָּשָׂר, נַפְשָׁא חֲלַף נַפְשָׁא [בשר שהוא מבעל חי שיש בו נפש, במקום הדם שהוציאו ממנו, שהדם הוא הנפש].

וּשְׁמוּאֵל אָמַר: יַיִן, סַמְקָא חֲלַף סַמְקָא [יין שהוא אדום, במקום הדם שהוא אדום].

הנהגת חמשה אמוראים באכילתם ביום הקזה, יש שאכל טחול, ויש ששתו יין

(סִימָן לשמות חמשה האמוראים: **שֶׁנִּמְסַר** - שמואל, רבי יוחנן, רב נחמן, רב יוסף, רבא).

שְׁמוּאֵל בְּיוֹמָא דַּעֲבַד מִלְּתָא [ביום שעשה דבר, כלומר: ביום שהקיז דם] **עָבְדִי לֵהּ תַּבְשִׁילָא דְּטְחָלֵי** – [עשו לו תבשיל 'טחול', שהוא אדום].

רַבִּי יוֹחָנָן שָׁתֵי [שתה יין ביום הקזה] **עַד דְּנָפֵק תְּהִיָּא** [עד שיצא ריח היין] **מֵאֲנֵהּ** [מאזניו].

וְרַב נַחְמָן שָׁתֵי [שתה יין ביום הקזה] **עַד דְּקָפֵי טְחָלֵהּ** - עד שהטחול שלו צף ביין, מרוב יין ששתה.

רַב יוֹסֵף שָׁתֵי [שתה יין ביום הקזה] **עַד דְּנָפֵק מֵרִבְדָּא דְּכוּסִילְתָּא** - עד שיצא יין מהנקב שהיה בגופו מהחור שנעשה מהמחט שבה הקיזו לו דם.

רָבָא [ביום הקזה] **מְהַדַּר אַחַמְרָא בַּר תְּלָתָא טַרְפֵי** [היה מחפש אחר יין בן שלש שנים - יין זה נקרא יין בן שלשה עלים, שלאחר שעשו את היין גדל הגפן שלשה שנים, וגדלו בו שלשה עלים חדשים].

להרבות בסעודה ביום הקזה

אֲמַר לְהוּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק לְרַבָּנַן - לתלמידיו: **בְּמָטוּתָא מִנַּיְכוּ** [בבקשה ממכם] **בְּיוֹמָא דְּהַקָּזָה, אִמְרוּ לְבֵיתַיְכוּ** [אמרו לנשותיכם:] **נַחְמָן אִקְּלַע לְגַבַּן** - הרבו בסעודה כאילו אני מגיע אליכם לסעוד אצלכם.

ערמה המותרת, למי שאין לו יין ביום הקזה [ואם אין לו יין, יאכל תמרים, וימשוח רקתו בשמן]

וְכֻלְּהוּ אִעָרוּמֵי אֲסִירִי [כל מיני ערמה אסור להערים על הבריות] **בַּר מֵהַאי עָרְמָה** [חוץ מערמה זו המבוארת להלן] **דִּשְׁרֵי** - שמותר לעשותה,

מַאן דְּעָבֵיד מִלְּתָא וְלָא אֶפְשַׁר לֵהּ - מי שעשה דבר, כלומר: מי שהקיז דם, ואינו לו אפשרות לקנות יין, שאין לו מעות לכך,

לִשְׁקוֹל זוּזָא מָכָא - יקח זוז רע ופחות, שאי אפשר להוציאו ולקנות בו,

וְלֵיזִיל לְשַׁב חַנְוָאתָא - וילך לשבע חנויות, שדרך הלוקחים לטעום תחלה את היין אם הוא טוב, וכשיתן את הזוז והחנווני ימצאנו רע ולא יקבלנו, ילך לחנות אחרת ויעשה כן בשבע חנויות, **עַד דְּטָעֵם שִׁעוּר רְבִיעָתָא** - עד שיטעם בסך הכל שיעור רביעית.

וְאִי לָא - ואם אין לו זוז רע, ואינו יכול לעשות ערמה זאת, **לֵיכוֹל שַׁב תַּמְרֵי אֲכָמְתָא** - יאכל שבעה תמרים שחורים, **וְלֵשׁוּף מִשְׁחָא בְּצִדְעֵהּ** - וימרח שמן ברקותיו, והתמרים והשמן מחממין אותו, **וְנִגְנֵי בְּשִׁמְשָׁא** - וישכב בשמש.

◆ ◆ ◆

מעשה בשמואל ששכב בשמש ואמר ל'אבלט' שהוא משום שהיה זה 'יום הקזה', ובאמת עשה זאת משום שהיה זה יום תקופת תמוז, והשמש מועילה אז

אַבְלֵט [שמו של חכם גוי], **אַשְׁכְּחֵהּ** [מצא] **לִשְׁמוּאֵל דְּגָנֵי בְּשִׁמְשָׁא** - שהיה שוכב בשמש,

אֲמַר לֵהּ אבלט לשמואל: **חַכִּימָא דִּיהוּדָאֵי** [חכם היהודים], **בִּישָׁא מִי הָוֵי טָבָא** - רע, האם

נהיה טוב, כלומר: חום השמש שהוא רע וקשה לאדם, כלום יכולה היא להיטיב לאדם, ומדוע הינך שוכב בשמש.

אָמַר לֵהּ: יוֹמָא דְּהַקָּזָה הוּא.

הגמרא מבארת: **וְלָא הִיא** - לא זה היה הטעם ששמואל היה בשמש, **אֶלָּא** הטעם הוא: **אִיכָּא יוֹמָא דְּמֵעַלֵּי בֵּהּ שִׁמְשָׁא בְּכוּלַּהּ שַׁתָּא** - מפני שיש יום אחד בשנה שהשמש מועילה בו לשוהים בשמש, והוא: **יוֹמָא דְּנָפְלָה בֵּהּ** - יום שנופלת בו **'תְּקוּפַת תַּמּוּז'** [שהוא היום הכי ארוך בקיץ] **וְסָבַר לָא אֲגַלֵּי לֵהּ** - ושמואל לא אמר טעם זה לאבלט, שלא רצה לגלות לו עניין זה.

✦✦✦

סימן לד' מאמרי רב ושמואל בענין הקזת דם

(הֵקֵל - כל המקיל בסעודת הקזה. **בְּרוּחַ** - לא ישב במקום רוח. **טַעְמָא** - שיטעם דבר מה לאחר הקזה. **שָׁהָה** - שישהה מעט לאחר הקזה. **סִימָן)**

מאמר א': המקיל בסעודת הקזה

רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: כָּל הַמַּיקֵל בִּסְעוּדַת הַקָּזַת דָּם, מְקַיְּלִין לוֹ מְזוֹנוֹתָיו מִן הַשָּׁמַיִם, וְאוֹמְרִים: הוּא עַל חַיָּיו לֹא חָס, אֲנִי אָחוּס עָלָיו.

מאמר ב': היזק 'משב רוח' למי שהקיז דם

רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: הַאי מַאן דְּעָבֵיד מִילְּתָא, לָא לִיתִּיב הֵיכָא דִּכְרִיךְ זִיקָא [לא ישב במקום שיש בו חלונות, והרוח נכנסת (נכרכת ומתגלגלת) בהם], **דִּילְמָא שָׁפֵי לֵהּ אוּמְנָא** [שמא מקיז הדם הוציא ממנו מדאי הרבה דם, וריקן אותו מדמו], **וּמוֹקֵם לֵהּ אַרְבִּיעֵתָא** [והעמיד אותו על רביעית דם, שלא נשאר בו דם אלא כדי חייו, דהיינו רביעית דם], **וְאָתֵי זִיקָא וְשָׁאִיף מִינֵּיהּ** [ותבוא רוח ותמרח מהדם הנותר בגופו (כלומר יצא ממנו עוד מעט דם), וישאר בו פחות מרביעית], **וְאָתֵי לִידֵי סַכָּנָה.**

שְׁמוּאֵל, הֲוָה רְגִיל דְּעָבֵד מִלְּתָא [שמואל היה רגיל שהיה עושה דבר, כלומר: מקיז דם] **בְּבֵיתָא דְּשַׁב לִבְנֵי וְאַרְחָא** [בבית שעובי החומה שלו שבעה לבינים ואריח, שכל לבינה רוחבה שלשה טפחים, ואריח עוביו טפח וחצי, נמצא שעובי החומה עשרים ושתים וחצי טפחים], וכל זה כדי שלא תכנס רוח.

יוֹמָא חֲדָא עָבַד וְאַרְגִּישׁ בְּנַפְשֵׁהּ - יום אחד עשה הקזת דם, והרגיש בעצמו שהוא נחלש, **בדק** את החומה, **וַחֲסַר חַד אַרְחָא** - והיה חסר בחומה אריח אחד.

מאמר ג': 'טעימת' דבר מה לאחר הקזת דם

רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ, הַאי מַאן דְּעָבֵיד מִלְּתָא [מי שהקיז דם], **לִטְעוֹם מִדֵּי וַהֲדַר לִפּוֹק** - יטעם דבר ואחר כך יצא, **דְּאִי לָא טָעֵם מִדֵּי** - שאם לא יטעם דבר, **אִי פָּגַע בְּשָׁכְבָא, יָרְקִי אַפֵּיהּ** - אם יפגוש מת, פניו יהיו ירוקות.

אִי פָּגַע בְּמַאן דְּקָטֵל נַפְשָׁא, מָיֵת - אם יפגוש במי שהרג נפש, **ימות.**

אִי פָּגַע [עמוד ב] **בְּדָבָר אַחֵר** [אם יפגוש חזיר], **קָשֶׁה לְדָבָר אַחֵר** - לצרעת, שהחזירים מנוגעים הם, כדאמרינן בקידושין (מט:) עשרה קבים נגעים ירדו לעולם תשעה נטלו חזירים.

מאמר ד': לאחר הקזת דם, לא יקום מיד

רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: הַאי מַאן דְּעָבֵיד מִלְּתָא - מי שהקיז דם, **לִישְׁהֵי פּוּרְתָּא וַהֲדַר לֵקוּם** - ישהה מעט ואחר כך יקום.

[ה' דברים שאם עומד מיד לאחריהם, הרי הוא קרוב למיתה:] **דְּאָמַר מָר, חֲמִשָּׁה דְּבָרִים קְרוֹבִין לְמִיתָה יוֹתֵר מִן הַחַיִּים, וְאֵלּוּ הֵן:**

א. **אָכַל, וְעָמַד** מהר לעמוד פתאום לאחר שאכל שובעו.

ב. **שָׁתָה, וְעָמַד** מהר לעמוד פתאום.

ג. **יָשַׁן, וְעָמַד** מהר לעמוד פתאום.

ד. **הִקִּיז דָּם, וְעָמַד** מהר לעמוד פתאום.

ה. **שִׁמֵּשׁ מִיטָּתוֹ, וְעָמַד** מהר לעמוד פתאום.

זמן הקזה כל ל' יום. לאחר פרקיו שנותיו (כגון לאחר מ' שנה) כל ב' חדשים. לאחר פרקי שנותיו (כגון לאחר ס' שנה) כל ג' חדשים

אָמַר שְׁמוּאֵל: פַּרְסָא דִּדְמָא [זמן הקזת דם] **כֹּל תְּלָתִין יוֹמִין,**

וּבֵין הַפְּרָקִים [בין פרקי שנותיו, כגון לאחר ארבעים שנה], **יְמַעֵט** בהקזה, שלא יקיז בכל חדש, אלא אחת לשני חדשים.

וּבֵין הַפְּרָקִים [לאחר ששים], **יַחְזֹר וִימַעֵט** [לא יקיז אלא אחת לשלשה חדשים, לפי שאין כחו עליו, ואין דמו חם, וגופו מצטנן כשמחסר דמו].

זמן הקזה, ביום א' ד' ו', ולא ביום ב' ג' ה'

וְאָמַר שְׁמוּאֵל: פּוּרְסָא דִּדְמָא [זמן הקזת דם], **חַד בְּשַׁבְּתָא** [יום ראשון], **אַרְבָּעָה** [יום רביעי], **וּמַעֲלֵי שַׁבְּתָא** [וערב שבת].

[הטעם שלא יקיז ביום ב' וה'] **אֲבָל שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי לָא, דְּאָמַר מָר: מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְכוּת אָבוֹת, יַקִּיז דָּם בְּשֵׁנִי וּבַחֲמִישִׁי, שֶׁבֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה וְשֶׁל מַטָּה שָׁוִין כְּאֶחָד,** שבית דין של מטה יושבין בעיירות בשני ובחמישי מתקנת עזרא ואילך, וכיון שיום הדין ופקידה בבית דין של מטה - עונותיו נזכרים גם בבית דין של מעלה (שאדם נידון בבית דין של מעלה בכל יום, וכשידנוהו יזכרו עוונתיו).

[הטעם שלא יקיז ביום ג'] **בִּתְלָתָא בְּשַׁבְּתָא מַאי טַעְמָא לָא** [ביום שלישי, מה הטעם שלא יקיז דם],

מִשּׁוּם דְּקָיְימָא לֵהּ מַאְדִים מִשְׁמַשׁ בּוֹ בְּזָוֵי - שמזל מאדים משמש בו בשעות זוגיות, ומזל מאדים ממונה על החרב ועל הדבר ועל הפורעניות, והזוגות קשין שהן רשות לשדים, והפורעניות מוכנין,

שהמאורות והמזלות נתלו בבריאת העולם בליל רביעי,

בשעה ראשונה שימש שבתאי. בשעה שניה, צדק. בשעה שלישית, מאדים. בשעה רביעית, חמה.

בשעה חמישית, נוגה. בשעה שישית, כוכב. בשעה שביעית לבנה. ואחר כך המזלות חוזרים.

		ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת
לילה	1	כוכב	צדק	נוגה	שבתאי	חמה	לבנה	מאדים
	2	לבנה	מאדים	כוכב	צדק	נוגה	שבתאי	חמה
	3	שבתאי	חמה	לבנה	מאדים	כוכב	צדק	נוגה
	4	צדק	נוגה	שבתאי	חמה	לבנה	מאדים	כוכב
	5	מאדים	כוכב	צדק	נוגה	שבתאי	חמה	לבנה
	6	חמה	לבנה	מאדים	כוכב	צדק	נוגה	שבתאי
	7	נוגה	שבתאי	חמה	לבנה	מאדים	כוכב	צדק
	8	כוכב	צדק	נוגה	שבתאי	חמה	לבנה	מאדים
	9	לבנה	מאדים	כוכב	צדק	נוגה	שבתאי	חמה
	10	שבתאי	חמה	לבנה	מאדים	כוכב	צדק	נוגה
	11	צדק	נוגה	שבתאי	חמה	לבנה	מאדים	כוכב
	12	מאדים	כוכב	צדק	נוגה	שבתאי	חמה	לבנה
יום	1	חמה	לבנה	**מאדים**	כוכב	צדק	נוגה	שבתאי
	2	נוגה	שבתאי	חמה	לבנה	**מאדים**	כוכב	צדק
	3	כוכב	צדק	נוגה	שבתאי	חמה	לבנה	**מאדים**
	4	לבנה	**מאדים**	כוכב	צדק	נוגה	שבתאי	חמה
	5	שבתאי	חמה	לבנה	**מאדים**	כוכב	צדק	נוגה
	6	צדק	נוגה	שבתאי	חמה	לבנה	**מאדים**	כוכב
	7	**מאדים**	כוכב	צדק	נוגה	שבתאי	חמה	לבנה
	8	חמה	לבנה	**מאדים**	כוכב	צדק	נוגה	שבתאי
	9	נוגה	שבתאי	חמה	לבנה	**מאדים**	כוכב	צדק
	10	כוכב	צדק	נוגה	שבתאי	חמה	לבנה	**מאדים**
	11	לבנה	**מאדים**	כוכב	צדק	נוגה	שבתאי	חמה
	12	שבתאי	חמה	לבנה	**מאדים**	כוכב	צדק	נוגה

והנה בלילה אין מקיזים דם, אלא ביום.

וביום ראשון, מזל מאדים אינו שולט בשעה זוגית.

ביום שני, הוא שולט בשעה זוגית, אבל כאמור לעיל (אף בלא טעם זה) אין מקיזים דם ביום שני.

ביום שלישי הוא שולט בשעה זוגית ולכן אין מקיזים בו דם.

ביום רביעי, אמנם שולט מאדים בשעה זוגית, אך הוא סמוך לערב, והרי זה כלילה שאין מקיזים אז דם.

ביום חמישי, הוא שולט בשעה זוגית, אבל כאמור לעיל (אף בלא טעם זה) אין מקיזים דם ביום חמישי.

[מדוע אין חשש זה ביום ו'] שואלת הגמרא: **מַעֲלֵי שַׁבְּתָא נָמֵי קָיְימָא בְּזָוֵי** - ביום שישי הלא מאדים גם שולט בשעה זוגית, ומדוע מקיזים בו גם.

עונה הגמרא: **כֵּיוָן דְּדָשׁוּ בֵּהּ רַבִּים** - כיון שרבים הורגלו בזה להקיז דם ביום שישי, (כיון שאכילת דג טובה לאחר הקזה, ומפני דוחקם הרגילו להקיז ביום שישי - שיהיו קרובים לסעודת שבת, שבשבת אוכלים דגים גדולים), וכיון שהורגלו בזה: **שׁוֹמֵר פְּתָאִים ה'.**

יום רביעי בשבוע שהוא ד' בחודש, או י"ד בחודש או כ"ד בחודש – קשה להקזה

אָמַר שְׁמוּאֵל: אַרְבַּע דְּהוּא אַרְבַּע - יום ד' בשבוע, שהוא יום ד' בחודש,

אַרְבַּע דְּהוּא אַרְבֵּיסַר - או יום ד' בשבוע, שהוא יום י"ד בחודש,

אַרְבַּע דְּהוּא עֶשְׂרִים וְאַרְבְּעָה - או יום ד' בשבוע, שהוא יום כ"ד בחודש,

אַרְבַּע דְּלֵיכָּא אַרְבַּע בָּתְרֵהּ- או יום ד' בשבוע, שאין אחריו ארבעה ימים עד סוף החדש,

בכל ימים אלו **סַכַּנְתָּא** - סכנה להקיז בהם דם.

א' ב' ג' בחודש, חולשה או סכנה להקזה

רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְשֵׁנִי לוֹ, חוּלְשָׁא - יום ראש חודש, ויום שלאחר ראש חודש, אם מקיז בו דמים, הרי זה מביאה חולשה.

שְׁלִישִׁי לוֹ - אם מקיז דם ביום ג' לאחר ראש חודש, (כגון שראש חודש היה ביום ראשון, ומקיז ביום שלישי), **סַכָּנָה.**

הקזה בערב יום טוב, ובערב שבועות, חולשה או סכנה

מַעֲלֵי יוֹמָא טָבָא [ערב יום טוב, אם מקיז בו דם], **חֻלְשָׁא** - הרי זה מביא חולשה על האדם,

מַעֲלֵי יוֹמָא דַעֲצַרְתָּא [ערב יום טוב שבועות, אם מקיז בו דם], הרי זה **סַכַּנְתָּא.**

וּגְזַרוּ רַבָּנַן אַכּוּלְּהוּ מַעֲלֵי יוֹמָא טָבָא [ורבנן גזרו על כל ערבי ימים טובים, שלא יקיזו בהם דם], **מִשּׁוּם יוֹמָא (טָבָא) דַעֲצַרְתָּא** [משום ערב יום טוב שבועות], **דְּנָפֵק בֵּהּ זִיקָא** [שיוצא אז רוח] **וּשְׁמֵהּ טָבוּחַ, דְּאִי לָא קַבְּלוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה הֲוָה טָבַח לְהוּ לְבִשְׂרֵיהוּ וְלִדְמֵיהוּ** [שאם לא היו מקבלים ישראל את התורה, היתה רוח זו טובחת את בשרם ודמם].

הקזה לאחר אכילה

אָמַר שְׁמוּאֵל: אָכַל חִטָּה, וְהִקִּיז דָּם, לֹא הִקִּיז אֶלָּא לְאוֹתָהּ חִטָּה, שהאוכל מכביד את האדם, והקזה שאחר אכילה לא תועיל אלא לאותו כובד.

וְהָנֵי מִלֵּי במקיז **לִרְפוּאָה, אֲבָל אַקּוֹלֵי** - מי שיש לו דם המכביד עליו, אפילו לאחר אכילה מקיז דם, ועל ידי ההקזה **מֵקֵל** לו.

אכילה ושתיה לאחר הקזה

הַמַּקִּיז דָּם, שְׁתִיָּה לאחר הקזה **לְאַלְתַּר** [מיד, היא טובה לגוף]. **אֲכִילָה** לאחר הקזה, טובה לגוף, אם אוכל **עַד** [זמן הילוך] **חֲצִי מִיל.**

אִבַּעְיָא לְהוּ, שְׁתִיָּה לְאַלְתַּר מְעַלֵּי [היא טובה], **אֲבָל בְּתַר הָכִי קָשֵׁי** [אבל לאחר מכן היא קשה]. **אוֹ דִּילְמָא, לָא קָשֵׁי וְלָא מְעַלֵּי** [או שמא לאחר זמן, אינה קשה ואינה טובה]?

תֵּיקוּ.

אִבַּעְיָא לְהוּ, אֲכִילָה עַד חֲצִי מִיל הוּא דְּקָמְעַלֵּי [הרי היא טובה], **הָא בְּתַר הָכִי וּמִקַּמֵּי הָכִי** [אבל לפני שיעור זמן זה, ולאחר שיעור זמן זה], **קָשֵׁי** [היא קשה]. **אוֹ דִּילְמָא לָא קָשֵׁי וְלָא מְעַלֵּי** [או שמא אינה קשה ואינה טובה]?

תֵּיקוּ.

מַכְרִיז רַב: מֵאָה **קָרֵי** [דלועין] **בְּזוּזָא,** כלומר: אם הדלועים זולים מאד, ונמכרים מאה בזוז, תקנה אותם.

מֵאָה רֵישֵׁי בְּזוּזָא ואם מאה ראשי בהמה נמכרים בזוז, קנה אותם, ואם לאו אל תקנה אותם, שדברים אלו אינן בריאין לאכול, ורק אם הם בזול שווה לקנותם.

מֵאָה שְׁפָמֵי, וְלָא כְּלוּם [מאה שפתים של בהמה, אל תקנה אותם אלא אם כן הם בחינם, שלא שוה כלל לקנותם, ואפילו זוז לא שוה לשלם עליהם].

אָמַר רַב יוֹסֵף: כִּי **הֲוֵינַן בֵּי רַב הוּנָא, יוֹמָא דִּמְפַגְּרִי בֵּהּ רַבָּנַן** - שהיו התלמידים מתעצלים מלבא בבית המדרש, **אָמְרִי הָאִידָּנָא** [היום] **יוֹמָא דִּשְׁפָמֵי הוּא** [יום שפתיים הוא], **וְלָא יָדְעִנָא מַאי קָאָמְרִי,** וכעת ששמעתי את דברי רב, הבנתי שכוונתם היתה לומר היום הזה אבד, ואין בו תועלת, כשפתיים של הבהמה שאינם שווים כלום.

שנינו במשנה: **וְקוֹשְׁרִין הַטַּבּוּר.** רבי יוסי אומר אף חותכין.

מחלוקת אם חותכין הטבור

[דעה א':] **תָּנוּ רַבָּנַן, קוֹשְׁרִין הַטַּבּוּר.**

[דעה ב':] **רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף חוֹתְכִין, וְטוֹמְנִין הַשִּׁלְיָא** - שהיא רפואה לולד, שעושים זאת **כְּדֵי שֶׁיֵּחַם הַוָּלָד.**

[הטמנת השליא:] **אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בְּנוֹת מְלָכִים טוֹמְנוֹת** [את השליא] **בִּסְפָלִים שֶׁל שֶׁמֶן,**

בְּנוֹת עֲשִׁירִים [טומנות את השליה] **בִּסְפוֹגִים שֶׁל צֶמֶר** מסורק.

בְּנוֹת עֲנִיִּים [טומנות] **בְּמוֹכִין.**

[הלכה שחותכים הטבור:] **אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי** שחותכים הטבור.

[בתאומים, לכולי עלמא חותכים הטבור:] **וְאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ אָמַר רַב: מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי יוֹסֵי בְּטַבּוּר שֶׁל שְׁנֵי תִּינוֹקוֹת** [תאומים, וקשורין טבורן זה בזה] **שֶׁחוֹתְכִין,**

מַאי טַעְמָא? דִּמְנַתְּחִי אַהֲדָדֵי - שאם לא יחתכו, זה ימשוך לכאן וזה ימשוך לכאן, ונמצאו בסכנה.

◆◆◆

כל האמור בפרשת תוכחה [מילדים, חיתוך הטבור, רחיצת הולד, מליחת הולד, ליפוף הולד] עושים בשבת

וְאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ אָמַר רַב: כָּל הָאָמוּר בְּפָרָשַׁת תּוֹכָחָה [שהוכיח יחזקאל לישראל את חסדי הקדוש ברוך הוא שעמהן], **עוֹשִׂין לְחַיָּה בְּשַׁבָּת,**

שֶׁנֶּאֱמַר 'וּמוֹלְדוֹתַיִךְ בְּיוֹם הוּלֶּדֶת אֹתָךְ לֹא כָרַת שָׁרֵךְ וּבְמַיִם לֹא רֻחַצְתְּ לְמִשְׁעִי וְהָמְלֵחַ לֹא הָמְלַחַתְּ וְהָחְתֵּל לֹא חֻתָּלְתְּ', הנביא אומר לישראל, אף שהייתם כתינוק שלא טיפלו בו בלידתו כראוי, כתינוק נטוש, גידלתי אתכם, ואתם בגדתם בי, ומהדברים שמוזכרים בפסוק, לומדים מה הם הדברים שעושים לולד, כדלהלן:

'וּמוֹלְדוֹתַיִךְ בְּיוֹם הֻלֶּדֶת', מִכָּאן שֶׁמְּיַלְּדִים אֶת הַוָּלָד בְּשַׁבָּת.

'לֹא כָרַת שָׁרֵךְ' (לא נחתך טבורך), **מִכָּאן שֶׁחוֹתְכִין הַטַּבּוּר בְּשַׁבָּת,**

'וּבְמַיִם לֹא רֻחַצְתְּ לְמִשְׁעִי' (לא רחצו אותך להחליק את בשרך), **מִכָּאן שֶׁרוֹחֲצִין הַוָּלָד בְּשַׁבָּת,**

'וְהָמְלֵחַ לֹא הָמְלַחַתְּ', (לא מחלו את בשרך לחזק ולהקשות את הבשר), **מִכָּאן שֶׁמּוֹלְחִין הַוָּלָד בְּשַׁבָּת,**

'וְהָחְתֵּל לֹא חֻתָּלְתְּ' (לא כרכו אותך בבגדים), **מִכָּאן שֶׁמְּלַפְּפִין הַוָּלָד בְּשַׁבָּת,** כמו שעושין בחגורות ופסיקיאות.

(ואינו אסובי ינוקא, המוזכר לעיל, שלרב נחמן אסור לעשותו משום שהוא 'מתקן', אלא הוא כריכת בגדים שמועילים ליישור האיברים, ולא יישור האיברים בידים).

הדרך עלך מפנין

רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי כו'. אחזמ"ל למול את התינוק. וקאי אמתניתין דפרקין דלעיל[1] דסליק מיניה וכל דברי מילה עושין בשבת: **מגולה.** בפני הכל וכגמרא דמפרש אמתי מגיריך ליה לגוויה: **ובסכנה.** שנזרו אלרמאים[2] על המילה: **מכסהו ע"פ עדים.** שיעידו שאחזמ"ל של מגולה הוא מצוה ולא יחלדוהו: **אלו אמר ר"ע.** נחלק על ר"א במכשירי מגוה[3] שאין דומין הואיל ואפשר לעשותן מע"ש: [4]**ונאלו אפשר לעשות מע"ש.** כגון[5] מילה עצמה שא"א לה לעשות דומנה ביום השמיני דוחה שבת: **גמ' טעמא דר"א.** דאמר מגולה אין מכוסה לא: **משום חיבוב מצוה.** להודיע שאביבה מצוה עליו שמחלל שבת עליה: **משום חשדא.** שלא יחשדוהו שהוא נוטל שאר חפציו. וליפא דמתני' דקתני ובסכנה מכסהו ע"פ עדים ואי' משום חשדא הוא אלא דיש[6] מיבעיא לן דוקא מגולה קאמר אבל מכוסה ע"פ עדים שלא בשעת הסכנה לא ומשום חיבוב מצוה לו לא דוקא מגולה דטעמיה משום חשדא ול"ה למכוסה על פי עדים: **אי אמרת בגלמא הוא וחרי שפיר.** היינו דמיקרו עדיים אלא הוא וחד מי מיקרי עדים איכו לגביה נפשיה מי מיקרי עד: ומשני **שראוים להעיד במקום אחר.** לעולם הכא עדות לא שייכא דלאפוקי מחשדא בעלמא הוא ואין כאן לא דיני ממונות ולא דיני נפשות שיהו שנים (ז) ומאי קרו להו עדים לאיכא גילוי מילתא ע"י הני ושנים קרו עדים בעדות אחריתי שאינו יוצא בה: **לעשות כרוז.** לאחזמ"ל של מילה: **היו אוכלין בשר עוף בחלב.** כדלקמן: **רישא.** ליל עופות: **נאמר לא תאכלו כל נבלה ונאמר.** באותו פסוק עצמו לא תבשל גדי במעמד כל האסור משום נבלה נוהג בו איסור בשר בחלב: **שם אינו יכיאו אמרתך.** אמיריה יחידה שקדמה לשאר אמירות והיא מילה שישראל עושין ושייש עליה דבר אחר מצות אינן מוכיחות כל שעה כגון תפילין ומזוזה ולילית לאינן כשהוא בשדה ועריות בנית המרחץ אבל זו מעיד עליהם לעולם כדאמרינן במנחות (דף מג:) **בדוד שרשה עצמו בנית המרחץ ונלטעו אמר אוי לי שאני עריום מכל מצות כיון** (ז) **שנתאבל במילה נתייאבה דעתו: בשמחה.** שעושין משמחה: **על עסקי שפחותיו.** שנאסר להם קרובות: **מרופה.** רפיה: **דא"ר יוחנן תפילין לריכות גוף נקי.** שלא יפיח. אלמא לא זהירי בהו ושמעינן מינה דלא מסרו עליה אלא לאישא לבדו: **יקרו.** פורי"ר בלע"ז לשון יקרות ערוכי נחל (מפלי ג) ולשון תנקר לא נעלה (במדבר טז): **אם מוחו.** שכנגד תפילין: **קדוד.** ממונה: **מגיגות** (ז) **עליהן.** אינה נלחמת בחרטומה אלא בכנפיה: דרך פעם אחת שכחו ולא הביאו איזמל מערב שבת והביאוהו בשבת [דרך גגות ודרך חצירות] שלא

רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי מע"ש מביאו בשבת מגולה ובסכנה מכסהו ע"פ עדים ועוד אמר [6]**ר"א כורתים עצים לעשות פחמין לעשות** [7]**(כלי) ברזל** [8]**כלל אמר ר"ע** [9]**כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אינה דוחה את השבת** [7]**(ומילה) שאי אפשר לעשותה מע"ש דוחה את השבת: גמ'** איבעיא להו טעמא דר"א משום חבובי מצוה או דילמא משום חשדא למאי נפקא מינה לאתויי מכוסה ע"פ עדים אי אמרת משום חבובי מצוה מגולה אין מכוסה לא אלא אי אמרת משום חשדא אפי' מכוסה שפיר דמי מאי איתמר א"ר לוי לא אמרה ר"א אלא לחבובי מצוה תניא נמי הכי מביאו מגולה ואין מביאו מכוסה דברי ר"א אמר רב אשי מתני' נמי דיקא דקתני ובשעת הסכנה מכסהו ע"פ עדים בסכנה אין שלא בסכנה לא שמע מינה משום חשדא מצוה שמע מינה תניא אידך מביאו מגולה ואין מביאו מכוסה דברי ר"א ר' יהודה אומר משום ר"א נוהגין היו בשעת הסכנה שהיו מביאין מכוסה ע"פ עדים איבעיא להו עדים דקאמר איהו וחד או דילמא הוא ותרי ת"ש ובסכנה מכסהו ע"פ עדים אי אמרת [9]בשלמא הוא ותרי שפיר אלא אי אמרת הוא וחד מאי עדים שראוים להעיד במקום אחר: ועוד אמר ר"א: [10]ת"ר במקומו של ר"א היו כורתין עצים לעשות פחמין לעשות ברזל בשבת במקומו של ר' יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב לוי איקלע לבי יוסף רישבא קריבו ליה רישא [10]דטוותא בחלבא לא אכל כי אתא לקמיה דרבי א"ל אמאי לא תשמתינהו א"ל אתריה דר' יהודה בן בתירה הוה ואמינא דילמא דרש להו כר' יוסי הגלילי [10]דתנן ר' יוסי הגלילי אומר נאמר [1]לא תאכלו כל נבלה ונאמר [1]לא תבשל גדי בחלב אמו את שאסור משום נבלה אסור לבשל בחלב עוף שאסור משום נבלה יכול יהא אסור לבשל בחלב ת"ל בחלב אמו יצא עוף שאין לו חלב אם א"ר יצחק עיר אחת היתה בא"י שהיו עושין כר"א והיו מתים בזמנן ולא עוד אלא שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזרה על ישראל על המילה ועל אותה העיר לא גזרה: תניא רשב"ג אומר כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה כגון מילה דכתיב [2]שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב [2]עדיין עושין אותה בשמחה וכל מצוה שקבלו עליהם בקטטה [2]כגון עריות דכתיב [3]וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו [3]על עסקי משפחותיו עדיין עושין אותה בקטטה דליכא כתובה דלא רמו בה תיגרא תניא ר"ש בן אלעזר אומר כל מצוה שמסרו ישראל עצמן עליהם למיתה בשעת גזרת המלכות[11] כגון עבודת כוכבים ומילה עדיין היא מוחזקת בידם וכל מצוה שלא מסרו ישראל עצמן עליה למיתה בשעת גזרת המלכות[11] כגון תפילין עדיין היא מרופה בידם [9]דא"ר יוחנן תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים מאי היא אמר אביי שלא יפיח בהם רבא אמר שלא יישן בהם ואמאי קרו ליה אלישע בעל כנפים שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזרה[11] על ישראל שכל המניח תפילין על ראשו יקרו אם מוחו והיה אלישע מניח תפילין ויצא לשוק וראהו קסדור אחד רץ אחריו כיון שהגיע אצלו נטלן מראשו ואחזן בידו א"ל מה בידך אמר לו כנפי יונה פשט את ידו ונמצאו בה כנפי יונה לפיכך היו קוראין אותו בעל כנפים [9]מאי שנא כנפי יונה דא"ל ולא א"ל שאר עופות משום דדמיא כנסת ישראל ליונה שנאמר [4]כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ מה יונה זו כנפיה מגינות עליה אף ישראל מצות מגינות עליהן: א"ר אבא בר רב אדא א"ר יצחק

רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי מע"ש מביאו בשבת מגולה. [9]וא"ת ויביאו התינוק אצל כלי להשמש ליכא איסור שבת כלל דהמי נוטל את עצמו וי"ל דקטן נרדף לאמו הוא ואחר המילה היה צריך להמזירו לאמו ואז הוי כפות (ט) לפי שהוא חולה כדאמרינן ביומא (דף פו:) אפי' מיתה ר' נתן חולה שאני וגם אמו שהיא מוקמת לה חולה לגבי אצל התינוק ועוד י"ל כיון דיותר בקל יביא הכלי מיביא התינוק שרי ר"ש כדי למהר המצוה דדמוכח בגמרא דאמר פעם אחת שכחו ולא הביאו איזמל מע"ש והביאו בשבת שלא בדרכו אלא בדרך הרגלים וגגות וקרפיפות והיו יכולין להביא דרך הי"ל אלמא דשרי ר"ש דרך הי"ל דהוי דאוריתא (ג) [10]כדי למהר המצוה אע"פ שיכול לעשות [בענין] הליכה אלא מיסודא דרבנן:

שש אנכי. במדרש (שוחר טוב) למעלה על הסמיית כתיב המדרש על המילה שהיא כסמיני וכן אמרי' (ד) (פר"ל פ' כ"ט) ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק ביום ה"ג מל את יצחק להיינו ביום הסמיני הוא המילה כמנין ה"ג. ר"ת: **אמר ליה בנפי יונה.** הרי שלא מסר עצמו לומר תפילין הן. דרינו שמואל: שלא

מסורת הש"ס

1) [מכר לקמן קנו. ומעיריכין קב: קג,]. 2) מ"ש לעיל. 3) מסחים סו. סט.: יומנות יד. מנחות עט. 4) מ"ש לעיל. 5) יומות יד. מולין קנה. ע"ש. 6) [מ"ל דטוחה עין בפרוך פירוטון]. 7) מולין קיב. 8) יומא עב. 9) [מ"ל: הסמנך]. 10) לעיל מט. 11) נכרות נג: לעיל מט. וש"נ. 1) [מקמן:]. 2) בס"ד: נוסס. 3) בס"ד: מילה. 4) מ"ש. 5) [מ"ל עמכון]. 6) [מ"ל עליהם].

תורה אור השלם

1 לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי כי עם קדוש אתה ליי אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו:
דברים יד כא

2 ששׂ אנכי על אמרתך במו׳צא שלל רב:
תהלים קיט קסב

3 וישמע משה את העם בכה למשפחתיו איש לפתח אהלו ויחר אף ליי מאד ובעיני משה רע:
במדבר יא י

4 אם תשכבון בין שפתים כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ:
תהלים סח יד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומאי וכו' ואמאי קרי ליה: (ב) תוס' ד"ה ר' אליעזר וכו' אם הוי כפות. נ"ב עיין בפרק המקנא דף לד ע"ב: (ג) בא"ד כדי למהר המצוה. נ"ב עיין בפוף עירובין דף קב ע"ב מתוספות ד"ה מה לי: (ד) ד"ה שם וכו' וכן אמרי' במדרש ויעש אברהם:

גליון הש"ם

גמ' בשלמא הוא ותרי. עיין תוספות כתובות מ"ח ס"ד ס"ע: תוס' ד"ה רבי אליעזר וכו' ואי"ת ויביאו התינוק. עיין לעיל דף לד ע"ל תוספות ד"ה אבל אמר. בא"ד כדי לבהר המצוה. עיין עירובין דף קג ע"ב תוס' ד"ה מה לי:

רבינו חננאל

פ"ק תשעה עשר
רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי מערב שבת מביאו בשבת מגולה וכו'. ואיבעיא לן האי דקתני ר' אליעזר אומר מביאו מגולה משום חבובי מצוה הוא, או משום שלא יחשדוהו שהוציא חסציו לטמנים, לפיכך מגלהו שיראו כי סכין של מצוה הוא. ופשטנא דמשום חבובי מצוה הוא, היכא דליכא סכנה. ותוב איבעיא לן האי דתנא (נ"א: דתנו) במתניתא בשם יהודה משום רבי אליעזר נהגנים היינו בסכנה מביאין אותו (בסכנה) מכוסה ע"פ עדים.

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ב מהלכות מילה הלכה ו סמנ עשין כח טוש"ע ל"ח סי' שלא סעיף ו ופוש"ע י"ד סימן רסד סעיף ב:
ב ג טוש"ע י"ד סימן רסה סעיף יב:
ג מיי' פ"ב מהלכות איסורי ביאה הל' יח סמנ לאין קכד:

לעזי רש"י

פורייי"ר. לחפור.

מוסף רש"י

כורתים עצים לעשות פחמין. כגון ביום כדי לעשות ברזל. אחמל של מילה, דקסבר ר"א מכשירי מגוה דומין שבת כמגוה עצמה (עמוד יד. מולין קנח.) ואם אין לו אחמל לגולו כומתן עצים לעשות פחמין ועובין אחמל (חולין שם). שלא יפיח בהם. שיהו לשמרד עצמו בשבת כמיח מילה. (לעיל מט:). שלא ישן בהם. שמא יפיח לו ירלפה קרי, אבל אם יכול להזהר שלא יבן בהן, כל הנעשים נקיים בשבתה שיכולין לשמרד עצמן (שם). יקרו את מוחו. שהוא מתח התפילין, לשון נקוב עיניים (שם). קסדור. מנוסעמ"ל שהוא המונה על כך (שם). כנפי יונה. כדמפרש לקמיה מפני שהם מגנות והם מגונים לשמרא"ל והיא לשם ככנפיה ליונה שהיא נמשלת ליונה והמגנות ככנפיה (שם). כנפיה מגיגות עליה. מן הנגע ומכל שוף ואדם הכפה עליה היא נלחמת ומכה בראש נפה. מה שאין כן בשאר עופות (שם וכעי"ז ברכות נג:).

רבינו חננאל (המשך)

הני עדים שנים אחרים דזלתי המביאו, או דלמא הוא ואחר, ולא איפשטא בהדיא. לוי איקלע לבי יוסף רישבא קריבו ליה רישא דטוטא בחלבא לא אכל. כי אתא לקמיה דר' א"ל מ"ש לא שמתינהו. א"ל אתריה דר' יהודה בן בתירא, דאמרינן דלמא דרש להו כרבי יוסי הגלילי דסבר יצא עוף שאין לו חלב אם. א"ר יצחק עיר אחת היתה בא"י שהיו עושין כר' אליעזר והיו מתיהה מתן בזמנן, ולא עוד אלא שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה שמר על ישראל על המילה ועל אותה העיר לא גזרה. (ו)כל השבח ואין הלכה כר"א, ולא כר' יוסי הגלילי שמתיר בשר עוף בחלב. ולא כרבי יוחנן שאמר תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים. ומפרשי רבנן לא אמר רבי יוחנן אלא בשעת השמד, וסמיך דהוא ערוך ועבדי ליה נס. אמר ראבין בר רב אדא א"ר יצחק אם אחת שכחו ולא הביאו איזמל מע"ש והביאוהו בשבת

ו) נלמד מ"ש לאחר כל הסמנ הזה מ"מ אין הלכה כר"ח וכו'.

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

שלא ברצון ר"א דשרי אפי' ברה"ר. קשה לרשב"ם הא אמרינן לקמן בפירקין (דף קלב.) כל מקום שאתה מוצא ועשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב כו' והכא כיון דאפשר לקיים את שניהם לבטלו דרך גגות ותלירות וקרפיפות אמאי יבטלו אותו דרך רה"ר וליכא למימר לגבי מילה דגלי רחמנא בה דדחי שבת כדדרשינן לקמן לא אמרינן הכי דהא לקמן (ה) גבי בשר אפי' במקום הכרת יקוץ כו' אמרינן כדר"ל דאמר ר"ל כל מקום שאתה מוצא כו': **ומי שרי והתניא.** וא"ת ולוקמי שהבטלו דרך אחר מעורבת דהוי כרגלו חכמים ושלא כרגלו ר"מ דשרי אפי' דרך רה"ר ור"ל דבכה"ג גם הוא שרי ר"מ (ה) מן הר"ר כיון שיכול לבטלו אם מעורבת בהיתר גמור א"צ ליצנע שבאמת לא מצמע כן דאי היתה מעורבת לא ה"ל למימר שכאן אלא לא חמו לבטלו אומע"ש כיון דבשבת אפשר להבטלו בהיתר גמור אבל כי מסיק בגרגון ר"ש אמי שפיר דקאמר שכאן אשם היו מזכרין מע"ש היו מבטלין משום דפליגי רבנן עליה: **ברצון** ר"ש. ה"ה דהוה מצי למימר ברגלו ר"מ שהבטלו דרך גגות מגג לגג או דרך תלירות מחלר לחלר כדמוכח בפרק כל גגות (עירובין דף פט.) לפיה ליה לר' גגות העיר רשות אחת הן וכן תלירות וקרפיפות אלא נקט ר' שמעון דקי"ל כווותיה: **לכלים** ששבתו לתוכו.

וכן היה אותו חיתוך:

דרבי אליעזר שמותי הוא. מצ"ש

* וכן מוכח בירושלמי

במסקנת פרומות בפרק אלה תרומה דתנן התם אלה תרומה טמאה שבאלה למאה אלין טהורין בית שמאי אומרים אם שהולקים הן אלין אלין טהורין וב"ה אומרים אם אלין אלין טהורין אמר ר"מ מתניתין אמרה כן לאחר שהודו ר"מ לאומר פירום ותיקרב ר"מ לאו שמותי הוא הרי אמרנו דשמותי הוא מתלמידי ב"ש דמעיקר קא פליגי דב"ש הודו לב"ה. ר"מ (ה): **ניתקנו חצרות ונעשו בתים.** פירוש ותשיב כאילו אין כאן חצר כלל שהאחר נעשה בית וכשלא עירבו תשיבו בתים כלי מעגלו ומיהו חצר לא תשיב כלי מעגל אפשר שאסור לטלטל מתוכו לחבר כיון שאין (ו) דרך מפסיק בינו לחבר לא תשיב [כסתום] אבל בתים כסתומות תשיבו כיון שהאחר מפסיק בינו לחבר ולוקח היכא דלא נשתתפו בעינן בתים ותלירות פתוחין לתוכו אבל נשתתפו לא בעינן ומשני אפשר דמבעלי רשות גבי חד דהשתא איכא בית אלא תשיב כסתום וגם אלא אמר נמי ניתקו חצרות כולם כיון דשאר כתבים אסורין בחלר ופריך בית איכא בתים ליכא ולא מצי למימר דבטלו רשות גבי תרי שאם היו אוסרין זה על זה ולא מצי למימר שהשנים עירבו דהא מדקאמר רב לא עירבו משמע לא עירבו כלל: אפשר עם בתיהם שבני הבתים מוציאין לחצרותיהן שעירבו בתים הפתוחים לחלר יחד וכן בני חלר אחתם אבל בני הבתים להוציא מבתיהן לחלייהם: **מוסר לטלטל כבולו.** כלים ששבתו בתוכו ולקמייה מפרש טעמא: **ועשו בתים.** בטלו לגבי הבתים ואין שם חצרות עליהם: בתים

מסורת הש"ס

ד א מיי' פ"ב מהלכות מילה הלכה ו סמג עשין כח טור"ש ש"ח סימן שלא סעיף ו טו"ש ש"ח סימן רסו סעיף ב:

ה ב מיי' פ"ב מהלכות עירובין הלכה יח סמג עשין דרבנן ג טור"ש ש"ח סימן שצב סעיף ח:

ו ג מיי' פ"ב מהלכות עירובין הלכה טו סמג עה טו"ש ש"ח סימן שפה:

ז ד מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה ז סמג עה טו"ש ש"ח סימן שפג סעיף ט:

מוסף רש"י

כשם שאין מביאין אותו. אחוטן למילה (פסחים צב.), **ואחד קרפיפות.** שאינן יותר מבית אלמים (עירובין פט.). **רשות אחת הן.** לטלטול מזה לזה (שם כב:) כלים שבאמו בגג זה לגג מבוי (שם עד:) **וחולין וכולם** אין תשמישן מיוחד ומצוי רשות אחת הן ומטלטלין מזה לזה, אפילו בחלר אל רבים לחלר רבים בלא עירוב, ולא ליה לר"ש עירוב אלמות אלא משום סיחר כלי הבית (שם סט.), **ולא אמרינן** כשם שדיינין תלוקין למנוה כך תלוקין למנוה וכלים שבאמו בחלר זו מוציאין לחצרתה, וכן לקרפיף, וכן לחלר ולקרפיף הן רבנן, **וטולו** הולכן רשות שתיהם דיהם הם, **ולא** לרך לערב מחלר לחלר אלא בשביל כלים שבאמו בבית שבחלר זו להוציאם לחלר אחרת (שם עד:). **לכלים ששבתו בתוכן.** ואפילו הן אל בעלים הבתה (שם כב:). **ולא לכלים ששבתו בתוך הבית.** והוצאתן לחלר אחר לוקין אותן לחלר אחר לוקין אותן לא נגע, דבית ולקרפיף שתי רשויות הן ואפילו דחד נגרא (שם:). **שמותי הוא.** לשון אמתת, שהרי בכוכוה בתלמודינן בהוכל (ב"מ עט:) אלכך לא עבדין טומיה בתחבריתא (נדה ז:). **אגב שיטפך.** ריסגן (שם נג.).

רבינו חננאל

שלא כרצון רבי אליעזר. ושקילין וטרין בה, ואוקמא רב אשי שלא ברצון ר' אליעזר דשרי אפילו דרך רה"ר, ושלא ברצון מחלוקתו, והם החכמים שחולקים על ר' אליעזר ואומרים אפילו דרך גגות ודרך חצירות וכו', דרבי עקיבא סבירא ליה כוותיהון, אלא ברצון ר' שמעון דשרי דרך גגות דתנן ר' שמעון אומר אחד גגות ואחד חצירות ואחת קרפיפות כו'. **בעא** ר' זירא מר' אמי מבוי שלא נשתתפו בו מהו לטלטל בכולו וכו'. ושתקן ר' אמי ולא השיב לו. דמנין אשכחיה דקאמר אמר ר"ל משום רבי יהודה נשיאה פעם אחת שבחו ולא הביאו אזמל מע"ש והביאוהו דהרבה קשה לחכמים היאך מניחין דברי חכמים ועושין כר' אליעזר שבת, ועוד רבי אליעזר שמותי הוא. כלומר מתלמידי שמאי הוא. א"ר אושעיא שאילית

הגהות הב"ח

(א) נב' אחד גגות ואחד חצרות ואחד קרפיפות נשתתפו בו מותר: (ב) נב' ולא אמרת לי דלמא קמ"ל דאי אפי' דלמא לקמן. ר"ב דף קב ע"ב: (ג) ה"ה ומי שרי דאע"ג דר"מ דרך הר"ר לקמן: (ד) ה"ה הרב' לקמן: (ה) ה"ה הרבי אליעזר בן יהודה בן פזי: (ו) ה"ה ניתקו וכו' כיון שאין דבר מפסיק:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מותר לטלטל בכולה וכו' פושטן ומטלטלין, תמי' לי הא מ"מ כיון דשבתו בבית אסור לטלטלו ובלאוקמה לה דלא עיירבון דף בא בהוקמה ומודה"ל ע"ש:

תוספות ד"ה דר"א שמותי' וכו' וכו' מוכח בירושלמי. עיין ביאה דף לד ע"ב תוספות ד"ה ואומר:

רבינו חננאל (המשך)

את ר' יהודה הנחור, פי' המלך, ואמר לי מבוי שלא נשתתפו בו הוה, ואתיתה מהאי רישא, להאי רישא. אמינא ליה סבריא ליה למר מבוי שלא נשתתפו בו מותר לטלטל בכולן, א"ל אין כו'. איתמר ר' זירא אמר **רב מבוי שלא נשתתפו בו אין מטלטלין בו אלא** באריבע. ר' זירא לא פירש שמועה זו היטב עד דאתא רב נחמן אמר רבה בר אבוה ופירשה דאמר רב הכי, מבוי שלא נשתתפו בו, אם עירבו חצרות עם בתיהם אין מטלטלין בו אלא באריבע, לא עירבו חצרות עם בתיהם מותר לטלטל בכולו. א"ל רב חנינא תוהאה לרבא מפני מה כי עירבו עם בתיהם אין מטלטלין באותו מבוי אלא באריבע, דניתקו חצירות ונעשו בתים, כלומר כיון שעירבו נעשו בתי החצר והחצר רשות אחת. ורב לשמעיה דאמר אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו

מסורת הש"ס

(ה) סנהדרין נב., (ו) עירובין נב: לה. עד. קט. לא., (ז) נדה ז:, (ח) [נעיל ב: כרסתו ט. ב"מ ל.] (ט) [נדה נג:], (י) עירובין נא:, (יא) [נדה נג:], (יב) [ב"מ לא.] (יג) עירובין ה. [ע"ש נ"ע] וסוס עב:, (יד) ב"מ ל"ל שבת, (טו) [דף ה:], (טז) פוף פרק ו בשבעים, (יז) [ע"ש תוספות נדה ז: ד"ה שמותי], (יח) ב"מ ר"ל לגבייה דס"ל בדבוס לא לן לה ר"מ לרבנן אלא בגלי וקורה ואו לא ס"ל ר"ש דרשות לא לן ור"מ גם מהר לן לה ר"מ כיון דאמר לן ר"מ מבוי דאינו בלחי ואינו בקורה אינו יכול לטלטל בכולו אלא באריבע ולא אמרינן דבר אחר לא לן ר"מ דאמר לן ר"מ לגבי דרשות לא לן ר"מ דאמר לן ר"מ לגבי דרשות לא לן ר"מ דאמר לן ר"מ לגבי דרשות

יום שלישי כב תמוז תש"פ | שבת דף קל

משנה

מכשירי מילה אם דוחים את השבת

[דעה א':] **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִם לֹא הֵבִיא כְּלִי** [סכין למול את התינוק] **מֵעֶרֶב שַׁבָּת, מְבִיאוֹ בְּשַׁבָּת מְגֻלֶּה** [בפני הכל], שמותר לטלטל ברשות הרבים, לצורך מילה, שמכשירי מצוה דוחים את השבת. (הגמרא מבארת למה צריך לטלטלו מגולה).

וּבַסַּכָּנָה [שגזרו הגוים על המילה] **מְכַסֵּהוּ עַל פִּי עֵדִים** [מכסהו כדי שלא יראו שהוא הולך למול, ועל פי עדים שיעידו שמביא סכין עבור מצות מילה (שמותר לטלטלו), ולא יחשדוהו אנשים שהוא מטלטל בשבת דברים אחרים].

וְעוֹד אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: כּוֹרְתִים עֵצִים לַעֲשׂוֹת פֶּחָמִין לַעֲשׂוֹת (כְּלִי) בַּרְזֶל - אם צריך פחם כדי לעשות ברזל, מותר לכרות עצים, ולהבעירם עד שיהיו פחמים, ויעשו בהם ברזל למול בו.

[דעה ב':] **כְּלָל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: כָּל מְלָאכָה שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת,** כגון מכשירי מצוה, שאפשר להכינם מבעוד יום, **אֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת,** הואיל ואפשר לעשותן מערב שבת, ולכן אסור לטלטל ברשות הרבים או להכין בשבת סכין, שהרי אפשר לעשותם מבעוד יום, ואינם דוחים את השבת.

וּמִילָה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת, כגון מילה עצמה, שזמנה ביום השמיני, ואי אפשר לעשותה מערב שבת, **דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת.**

גמרא

בירור: מה הטעם שאמר רבי אליעזר להביא את האיזמל ל'מילה' מגולה, משום חבוב מצוה, או כדי שלא יחשדוהו שמטלטל דבר אחר

אִבַּעְיָא לֵהּ, טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר [שאמר שצריך להביא את האיזמל דוקא מגולה] **מִשּׁוּם חֲבוּבֵי מִצְוָה** - להודיע שחביבה מצוה עליו, שמחלל שבת עליה,

אוֹ דִילְמָא מִשּׁוּם חֲשָׁדָא - שלא יחשדוהו שהוא נושא שאר חפציו, (וכמו שבסיפא מבואר שחששו לחשדא ולכן בסכנה מביאו ע"פ עדים).

לְמַאי נָפְקָא מִנַּהּ?

לְאַתּוֹיֵי [להביאו] **מְכַסֶּה עַל פִּי עֵדִים** [שלא בשעת הסכנה],

אִי אָמְרַתְּ מִשּׁוּם חֲבוּבֵי מִצְוָה, מְגֻלֶּה, אִין. מְכַסֶּה, לָא, שכאשר הוא מגולה, יש חיבוב מצוה, וגם אין חשד.

אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ מִשּׁוּם חֲשָׁדָא, אֲפִלּוּ מְכַסֶּה שַׁפִּיר דָּמֵי, שלא אמרו לגלותו משום חיבוב מצוה.

מַאי?

ביאור: הטעם שיש לגלותו הוא משום חיבוב מצוה

אִתְּמַר אָמַר רַבִּי לֵוִי: לֹא אֲמָרָהּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֶלָּא לְחַבּוֹבֵי מִצְוָה,

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי, מְבִיאוֹ מְגֻלֶּה, וְאֵין מְבִיאוֹ מְכֻסֶּה [מפני חיבובי מצוה], **דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.**

אָמַר רַב אַשִׁי: מַתְנִיתִין נָמֵי דַּיְקָא, דְּקָתָנֵי וּבִשְׁעַת הַסַּכָּנָה מְכַסֵּהוּ עַל פִּי עֵדִים, ומשמע: **בְּסַכָּנָה אִין** [כן, מכסהו], אבל **שֶׁלֹּא בְּסַכָּנָה לָא** מכסהו, אלא מביאו מגולה, **שְׁמַע מִנַּהּ מִשּׁוּם חַבּוֹבֵי מִצְוָה, שְׁמַע מִנַּהּ.**

תַּנְיָא אִידַּךְ, מְבִיאוֹ מְגוּלֶּה, וְאֵין מְבִיאוֹ מְכוּסֶּה, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר,

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: נוֹהֲגִין הָיוּ בִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה שֶׁהָיוּ מְבִיאִין מְכוּסֶּה עַל פִּי עֵדִים.

◆◆◆

בירור: מה שאמרו להביאו ע"פ עדים, היינו המביא ועוד אחד, או המביא ועוד ב' עדים

אִבַּעְיָא לְהוּ, עֵדִים דְּקָאָמַר [מה שאמרו מביאו על פי עדים], האם הכוונה: **אִיהוּ וְחַד** [הוא ועוד אחד], **אוֹ דִּילְמָא הוּא וּתְרֵי** [או שמא, הוא ועוד שתים]?

[הצעת ראיה:] **תָּא שְׁמַע, וּבַסַּכָּנָה מְכַסֵּהוּ עַל פִּי עֵדִים,**

אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא הוּא וּתְרֵי, שַׁפִּיר [טוב ומבואר הדבר שקוראים להם 'עדים'],

אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ הוּא וְחַד, מַאי עֵדִים, הרי אדם אינו נקרא 'עד' על עצמו, שאין אדם מעיד לעצמו, וכיון שאמרו 'עדים' מוכרח שהכונה למביא ועוד שתים שיכולים להיות עדים.

[דחיית הראיה:] אפשר לומר שהכונה לומר שיבוא הוא ועוד אחד, והם נקראים 'עדים' - **שֶׁרְאוּיִם לְהָעִיד בִּמְקוֹם אַחֵר**, שלא שייכת כאן עדות, שהוא רק להוציא מחשדא בעלמא, ואין כאן לא דיני ממונות ולא דיני נפשות שיהו שנים, והם נקראים עדים שיש כאן גילוי מילתא על ידי השני, וכיון שהם שני אנשים קוראים להם עדים, שהם יכולים להעיד בעדות אחרת שאינם נוגעים בה.

◆◆◆

שנינו במשנה: **וְעוֹד אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** כורתים עצים לעשות פחמין לעשות ברזל.

תָּנוּ רַבָּנַן, בִּמְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָיוּ כּוֹרְתִין עֵצִים לַעֲשׂוֹת פֶּחָמִין לַעֲשׂוֹת בַּרְזֶל [לסכין של מילה] **בְּשַׁבָּת.**

במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלים בשר עוף בחלב [ומעשה במקום נוסף שנהגו כן]

בִּמְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הָיוּ אוֹכְלִין בְּשַׂר עוֹף בְּחָלָב, שכן דעת רבי יוסי כדלהלן:

הגמרא מביאה מעשה על מקום נוסף שאכלו בשר עוף בחלב: **לֵוִי אִקְּלַע לְבֵי יוֹסֵף רִישְׁבָּא** (יוסף שהיה צייד עופות), **קָרִיבוּ לֵהּ רֵישָׁא דְּטַוְסָא בַּחֲלָבָא** [הביאו לו ראש של טווס בחלב],

לָא אֲכַל,

כִּי אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי [כאשר בא לוי לפני רבי], **אֲמַר לֵהּ: אַמַּאי לָא תְּשַׁמְּתִינְהוּ** [למה לא תנדה אותם].

אֲמַר לֵהּ לוי לרבי: **אַתְרֵהּ דְּרַבִּי** [מקומו של רבי] **יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה הֲוָה, וְאָמֵינָא דִּילְמָא** [ואמרתי אולי] **דְּרַשׁ לְהוּ כְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי,**

דִּתְנַן, רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: נֶאֱמַר ׳לֹא תֹאכְלוּ כָל נְבֵלָה׳, וְנֶאֱמַר באותו פסוק עצמו **׳לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ׳,** משמע כל האסור משום נבלה (אם לא נשחט כדין) נוהג בו איסור בשר בחלב - **אֶת שֶׁאָסוּר מִשּׁוּם נְבֵלָה, אָסוּר לְבַשֵּׁל בְּחָלָב,**

עוֹף שֶׁאָסוּר מִשּׁוּם נְבֵלָה, יָכוֹל יְהֵא אָסוּר לְבַשֵּׁל בְּחָלָב? תַּלְמוּד לוֹמַר ׳בַּחֲלֵב אִמּוֹ׳, יָצָא עוֹף שֶׁאֵין לוֹ חֲלֵב אֵם, שלעופות אין חלב. ומדרשה זו לומד רבי יוסי הגלילי שאין איסור בשר בחלב עוף.

◆◆◆

מקום שנהגו כרבי אליעזר שמכשירי מילה דוחים את השבת

אָמַר רַבִּי יִצְחָק: עִיר אַחַת הָיְתָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְהָיוּ מֵתִים בִּזְמַנָּן [ולא מתו קודם זמנם].

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁפַּעַם אַחַת גָּזְרָה מַלְכוּת הָרְשָׁעָה גְּזֵרָה עַל יִשְׂרָאֵל עַל הַמִּילָה, וְעַל אוֹתָהּ הָעִיר לָא גָּזְרָה.

כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה, עדיין עושים בשמחה. ושקיבלו עליהם בקטטה, עדיין עושים אותם בקטטה

תַּנְיָא רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל מִצְוָה שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם בְּשִׂמְחָה כְּגוֹן מִילָה,

דִּכְתִיב ׳שָׂשׂ אָנֹכִי עַל אִמְרָתֶךָ׳ [על המילה (׳אמרתך׳ לשון יחיד, והיינו מצות מילה, שהיא אמירה יחידה שקדמה לשאר אמירות, שאברהם אבינו נצטווה בה לפני שנצטוו ישראל על שאר המצוות)] **כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב׳,** [שמצוה זו מוכיחה כל שעה שאנו העם הנבחר, ומקיימים מצוות ה׳, אבל שאר מצות אינן מוכיחות כל שעה, כגון תפילין ומזוזה וציצית שאין מקיימים אותם כשהוא בשדה וערום בבית המרחץ, אבל זו מעיד עליהם לעולם], ואמרו במנחות (מג:) על דוד המלך, שראה עצמו בבית המרחץ ונצטער, אמר אוי לי שאני ערום מכל מצות, כיון שנסתכל במילה נתיישבה דעתו.

עֲדַיִין עוֹשִׂין אוֹתָהּ בְּשִׂמְחָה, שעושין משתה בסעודת ברית מילה, וישראל ששים עליה.

וְכָל מִצְוָה שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם בִּקְטָטָה, כְּגוֹן עֲרָיוֹת, דִּכְתִיב ׳וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת הָעָם בֹּכֶה לְמִשְׁפְּחֹתָיו עַל עִסְקֵי מִשְׁפְּחוֹתָיו׳ שבכו על שנאסר להם קרובות, **עֲדַיִין עוֹשִׂין אוֹתָהּ בִּקְטָטָה, דְּלֵיכָּא כְּתָבָה דְּלָא רָמוּ בַּהּ תִּגְרָא** [שאין כתובה שאין בה קטטה].

כל מצוה שמסרו ישראל עצמם למיתה, עדיין מוחזקת היא בידם. ושלא מסרו עצמם למיתה, עדיין היא מרופה בידם

תַּנְיָא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כָּל מִצְוָה שֶׁמָּסְרוּ יִשְׂרָאֵל עַצְמָן עֲלֵיהֶם לְמִיתָה בִּשְׁעַת גְּזֵרַת הַמַּלְכוּת, כְּגוֹן עֲבוֹדָה זָרָה וּמִילָה, עֲדַיִין הִיא מוּחֲזֶקֶת בְּיָדָם,

וְכָל מִצְוָה שֶׁלֹּא מָסְרוּ יִשְׂרָאֵל עַצְמָן עָלֶיהָ לְמִיתָה בִּשְׁעַת גְּזֵרַת הַמַּלְכוּת, כְּגוֹן תְּפִלִּין, עֲדַיִין הִיא מְרֻפָּה בְּיָדָם,

דְּאָמַר רַבִּי יַנַּאי: תְּפִלִּין צְרִיכִין גּוּף נָקִי [שלא יפיח] **כֶּאֱלִישָׁע בַּעַל כְּנָפַיִם,** שמסר עצמו עליה (כדלהלן), הרי מוכח שלא היו זהירים בזה מלבד אלישע (שהזכירו רק אותו כמי שמסר עצמו על המילה).

מַאי הִיא הזהירות שצריך להיזהר בתפילין שיהיה גוף נקי?

אָמַר אַבָּיֵי: שֶׁלֹּא יָפִיחַ בָּהֶם,

רָבָא אָמַר: שֶׁלֹּא יִישַׁן בָּהֶם, שמא יפיח או יראה קרי בשנתו, (אבל אם יכול להזהר שלא לישון בהם, סובר רבא שאין חשש 'שמא יפיח', שכל הגופים נקיים הם אצל הפחה, וכל אדם יכול להעמיד עצמו מלהפיח.

[מעשה ב'אלישע בעל כנפים' בקיום מצות תפילין]

וְאַמַּאי קָרוּ לֵהּ אֱלִישָׁע בַּעַל כְּנָפַיִם?

שֶׁפַּעַם אַחַת גְּזָרָה מַלְכוּת הָרְשָׁעָה גְּזֵרָה עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל הַמַּנִּיחַ תְּפִלִּין עַל רֹאשׁוֹ, יִקְּרוּ אֶת מוֹחוֹ, [יעשו נקב במוחו במקום שכנגד תפילין], **וְהָיָה אֱלִישָׁע מַנִּיחַ תְּפִלִּין, וְיָצָא לַשּׁוּק וְרָאָהוּ קַסְדּוֹר** [ממונה] **אֶחָד,**

רָץ אלישע **מִלְּפָנָיו, וְרָץ** הקסדור **אַחֲרָיו,**

כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ אֶצְלוֹ, נִטְלָן [אלישע] **מֵרֹאשׁוֹ וַאֲחָזָן בְּיָדוֹ, אָמַר לוֹ** [הקסדור] **מַה בְּיָדְךָ?**

אָמַר לוֹ: כַּנְפֵי יוֹנָה.

פָּשַׁט אֶת יָדוֹ [שבה אחז את התפילין], **וְנִמְצְאוּ בָהּ** [בנס] **כַּנְפֵי יוֹנָה,**

לְפִיכָךְ הָיוּ קוֹרְאִין אוֹתוֹ בַּעַל כְּנָפַיִם.

מבררת הגמרא: **מַאי שְׁנָא כַּנְפֵי יוֹנָה דַּאֲמַר לֵהּ, וְלָא אֲמַר לֵהּ שְׂאָר עוֹפוֹת?**

מבארת הגמרא: **מִשּׁוּם דְּדָמְיָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְיוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף וְאֶבְרוֹתֶיהָ בִּירַקְרַק חָרוּץ',**

מַה יּוֹנָה זוֹ כְּנָפֶיהָ מְגִנּוֹת עָלֶיהָ [אינה נלחמת בחרטומיה, אלא בכנפיה], **אַף יִשְׂרָאֵל מִצְוֹת מְגִינּוֹת עֲלֵיהֶן.**

✦ ✦ ✦

מעשה שהביאו מכשירי מילה, דרך גגות – ורבי יצחק אמר שהוא שלא כדעת רבי אליעזר

אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר רַב אַדָּא אָמַר רַבִּי יִצְחָק: פַּעַם אַחַת שָׁכְחוּ וְלֹא הֵבִיאוּ אִיזְמֵל [סכין, למול] **מֵעֵרֶב שַׁבָּת, וֶהֱבִיאוּהוּ בְּשַׁבָּת [דֶּרֶךְ גַּגּוֹת וְדֶרֶךְ חֲצֵרוֹת,** של אנשים שונים, שלא עירבו זה עם זה, (שאסור לטלטל מבית של זה לבית של זה, או מבית לחצר, אלא אם כן עשו 'עירובי חצרות', שבעלי הבתים משתתפים יחד בכיכר לחם, ומניחים אותה באחד הבתים)], [עמוד ב] **שֶׁלֹּא בִּרְצוֹן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.**

[שאלה: הרי רבי אליעזר מתיר:] **מַתְקִיף לַהּ רַב יוֹסֵף,** למה אמרו שהוא **שֶׁלֹּא בִּרְצוֹן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אַדְרַבָּה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הוּא דְּשָׁרֵי** [רבי אליעזר הוא המתיר לעשות מלאכה בשבת למכשירי מילה, ולשיטתו לא היה איסור אף בהבאת הסכין דרך רשות הרבים],

[הצעת תשובה:] **וְכִי תֵּימָא** [ואם תאמר, שכונת הדברים היא, שהיה זה] **שֶׁלֹּא בִּרְצוֹן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּשָׁרֵי** [שמתיר לטלטל ולהביא מכשירי מילה] **אֲפִילּוּ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים,** שהרי לשיטתו מכשירי מילה דוחים את השבת, **אֶלָּא** [היה זה] **בִּרְצוֹן רַבָּנַן, דְּאָסְרִי דֶּרֶךְ רְשׁוּת הָרַבִּים, וְשָׁרוּ** [והתירו] **דֶּרֶךְ גַּגּוֹת דֶּרֶךְ חֲצֵרוֹת וְקַרְפֵּפוֹת** (מקום מגודר למחסן עצים וכדומה, ולא לשם דירה), שלשיטת רבנן אף שמכשירי מילה אינם דוחים איסור תורה, מכל מקום מותר לעשות עבורם איסור דרבנן.

[הגמרא דוחה תשובה זו:] **וּמִי שָׁרוּ** [וכי רבנן מתירים דרך לעשות מלאכה דרבנן למכשירי מילה], **וְהָתַנְיָא: כְּשֵׁם שֶׁאֵין מְבִיאִין אוֹתוֹ דֶּרֶךְ רְשׁוּת הָרַבִּים, כָּךְ אֵין מְבִיאִין אוֹתוֹ לֹא דֶּרֶךְ גַּגּוֹת וְלֹא דֶּרֶךְ קַרְפֵּפוֹת וְלֹא דֶּרֶךְ חֲצֵרוֹת,** שלשיטת רבנן מכשירי מילה אינם דוחים את השבת, אפילו באיסורים דרבנן.

ביאור: הכונה לומר, שלא כרבי אליעזר, שמתיר גם דרך רשות הרבים. ושלא כרבנן שאוסרים אפילו דרך גגות. אלא כרבי שמעון שמתיר רק דרך גגות וחצירות - שלשיטתו לא הצריכו 'עירובי חצירות' אלא בין בית לחצר, ולא מגג לחצר

אֶלָּא אָמַר רַב אָשִׁי: שֶׁלֹּא בִּרְצוֹן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּמַחֲלֹקְתּוֹ, שכאמור לרבי אליעזר היה מותר להביא את הסכין אפילו ברשות הרבים, שמכשירי מילה דוחים את השבת, ולא היו צריכים להביאו דרך גגות וחצירות.

ולרבנן החולקים עליו שמכשירי מילה אינם דוחים את השבת - אינם דוחים אפילו איסורים דרבנן,

אֶלָּא בִּרְצוֹן רַבִּי שִׁמְעוֹן, שמתיר לטלטל אף לדבר הרשות דרך גגות וחצרות, שלשיטתו לא הצריכו חכמים עירובי חצירות, אלא בטלטול מבית לבית, או מבית לחצר, אבל מגג לגג, או מגג לחצר, לא הצריכו עירובי חצירות,

דִּתְנַן, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֶחָד גַּגּוֹת, וְאֶחָד קַרְפֵּפוֹת, וְאֶחָד חֲצֵרוֹת, [אף אם הגגות והחצרות והקרפיפות של אנשים שונים], **כֻּלָּן רְשׁוּת אֶחָד הֵן לְכֵלִים שֶׁשָּׁבְתוּ בְּתוֹכָן,** ומטלטלים מזה לזה שלא אסרו לטלטל מרשות היחיד לרשות היחיד בלא עירוב, אלא בבתים, ולכן כלים שבכניסת שבת היו בתוך החצר, הגג או הקרפף, מותר לטלטלם מזה לזה,

וְלֹא לְכֵלִים שֶׁשָּׁבְתוּ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, שאזי אם לא עשו עירובי חצירות, אפילו מבית לחצר לא יוציאו כלי הבית. ואם עירבו, ומטלטל מבית לחצר, לא יוציאו כלי הבית מחצר זו לחצר אחרת, שלא עשו יחד שיתופי מבואות.

✦✦✦

שאלת רבי זירא: האם בתוך המבוי עצמו, מותר לטלטל בלא 'שיתופי מבואות' (שלא הצריכוהו אלא כדי לטלטל מחצר למבוי, וממבוי לחצר)

חכמים תיקנו שבמבוי שיש בו כמה חצרות, אסור להוציא כלים שבחצר למבוי או

כלים שבמבוי לחצר, בלא שיעשו שיתוף מבואות (שכל החצרות ישתתפו יחד בדבר מאכל, ויניחוהו באחד החצרות), וכן צריך לעשות לחי וקורה כדי לטלטל במבוי (כמבואר במסכת עירובין).

הגמרא מסתפקת בדין כלים ששבתו בתוך המבוי עצמו, מה דינם: **בְּעָא מִנֵּהּ רַבִּי זֵירָא מֵרַבִּי אַסִּי: מָבוֹי שֶׁלֹּא נִשְׁתַּתְּפוּ בּוֹ** - תיקנו את המבוי בלחי וקורה, אבל לא עשו בו שיתופי מבואות, **מַהוּ לְטַלְטֵל בְּכֻלּוֹ** - האם מותר לטלטל במבוי עצמו כלים ששבתו במבוי (ולא בבתים או בחצרות).

מִי אָמְרִינַן, כֶּחָצֵר דָּמֵי, מָה חָצֵר אַף עַל גַּב דְּלֹא עֵרְבוּ מֻתָּר לְטַלְטֵל בְּכוּלּוֹ - חכמים תיקנו עירובי חצרות, שבחצר שיש בה כמה בתים, אסור להוציא כלים שבבית לחצר, או כלים שבחצר לבית, אבל דברים שבחצר עצמו מותר לטלטלם בחצר,

הַאי נָמֵי [ואם כך, כן יהא הדין גם כאן, בדין שיתופי מבואות], **אַף עַל גַּב דְּלֹא נִשְׁתַּתְּפוּ בּוֹ, מֻתָּר לְטַלְטֵל בְּכֻלּוֹ,**

אוֹ דִּילְמָא, לָא דָּמֵי לֶחָצֵר, דְּחָצֵר אִית לֵהּ אַרְבַּע מְחִצּוֹת, הַאי לֵית לֵהּ אַרְבַּע מְחִצּוֹת,

אִי נָמֵי, חָצֵר אִית בֵּהּ דְּיוֹרִין כלומר עשויה להשתמש בה תדיר, **הַאי לֵית בֵּהּ דְּיוֹרִין,** שהדיורין בבתים הן, והבתים פתוחין לחצירות, וחצירות למבוי.

רב אסי **שְׁתִיק וְלָא אָמַר לֵהּ** [לרבי זירא], **וְלָא מִידֵּי** [ולא דבר, כלומר: לא ענה לו כלום].

רב אסי (דעה א'): מותר לטלטל במבוי עצמו אף בלא שיתופי מבואות

זִמְנִין פעם אחרת: **אַשְׁכְּחֵהּ** ר' זירא לר' אסי: **דְּיָתֵיב וְקָא אָמַר: אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא, פַּעַם אַחַת שָׁכְחוּ וְלֹא הֵבִיאוּ אֲזֻמֵּל מֵעֶרֶב שַׁבָּת וְהֵבִיאוּהוּ בְּשַׁבָּת, וְהָיָה הַדָּבָר קָשֶׁה לַחֲכָמִים הֵיאַךְ מַנִּיחִין דִּבְרֵי חֲכָמִים** [שאוסרים לעשות בשבת מלאכה למכשירי מילה] **וְעוֹשִׂין כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר,**

חֲדָא, דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שַׁמּוּתִי הוּא [שנידוהו חכמים (כמבואר בגמ' ב"מ נט.) שהורה כנגד הרבים],

וְעוֹד, יָחִיד וְרַבִּים הֲלָכָה כְּרַבִּים?

וְאָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא [לאותן שהיה קשה עליהן מדוע פסקו כרבי אליעזר:] **שְׁאֵלִית אֶת רַבִּי יְהוּדָה הַגּוּזַר** (המל את התינוקות): **וְאָמַר לִי, מָבוֹי שֶׁלֹּא נִשְׁתַּתְּפוּ בּוֹ הֲוָה,** והיה התינוק בבית שבראש המבוי, ואיזמל בבית שבראש האחר שכנגדו, **וְאַיְתּוּהוּ מֵהַאי רֵישָׁא לְהַאי רֵישָׁא** [והביאו את האיזמל מראש אחד של המבוי לראשו השני של המבוי],

אֲמַר לֵהּ: סְבִירָא לֵהּ לְמָר מָבוֹי שֶׁלֹּא נִשְׁתַּתְּפוּ מוּתָּר לְטַלְטֵל בְּכֻלּוֹ, שמכך שאמר ביאור זה ולא הקשית על כך, משמע שאתה סובר שמותר לטלטל בכולו.

וַאֲמַר לֵהּ רב אסי: **אִין** - כן, אני סובר שבמבוי עצמו מותר לטלטל בלא שיתופי מבואות,

אֲמַר לֵהּ רבי זירא: **וְהָא זִמְנִין בְּעַאי מִנָּךְ** [והרי פעם שאלתי אותך שאלה זו], **וְלָא אֲמַרְתְּ לִי הָכִי,**

והמשיך רבי זירא בשאלתו: **דִּילְמָא אַגַּב שִׁטְפָךְ רְהִיט לָךְ גְּמָרָךְ** - שמא אגב מרוצתך התבהרה

לך השמועה, כלומר: כאשר 'רצת בגירסתך', שחזרת על שמועה זו של ריש לקיש, נזכרת במה שאמר לך בשם רב אושעיא שדבר זה מותר,

אֲמַר לֵהּ רב אסי: **אִין** - כן, כך היה, **אַגַּב שִׁטְפָא, רְהִיט לִי גְּמָרַי** - אגב מרוצתי, התבהרה לי השמועה.

✦✦✦

דעת רב (דעה ב'): אסור לטלטל במבוי עצמו, אם לא עשו בו שיתופי מבואות

אִיתְּמַר אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַב: מָבוֹי שֶׁלֹּא נִשְׁתַּתְּפוּ בּוֹ [שלא עשו שיתופי מבואות], **אֵין מְטַלְטְלִין בּוֹ אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת.**

הוספה בדעת רב: מה שאסר רב לטלטל במבוי עצמו, אם לא עשו בו שיתופי מבואות – הוא רק באופן שעשו בין החצר לבתים 'עירובי חצרות'

אָמַר אַבָּיֵי: הָא מִלְּתָא אַמְרַהּ רַבִּי זֵירָא וְלָא פֵּרְשַׁהּ, אימתי מותר ואימתי אסור, **עַד דַּאֲתָא רַבָּה בַּר אֲבוּהּ וּפֵרְשַׁהּ,**

דְּאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ אָמַר רַב: מָבוֹי שֶׁלֹּא נִשְׁתַּתְּפוּ בּוֹ [שלא עשו שיתופי מבואות], **עֵרְבוּ חֲצֵרוֹת עִם בָּתִּים** [אם עשו בו עירוב חצירות], **אֵין מְטַלְטְלִין בּוֹ** [אפילו כלים ששבתו במבוי עצמו] **אֶלָּא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת,**

לֹא עֵרְבוּ חֲצֵרוֹת עִם בָּתִּים [אם לא עשו עירובי חצירות, שאסורים בני הבתים להוציא מבתיהן לחצר], **מֻתָּר לְטַלְטֵל בְּכֻלּוֹ** [במבוי עצמו, כלים ששבתו בתוכו].

הצעת ביאור בדברי רב: מלבד שיתוף מבואות שמתיר לטלטל מהמבוי לחצר, צריך לעשות במבוי לחי וקורה כדי לטלטל במבוי עצמו. והלחי והקורה מועילים רק למבוי שיש בו בתים וחצרות. ואם עשו עירוב חצירות – יש לחצרות שם 'בתים', ונמצא שאין במבוי זה בתים וחצרות

אֲמַר לֵהּ רַב חֲנִינָא חוֹזָאָה לְרַבָּה: מַאי שְׁנָא כִּי עֵרְבוּ חֲצֵרוֹת עִם בָּתִּים [שעשו עירובי חצירות, ולא עשו שיתופי מבואות], **דְּנִתְּקוּ חֲצֵרוֹת וְנַעֲשׂוּ בָּתִּים,** בטלו לגבי הבתים, ואין שם חצרות עליהם,

וְרַב לְטַעְמֵהּ, דַּאֲמַר רַב: אֵין הַמָּבוֹי נִתָּר בְּלֶחִי וְקוֹרָה עַד שֶׁיְּהוּ (דף קלא) **בָּתִּים וַחֲצֵרוֹת פְּתוּחִין לְתוֹכוֹ** [שני בתים פתוחים לחצר, ושתי חצרות כאלו פתוחות למבוי], **וְהָכָא בָּתִּים אִיכָּא, חֲצֵרוֹת לֵיכָּא,** וממילא מבוי כזה שלא מועיל לו הלחי והקורה אסור לטלטל בתוכו.

דחיית הביאור: אם כן גם במבוי שלא עשו בו עירוב חצירות – הרי זה נחשב שאין שם בתים, שהרי אי אפשר להוציא מהבתים לחצר, והרי זה מבוי בלא בתים, שלא מועיל בו לחי וקורה ואסור לטלטל בו

אם כן, **כִּי לֹא עֵרְבוּ נָמֵי** [כאשר לא עשו עירובי חצירות], **לֶחְזִינְהוּ לְהָנֵי בָּתִּים כְּמַאן דְּסִתְּמִי דָּמוּ** [נראה את הבתים האלו כסתומים, שהרי אין הבתים מוציאין להם], **וַחֲצֵרוֹת אִיכָּא וּבָתִּים לֵיכָּא?**

עונה הגמרא: **אֶפְשָׁר דְּמִבַּטְּלֵי לֵהּ רְשׁוּתָא דְּכוּלְּהוּ לְגַבֵּי חַד** [יכולים בני הבתים שבחצר לבטל רשות שיש להם בחצר לגבי חד מינייהו, והוי כל החצר שלו, ומותר להוציא מביתו לחצר].

דוחה הגמרא: **סוֹף סוֹף,** [אם יעשו כך], **בַּיִת אִיכָּא, בָּתִּים לֵיכָּא,** שהרי ביטלו רשותם לגבי חד, ורב הצריך שני בתים לכל חצר.

עונה הגמרא: **אֶפְשָׁר דְּמִצַּפְרָא וְעַד פַּלְגָא דְּיוֹמָא** - מהבוקר ועד חצות היום יבטלו רשותם **לְגַבֵּי חַד, מִפַּלְגֵה דְּיוֹמָא וּלְפַנְיָא לְגַבֵּי חַד** - מחצות ועד סוף היום, יבטלו רשותם, לגבי אחר.

דוחה הגמרא: **סוֹף סוֹף, בְּעִידָּנָא דְּאִיתֵה לְהַאי לֵיתֵה לְהַאי** [בזמן שישנו לזה, אין את זה], ונמצא שאין בזמן אחד שני בתים פתוחים לחצר.

ביאור חדש: כל הצורך בשיתופי מבואות הוא רק מחשש שחפצים שהוציאום מהבית לחצר, יוציאום למבוי. אבל אם לא עשו עירוב חצירות אין חשש זה, שהרי כלא עירוב חצירות אסור להוציא חפצים מהבית לחצר

אֶלָּא אָמַר רַב אָשִׁי: אין הטעם של רב משום שצריך שיהיו בתים וחצירות פתוחים לתוכו כדי שיועיל לו הלחי והקורה אלא טעם הדבר הוא: **מִי גָּרַם לַחֲצֵרוֹת שֶׁיֵּאָסְרוּ** [על המבוי, להצריכו שיתוף להוציא מן החצירות לתוכו], **בָּתִּים,** שרב סובר כרבי שמעון שמותר לטלטל מחצר לגג ולמבוי, אמנם אם עשו עירובי חצירות, גזרו שלא לטלטל מחצר לחצר ומחצר למבוי באופן שעירבו בחצר, כי אזי מצויים בחצר כלי הבית, וחוששים שיוציאו כלי הבית שבחצר לחצר אחרת, **וְלֵיכָּא** - שאם לא עשו עירובי חצירות אין בחצר כלים של הבית, ואזי אין מקום לגזור ואזי מותר לטלטל מחצר למבוי, ואף במבוי עצמו.

רבי אליעזר דמילה פרק תשעה עשר שבת קלא.

ב) [עיין תוס' ד"ה. כ: עג: ע"ז, ג) [נ"ל מיתם], ג) יבמות ס:, ד) סוכה מג., ה) [שמות לז], ו) [דף קד.].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שכן אם מלח: (ב) תוס' ד"ה מי גרם וכו' מוחר לטעמו לדבר בטולה דסת רכ: (ג) ר"ה לא לכל וכו' ד"ה לא לכל מעיה: (ד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר הגרסה: (ה) ר"ה ושין וכו' לעיל מ"ב: (ו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (ז) ר"ה ושין וכו' לעיל מ"ב: (ח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (ט) ר"ה ושין וכו' לעיל מ"ב: (י) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (יא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (יב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (יג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (יד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (טו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (יז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (יח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (יט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כ) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (ל) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (לא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (לב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (לג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (לד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (לה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (לו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (לז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (לח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (לט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מ) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נ) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (ס) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (סא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (סב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (סג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (סד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (סה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (סו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (סז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (סח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (סט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (ע) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (עא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (עב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (עג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (עד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (עה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (עו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (עז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (עח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (עט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פ) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צ) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (ק) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (קא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (קב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (קג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (קד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (קה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (קו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (קז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (קח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (קט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (ר) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (רא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (רב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (רג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (רד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (רה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (רו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (רז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (רח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (רט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (ש) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (שא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (שב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (שג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (שד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (שה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (שו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (שז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (שח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (שט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (ת) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תי) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תיא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תיב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תיג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תיד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תיה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תיו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תיז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תיח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תיט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תי) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תיא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תיב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תיג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תיד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תיה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תיו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תיז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תיח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תיט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כ) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (כט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (ל) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (לא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (לב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (לג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (לד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (לה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (לו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (לז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (לח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (לט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מ) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (מט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נ) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (נט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (ס) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (סא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (סב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (סג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (סד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (סה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (סו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (סז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (סח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (סט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (ע) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (עא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (עב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (עג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (עד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (עה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (עו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (עז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (עח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (עט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פ) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (פט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צ) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (צט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (ק) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (קא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (קב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (קג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (קד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (קה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (קו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (קז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (קח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (קט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (ר) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (רא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (רב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (רג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (רד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (רה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (רו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (רז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (רח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (רט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (ש) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (שא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (שב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (שג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (שד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (שה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (שו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (שז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (שח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (שט) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (ת) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תא) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תב) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תג) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תד) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תה) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תו) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תז) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (תח) ר"ה אמאמר וכו' אמאמר: (ת

קלא: רבי אליעזר דמילה פרק תשעה עשר שבת

1 וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עָבֹת וְעַרְבֵי נָחַל וְשַׂמַּחְתֶּם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים:
ויקרא כג מ

2 בְּסֻכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת. ויקרא כג מב

3 וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג הַמַّצּוֹת לַיְיָ שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֵּאָכֵלוּ: ויקרא כג ו

4 דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חַג הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים לַיְיָ: ויקרא כג לד

5 וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם: במדבר כט א

6 וְהָעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בָּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַכִּפֻּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אַרְצְכֶם: ויקרא כה ט

מוסף רש"י

ביום אפילו בשבת. שמשמע כל דהו יום וקרא ימים הוא דמלי למימר בשאפילו (סוכה מג.), אצטריך קרא למישרי טלטול דינקן, עדיין לא נאמר טלטול בשולם ונא הכתוב לתמיהו כאן (שם).

כל שעתא ושעתא זמניה הוא אלא אמר רב נחמן א"ר יצחק ואיתימא רב הונא בריה דרב יהושע (ו)הואיל ובידו להפקירן: אמר מר לולב וכל מכשיריו דוחין את השבת דברי ר"א מנא ליה לר"א הא אי מעומר ושתי הלחם שכן צורך גבוה אלא אמר קרא [1]ביום (ז)ביום אפילו בשבת ולמאי הלכתא אילימא לטלטול איצטריך קרא למישרי טלטול אלא למכשיריו ורבנן ההוא מיבעי ליה ביום ולא בלילה ור"א ביום ולא בלילה מנא ליה נפקא ליה [1]מושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים ימים ולא לילות ורבנן איצטריך ס"ד אמינא נילף שבעת ימים (ח) מסוכה מה להלן [2]ימים ואפילו לילות אף כאן ימים ואפילו לילות קמ"ל וליכתוב רחמנא בלולב וניתו הנך ונילפו מיניה משום דאיכא למיפרך מה ללולב שכן טעון ארבעה מינים: סוכה וכל מכשיריה דוחין את השבת דברי רבי אליעזר מנא ליה לר"א הא אי מעומר ושתי הלחם שכן צורך גבוה הוא אי מלולב שכן טעון ארבעה מינים אלא גמר שבעת ימים (ט) מלולב מה להלן מכשיריו דוחין את השבת אף כאן נמי מכשיריו דוחין את השבת וליכתוב רחמנא בסוכה וניתי הנך וניגמור מיניה משום דאיכא למיפרך מה לסוכה שכן נוהגת בלילות כבימים: מצה וכל מכשיריה דוחין את השבת דברי ר"א מנא ליה לר"א הא אי מעומר ושתי הלחם שכן צורך גבוה אי מלולב שכן טעון ארבעה מינים אי מסוכה שכן נוהגת בלילות כבימים אלא גמר [3]חמשה עשר [4]חמשה עשר מחג הסוכות מה להלן מכשיריה דוחין את השבת אף כאן מכשיריה דוחין את השבת וליכתוב רחמנא במצה וניתו הנך וליגמור מיניה משום דאיכא למיפרך מה למצה שכן נוהגת בנשים כבאנשים: שופר וכל מכשיריו דוחין את השבת דברי ר"א מנא ליה לר"א הא אי מעומר ושתי הלחם שכן צורך גבוה אי מלולב שכן טעון ארבעה מינים אי מסוכה שכן נוהגת בלילות כבימים אי ממצה שכן נוהגת בנשים כבאנשים אלא אמר קרא [5]יום תרועה יהיה לכם ביום אפילו בשבת ולמאי אילימא לתקיעה הא (י)תנא דבי שמואל כל מלאכת עבודה לא תעשו יצתה תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה אלא למכשיריו ורבנן ההוא מיבעי ליה ביום ולא בלילה ור"א ביום ולא בלילה מנא ליה נפקא ליה [6]מביום הכפורים תעביר שופר בכל ארצכם וגמרי מהדדי וליכתוב רחמנא בשופר וליתו הנך וליגמרו מיניה מתקיעת שופר דראש השנה ליכא למיגמר שכן מכנסת זכרונות של ישראל לאביהן שבשמים מתקיעות [שופר] דיוה"כ ליכא למיגמרו (ז)דאמר מר תקעו ב"ד שופר נפטרו עבדים לבתיהם ושדות חוזרות בעליהן: (אמר מר) מילה וכל מכשיריה דוחין את השבת דברי רבי אליעזר מנא ליה לר"א הא אי מכולהו גמר כדאמרינן ועוד מה להנך שכן

כלמיתא בפ"ק דיבמות (דף ו.) וי"ל דהכא הכי גמרי מה מצינו בהנך שמצות נוהגות בשבת ומכשיריה דחו שבת אף כל שמצות נוהגות בשבת מכשיריה דחו שבת הלכך לא שייך למילף מכיבוד דאיירו במצות עצמה ולא מכשיריה דשחוט לי בשל לי דאיירו כיבוד עצמו כשמתקן לו מאכלו והכנין נמי הוי מצוה אחת שהוה הקדוש ברוך הוא לבנות בית המקדש: **סד"א נילף שבעת ימים משבעת ימים מסוכה.** וא"ת הימי מיסק דלעמיה לדון ג"ש הא אין אדם דן ג"ש מעצמו אא"כ למדה מרבו וי"ל דשמא בעצמה ניתנה למדרש (ו): **קמ"ל.** ולא יהבינא דשמא הא אי שבעת ימים למאי אתיא דלמ"ג דדרשינן בפ"ק דפסחים (דף ס.) מה שביעי שביעי לחג אף לאשון לאשון לחג הא איכא למידרש משבעה בלא ימים:

שכן טעון ארבעה מינים. אף על גב דעומר ושתי הלחם נמי מבילין עמהן כבשים ויין ליסוך ושמן למנחות שאני ד' מינין שבולב דמעכבין זה את זה כדאמר בפרק הקומץ (מנחות דף כט.) ובפרק שתולת מעכבין לא את העומר ולא את שתי הלחם והיינו טעון ד' מינין שאין מצות לולב כולן בלא ד' מינין אבל בחלו יכולה להיות מצוותן בלא ד' מינין. הכי"ב פורי"ם: **אי מעומר כו'.** הכא לא דייקא דלמודא למילף מבשיריהו דהכי אורמיה דתלמודא זימנין דייק וזימנין לא דייק ולא הוה דייק הוה מצבת פירכי הכא פורי"ם ת"ל מילתא דאתיא בתה הלד טרם וכתב לה קלא כמו מילתא דאתיא בקל וחומר והאי דקאמר תלמודא ניכתוב רחמנא בהאי ותיתי אידך מיניה פירוש ומאי צריך קרא היינו משום דאי בלא מה הלד הוה מצי למילף הך מצוה מאידך לא הוה כתב רחמנא קרא כיון דהוה פשוט כל כך דלא דמי למילתא דאתיא בק"ו דהוה פשוט יותר: **שבעת ימים** (ז) **מלולב.** מופנה הוה משני לדיש גבי לולב לא איצטריך דלמ"ג דדרשינן ימים ולא לילות מיהו לא הוה צריך למיכתב שבעת כלל דהוה מצי למיכתב ושמחת לפני וגו' בימים והוי לשון שבעת מיותר לג"ש ולא"ת ור' אליעזר היכי דרים ימים ולא לילות כיון דאתיא ליה ג"ש היא גופה גילף מסוכה מה להלן ימים אפילו לילות אף לולב ימים ואפי' לילות ויש לומר דליה לן למילף בג"ש מילתא דלשון ג"ש גופא מוכחת דאינו כן דימים משמע ולא לילות:

ואי מסוכה שכן נוהגת בלילות בבימים. משמע דבעי למימר אתמר במלה אחינה נוהגת בלילות כבימים ודלדבה עיקר מצותה בלילה הראשון שנאמר בערב תאכלו מצות (שמות יב) וסכי הוה מצי למימר שכן נוהגת בימים ובלילות:

נפקא ליה מביום הכפורים. וגמרינן מהדדי דדרשינן בראש השנה (ח) שיהו כל התקיעות של חודש השביעי שוות כדפירש בקונטרס ורבנן סברי דלא שייך לתקשוי אלא לומר שסדר תקיעות יהיו שוין ולענין סדר תקיעות מייתי לה התם אבל לזמן דיוס ודאי לא איתקש דע"כ זמנם אינו שוה שזה בראש חודש וזה בעשור לחודש: והתניא

כל שעתא ומניה הוא. וכיון שיש לו עלית בכל יום שמשהה בלא ליתת עובר בעשה (ח)ואפילו מונחת בקופסא הלכך כל יומא דמיא מצותיה עליה: **הואיל וידו להפקירן.** ונפקי מרשותיה ולאו עליה דמיא חובתיה: **אי מעומר ושתי הלחם.** וגמר במה מצינו: **ביום ואפילו בשבת.** מדלא כתיב בראשון לדרשא אתא בכל יום שהוא ראשון לחג: **ונמאי.** אילטריך לרבויי לתאי ואפילו בשבת אי נימא לטלטול כדשמעת קרא לקיחה טלטול בעלמא הוא ועדיין במתן תורה לא נאסר טלטול דאילטריך קרא למישרי לתאי: **אלא למכשיריו.** דאיסורא דאורייתא הוא: **מה נהנו ימים ואפילו לילות.** כדילפינן במסכת סוכה (דף מג.): **ולכאורה רחמנא בלולב.** דמכשיריו דמו: **וניתו.** עומר ושתי הלחם מייתי ולמה ליה דכתביה בכולהו: **אי מלולב.** במה מצינו מלולב שהוא מצות ומכשיריו דוחין אף סוכה שהיא מצות מכשיריה דוחין: **גמר ו' ימים דו'.** וכגי"ש אתי ליה. ואע"ג דאיכא מופנה מאני לדיש דהא גבי לולב חד שבעת ימים הוא דכתיב ולרשין לר' אליעזר במעוטי לילות כיון דגלי דחמנא בעומר ושתי הלחם הוא ולא פרכינן עלה. גימגום (ט): **וניתו הנך.** עומר ושתי הלחם מינה: **אי מסוכה שכן נוהגת בלילות כבימים.** ואילו מצה לילה הראשון מוכה ותו לא דלאמרינן בפסחים (דף קב.): **ונכאוב רחמנא.** בהדיא במצה וגגמרו הנך כולהו מיניה: **בנשים כבאנשים.** כדילפינן בפסחים (ד' מג.): לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים וגו' (י) כל שיאנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה ונשים אינהו בבל תאכל חמץ דכל מצות לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שאין הזמן גרמא חייבות לאפוקי סוכה ולולב דליתנהו בנשים דמצות עשה שהזמן גרמא היא: **ומאי.** האי קרא הי מילתא דתרוייה אתא למישרי בשבת אי לתקיעה לא איצטריך דאפילו תקיעת הראשון לית בה איסורא דאורייתא: **מלאכה עבודה.** של טורח: **וגמרי מהדדי.** במסכת ראש השנה (דף לג.): שאין תלמוד לומר בחדש השביעי (ו) דהא בכמה קראי כתב לן דיוה"כ בחודש השביעי מה ת"ל בחודש השביעי שיהו כל תרועות משל חדש השביעי שוות: **נפטרו עבדים לבתיהם.** קריאת דרור דיובל תלויה בה הלכך תשיבא: **אי מכולהו.** מאתת מכולן: **דדאמרינן.** איכא למיפרך בכל הנך חדא לד חמור אתמור בה לעיל:

אאש

הגהות הב"ח

(א) בב' גליון שבעת ימים משבעת ימים מסוכה: (ב) שם אלא נמר שבעת ימים משבעת ימים מלולב: (ג) הש"י ד"ה בנמר ד' ימים וכו' ויגמרנו הם"ד ואחר כך מ"ה ונכתוב דחמנא בהדיא בסוכה ומיתי הנך עומר ושתי הלחם ולולב מיגה: (ד) תוס' ד"ה שבעת ימים משבעת ימים מלולב מופנה הוה מצני לדקין דבריי לולב נמי לא אילטרך:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה כל שעתא וכו' ואפי' מונחת בקופסא. עי' מנחות דף מד ע"א תוס' ד"ה עלית: תוס' ד"ה קמ"ל ולא ידענא. כעין זה לעיל דף קיח ע"ב תד"ה אלו היו וש"נ:

רבינו חננאל

הואיל ובידו להפקירן. פי' כי הציצית הוא חובת הבגד. וכיון שהפקיר אינו בגדו. וכן הבית כיוצא בו.

בָּתִּים וַחֲצֵרוֹת פְּתוּחִין לְתוֹכוֹ, וְהָכָא בָּתִּים אִכָּא חֲצֵרוֹת לֵיכָּא, כִּי לֹא עֵרְבוּ נָמֵי לֶחְזִינְהוּ לְהָנֵי בָּתִּים כְּמַאן דְּסִתְימֵי דָּמוּ. וַחֲצֵרוֹת אִכָּא וּבָתִּים לֵיכָּא? אֶפְשָׁר דְּמְבַטְּלֵי לֵהּ רְשׁוּתָא דְּכֻלְּהוּ לְגַבֵּי חַד. סוֹף סוֹף בַּיִת אִכָּא בָּתִּים לֵיכָּא? אֶפְשָׁר דְּמַצַּפְּרָא וְעַד פַּלְגָא דְּיוֹמָא לְגַבֵּי חַד, מִפַּלְגֵהּ דְּיוֹמָא וּלְפַנְיָא לְגַבֵּי חַד. סוֹף סוֹף בְּעִדָּנָא דְּאִיתֵהּ לְהַאי לֵיתֵהּ לְהַאי. אֶלָּא אָמַר רַב אָשִׁי מִי גָּרַם לַחֲצֵרוֹת שֶׁיֵּאָסְרוּ בָּתִּים, וְלֵיכָּא. [התבאר בדף הקודם].

◆◆◆

רבי יוחנן: לא בכל המצוות שזמנם בשבת, אמר רבי אליעזר שמכשירי המצוה דוחים את השבת

אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא לַכֹּל [לא בכל המצוות שזמן קיום המצוה בשבת] **אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** שגם **מַכְשִׁירֵי** המִצְוָה **דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת,**

[ראיה: שהרי צריך לימוד מיוחד שאפיית שתי הלחם דוחה שבת, ולא לומדים זאת מכך שהוא 'מכשירי מצוה']

שֶׁהֲרֵי שְׁתֵּי הַלֶּחֶם חוֹבַת הַיּוֹם הֵן [שמקריבים אותם בשבועות], **וְלֹא לְמָדָן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** [שאפייתם תדחה שבת], **אֶלָּא מִגְּזֵרָה שָׁוָה,** ואם בכל מצוה שזמנה בשבת, מכשיריה גם דוחים את השבת אף שאפשר לעשותם מבעוד יום, לא היו צריכים ללמוד זאת מגזירה שוה מיוחדת לשתי הלחם.

[הלימוד: אפיית שתי הלחם דוחה שבת, בגזירה שוה מקצירת וטחינת התבואה לעומר שדוחה שבת]

דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מִנַּיִן לְמַכְשִׁירֵי שְׁתֵּי הַלֶּחֶם שֶׁדּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת?

נֶאֱמְרָה 'הֲבָאָה' בְּעֹמֶר, וְנֶאֱמְרָה 'הֲבָאָה' בִּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם - מָה 'הֲבָאָה' הָאֲמוּרָה בְּעֹמֶר, מַכְשִׁירִין דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת. אַף 'הֲבָאָה' הָאֲמוּרָה בִּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, מַכְשִׁירִין דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת. [לימוד זה מתיבה זהה שכתובה בשתי פסוקים שנאמרו בענינים שונים, נקרא 'גזירה שוה'].

[ביאור הלימוד: מה שכתוב 'הבאה' בעומר - פנוי לדרשה, שאם לא כן, היו פורכים ומקשים, שיש סברא שקצירת העומר תדחה שבת, כיון שיש מצוה לקצור לעומר, ובאפיית שתי הלחם אין מצוה]

בגזירה שוה, אם יש סברא לחלק בין הדברים, פורכים את הלימוד, ואין לומדים ענין זה מזה. אך אם התיבה באחד משתי הפסוקים 'פנויה' (שאינה נצרכת בגוף הפסוק, והיא פנויה לדרשה), לא פורכים את הלימוד. הגמרא מבארת שתיבת ה'הבאה' שנאמרה כאן **מוּפְנֵי** [פנויה היא לדרשה],

דְּאִי לָא מוּפְנֵי [שאם אין התיבה פנויה], **אִיכָּא לְמִפְרַךְ** [יש לפרוך ולהקשות על הגזירה שוה:] **מָה לְעֹמֶר שֶׁכֵּן אִם מְצָא קָצוּר** - אם מצא תבואה קצורה שלא לשם מצות קצירת העומר, **קוֹצֵר** [צריך לקצור תבואה לשם מצוה, שכתוב 'וקצרתם והבאתם' - שמפורש בתורה מצוה לקצור, הלכך, הקצירה עצמה היא מצוה, ואינה בכלל מכשירי מצוה, ולכן היא דוחה את השבת,

תֹּאמַר בִּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, שֶׁאִם מָצָא קָצוּר אֵינוֹ קוֹצֵר, שלא נאמר בהן קצירה, והקצירה והאפייה הן בגדר מכשירי מצוה, וממילא אין ללמוד מקצירת העומר שהיא בעצמה המצוה לאפיית שתי הלחם שהיא בכלל מכשירים.

ומבארת הגמרא **לְאֵיי** [באמת] **אִפְּנוּיֵי מוּפְנֵי** [תיבה זו שכתובה 'הבאה' פנויה ומיותרת לדרשה], שהרי **מִכְּדֵי** [הנה] **כְּתִיב 'וְהַבֵּאתֶם אֶת עֹמֶר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל הַכֹּהֵן', 'מִיּוֹם הֲבִיאֲכֶם' לְמָה לִי, שְׁמַע מִנַּהּ לְאַפְּנוּיֵי.**

[המשך ביאור הלימוד: לדעת רבי אליעזר גם תיבת 'תביאו' שכתובה בשתי הלחם, פנויה לדרשה, שאם לא כן היו פורכים ומקשים על הלימוד]

מבררת הגמרא: **וְאַכַּתִּי מָפְנֶה מִצַּד אֶחָד הוּא** [שרק 'הבאה' שכתובה בעומר מופנה, אבל הבאה דשתי הלחם אינה מופנה, דצריכה לגופה], **וְשָׁמְעִינַן לַהּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר מָפְנֶה מִצַּד אֶחָד לְמֵדִין וּמְשִׁיבִין,** [שאמנם אפשר ללמוד גזירה שוה כאשר רק תיבת אחת מיותרת, אבל רק אם שתי התיבות שבשתי הפסוקים פנויים, לא פורכים את הלימוד],

מבארת הגמרא: אכן, שתי התיבות בשתי הפסוקים פנויים לדרשה, שהרי **תָּבִיאוּ רִבּוּיָא הוּא,** שהרי זה כתוב בסמוך ל'והקרבתם מנחה חדשה', ומצי למיכתב ממושבותיכם לחם תנופה, ותביאו יתירה הוא.

✦ ✦ ✦

בירור: על איזה מצוות אמר רבי יוחנן, שאין מכשיריו דוחים שבת (אף לרבי אליעזר), והרי אי אפשר לבאר שהכונה למכשירי לולב, סוכה, מצה, שופר, שהרי רבי אליעזר אומר שמכשיריהם דוחים את השבת

אחר שביארה הגמרא את מקור דבריו של רבי יוחנן שלא בכל המצוות אמר רבי אליעזר שמכשיריהם דוחים את השבת. מבררת הגמרא: **לְמַעוֹטֵי מַאי** [איזה 'מכשירים' הוא בא למעט שאינם דוחים את השבת]

[לולב:] **אִלֵּימָא לְמַעוֹטֵי לוּלָב,** שמכשיריו, כגון קציצתו מהעץ, אינה דוחה שבת.

וְהָתַנְיָא, לוּלָב וְכָל מַכְשִׁירָיו, דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר,

[סוכה:] **וְאֶלָּא לְמַעוֹטֵי סֻכָּה,** שמכשיריו, כגון בניית הסוכה, אינה דוחה שבת.

וְהָתַנְיָא, סֻכָּה וְכָל מַכְשִׁירֶיהָ דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר,

[מצה:] **וְאֶלָּא לְמַעוֹטֵי מַצָּה,** שמכשיריו, כגון אפייתו, אינה דוחה שבת.

וְהָתַנְיָא, מַצָּה וְכָל מַכְשִׁירֶיהָ דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר,

[שופר:] **וְאֶלָּא לְמַעוֹטֵי שׁוֹפָר,** שמכשיריו, כגון קציצתו מהבהמה, ותיקונו, אינה דוחה שבת.

וְהָתַנְיָא, שׁוֹפָר וְכָל מַכְשִׁירָיו דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר,

ביאור: רבי יוחנן דיבר על מכשירי ציצית ומזוזה, שמכשיריהם אינם דוחים את השבת

אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה, לְמַעוֹטֵי צִיצִית לְטַלִּיתוֹ [שלא יתלה ציצית בטליתו בשבת], **וּמְזוּזָה לְפִתְחוֹ** [שלא יקבע מזוזה בשבת].

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: וְשָׁוִין שֶׁאִם צִיֵּץ טַלִּיתוֹ, וְעָשָׂה מְזוּזָה לְפִתְחוֹ, שֶׁהוּא חַיָּיב.

מַאי טַעְמָא?

אָמַר רַב יוֹסֵף: לְפִי שֶׁאֵין קָבוּעַ לָהֶם זְמַן, ומה שמצאנו שמכשירי המצווה דוחים שבת, הם במצוות שיש להם זמן מסויים, כלולב סוכה וכדומה.

אֲמַר לֵהּ אַבָּיֵי: אַדְּרַבָּה מִדְּאֵין קָבוּעַ לָהֶם זְמַן, [עמוד ב] **כֹּל שַׁעְתָּא וְשַׁעְתָּא זְמְנֵהּ הוּא,** וכיון שיש לו טלית, בכל יום שמשהה אותה בלא ציצית עובר בעשה, (ואפילו אם אינו לובש את הציצית, אלא היא מונחת בקופסא), הלכך, כל יום מוטלת עליו מצוה זו. וכן במזוזה בכל יום שמשהה את ביתו בלא מזוזה עובר בעשה, ולכן יותר מסתבר שמכשירי מצוות אלו ידחו שבת.

אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבִּי יִצְחָק וְאִיתֵימָא רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: הוֹאִיל וּבְיָדוֹ לְהַפְקִירָן, [שאם יפקיר את ביתו או את טליתו, לא תהא מוטלת חובת הטלת הציצית או המזוה עליו, ולכן כיון שיש לו דרך שאינו מחוייב במצוה זו, במצוה כזו לא אמרו חכמים שמכשיריה דוחים את השבת].

✦ ✦ ✦

בירור: מה המקור לרבי אליעזר שמכשירי לולב דוחים את השבת

אָמַר מָר: לוּלָב וְכָל מַכְשִׁירָיו דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר,

מְנָא לֵהּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָא?

אִי מֵעֵמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, כשם שמכשיריהם דוחים את השבת, כך מכשירי הלולב (לימוד זה נקרא 'מה מצינו' או 'בנין אב' - שכמו שמצאנו במקום אחד, כך הוא גם בעניין אחר הדומה לו, ולולב ושתי הלחם דומים, ששניהם מצוות הבאות מזמן לזמן),

והרי יש להקשות על לימוד זה: **שֶׁכֵּן** [עומר ושתי הלחם, הם] **צֹרֶךְ גָּבוֹהַּ,** שהם קרבנות, ולולב אינו קרבן.

ביאור: שנאמר 'ביום', אפילו בשבת

אֶלָּא אָמַר קְרָא 'ולקחתם לכם **בַּיּוֹם',** ולא אמר הפסוק 'ולקחתם לכם בראשון', שריבוי תיבת 'ביום באה לדרשה: **'בַּיּוֹם', אֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת** - בכל יום שהוא ראשון לחג.

[הגמרא מבארת את הלימוד:] **וּלְמַאי הִלְכְתָּא** [למה הוצרך הפסוק ללמדנו בעניין לולב שנוטלים אותו 'אפילו בשבת'], **אִלֵּימָא לְטִלְטוּל** [שהתורה באה לחדש שטלטול הלולב דוחה את איסור מוקצה, כלשון הפסוק 'ולקחתם לכם', שהלקיחה היא טלטול בעלמא],

והרי יקשה על כך: וכי **אִצְטְרִיךְ קְרָא לְמִשְׁרֵי טִלְטוּל,** והלא במתן תורה עדיין לא נאסר טלטול, שאין זה אלא תקנת חכמים מדורות שאחר כך, ולא יתכן שהפסוק הוצרך להתיר זאת.

אֶלָּא מוכח שהפסוק בא ללמדנו, ביום ואפילו בשבת, **לְמַכְשִׁירָיו,** שמכשירי לולב שהם איסורי תורה (כגון לתולשו ממחובר וכדומה) דוחים שבת.

[שאלה: מה 'עונים' רבנן על לימוד זה] **וְרַבָּנַן** [שסוברים שמכשירי לולב אינם דוחים שבת, כיצד הם דורשים הם תיבת 'ביום' שבפסוק]?

[תשובה:] **הַהוּא מִבְּעֵי לֵהּ** [הם צריכים זאת ללימוד אחר:] ' **בַּיּוֹם' וְלֹא בַּלַּיְלָה,** שנטילת לולב אינה אלא ביום ולא בלילה.

[שאלה: מאיפה רבי אליעזר לומד, ביום ולא בלילה:] **וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר** [שלומד מ'ביום' למכשירי לולב, אם כן], **בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה מְנָא לֵהּ** - מאיפה הוא לומד שמצות לולב ביום ולא בלילה?

[תשובה:] **נָפְקָא לֵהּ מִוּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים,** פסוק זה נאמר בפסוק על נטילת לולב, ולומדים מכך: **'יָמִים' וְלֹא לֵילוֹת.**

[שאלה: למה רבנן לא לומדים מלימוד זה:] **וְרַבָּנַן** [מדוע הם צריכים גם את הלימוד מתיבת 'ביום' ללמוד ימים ולא לילות],

[תשובה:] **אִצְטְרִיךְ** [חכמים הוצרכו גם ללימוד מתיבת 'ביום'], **סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא** [מפני שהיה עולה על דעתך לומר, שאף שכתוב בפסוק 'שבעת ימים'] **נֵילַף שִׁבְעַת יָמִים מִסֻּכָּה, מָה לְהַלָּן** [בסוכה אף שכתוב שבעת ימים, הכוונה] **יָמִים וַאֲפִלּוּ לֵילוֹת**, שחייבים בסוכה גם בלילה, כפי שדורשת זאת הגמרא במסכת סוכה, והייתי אומר: **אַף כָּאן** [בלולב], אף שכתוב 'שבעת ימים', הכונה: **יָמִים וַאֲפִלּוּ לֵילוֹת, קָא מַשְׁמַע לַן** [לכן הוצרכו חכמים ללימוד מתיבת 'ביום', שמלמדנו שלולב הוא ביום ולא בלילה].

הטעם שלא כתבה התורה בלולב, שמכשירה דוחים, והיינו לומדים מלולב לעומר ושתי הלחם

שואלת הגמרא: אחר שלמדנו לרבי אליעזר תיבת 'ביום הראשון' שלולב ומכשיריו דוחים את השבת, יש להקשות: **וְלִכְתּוֹב רַחֲמָנָא בְּלוּלָב** [שמכשיריו דוחים את השבת], **וְנֵיתוּ הָנָךְ וְנֵילְפוּ מִנֵּהּ** [ויבואו אלו, עומר ושתי הלחם, וילמדו ממנו, ולמה התורה הוצרכה לכתוב ולדרוש זאת גם בעומר ושתי הלחם].

עונה הגמרא: **מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמִפְרַךְ** [משום שיש לפרוך ולומר שאי אפשר ללמוד זאת מלולב, שהרי] **מָה לְלוּלָב שֶׁכֵּן טָעוּן אַרְבָּעָה מִינִים,** שבמצוה זו יש ד' מינים אתרוג לולב הדס וערבה, ונטילתם יחד היא מצוה אחת ואם חסר אחד, לא קיים מצוה, הרי שיש במצוה זו חומרא ומעלה, ואין ללמוד ממנה לשאר המצוות.

✦✦✦

בירור: מה המקור לרבי אליעזר שמכשירי סוכה דוחים את השבת

סֻכָּה וְכָל מַכְשִׁירֶיהָ דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.

מבררת הגמרא: **מְנָא לֵהּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָא,**

אִי מֵעֵמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, כשם שמכשיריהם דוחים את השבת, כך מכשירי הסוכה דוחים,

והרי יש להקשות על לימוד זה: **שֶׁכֵּן** [עומר ושתי הלחם, הם] **צֹרֶךְ גָּבוֹהַּ,** שהם קרבנות, ולולב אינו קרבן.

אִי מִלּוּלָב [במה מצינו מלולב, שהוא מצוה ומכשיריו דוחין, אף סוכה שהיא מצוה מכשיריה דוחין],

והרי יש להקשות על לימוד זה: מה ללולב, **שֶׁכֵּן טָעוּן אַרְבָּעָה מִינִים.**

ביאור: בגזירה שוה מלולב

אֶלָּא גְּמַר שִׁבְעַת יָמִים מִלּוּלָב, גם בלולב כתוב 'שבעת ימים' וגם בסוכה כתוב 'שבעת ימים', ולומדין זה מזה בגזירה שוה, **מַה לְּהַלָּן** [בלולב] **מַכְשִׁירָיו דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, אַף כָּאן נָמֵי** [בסוכה] **מַכְשִׁירָיו דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת.**

הטעם שלא כתבה התורה בסוכה, שמכשירה דוחים, והיינו לומדים מסוכה לעומר ושתי הלחם

שואלת הגמרא: **וְלִכְתּוֹב רַחֲמָנָא בְּסֻכָּה** - ותכתוב התורה דרשה זו המבוארת, שלומדים סוכה מלולב, שמכשיריהם דוחים, **וְנֵיתֵי הָנָךְ** [ויבואו אלו, עומר ושתי הלחם] **וְלִגְמְרוּ מִנֵּהּ** [ואף שכאמור לעיל מלולב אי אפשר ללומדם, כמו שאמרה הגמרא לעיל 'מה ללולב שכן טעון ד' מינים, עכ"פ מסוכה אפשר ללומדם]?

עונה הגמרא: **מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמִפְרַךְ** [משום שיש להקשות על כך], **מָה לְּסוּכָּה שֶׁכֵּן נוֹהֶגֶת בַּלֵּילוֹת כְּבַיָּמִים,** ואי אפשר ללמוד ממנה לעומר ושתי הלחם שאינם נוהגים גם בלילות.

✦ ✦ ✦

בירור: מה המקור לרבי אליעזר שמכשירי מצה דוחים את השבת

מַצָּה וְכָל מַכְשִׁירֶיהָ דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.

מבררת הגמרא: **מְנָא לֵהּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָא,**

אִי מֵעֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם,

שֶׁכֵּן צָרֵךְ גְּבוֹהַּ.

אִי מִלּוּלָב,

שֶׁכֵּן טָעוּן אַרְבָּעָה מִינִים.

אִי מִסֻּכָּה,

שֶׁכֵּן נוֹהֶגֶת בַּלֵּילוֹת כְּבַיָּמִים, ואילו מצה, לילה הראשון חובה, ותו לא.

ביאור: בגזירה שוה מחג הסוכות

אֶלָּא, גְּמַר חֲמִשָּׁה עָשָׂר, חֲמִשָּׁה עָשָׂר, מֵחַג הַסֻּכּוֹת, גם במצה כתוב 'בחמשה עשר', וגם בסוכות' כתוב 'חמשה עשר', **מַה לְּהַלָּן** [בסוכה], **מַכְשִׁירֶיהָ דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, אַף כָּאן** [במצה] **מַכְשִׁירֶיהָ דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת.**

הטעם שלא כתבה התורה במצה, שמכשירה דוחים, והיינו לומדים ממצה לעומר ושתי הלחם, ללולב ולסוכה

שואלת הגמרא: **וְלִכְתּוֹב רַחֲמָנָא** [בפירוש] **בְּמַצָּה** [שמכשיריה דוחים] **וְנֵיתוּ הָנָךְ** [ויבואו אלו, עומר ושתי הלחם, לולב וסוכה], **וְלִגְמְרוּ מִנֵּהּ** [וילמדו ממצה שמכשיריהם דוחים את השבת]?

עונה הגמרא: **מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמִפְרַךְ, מָה לְּמַצָּה שֶׁכֵּן נוֹהֶגֶת בְּנָשִׁים כְּבַאֲנָשִׁים,** שאשה חייבת

באכילת מצה, (כנדרש מהפסוקים בפסחים מג:), אבל סוכה ולולב אין נשים חייבות בהם, שהם מצות עשה שהזמן גרמא, ואי אפשר ללמוד מצות אלו ממצות אכילת מצה.

◆◆◆

בירור: מה המקור לרבי אליעזר שמכשירי שופר דוחים את השבת

שׁוֹפָר וְכָל מַכְשִׁירָיו דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.

מבררת הגמרא: **מְנָא לֵהּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָא?**

אִי מֵעֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם,

שֶׁכֵּן צֹרֶךְ גְּבוֹהַּ.

אִי מִלּוּלָב,

שֶׁכֵּן טָעוּן אַרְבָּעָה מִינִים.

אִי מִסֻּכָּה,

שֶׁכֵּן נוֹהֶגֶת בַּלֵּילוֹת כְּבַיָּמִים.

אִי מִמַּצָּה,

שֶׁכֵּן נוֹהֶגֶת בַּנָּשִׁים כְּבָאֲנָשִׁים.

ביאור: שנאמר 'יום תרועה יהיה לכם', אפילו בשבת

אֶלָּא אָמַר קְרָא: "יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם", יוֹם אֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת.

[הגמרא מבארת את הלימוד:] **וּלְמַאי** [מה בא פסוק זה להתיר], **אִילֵימָא לִתְקִיעָה** [אם תאמר שהתורה באה לומר, שאף שבדרך כלל אסור לתקוע, בראש השנה שחל בשבת, מותר לתקוע],

הָא [והרי אי אפשר לומר כך, שהרי בתקיעה אין איסור תורה], כמו ששנינו: **תָּנָא דְּבֵי שְׁמוּאֵל: "כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה** [של טורח] **לֹא תַעֲשׂוּ" יָצְתָה תְּקִיעַת שׁוֹפָר וּרְדִיַּית הַפַּת שֶׁהִיא חָכְמָה וְאֵינָהּ מְלָאכָה?**

אֶלָּא התורה באה ללמד **לְמַכְשִׁירִין** שיש בהם איסור תורה [כגון לחתוך את השופר מהבהמה, או לתקנו וכדומה], שמותר לעשותם בשבת.

[שאלה: מה 'עונים' רבנן על לימוד זה] **וְרַבָּנַן** [שסוברים שמכשירי שופר אינם דוחים שבת, כיצד דורשים הם תיבת 'ביום' שבפסוק]?

[תשובה:] **הַהוּא מִבְּעֵי לֵהּ** [הם צריכים זאת ללימוד אחר:] **"בַּיּוֹם" וְלֹא בַּלַּיְלָה,** שתקיעת שופר אינה אלא ביום ולא בלילה.

[שאלה: מאיפה רבי אליעזר לומד, ביום ולא בלילה:] **וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר** [שלומד מ'ביום' למכשירי שופר, אם כן], **בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה מְנָא לֵהּ** - מאיפה הוא לומד שמצות שופר ביום ולא בלילה?

[תשובה:] **נָפְקָא לֵהּ מִ"בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אַרְצְכֶם",** ממה שכתוב 'ביום הכפורים', לומדים שהוא ביום ולא בלילה, **וְגָמְרִי מֵהֲדָדֵי** - ותקיעת שופר של ראש השנה לומדים

מתקיעת שופר של יום הכפורים של שנת היובל, שהיא ביום ולא בלילה (כפי שמבואר במסכת ר"ה לג: שלומדים ממה שנאמר 'בחודש השביעי' שכל התרועות של חודש השביעי יהיו שוות).

הטעם שלא כתבה התורה בשופר, שמכשירה דוחים, והיינו לומדים משופר לעומר ושתי הלחם, ללולב מצה וסוכה

שואלת הגמרא: **וְלִכְתּוֹב רַחֲמָנָא בְּשׁוֹפָר וְלֵיתוֹ הָנָךְ וְלִגְמְרוּ מִנֵּהּ?**

עונה הגמרא: **מִתְּקִיעַת שׁוֹפָר דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה לֵיכָּא לְמִגְמַר, שֶׁכֵּן מַכְנֶסֶת זִכְרוֹנוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם,** והיות ויש בה חשיבות מיוחדת מכשיריה דוחים שבת, ואין ללמוד ממנה למצוות אחרות.

מִתְּקִיעָה דְּיוֹם הַכִּפּוּרִים לֵיכָּא לְמִגְמַר, דְּאָמַר מָר: תְּקָעוּ בֵּית דִּין שׁוֹפָר, נִפְטְרוּ עֲבָדִים לְבָתֵּיהֶם, וְשָׂדוֹת חוֹזְרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן, וכיון שקריאת 'דרור' של יובל תלויה בה, שבתקיעה זו העבדים משתחררים, והשדות חוזרות, הרי יש בה חשיבות מיוחדת, ואי אפשר ללמוד ממנה לשאר מצוות שמכשיריהם דוחים את השבת.

◆ ◆ ◆

אָמַר מָר: מִילָּה וְכָל מַכְשִׁירֶיהָ דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. מְנָא לֵהּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָא, אִי מִכֻּלְּהוּ גְּמַר כִּדְאָמְרִינַן, וְעוֹד מָה לְהָנָךְ [התבאר בדף הבא].

שאם עבר וזמן בעלן. הילכך דמו: **וביום השמיני יומל ואפילו בשבת.** ומילה גופה דלמיתי שבת אמריען לקמן הלכה למשה מסיני מילה ביום ביום (לקמן ד"ה): **ר"ג בריחום.** נאמרו נאמרים בפרשת מילה (בראשית יז): **והא קנית.** במסכת מזיר: **עקיבא עצם כשעורה הלכה.** שהיה ר"ש דן ק"ו ממיין לרביעית סה סמה שהמזיר מגלח על אהלה ק"ו מה עצם כשעורה שאינו מטמא מאהל מזיר מגלח על מגעו ומשאו רביעית סה שמטמא מאהל דכתיב ועל כל נפש מת (לא ד"ה) אינו דין שהמזיר מגלח עליה ואמר ליה רבי אלעזר עקיבא עצם כשעורה הלכה למשה מסיני שיהא מזיר מגלח עליה ורביעית סה אתה בא ללמוד ממנה ק"ו ואין דין קל וחומר הלכה למשה מסיני ואין דין קל וחומר. אתה בא ללמוד דם קל וחומר. אתה בא ללמוד ממנו ק"ו, ואין דין ק"ו הלכה. אלא מדבר כתוב כתוב (פסחים פא.):

מוסף רש"י

מה מילה שהיא אחת מאבריו של אדם. שיש מיקום אחר מאבריו של אדם, דוחה את השבת. לפי שמיקון עליה נאמר כמ"ל מזיר, כך שייר בהמשפחות דבמה (יחזקאל מה:), עצם כשעורה מטמא הלכה. שהמזיר מגלח על מגעם ומשאם. הלכה למשה מסיני ואין בנין כתוב. ורביעית דם קל וחומר. אתה בא ללמוד ממנו ק"ו, ואין דין ק"ו מהלכה. אלא מדבר כתוב כתוב (פסחים פא.).

רבינו חננאל

עד כאן לא פליגי ר' אליעזר וחכמים אלא במפשירי מילה אבל במילה עצמה דברי הכל דחיא שבת, מגלן. עולא ור' אסי ור' יצחק נפחא כולהו אמרי הלכה ומותבינן עליהן. מניין לפיקוח נפש שדוחה שבת, נענה ר' אליעזר בן עזריה ואמר, ומה מילה שהיא אחד מאבריו של אדם דוחה שבת ק"ו לפקוח נפש שדוחה את השבת. ואי סד"ל הלכה, ק"ו מהלכה (מיתתי [מר אתין]). והתניא א"ל ר' עקיבא עצם כשעורה הלכה. ורביעית דם ק"ו, ואין דנין ק"ו מהלכה וכו' לבטלה. זה מפורש בנדרי פרק ג"ג ונזיר אין מטמאין לקרובותיהן וכו'. ובטלו דברי מי שאמר הלכה היא, ובא ר' אליעזר ללמוד בג"ש באות אות משבת, נדחו דבריו. הבא כח נחמן בר יצחק ולמדו באות ברית דדרות, בשבת כתיב שמות את השבת לדורותם ברית עולם ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם, ומילה כתיב ואתה את בריתי תשמור אתה ודרעך אחריך לדורותם, וכתיב המלחם את בשר עולתם והיתה לאות ברית ביני ובינכם. ר' יוחנן אמר אמר קרא ובינו השמיני יומל בשר ערלתו, ביום אפילו בשבת. אקשי עליה ר"ל אי הכי אפילו מחוסרי כפרה כגון מצורע והזבה דכתיב בהן ובינו השמיני יקח שני כבשים וגו', ובזבה כתיב ובינו השמיני תקח לה שתי תורים, הכי נמי כיון דכתיב בהו ובינו יקריבו קרבנותיהם אפילו בשבת, הא ק"ל אין קרבן יחיד דוחה את השבת. ופירק לו דאי הי שכחוב במחוסרי כפרה ובינו, למעוטי בלילה. עוד הקשה לו ר"ל, וכל קושיא שהקשה לו פירק לו ר' יוחנן, וחזר רבינא להתקוף על פירוק ר' יוחנן דפריק סד"א הואיל וחס רחמנא עליה לאתויי בדלות בלילה, נמי ליתי קמ"ל ובינו. התקוף רבינא א"ר הכי (אמנתן) דחס עליהן דהא [זר] או אונן כשר בהן ולא יטרחום להמתין עד שימצאו כהן טהור כשר לבהרם. **ופריק הא אהדריה קרא.** כלומר, אע"פ **שחס עליו והקל בקרבנו הוחזרו לבהרת הכהן,** שנאמר והביא אותם ביום השמיני לטהרתו אל הכהן וגו', ואתא רב אחא בר יעקב עוד הוקיאה שהמילה מותרת בשבת מדכתיב ובינו השמיני יומל. כלומר אי זה יפול שמיני אין לך לא להקדים ולא לאחר. ונתקשה ולא עמדו דבריו, ואמרינן אלא מחוורתא דר' יוחנן דאפקיה רב ובינו. וסגיא דשמעתיה כר' יוחנן דתניא כוותיה, ולא כר' אחא בר יעקב.

והתניא אמר ליה רבי אליעזר בו'. וא"נ והתנן דכל זה אינו במשנה: **ההיא מבן שמונת ימים נפקא.** מימה דתניא בת"כ ומייתי לה בפרק הנגלה (ביומות עב.): השמיני יומל דתניא יכול בין ביום ובין בלילה ת"ל ביום אין לי אלא שבתות ויום טוב מנין לומר לי ת"ל מנין שאינו נימול לפי ביום ת"ל ובינו וכ"כ דמגילה (דף כ.): נמי אמר אין מוהלין אלא ביום לכתיב ובינו השמיני ויש לומר דסמיך אבן שמנת ימים ובינו דסמיך אבן שמנת ימים **אלא** מעתה יהא זר ואונן בשר בהן. לא דווקא נקט שכן אם עבר זמנה בטלה אלא היינו טעמא דרבי אליעזר דאמר קרא [1]ובינו השמיני יומל בשר ערלתו ואפילו בשבת וליכתוב רחמנא במילה וליתו הנך וליגמור מיניה משום דאיכא למיפרך מה למילה שכן נברתו עליה שלש עשרה בריתות: ע"כ לא פליגי רבנן עליה אלא במכשירי מילה אבל מילה גופה דברי הכל דוחה שבת מנלן אמר עולא הלכה וכן אמר רבי יצחק הלכה מתיבי [6]מניין לפיקוח נפש שדוחה את השבת רבי אלעזר בן עזריה אומר מה מילה שהיא אחת מאבריו של אדם דוחה את השבת קל וחומר לפיקוח נפש שדוחה את השבת ואי סלקא דעתך הלכה קל וחומר מהלכה מי אתי והתניא [3]אמר לו רבי אלעזר [3](בן עזריה) עקיבא עצם כשעורה ממנא הלכה ורביעית דם קל וחומר ואין דנין קל וחומר מהלכה אלא אמר רבי אלעזר אתיא [2]אות [3]אות אלא מעתה תפילין דכתיב בהן [4]אות לידחי שבת אלא אתיא [2]ברית [5]ברית גדול דכתיב ביה [6]ברית לידחי שבת אלא אתיא [7]דורות [5]דורות ציצית דכתיב ביה [8]דורות לידחי שבת אלא אמר רב נחמן בר יצחק דנין אות ברית ודורות מאות ברית ודורות לאפוקי הנך דחד חד הוא דכתיב בהן ור' יוחנן אמר אמר קרא [1]ביום [7]ביום אפילו בשבת אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן אלא מעתה מחוסרי כפרה דכתיב בהו ביום הכי נמי דדחו שבת ההוא מיבעי ליה ביום ולא בלילה האי נמי מיבעי ליה ביום ולא בלילה ההוא [7]מבן שמנת ימים נפקא האי נמי [9]מבנים צוותו נפקא אע"ג דנפקא מבנים צוותו אצטריכא סד"א הואיל וחס רחמנא עליה לאתויי בדלות בלילה נמי ליתי קמ"ל מתקיף לה רבינא אלא מעתה יהא זר כשר בהן ויהא אונן כשר בהן הא אהדריה קרא רב אחא בר יעקב אמר אמר קרא [1]שמיני שמיני אפילו בשבת האי שמיני מיבעי ליה למעוטי שביעי שביעי מבן שמנת ימים נפקא ואכתי מיבעי ליה חד למעוטי שביעי וחד למעוטי תשיעי דאי מחד הוה אמינא שביעי הוא דלא מטא זמניה אבל משמיני ואילך זמניה הוא אלא מחוורתא כדרבי יוחנן תניא כוותיה דרבי יוחנן ודלא כרב אחא בר יעקב שמיני יומל אפילו בשבת ומה אני מקיים [10]מחללין מות יומת בשאר מלאכות חוץ במילה או אינו אלא אפי' מילה ומה אני מקיים שמיני יומל חוץ משבת ת"ל ביום אפילו בשבת אמר רבא האי תנא מעיקרא מאי קא ניחא ליה ולבסוף מאי קא קשיא ליה הכי קאמר שמיני יומל אפילו בשבת ומה אני מקיים מחללין מות יומת בשאר מלאכו' חוץ מילה אבל מילה דחיא מ"מ ט"ק ו"ו הוא מה צרע' שדוחה את העבודה ועבודה

והתניא דבר' יוחנן **ודלא כרב אחא בר יעקב.** ולא כרב נחמן בר יצחק דאמר אמרי אות בריתא דדורות גמר דורות דכתיב ביה לדחיה ודלא דלרשין ביום כדדרשינן בברייתא ואות ברית דורות אמר לי מנמשיין ויביום למילה גופה ולית ליה למילה אלא אמ"ג דר' יוחנן אית ליה [8]הלכה לר' אליעזר [כדפיי' רש"י ואמ' ברייתא דלרשי ביום אמרי כדבון דביום] אינטריך למילה גופה ולהכי לא קאמר אלא דלא כרב אחא דבריתא מוכחת בהדיא דלא בעיא למדרש שמיני יומל. מ"ר: **מה צרעת שדוחה את העבודה.** מימה ולימא קל וחומר איפכא דומה עבודה אלא מה לצרעת שיקון בהרתו כדי לעשות עבודה ומה שבת שדוחה את המילה ומילה דוחה את הצרעת עבודה דוחה אותה לצרעת שבלהה מפני מילה אינו דין שבת עבודה דוחה אותה והא דאמרינן בפסחים בפרק הון דבריש (דף פז.), וישלמו מן המתנה כל לרוע וכל זב וכל טמא לנפש אם עמאי מתים משמלאתן זביס ומלוריעס לא כ"ש אלא אם יש לן שבת שזבין ומלוריעס משמלאתם ואין עמאי מתים משמלאתם ואחה"כ אם פסח בטומאה

בטומאה

שכן אם עבר זמנה בטלה אלא היינו טעמא דרבי אליעזר דאמר קרא [1]ובינו השמיני יומל בשר ערלתו ואפילו בשבת וליכתוב רחמנא במילה וליתו הנך וליגמור מיניה משום דאיכא למיפרך מה למילה שכן נברתו עליה שלש עשרה בריתות: ע"כ לא פליגי רבנן עליה אלא במכשירי מילה אבל מילה גופה דברי הכל דוחה שבת מנלן אמר עולא הלכה וכן אמר רבי יצחק הלכה מתיבי [6]מניין לפיקוח נפש שדוחה את השבת רבי אלעזר בן עזריה אומר מה מילה שהיא אחת מאבריו של אדם דוחה את השבת קל וחומר לפיקוח נפש שדוחה את השבת ואי סלקא דעתך הלכה קל וחומר מהלכה מי אתי והתניא [3]אמר לו רבי אלעזר [3](בן עזריה) עקיבא עצם כשעורה ממנא הלכה ורביעית דם קל וחומר ואין דנין קל וחומר מהלכה אלא אמר רבי אלעזר אתיא [2]אות [3]אות אלא מעתה תפילין דכתיב בהן [4]אות לידחי שבת אלא אתיא [2]ברית [5]ברית גדול דכתיב ביה [6]ברית לידחי שבת אלא אתיא [7]דורות [5]דורות ציצית דכתיב ביה [8]דורות לידחי שבת אלא אמר רב נחמן בר יצחק דנין אות ברית ודורות מאות ברית ודורות לאפוקי הנך דחד חד הוא דכתיב בהן ור' יוחנן אמר אמר קרא [1]ביום [7]ביום אפילו בשבת אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן אלא מעתה מחוסרי כפרה דכתיב בהו ביום הכי נמי דדחו שבת ההוא מיבעי ליה ביום ולא בלילה האי נמי מיבעי ליה ביום ולא בלילה ההוא [7]מבן שמנת ימים נפקא האי נמי [9]מבנים צוותו נפקא אע"ג דנפקא מבנים צוותו אצטריכא סד"א הואיל וחס רחמנא עליה לאתויי בדלות בלילה נמי ליתי קמ"ל מתקיף לה רבינא אלא מעתה יהא זר כשר בהן ויהא אונן כשר בהן הא אהדריה קרא רב אחא בר יעקב אמר אמר קרא [1]שמיני שמיני אפילו בשבת האי שמיני מיבעי ליה למעוטי שביעי שביעי מבן שמנת ימים נפקא ואכתי מיבעי ליה חד למעוטי שביעי וחד למעוטי תשיעי דאי מחד הוה אמינא שביעי הוא דלא מטא זמניה אבל משמיני ואילך זמניה הוא אלא מחוורתא כדרבי יוחנן תניא כוותיה דרבי יוחנן ודלא כרב אחא בר יעקב שמיני יומל אפילו בשבת ומה אני מקיים [10]מחללין מות יומת בשאר מלאכות חוץ במילה או אינו אלא אפי' מילה ומה אני מקיים שמיני יומל חוץ משבת ת"ל ביום אפילו בשבת אמר רבא האי תנא מעיקרא מאי קא ניחא ליה ולבסוף מאי קא קשיא ליה הכי קאמר שמיני יומל אפילו בשבת ומה אני מקיים מחללין מות יומת בשאר מלאכו' חוץ מילה אבל מילה דחיא מ"מ ט"ק ו"ו הוא מה צרע' שדוחה את העבודה

ועבודה

מה לרעם שדוחה אם העבודה. אלא שאנו צריכין לאותו דבר מפני שמצאנו שהקל אבל המצורע מטמא בגדים כדכתיב ובגדיו יהיו הקרבת כל יגדל. כלומר אי זה יפול שמיני אין לך לא להקדים ולא לאחר. ונתקשה ולא עמדו דבריו, ואמרינן אלא מחוורתא דר' יוחנן דאפקיה רב ובינו. וסגיא דשמעתיה כר' יוחנן דתניא כוותיה, ולא כר' אחא בר יעקב.

1 ובינו השמיני יומל בשר ערלתו: ויקרא יב ג
2 ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם: בראשית יז יא
3 ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתתי תשמרו אות הוא ביני וביניכם לדרתיכם לדעת כי אני יי מקדשכם: שמות לא יג
4 והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת יי בפיך כי ביד חזקה הוציאך יי ממצרים:
שמות יג ט
5 ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם בברית עולם:
שמות לא יז
6 ועדי זכר אשר לא יומל אתו בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה את בריתי הפר: בראשית יז יד
7 ובן שמנת ימים יומל לכם כל זכר לדרתיכם יליד בית ומקנת כסף מכל בן נכר אשר לא מזרעך הוא:
בראשית יז יב
8 דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת:
במדבר טו לח
9 אשר צוה יי את משה בהר סיני ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם ליי במדבר סיני: ויקרא ז לח
10 ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם מחלליה מות יומת כי כל העשה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמיה: שמות לא יד

רב נסים גאון

אינטרוד סלקא דעתך אמינא הואיל וחס רחמנא עליה לאתויי בדלות, בלילה נמי ליתי קמ"ל. מתקוף לה רבינא [אלא] מעתה יהא זר ואונן בשר בהן. חייבנו הקב"ה בתורת הקרבנות שנערכים ביום ולא בלילה שנאמר (ויקרא א) אשר צוה יי את משה בהר סיני בזה אל בני ישראל, ופירש ביום צוותו למדנו לכל הקרבנות כולם שאינן כשירין אלא ביום. ובפרק הקורא את המגילה (דף כ.) שנינו כל הימים כשר לסמיכה לשחיטה כו'. ובתלמוד אמרו לסמיכה ולשחיטה דכתיב (ויקרא ג) וסמך ושחט אהקש סמיכה לשחיטה, הבשחיטה כתיב (שם יט) ביום ובחמיש. לקמיצה והגשה והזייה בבלילה כתיב ביום עוזנו. והוהיר האונן והזר את בלילה שנאמר (ויקרא ז) אשר צוה יי את משה לאשה קרבנו כמו שנזה אה בני ישראל, ופירש ביום צוותו למדנו לכל הקרבנות שנערכים ביום ולא בלילה. ובמה אמרו לסמיכה ולשחיטה דכתיב (ויקרא ג) וסמך ושחט אהקש סמיכה לשחיטה, הבשחיטה כתיב (שם יט) ביום ובחמיש. לקמיצה והגשה והזייה בבלילה כתיב ביום עוזנו. והוהיר האונן והזר את בלילה שנאמר (ויקרא ז) אשר צוה יי את משה לאשה קרבנו כמו שאמרה המשנה (זבחים דף פז) כל הזבחים שעיקרן דמן זר האונן כולם פסולין. ובגמ' גרסי זר מנלן דתני לוי (ויקרא כב) דבר אל אהרן והל בניו וינזרו, למעוטי מאי כו'. אלא הכי קאמר וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו, כלומר בני ישראל דאוי להם שיתרחקו מן הקדשים ולא יקריבו אותן שלא יחללום, שאם יקרבו אליהם ויקריבו אותם מחללים אותם. ואמר עוד (בפדבר יח) זור לא יקרב. ונאמר בענוש (שם) והזר הקרב יומת. ובאונן עוד אמרו מנלן דכתיב (ויקרא כא) ומן המקדש לא יצא ולא יחלל, הא אחר שלא יצא חילל. ובשאמרנו כי המחוסר כפרה והוא המצורע ששלמו ימי טהרתו ועדיין לא הקריב קרבן אלא לאחיב הקרבת קרבנו ביום ולא בלילה, הקשינו לאמר כי מן הקדש אחר בהם לא שכחם כי במקום אחר ביום עוזנו, ומכאן דיענו חיוב הקרבת כל הקרבנות ביום ולא בלילה, והואיל וכן אין אנו צריכין לשנותו לנו עוד. ופירק האומר לא מזרעך הוא:

רבינו חננאל

עד כאן לא פליגי ר' אליעזר וחכמים אלא במכשירי מילה אבל במילה עצמה דברי הכל דחיא שבת, מגלן. עולא ור' אסי ור' יצחק נפחא כולהו אמרי הלכה ומותבינן עליהן. מניין לפיקוח נפש שדוחה שבת, נענה ר' אליעזר בן עזריה ואמר, ומה מילה שהיא אחד מאבריו של אדם דוחה שבת ק"ו לפקוח נפש שדוחה את השבת. ואי סד"ל הלכה, ק"ו מהלכה (מיתתי [מר אתין]). והתניא א"ל ר' עקיבא עצם כשעורה הלכה. ורביעית דם ק"ו, ואין דנין ק"ו מהלכה וכו' לבטלה. זה מפורש בנדרי פרק ג"ג ונזיר אין מטמאין לקרובותיהן וכו'. ובטלו דברי מי שאמר הלכה היא, ובא ר' אליעזר ללמוד בג"ש באות אות משבת, נדחו דבריו. הבא כח נחמן בר יצחק ולמדו באות ברית ודורות, בשבת כתיב שמות את השבת לדורותם ברית עולם ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם, ומילה כתיב ואתה את בריתי תשמור אתה ודרעך אחריך לדורותם, וכתיב המלחם את בשר עולתם והיתה לאות ברית ביני ובינכם. ר' יוחנן אמר אמר קרא ובינו השמיני יומל בשר ערלתו, ביום אפילו בשבת. אקשי עליה ר"ל אי הכי אפילו מחוסרי כפרה כגון מצורע והזבה דכתיב בהן ובינו השמיני יקח שני כבשים וגו', ובזבה כתיב ובינו השמיני תקח לה שתי תורים, הכי נמי כיון דכתיב בהו ובינו יקריבו קרבנותיהם אפילו בשבת, הא ק"ל אין קרבן יחיד דוחה את השבת. ופירק לו דאי הי שכחוב במחוסרי כפרה ובינו, למעוטי לילה. עוד הקשה לו ר"ל, וכל קושיא שהקשה לו פירק לו ר' יוחנן, וחזר רבינא להתקוף על פירוק ר' יוחנן דפריק סד"א הואיל וחס רחמנא עליה לאתויי בדלות בלילה, נמי ליתי קמ"ל ובינו. התקוף רבינא א"ר הכי (אמנתן) דחס עליהן דהא [זר] או אונן כשר בהן ולא יטרחום להמתין עד שימצאו כהן טהור כשר לבהרם. **ופריק הא אהדריה קרא.** כלומר, **אע"פ שחס עליו והקל בקרבנו הוחזרו לבהרת הכהן,** שנאמר והביא אותם ביום השמיני לטהרתו אל הכהן וגו', ואתא רב אחא בר יעקב עוד הוקיאה שהמילה מותרת בשבת מדכתיב ובינו השמיני יומל. כלומר אי זה יפול שמיני אין לך לא להקדים ולא לאחר. ונתקשה ולא עמדו דבריו, ואמרינן אלא מחוורתא דר' יוחנן דאפקיה רב ובינו. וסגיא דשמעתיה כר' יוחנן דתניא כוותיה, ולא כר' אחא בר יעקב.

ואמר בו (ויקרא יא) **ואם דל הוא ואין ידו משגת,** מה שלא הקל על ולוחנו מכלל המטמאים הם זב וזבה, הואיל שאמרו בכל הקרבנות כולם מכפשפיו מצוי שיגא מכללם מחסת שיחיחו המחוב בדבר זה, ואילמלא שאמר המחוב ובינו השמיני תמיים הקרבת קרבנותיו בלילה, לפי דבר זה ראוי להיות הזר והאונן לכל המצורע בכשנה שספורלין להקריב, כשיהיה להקריב קרבנותיו של מצורע לעיר שיגא מכללם ובבדל מהם חוץ מהקרבת קרבן בלילה שאמר בה המחוב ובינו השמיני בלבד. ועמד זה הקושיא ולא הקשה אמרנו קשיא. **ומקצת הגורסין אין מעמדין הדבר אלא שגורסין כך.** כיון אהדריה קרא אהדריה, בלילה אלא לא אתאי בדלות, בלילה נמי ליתי דיהא זר ואונן שכר בקרבנותיו והיינו מפרשין אותו לענין דיני מכלל הקרבנות, אבל הואיל ונאמר בו ובינו השמיני באר לנו בזה הזרתו לכלל הקרבנות בכל ענינו והשבתו אליהן בכל הנאותיהן חוץ מקרבן עולה ויורד המפורש בו בלבד. **וזה שהוצרכתי לפרש דבר זה לפי שראיתיו מסובך אצל כל התלמידים ובראיתיו כדי שתקבלה ויתברר.**

להנצחת יקירכם חייגו: 053-3129507

א מיי' פ"ז מה' מלכי מילה הלכה ט: ומיי' מה' מלכי מילה נרמא הלכה ה ממנ שעון מה טוש"ע י"ד סי' רסו סעיף ה: **ב** מיי' פ"ז מה' מלכים מילה הל' ט: סמג עשין סט טוש"ע יו"ד סי' רס"ו סעיף ה:

רב נסים גאון

אמור דאמרינן אחי עשה דחיי לא תעשה, לא תעשה גרידא, לא תעשה ועשה מי דחי. לא תעשה גרידא הוא לא תעשה הכי, יחיד ה) שאין עמו כרת, כמו (דברים כה) לא תחסום שור בדישו (שם כב), לא תחרוש בשור ובחמור (ויקרא יט), לא תקיפו פאת ראשכם, ודומה להם. ויתומה עם זה מה שנאמר במכבא השמן בר ואל, כגון (דברים כד) השמר בנגע הצרעת (שמות כ"ג), פן תכרת ברית לישב הארץ (שם ט"ז), אל יצא איש ממקומו, גם הן אזהרות לאו שמי שיעבר עליהם עובר על לא תעשה, כמה שאמרו בתלמוד (ע"ר בנין דף צו ושי"נ) השמר פן תאל אינו אלא לשון לא תעשה. ומה שנמצא בזוהר ממצות לא תעשה מה שאין בו כרת הלא פיתח בית דין ולא ניתוסף עליו עשה, אותו דבר הוא הנקרא לאו גרידא. ודינו שכשאירע עם מצות עשה במקום אחד נקרים מצות עשה ולא אחוב לאחדרת לאו. ועיקר זה מצוי במסכת יבמות בפרק א', וכן אמרו אימור דאמרינן דאחי עשה דחיי לא תעשה לא תעשה גרידא, לא תעשה שיש בה כרת מי דחי. ותו לא תעשה גרידא מגלן דדחי דכתיב לא תלבש שעטנז, וכתיב בגדילים תעשה לך, ידענו כי זה לא תעשה אינו שאי בכל דבר אלא מיוחד הוא, כי הציווי שנאמר אחריו הוא תנאי עליו וכי לא בא להחיות אלא על לבישת כלאים חוץ ממצות ציצית, אבל מה שהוא מעורב מחוטי פשתן עם הטליית של צמר שהיא מצות אינו נכנס בזו האזהרה אלא מחוד הוא. ואמרו חכמים שהבר זה עיקר הוא שנסמוך עליו, כי אל אזהרה שאין עמה כרת שבתורה כך היא דרכה שבעת שאירע חיוב מצות עשה נדחה האזהרה שהוא לא תעשה ונקרים הציווי שהוא עשה, ותבוא מצות עשה ותדחה לא תעשה, כי האזהרה של לאו לא על זה התנאי נאמרה. ובזה הפירוש שפרשנו יסיר מלבך ספק גדול שמסתפקין בו בני אדם ושואלין עליו, והוא שאומרין מאחר שאנו יודעין שאזהרת לאו קשה מציווי עשה, היאך יבא עשה ודחה האזהרה של לאו שהיא חמורה ממנו, ומדרך הדיבור שהחמור דחה הקל. ולא עוד אלא שעשמים שעולה על דעתן שיש בענין הזה ענין חזרה בדבר הראשון, והתשובה הוא מה שהקדמנו שהאזהרה של לאו בה נאמרה מיוחדה וכי הציווי של עשה תנאי הוא בה. וכן אמר רדל"ל (ספרי פ' וזאת) מחלליה מות יומת ובימים השבת שני בכשים בני שנה שניהן בדיבור אחד נאמרו, ערות אשת אחיך רבמה יבא עליה שניהן בדיבור אחד נאמרו, מה שאי אפשר לבשר דם לומר שנאמר אחת דיבר אלהים שתים זו שמענו. הבן דבר זה ושמור אותו כי הוא ספק גדול והרי גלינו אותו. ומזה הטיקר אמרו ר"ל בתלמוד כל מקום שאתה מוצא לא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב, ואם לאו יבא עשה ודחה לא תעשה. וסבר (דברים) [רבא] כי לא תעשה שבקודש מרבא מזה הטיקר, כי לא ידחה מפני עשה. ולא שתי עמר רב אשי בדבר זה כמו שנאמר בעשה אחיך שהוא היתר היבום בה שנאמר (דברים כה) יבמה יבא עליה, לא בא אלא באשת אח גרידא אבאי ועיקר עשה גרידא לא תעשה. אמר רבינא אין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש דתניא ג' עשה דוחה לא תעשה ועשה. הבמסכת נזירות בס"ב נזירין (דף נח) אמרו עוד (ומאן דקמקים לה) לקרא למידחא לא תעשה ועשה, לאו גרידא מנא לה. יליף מגדילים דאמר קרא לא תלבש שעטנז, הא גדילים תעשה לך מהקז. וכל מה שתמצא בתלמוד דאתי עשה ודחי לא תעשה מזה הטיקר ובזה הדרן בלאו גרידא בלבד. אבל לא תעשה ועשה וכל שכן לא תעשה שיש בו כרת אין עשה ודחה אותם. ואנו מבארין לך זה נאמר כי כל מצות לא תעשה שבתורה שעמם בה כרת לא דחיא לה מצות עשה. כי התנאי שנאמר בעבודת אשת אחיך שהוא היתר היבום בה שנאמר

ה) ר"ל לא תעשה יחידי שאין עמו כרת.

קלב: רבי אליעזר דמילה פרק תשעה עשר שבת

מסורת הש"ס

ה) ר"ש ר"ל ר"ש ר"ל ר"ש ר"ל

יום חמישי כד תמוז תש"פ — שבת דף קלב

בירור: מה המקור לרבי אליעזר שמכשירי מילה דוחים את השבת

(אָמַר מָר:) מִילָה וְכָל מַכְשִׁירֶיהָ, דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר.

מבררת הגמרא: **מְנָא לֵהּ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָא,**

[הטעם שאי אפשר ללמוד משאר המצוות המבוארים לעיל:] **אִי מִכֻּלְּהוּ גְּמַר** [אם לומדים זאת מאחת מכולן], איכא למיפרך **כִּדְאָמְרִינַן** [בכל אלו, שבכל אחד יש צד חמור, כמבואר לעיל].

וְעוֹד, מָה לְהָנָךְ [מה לאלו המצוות, כגון פסח ולולב] (דף קלב) **שֶׁכֵּן אִם עָבַר זְמַנָּהּ בָּטְלָה,** ולכן הם דוחים, אבל אין מכך ראיה למילה, שגם אם עבר זמנה עדיין אפשר לקיימה.

ביאור: שנאמר 'וביום השמיני'

אֶלָּא, הַיְינוּ טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאָמַר קְרָא 'וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ', ממה שכתוב 'וביום' לומדים שמכשירי מילה נעשים **וַאֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת.**

[שואלת הגמרא:] **וְלִכְתּוֹב רַחֲמָנָא בְּמִילָה** [שמכשיריה דוחים שבת] **וְלֵיתוֹ הָנָךְ** [ויבואו אלו המוזכרים לעיל, כגון עומר לולב וסוכה] **וְלִגְמְרוּ מִנֵּהּ** [וילמדו ממילה]?

[עונה הגמרא:] **מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמִפְרַךְ, מָה לְמִילָה שֶׁכֵּן נִכְרְתוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת,** שנאמר י"ג פעמים ברית לאברהם אבינו בפרשת מילה (בראשית יז), ואפשר לומר שרק בגלל חשיבותה וחומרתה מכשיריה דוחים שבת, ואין ללמוד מכך לשאר המצוות.

◆◆◆

מה המקור שמילה דוחה שבת

מהמחלוקת הנ"ל מבואר: **עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵהּ** [לא נחלקו רבנן על רבי אליעזר], **אֶלָּא בְּמַכְשִׁירֵי מִילָה** [אם הם דוחים שבת], **אֲבָל מִילָה גּוּפַהּ** [מילה עצמה], **דִּבְרֵי הַכֹּל דּוֹחָה שַׁבָּת.**

מבררת הגמרא: **מְנָלַן,**

הצעה (א): לומדים זאת מהלכה למשה מסיני

אֲמַר עוּלָּא: הֲלָכָה [למשה מסיני].

וְכֵן אָמַר רַבִּי יִצְחָק: הֲלָכָה.

דחיית ההצעה: בברייתא מוכח שלא לומדים זאת מהלכה למשה מסיני

מֵתִיבִי, הגמרא מוכיחה שלא לומדים שברית מילה דוחה שבת מ'הלכה למשה מסיני', שאם כן לא היו לומדים קל וחומר מ'הלכה למשה מסיני', (שקל וחומר הוא מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם, והלכה למשה מסיני נקראת 'תורה שבעל פה', שאינה מפורשת בתורה, ולא ניתנה תורה שבעל פה לידרש בשלש עשרה מדות).

וכיון ששנינו בברייתא, שלומדים מברית מילה לפיקוח נפש בקל וחומר, מוכח, שלגבי ברית מילה אין לומדים זאת מהלכה למשה מסיני, שכך שנינו:

מִנַּיִן לְפִקּוּחַ נֶפֶשׁ שֶׁדּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת,

רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: מָה מִילָה שֶׁהִיא אַחַת מֵאֵיבָרָיו שֶׁל אָדָם, דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת. קַל וָחֹמֶר, לְפִקּוּחַ נֶפֶשׁ שֶׁדּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת.

וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ - ואם עולה על דעתך, שמה שמילה דוחה שבת, הוא **הֲלָכָה** למשה מסיני, **קַל וָחֹמֶר מֵהֲלָכָה מִי אָתֵי** - וכי אפשר ללמוד קל וחומר מהלכה למשה מסיני,

וְהָתַנְיָא במסכת נזיר, שרבי עקיבא שאל את רבי אלעזר בן עזריה מדוע לא לומדים בקל וחומר לגבי רביעית דם ממת (שהיא חמורה ומטמאה באוהל) - שאם נזיר נטמא ממנה, יצטרך הנזיר לגלח את שערו ולהתחיל מחדש לנהוג כנזיר למשך הזמן שקיבל על עצמו להיות נזיר - בקל וחומר מנזיר שנטמא מעצם בגודל שעורה (שהיא טומאה קלה שאינה מטמאה באוהל) שצריך להתחיל נזירותו מתחילה, ועל כך **אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: עֲקִיבָא, עֵצֶם כִּשְׁעוֹרָה (מְטַמֵּא) הֲלָכָה, וּרְבִיעִית דָּם** [אתה בא ללמוד ב]**קַל וָחֹמֶר, וְאֵין דָּנִין קַל וָחֹמֶר מֵהֲלָכָה** - היות וכל דין טומאת עצם כשעורה הוא הלכה למשה מסיני, אין ללמוד ממנו קל וחומר.

הצעה (ב): לומדים זאת בגזירה שוה 'אות' 'אות'

אֶלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אָתְיָא אוֹת אוֹת, לומדים זאת בגזירה שוה ממה שנאמר 'אות', בשבת כתיב (שמות לא) כי אות היא, ובמילה כתיב (בראשית יז) והיה לאות ברית, מה להלן, מה שנאמר אות בשבת, כמובן נאמר על שבת, גם האות שנאמר במילה נאמר על שבת, שאף בשבת מלים.

דחיית ההצעה: אם כן גם תפילין ידחו שבת

אֶלָּא מֵעַתָּה שדורשים ממה שנאמר 'אות', **תְּפִלִּין דִּכְתִיב בְּהוּ אוֹת, לִדְחֵי שַׁבָּת,**

(בשאלה זו מפרשים הראשונים, שהשאלה היא על מכשירי תפילין שידחו שבת, כי הנחת התפילין עצמה אינה מלאכה).

הצעה (ג) לומדים זאת בגזירה שוה 'ברית' 'ברית'

אֶלָּא אין דורשים זאת ממה שנאמר 'אות', אלא **אָתְיָא** [דורשים ממה שנאמר] **בְּרִית, בְּרִית** [בשבת, נאמר (שמות לא) לדורותם ברית עולם, ובברית נאמר (בראשית יז) 'והיה לאות ברית', מה ברית האמורה בשבת, נאמרה ודאי על שבת, כך ברית האמורה במילה נאמרה גם על שבת].

דחיית ההצעה: אם כן גם ברית של 'גדול' תדחה שבת

שואלת הגמרא, אם כן, שמה שברית מילה דוחה שבת לומדים בגזירה שוה ממה שנאמר 'ברית' - גם ברית של **גָּדוֹל** [בן שלש עשרה, שהיא מילה שלא בזמנה] **דִּכְתִיב בֵּהּ בְּרִית** [שכתוב 'וערל זכר אשר לא ימול וגו' את בריתי הפר', ופסוק זה נאמר בגדול, שהרי הפסוק אומר שחייב כרת], **לִדְחֵי שַׁבָּת,** ומדוע שנינו שמילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת.

הצעה (ד): לומדים זאת בגזירה שוה 'דורות' 'דורות'

אֶלָּא, אָתְיָא דּוֹרוֹת דּוֹרוֹת, בשבת כתיב לדורותם ברית עולם, ובמילת קטן כתיב (שם) ובן שמנת ימים ימול לכם כל זכר לדורותיכם.

דחיית ההצעה: אם כן גם ציצית תדחה שבת

שואלת הגמרא, אם כן **צִיצִית דִּכְתִיב בֵּהּ דּוֹרוֹת לִדְחֵי שַׁבָּת?**

(גם בשאלה זו מפרשים הראשונים, שהשאלה היא על מכשירי ציצית שידחו שבת, כי לבישת ציצית עצמה אינה מלאכה).

מקור (א): לומדים זאת בגזירה מ'אות' 'ברית' ו'דורות'

אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: דָּנִין 'אוֹת' 'בְּרִית' וְ'דוֹרוֹת', מֵ'אוֹת' 'בְּרִית' וְ'דוֹרוֹת' - במילת קטן, ובשבת נאמרו ג' תיבות אלו, כמבואר בפסוקים שהובאו לעיל, ולכן לומדים מילת קטן בגזירה שוה משבת, שהיא נוהגת גם בשבת,

לְאַפּוֹקֵי הָנָךְ [להוציא אלו, ציצית, מילת גדול, ותפילין] **דְּחַד חַד הוּא דִּכְתִיב בָּהֶן** [שלא כתוב בהם גם אות, גם ברית, וגם דורות, אלא בכל אחד כתוב רק אחד מלשונות אלו, ואינם בכלל הגזירה שוה].

מקור (ב): לומדים ממה שנאמר 'וביום השמיני'

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אָמַר קְרָא 'בַּיּוֹם השמיני ימול בשר ערלתו', **'בַּיּוֹם' אֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת,** מדלא כתיב בשמיני ימול.

(לעיל הגמרא אמרה שרבי אליעזר לומד ממה שנאמר 'ביום' שמכשירי מילה דוחים את השבת, והיינו מפני שלשיטתו מילה עצמה לומדים מהלכה למשה מסיני שהיא דוחה שבת, ולשיטת רבי אליעזר אין להקשות אם כן כיצד לומדים ממילה בקל וחומר לפיקוח נפש, והרי אין לומדים קל וחומר מהלכה, שלרבי אליעזר אכן אין לומדים פיקוח נפש בקל וחומר ממילה אלא ממקור אחר, כמבואר בגמרא ביומא).

[שאלה:] **אֲמַר לֵהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: אֶלָּא מֵעַתָּה מְחַסְּרֵי כַּפָּרָה** [כל הטמאים שהוצרכו להביא קרבן, כגון זב וזבה, יולדת ומצורע] **דִּכְתִיב בְּהוּ 'בַּיּוֹם** השמיני', **הָכִי נָמֵי דְּדָחוּ שַׁבָּת** - וכי הם דוחים שבת, ומקריבים את קרבנותיהם בשבת,

[תשובה:] **הַהוּא מִבְּעֵי לֵהּ** [מה שנאמר שם 'ביום', צריך זאת ללמוד שמביאים את קרבנם] **בַּיּוֹם, וְלֹא בַּלַּיְלָה.**

[שאלה:] **הַאי נָמֵי** [זה גם, בברית מילה, מה שנאמר 'ביום'] **מִבְּעֵי לֵהּ** [צריך זאת לדרוש שמלים] **בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה?**

[תשובה:] **הָהוּא** [עניין זה נלמד] **מִ'בֶּן שְׁמֹנַת יָמִים' נָפְקָא** - ימים ולא לילות.

[שאלה:] **הַאי נָמֵי מִ'בְּיוֹם צַוּוֹתוֹ' נָפְקָא** - גם זה שמחוסרי כפרה מביאים את קרבנן ביום ולא בלילה, לומדים זאת ממה שנאמר בענין הקרבנות 'ביום צוותו', ביום ולא בלילה.

[תשובה:] **אַף עַל גַּב דְּנָפְקָא** [אף שלמדנו לגבי כל הקרבנות] **מִבְּיוֹם צַוּוֹתוֹ** [שהם קרבים

ביום ולא בלילה], **אִצְטְרִיכָא** [צריך לימוד נוסף למחוסרי כפרה (מ'ביום' ולא בלילה) שאין מקריבים קרבנותיהם בלילה)], שכן **סָלְקָא דַעְתָּךְ אָמֵינָא** - היה עולה על דעתך לומר, **הוֹאִיל וְחָס רַחֲמָנָא עֲלֵהּ לְאִתּוּיֵי בְּדַלּוּת** - התורה חסה על מחוסרי כפרה שאם מחוייב הקרבן 'דל', ואין ידו משגת להביא קרבן בהמה, יכול הוא להביא קרבנו מן העוף, ואם כן הייתי אומר: **בַּלַּיְלָה נָמֵי לֵיתֵי** - כדי שלא תתעכב כפרתו,

קָא מַשְׁמַע לַן - לכן הוצרכנו לדרשה מיוחדת בענין מחוסרי כפרה, להשמיענו שגם בהם אין קרבנותיהם קרבים אלא ביום.

[שאלה:] **מַתְקִיף לַהּ רָבִינָא: אֶלָּא מֵעַתָּה,** משום שהקילה בהם התורה להביא קרבן עוף, מכשירים בהם גם בשאר פסולים (עד שהוצרכו ללימוד מיוחד שאין קרבנם כשר בלילה), אם כן **יְהֵא זָר** (ישראל, שאינו כהן) **כָּשֵׁר בָּהֶן, וִיהֵא אוֹנֵן כָּשֵׁר בָּהֶן,**

[תשובה:] **הָא אַהְדְּרֵהּ קְרָא** - כיון שהתורה החזירה את מחוסרי כפרה לכלל שאר הקרבנות, כמבואר בדרשה האמורה, שממה שנאמר 'ביום' דורשים לפסול בהן לילה, ממילא הרי תורת כל הקרבנות עליהן, ואף לענין זר ואונן תורת שאר הקרבנות עליהם, ואין הפסולים כשרים בהם.

מקור (ג): לומדים ממה שנאמר 'השמיני'

רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר: אָמַר קְרָא 'שְׁמִינִי', כל שהוא שמיני, **שְׁמִינִי אֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת,** הרי שמצוות מילה דוחה שבת.

(לפי שיטה זו מה שנאמר 'ביום' הוא למעוטי לילה).

דחיית מקור ג'

שואלת הגמרא: **הַאי 'שְׁמִינִי' מִבְּעֵי לֵהּ לְמַעוּטֵי שְׁבִיעִי** - שלא ימול קודם היום השמיני.

עונה הגמרא: **שְׁבִיעִי, מִ'בֶּן שְׁמֹנַת יָמִים' נָפְקָא,** הרי שמפורש כבר בפסוק שאין מלים לפני יום השמיני.

שואלת הגמרא: **וְאַכַּתִּי מִבְּעֵי לֵהּ** [ועדיין שתי פסוקים אלו נצרכים] **חַד, לְמַעוּטֵי שְׁבִיעִי. וְחַד, לְמַעוּטֵי תְּשִׁיעִי, דְּאִי מֵחַד הֲוָה אָמֵינָא** [שם היה כתוב רק פסוק אחד הייתי אומר] **שְׁבִיעִי הוּא דְּלָא מְטָא זִמְנֵהּ** [ביום השביעי שלא באה עדיין זמנו, אי אפשר למול], **אֲבָל מִשְׁמִינִי וְאֵילָךְ זִמְנֵהּ הוּא,** ונמצא ששתי פסוקים אלו הוצרכו ללמד שמילה היא ביום השמיני, ואי אפשר ללמוד מכך שמילה דוחה שבת.

אֶלָּא מְחַוַּרְתָּא כִּדְרַבִּי יוֹחָנָן, שלומדים שמילה דוחה שבת ממה שנאמר 'וביום'.

◆◆◆

ברייתא שמבואר בה כמקור ב', שלומדים מתיבת 'וביום' שבפסוק 'וביום השמיני'

תַּנְיָא כְּוָתֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן [שלומדים שמילה דוחה שבת ממה שנאמר 'וביום'] **וּדְלָא כְּרַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב** [שאמר שלומדים זאת ממה שכתוב 'שמיני'],

שכך שנינו בברייתא: נאמר בתורה, **'שְׁמִינִי יִמּוֹל',** משמע **אֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת.**

הרי שמותר למול בשבת ואין בזה חילול שבת, **וּמָה אֲנִי מְקַיֵּם 'מְחַלְּלֶיהָ מוֹת יוּמָת', בִּשְׁאָר מְלָאכוֹת חוּץ מִמִּילָה.**

אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא אֲפִילּוּ מִילָה, שאסור לחלל שבת אף עבור מצוות מילה, **וּמָה אֲנִי מְקַיֵּם 'שְׁמִינִי יִמּוֹל' חוּץ מִשַּׁבָּת,**

תַּלְמוּד לוֹמַר 'בַּיּוֹם' אֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת, הרי מפורש שלומדים שמילה דוחה שבת ממה שנאמר 'ביום' וכדרשתו של רבי יוחנן

[בירור בברייתא: מדוע בתחילה הברייתא לומדת זאת כדבר פשוט שהוא בכלל 'שמיני ימול' ואחר כך הברייתא מביאה לימוד מיוחד לכך ממה שנאמר 'ביום']

אָמַר רָבָא: הַאי תַּנָּא מֵעִיקָּרָא מַאי קָא נִיחָא לֵהּ - תנא זה, בתחילה מה היה נוח ללמוד שמה שנאמר 'וביום השמיני' היינו שמלים אפילו בשבת. ושעל זה לא נאמר 'מחלליה מות ימות', **וּלְבַסּוֹף מַאי קָא קַשְׁיָא לֵהּ** בסוף מה קשה לו, שאמר: או אינו אלא אפילו מילה בכלל מחלליה מות יומת,

ביאור הברייתא: בתחילה סבר שלומדים בקל וחומר: אם מילה דוחה את הצרעת (שהיא חמורה שאינה נדחית מפני עבודה), ודאי שהיא דוחה את השבת (שהיא קלה, שהיא נדחית מפני עבודה)

מבארת הגמרא: **הָכִי קָאָמַר 'שְׁמִינִי יִמּוֹל' אֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת, וּמָה אֲנִי מְקַיֵּם 'מְחַלְּלֶיהָ מוֹת יוּמָת' בִּשְׁאָר מְלָאכוֹת, חוּץ מִמִּילָה, אֲבָל מִילָה דָּחֲיָא** שבת בקל וחומר.

מַאי טַעְמָא,

קַל וָחֹמֶר הוּא,

[צרעת חמורה:] **וּמָה צָרַעַת, שֶׁדּוֹחֶה אֶת הָעֲבוֹדָה** [שמצורעים בטלים מלעשות פסח, ולא אומרים להם לחתוך את הצרעת כדי שיוכלו לאכול פסח, וכן כהן שיש לו צרעת, לא אומרים שיקוץ בהרתו ויעבוד], הרי שצרעת חמורה היא, [עמוד ב]

[שבת קלה:] **וַעֲבוֹדָה דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת** [שהרי השבת נדחית מעבודה בתמידין ומוספין וקרבנות צבור שזמנם קבוע, הרי שהשבת קלה יותר מצרעת],

[ואם מילה דוחה צרעת, ודאי שתדחה את השבת:] ואם כן אם **מִילָה דּוֹחָה אוֹתָהּ** [את הצרעת החמורה, כדתניא לקמן ימול בשר ערלתו, אפילו במקום בהרת יקוץ], אם כן: **שַׁבָּת** [שהיא קלה] **שֶׁנִּדְחֵית מִפְּנֵי הָעֲבוֹדָה** [כמבואר], **אֵינוֹ דִּין שֶׁתְּהֵא מִילָה דּוֹחָה אוֹתָהּ.**

המשך ביאור הברייתא: שמא אין זה קל וחומר: שצרעת אינה חמורה

מבררת הגמרא: **וּמַאי אוֹ אֵינוֹ דְּקָאָמַר** - מה הפירכא שאפשר לומר על קל וחומר זה.

מבארת הגמרא: **הֲדַר אָמַר: וּמִמַּאי דְּצָרַעַת חֲמוּרָה** [ולכן היא דוחה עבודה], ובזה למדת קל וחומר, שאם מילה דוחה אותה ודאי שהיא דוחה את השבת, **דִּילְמָא** [אולי] **שַׁבָּת חֲמוּרָה, שֶׁכֵּן יֵשׁ בָּהּ עֲנָשִׁין וְאַזְהָרוֹת הַרְבֵּה, (אִי נָמֵי) וּמִמַּאי מִשּׁוּם דַּחֲמִירָא צָרַעַת הִיא** - ומה שצרעת אינה נדחית מפני עבודה, ושבת כן נדחית מפני עבודה, אפשר לומר שאין זה משום חומרת צרעת, אלא מטעם אחר, **דִּילְמָא מִשּׁוּם גַּבְרָא הוּא דְּלָא חָזֵי** - אולי משום שקציצת הצרעת

לא מועילה לעבודה, שגם אם יקוץ בהרתו, עדיין הוא מחוסר טבילה והערב שמש, ולא יוכל היום לעבוד, שטבול יום דמצורע כמצורע,

וכיון שאין קל וחומר, ללמוד שמילה תדחה את השבת, יש לומר שמילה אינה דוחה את השבת, **ומָה אֲנִי מְקַיֵּים 'שְׁמִינִי יִמּוֹל', חוּץ מִשַּׁבָּת,** ומה שנאמר 'מחלליה מות יומת' הוא אפילו במילה.

המשך ביאור הברייתא: לכן אין לומדים זאת מקל וחומר, אלא ממה שנאמר 'ביום'

לכן הוסיפה הברייתא לימוד מיוחד לעניין זה, ואמרה: **תַּלְמוּד לוֹמַר 'בַּיּוֹם' אֲפִילוּ בְּשַׁבָּת,** שיש דרשה מיוחדת ללמדנו עניין זה שמילה דוחה שבת.

◆ ◆ ◆

תָּנוּ רַבָּנַן, מִילָה דּוֹחָה אֶת הַצָּרַעַת, בֵּין בִּזְמַנָּהּ בֵּין שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ, כגון קטן חולה והמתינו לו עד שיבריא, מלים אותו, ואף שבזה קוצצים את הנגע.

יוֹם טוֹב אֵינָהּ דּוֹחָה [אין מילה דוחה יום טוב או שבת] **אֶלָּא בִּזְמַנָּהּ בִּלְבַד,** אבל מילה שלא בזמנה אינה דוחה לא שבת ולא יום טוב.

מקור שמילה אפילו שלא בזמנה דוחה צרעת

שואלת הגמרא: **מְנָהֲנֵי מִלֵּי** [שמילה דוחה את הצרעת]?

דְּתָנוּ רַבָּנַן, 'יִמּוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ', התורה לא חילקה בין האופנים ואמרה שצריך למול בשר ערלתו, ומשמע: ימול, **וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ שָׁם בַּהֶרֶת יָקֵץ** (יחתוך את הבהרת על ידי שמל).

וּמָה אֲנִי מְקַיֵּים 'הִשָּׁמֶר בְּנֶגַע הַצָּרַעַת', בִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת חוּץ מִמִּילָה.

אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא אֲפִלּוּ מִילָה - אם יש צרעת במקום המילה, לא ימול, וגם על זה נאמר 'השמר בנגע הצרעת', **וּמָה אֲנִי מְקַיֵּים 'יִמּוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ', בִּזְמַן שֶׁאֵין בָּהּ בַּהֶרֶת,**

תַּלְמוּד לוֹמַר 'בְּשָׂר', תיבת 'בשר' ריבויא הוא, שיכלה התורה לומר 'ימול ערלתו', ומה שנאמר 'ימול בשר ערלתו', דורשים: ימול **וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ שָׁם בַּהֶרֶת.**

[בירור בברייתא: מדוע בתחילה הברייתא לומדת זאת כדבר פשוט שהוא בכלל 'ימול בשר ערלתו' ואחר כך הברייתא מביאה לימוד מיוחד לכך ממה שנאמר 'בשר']

אָמַר רָבָא: הַאי תַּנָּא מֵעִקָּרָא מַאי נִיחָא לֵהּ [מה סבר התנא בתחילת דבריו שנקט כדבר פשוט שמה שכתוב ימול בשר ערלתו, היינו אפילו שיש שם בהרת], **וּלְבַסּוֹף מַאי קַשְׁיָא לֵהּ** [ומה קשה לו על כך בהמשך דבריו, שאומר 'או אינו אלא אפילו מילה', שאם יש צרעת במקום המילה, לא ימול].

ביאור הברייתא: בתחילה סבר ללמוד מקל וחומר, אם מילה דוחה שבת ודאי שהיא דוחה צרעת

מבארת הגמרא: **הָכִי קָאָמַר** [בתחילה אמר התנא] **'יִמּוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ', וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ [שָׁם] בַּהֶרֶת, וּמָה אֲנִי מְקַיֵּים 'הִשָּׁמֶר בְּנֶגַע הַצָּרַעַת', בִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת חוּץ מִמִּילָה, אֲבָל מִילָה דּוֹחָה אֶת הַצָּרַעַת,** והיינו שנקט כדבר פשוט שמילה דוחה את הצרעת,

מַאי טַעְמָא?

דְּאָתְיָא מִקַּל וְחֹמֶר,

וּמָה שַׁבָּת חֲמוּרָה, מִילָה דּוֹחָה אוֹתָהּ [ומלים אף בשבת]. **צָרַעַת** [שהיא קלה], **לֹא כָּל שֶׁכֵּן** [שמילה תדחה אותה, וימול אף במקום שיש צרעת].

המשך ביאור הברייתא: שמא אין זה קל וחומר: שצרעת אינה חמורה

מבררת הגמרא: **וּמַאי אוֹ אֵינוֹ דְּקָאָמַר** - מה קשה על קל וחומר זה, שהברייתא אומרת 'או אינו'.

מבארת הגמרא: **הֲדַר קָאָמַר, מִמַּאי דְּשַׁבָּת חֲמִירָא, דִּילְמָא צָרַעַת חֲמִירָא, שֶׁכֵּן דּוֹחָה אֶת הָעֲבוֹדָה** [הרי שצרעת חמורה], **וַעֲבוֹדָה דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת** [הרי ששבת קלה],

המשך ביאור הברייתא: לכן אין לומדים זאת מקל וחומר, אלא ממה שנאמר 'בשר'

תַּלְמוּד לוֹמַר [לכן סיימה הברייתא ולמדה ממה שנאמר] **'בָּשָׂר'**, שימול: **וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ שָׁם בַּהֶרֶת.**

◆◆◆

לישנא אחרינא בביאור הברייתא: מקור שמילה אפילו שלא בזמנה דוחה צרעת, שעשה דוחה לא תעשה

לִישְׁנָא אַחֲרִינָא, מִילָה דּוֹחָה אֶת הַצָּרַעַת,

מַאי טַעְמָא?

דְּאָתֵי עֲשֵׂה [בא העשה של מצות מילה], **וְדָחֵי לֹא תַעֲשֶׂה** [שנאמר השמר לך בנגע הצרעת], ולכן מילה דוחה את הצרעת.

המשך ביאור הברייתא: שמא מילה אינה דוחה צרעת שאין עשה דוחה לא תעשה ועשה

מבררת הגמרא: **וּמַאי אוֹ אֵינוֹ דְּקָאָמַר** - מה הפירכא שאפשר לומר על קל וחומר זה.

מבארת הגמרא: **הֲדַר קָאָמַר, אֵימַר דְּאָמְרִינַן דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי אֶת לֹא תַעֲשֶׂה,** היינו ב**לֹא תַעֲשֶׂה גְּרִידָא** כאשר אין עשה יחד עם הלא תעשה. אבל: **הַאי** [איסור זה של קציצת צרעת] **עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה הוּא,** שכתוב 'השמר לך בנגע הצרעת', והוא לא תעשה, וכתוב 'ולעשות ככל אשר יורו', שהוא מצות עשה,

וכיון שאיסור זה הוא עשה ולא תעשה, אין העשה של ברית מילה דוחה קציצת צרעת שהיא עשה ולא תעשה, **וּמָה אֲנִי מְקַיֵּים 'יִמּוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ', בִּזְמַן שֶׁאֵין בָּהּ בַּהֶרֶת.**

המשך ביאור הברייתא: לכן אין לומדים זאת מעשה דוחה לא תעשה, אלא ממה שנאמר 'בשר'

תַּלְמוּד לוֹמַר 'בָּשָׂר', וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ שָׁם בַּהֶרֶת.

◆◆◆

בירור: מניין לומדים שמילת בינוני (שאינו קטן בן שמונה ימים, ואינו גדול) שלא כתוב בו 'בשר', דוחה צרעת

שואלת הגמרא: **תִּינַח גָּדוֹל, דִּכְתִיב בֵּהּ בָּשָׂר** - לגבי גדול נאמר 'בשר' - שכתוב 'וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה' (פסוק זה נאמר על גדול שהרי מוזכר בו עונש כרת).

קָטָן נָמֵי כְּתִיב בֵּהּ בָּשָׂר - לגבי מילת קטן ביום השמיני גם נאמר 'בשר' - שכתוב 'וביום השמיני ימול בשר ערלתו'.

בֵּינוֹנִי - מילה שלא בזמנה, לאחר היום השמיני, ועדיין אינו בן י"ג, שאביו מצווה למול אותו, ולא נאמר בו 'בשר', שהציווי למול אותו נלמד מהפסוק 'המול לכם כל זכר'], **מְנָלַן** [שמילתו דוחה צרעת]?

דרשה א': לומדים מצד השווה מגדול וקטן

אָמַר אַבָּיֵי: אָתְיָא מִבֵּינוֹנִיָּא [לומדים זאת מבין שניהם מגדול ומקטן],

מִגָּדוֹל לָא אָתְיָא - מגדול לבד, אי אפשר ללמוד זאת, **שֶׁכֵּן עָנוּשׁ כָּרֵת,** ובינוני אינו ענוש כרת.

מִקָּטָן לָא אָתְיָא - מקטן לבד, אי אפשר ללמוד זאת, **שֶׁכֵּן** היא **מִילָה בִּזְמַנָּהּ,** ומילת בינוני אינה מילה בזמנה.

הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן, שֶׁכֵּן נִמּוֹלִין [היות וגם קטן וגם גדול נמולין], **וְדוֹחִין אֶת הַצָּרַעַת** [למדים מכך שלא חומרתם (שענוש כרת או שהיא מילה בזמנה) גורמת לכך שהם דוחים את הצרעת, אלא כיון שמדובר במצות מילה, היא דוחה צרעת] **אַף כֹּל שֶׁנִּמּוֹלִין** [ואפילו בינוני] **דּוֹחִין אֶת הַצָּרַעַת.**

דרשה ב': הפסוק 'בשר ערלתו' מלמד על מילת בינוני שדוחה צרעת (שמילה בזמנה לומדים בקל וחומר מצרעת)

רָבָא אָמַר: מִילָה בִּזְמַנָּהּ דּוֹחָה, לָא צְרִיכָא קְרָא, מִקַּל וָחֹמֶר אָתְיָא, וּמָה שַׁבָּת דַּחֲמִירָא דּוֹחָה, צָרַעַת לֹא כָּל שֶׁכֵּן, וכיון שמילה בזמנה לומדים בקל וחומר, נשאר הלימוד שכתוב במילה בזמנה 'ימול בשר ערלתו', ללמד על מילה שלא בזמנה (מילת בינוני - לקטן לאחר ח' ימים לפני שנעשה גדול) שהיא גם דוחה את הצרעת.

[שאלה:] **אֲמַר לֵהּ רַב סַפְרָא לְרָבָא: מִמַּאי דְּשַׁבָּת חֲמִירָא, דִּילְמָא צָרַעַת חֲמִירָא, שֶׁכֵּן דּוֹחָה אֶת הָעֲבוֹדָה, וַעֲבוֹדָה דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת,** הרי שצרעת חמורה ושבת קלה, וממילא אי אפשר ללמוד מילה בזמנה מקל וחומר.

[הצעת תשובה:] הגמרא מיישבת את הקל וחומר: **הָתָם** [שם, מה שצרעת דוחה עבודה] **לָאו מִשּׁוּם דַּחֲמִירָא צָרַעַת, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּגַבְרָא הוּא דְּלָא חֲזִי** [מפני שהוא טמא],

הגמרא דוחה את היישוב: **אַמַּאי** [למה, מצורע אינו ראוי לעבודה], **וְיָקֵץ בַּהֲרָתוֹ** [ויטהר] **וְיַעֲבֹד?**

[הצעת תשובה:] מצורע אינו ראוי לעבודה, מפני **שמְחֻסָּר טְבִילָה הוּא,** ובאותו יום שטבל אינו יכול לעבוד (ואף שיכול לעבוד למחרת, אין העבודה של מחר שאינה כעת לפנינו, דוחה ומתירה לחתוך את הצרעת).

הגמרא דוחה את היישוב: **תִּינַח נְגָעִים טְמֵאִים, נְגָעִים טְהוֹרִים** [יש נגעים שאינם טמאים, וגם אותם אסור לקצוץ] **מַאי אִכָּא לְמֵימַר,** מדוע אין העבודה דוחה אותם, ואין לבאר אלא מפני שצרעת חמורה והיא דוחה את העבודה, ואם כן שצרעת חמורה, ושבת קלה (שהעבודה דוחה את השבת) אי אפשר ללמוד שמילה תדחה צרעת בקל וחומר ממה שהיא דוחה שבת?

[תשובה חדשה:] **אֶלָּא אָמַר רַב אַשִׁי:** [מה שצרעת דוחה עבודה, אין זה משום חומרא דצרעת], אלא היינו טעמא: **הֵיכָא אָמְרִינַן דְּאָתֵי עֲשֵׂה וְדָחֵי לֹא תַּעֲשֶׂה, כְּגוֹן מִילָה בְּצָרַעַת, אִי נָמֵי צִיצִית וְכִלְאַיִם דִּבְעִדְּנָא דְּמִתְעַקַּר לָאו** [שבזמן שעוקר הלאו] **קָא מוֹקִים עֲשֵׂה** [מקיים את העשה], כגון בצרעת בשעת קציצה מקיים את מצות ברית מילה, וכן ציצית כלאים, בשעת לבישה עובר על הלאו ומקיים עשה.

הָכָא [כאן, בקציצת הבהרת כדי שיוכל לעבוד] **בְּעִדְּנָא דְּמִתְעַקַּר לְלָאו לָא קָא מוֹקֵם עֲשֵׂה** - בזמן שעוקר את הלאו לא מקיים את המצוה של עבודה, לכן העבודה נדחית מפני הצרעת, ואין זה בגלל שצרעת חמורה, וממילא נשאר הקל וחומר של רבא, למילה בזמנה שהיא דוחה צרעת בקל וחומר מכך שהיא דוחה שבת. וממה שכתוב 'בשר ערלתו' לומדים למילה שלא בזמנה, שגם היא דוחה צרעת.

מדברי רבא מבואר ש'בשר ערלתו' מלמד על מילה שלא בזמנה שדוחה צרעת (ומילה בזמנה לומדים בקל וחומר מצרעת). ומשאלת רב ספרא מבואר ש'בשר ערלתו' מלמד על מילה בזמנה (שאי אפשר ללומדו בקל וחומר מצרעת) – עניין זה הוא מחלוקת תנאים

וְהָא דְּרָבָא וְרַב סָפְרָא [אם לומדים מילה בזמנה מקל וחומר כרבא, והפסוק בא לשלא בזמנה, או שמילה בזמנה לא לומדים בקל וחומר, אלא מהפסוק, ושלא בזמנה לומדים מצד השווה (כמבואר בשאלת רב ספרא לעיל, שאי אפשר ללמוד מילה בזמנה מקל וחומר)], (דף קלג) **תַּנָּאֵי הִיא** - הוא מחלוקת תנאים]:

דְּתַנְיָא, 'בָּשָׂר' וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ שָׁם בַּהֶרֶת יִמּוֹל, דִּבְרֵי רַבִּי יֹאשִׁיָּה, הרי שמילה בזמנה לומדים ממה שנאמר 'בשר', ולא מקל וחומר. ומילה שלא בזמנה לומדים מצד השווה.

רַבִּי יוֹנָתָן אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, שַׁבָּת חֲמוּרָה דּוֹחָה, צָרַעַת לֹא כָּל שֶׁכֵּן, הרי שמילה בזמנה לומדים מקל וחומר, ומילה שלא בזמנה לומדים ממה שכתוב 'בשר'.

מסורת השׁ"ס

**ו) [ירושלמי לה:]; ב) לעיל עה. קב. קיח; קיט. קכ; ולקן קמב. [נ"לקח כה.] סוכה לג: מגילה ו. בכורים כה.; ג) תוספתא בענוים פ"ג, ד) ירמות ב: מיר מא. נח. מנחות מ., ה) [לעיל כד: בפסחים סג. מגילה לא.] ו) [בפסחים סג.], ז) [ע"ל מגילה לא.], ח) [לעיל קכה:], ט) [ע"ל עמוד ב' ד"ה נושם], י) [לעיל מלונות], יא) [לעיל קלב.], יב) [ע"ש תוס' ד"ה ע. ד"ה הלכה ותוס' זבחים מ"ה ד"ה הלכתא], יג) [מלשלמא ד"ר לא בני לרגומא דלמעמי' כגל דזומא מלי דמעמי' ד"ר לא בלא מלי דמעמי' ד"ר לא בלא מלי דמעמי' ד"ר לא בל

גמ' מכדי קתני סולחו כל צורכי מילה לאחויי מאי לאתויי הא דת"ר [א]המל כל זמן שהוא עוסק במילה חוזר בין על הציצין המעכבין את המילה בין על הציצין שאין מעכבין את המילה פירש על ציצין המעכבין את המילה חוזר על ציצין שאין מעכבין את המילה אינו חוזר מאן תנא פירש אינו חוזר אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה היא דתניא [ב]ארבעה עשר שחל להיות בשבת מפשיט [ג](אדם) הפסח עד החזה דברי רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה וחכ"א מפשיטין את כולו ממאי עד כאן לא קאמר ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה התם [ד] משום דלא בעינן [ה]זה אלי ואנוהו אבל הכא דבעינן זה אלי ואנוהו הכי נמי [ו]דתניא זה אלי ואנוהו [ז]התנאה לפניו במצות עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה וציצית נאה ספר תורה נאה וכתוב בו לשמו בדיו נאה בקולמוס נאה בלבלר אומן וכורכו בשיראין נאין אבא שאול אומר ואנוהו הוי דומה לו [ח]מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום אלא אמר רב אשי הא מני רבי יוסי היא דתנן [ט]רבין שנראה בעליל ובין שלא נראה בעליל מחללין עליו את השבת רבי יוסי אומר נראה בעליל אין מחללין עליו את השבת ממאי דילמא עד כאן לא קאמר ר' יוסי התם [י] דלא ניתבה שבת לידחות אבל הכא דניתבה שבת לידחות הכי נמי אלא אמרי נהרדעי רבנן דפליגי עליה דרבי יוסי היא דתנן [כ]הארבעה כהנים נכנסין שנים בידם שני סדרים ושנים בידם שני בזיכין וארבעה מקדימין לפניהם שנים ליטול שני סדרים ושנים ליטול שני בזיכין המכניסין עומדים בצפון ופניהם לדרום והמוציאין עומדים בדרום ופניהם לצפון אלו מושכים ואלו מניחין טפחו של זה בצד טפחו של זה משום שנאמר [כא]לפני (ה') תמיד ר' יוסי אומר אפילו אלו נוטלין ואלו מניחין אף זה היה תמיד ת"ר מהלקטין את המילה ואם לא הילקט ענוש כרת מני א"ר כהנא אומן מתקף לה רב פפא אומן לימא להו אנא עבדי פלגא דמצוה אתון עבדיתו פלגא דמצוה אלא אמר רב פפא גדול מתקיף לה רב אשי גדול בהדיא כתיב ביה [כב]וערל זכר אשר לא ימול אלא אמר רב אשי שלא לעולם אומן [כג]וכגון דאתא בין השמשות דשבת ואמרו ליה לא מספקינא ועבד ולא איסתפק דחבורות הוא דעבד וענוש כרת: מוצצין וכו': אמר רב פפא [כד]האי אומנא דלא מייץ סכנה הוא ועברינן ליה פשיטא מדקא מחללי עליה שבתא סכנה הוא מהו דתימא האי דם מיפקד פקיד קמ"ל דחבורי מיחבר ודומיא דאיסתפלית וכמון מה איספלנית וכמון כי לא עביד סכנה הוא אף ה"נ כי לא עביד סכנה הוא: נונותין עליה איספלנית: אמר אביי [כה]אמרה לי אם איספלניתא דכולהון כיבי שב מינאי תרבא וחדא קירא רבא אמר קירא וקלבא רישינא [כו] דרשה רבא במחוזא קרעינהו בני מגיומי אסיא למנייהו אמר להו שבקי לכו חדא דאמר שמואל [כז]האי מאן דמשי אפיה ולא נגיב טובא נקטרו ליה

הספניתא

גדול בהדיא כתיב ביה. א"ע"ג דבכמה דוכתין תניא מה שבהדיא בספוק אינבוי (ז) למתני גדול אגא מל עגום כרת:

[ט] **לוגם** בשיניו. אף על גב דאחר מילה מולה שיש בו סכנה הוא מ"מ כמה דאפשר לשנויי משינוי הכא

מוסף רש"י

מפשיט אל הפסח עד החזה. מתחיל מרגליו לחוליא אמיתיים, שיכול לחוליא אמיתיים, שקשור מלוי חוזן שמן, וחו לא מפשיט מידי עד אומלא לגרך הזיטו הוא (לעיל עמוד ב). בין שנראה. הלכה, בעליל. לכל העולם (מגדות בבא). אין מחללין עליו את השבת. לגמ' והכיעד לא"ל, שהרי אין נרוך, מין דבעליל נרלה, ל"ל נמי לאוהב (שם). שני סדרים. אל המה הסמים, שתים שתעמדנה, שם המערכת (מגדות ז:). המכניסים בצנעים בצנעה. דהכי פריב לאומן המקדמין הצנעה יהי בצפון, דקדמיה לפון מזרח (מגדות בבא). ובפניהם לדרום. ומקמה המ"ל שולחנות מזרח ומערב מומחן ויחזן לפון ולדרום (שם). אלו מושכים. ועד שלא יגביהו הן מן הסלון אלו מניחן (שם). אפילו אלו נוטלין. לגמרא ואלו מניחין. אחר שמקלק, אף הה היה תמיד. דמקמרש שעמא בגמרא לאין תמיד אלא שלא אלו לין בלילה אחר בלילה אלא לחם (שם).

רב נסים גאון

יבוא עשה של מילה ודחי עשה ולא תעשה של יום טוב אלא בזמנה שהוא יום ח' ודאי שבר נאמר (ויקרא יב) ביום השמיני ימול, ואמרו בפרדוס ובימים ואפילו בשבת. אבל שלא בזמנה אפילו יום טוב אינה דחוה שאין עשה דחוה אלא לא תעשה ועשה, אלא נדיר מצוה כי פירש ראיות ברורות שעשה דחוה את לא תעשה ועשה שבו, ובאור זה כי הקבילה צוה הנדיר שיגדל שער ראשו אאחר שהקרים האוחרה עליו ן) גדל פרע שער ראשו אחר שאמר תער לא יעבור על ראשו. הרי הוא בדבר זה מוחזר בלאו ומצוה בעשה. וחייב המצורע בעת שהרחו לגלח כל שער שבגופו שנאמר (ויקרא יד) והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו. וכשיתגנב הנדיר בצרעת ויגיע יום ד' שהוא חייב לגלח בו, אמרו חכמים שכצאת גילוח שלו בצרעת דוחה עשה ולא תעשה שיש עליו לענין נזירותו, וכי מה שאמר הכתוב לענין מצורע שם ראשו אחר שאמר יגלח את כל שערו, לא בא אלא לענין נזיר שנאמר בו תער לא יעבור על ראשו לומר כי זו המצרה אינו חייב בה אלא בעת שלא תהיה בו צרעת, אבל בעת שיהיה בגופו צרעת יגלח את ראשו אפילו שער ראשו שהוחהיו שלא יגלחנו בימי נזירותו חייב לגלח אם היה צרוע. נתקיים לו מזה שבנזיר מצורע לבדו ראה עשה דחוי לא תעשה ועשה. **וראשו** מסכת יבמות (דף ה) אמרו אלא דקיימא לן דאין עשה דחוי לא תעשה ועשה לגמר מנזיר דחוי לא תעשה ועשה, אלא מנזיר לא נמרינן שכל ישנו נשאלה. ובאורו כי בדבר זה הוא מיוחד בו לבדו ולא לאחר אלא אין עשה דחוי לא תעשה ועשה. והזהר לשמור אלו העיקרים שפירשנו שמהן מתבארים לך כל דבר בשתמצא בתלמוד מענין אלו הענינים. **תינח גדול דמתיב ביה בשר קטן מנא כתיב ביה בשר בינוני מגלן.** פי' כבר דענוי כי הקטנים פטורים ממצוות, והשכר והענוש הם תלויין בחיוב המצוות, ומאחר שנדע כי לא חייב הכתוב במצוות אלא (לפי) [למין] שיש בו ענני החיוב, כגון שהביא ב' שערות ושהגיע למספר שני האנשים ושיצא מגבול הנערות

מסורת הש"ס

ה) לעיל קנז: מנחות סג: (מוקמפתח מסמנים פ"ד), ב) ל"ל מת, ג) נחיר ב: ע"ש קורס יח: מכילתא פרשה פ"ב, ד) ל"ל ספורים פ"ח מ"ב ע"ב, ד) ל"ל כמ: מנחות פד., ה) מנחות ז. מנ:, ו) [קדושין נא:] וסם נמנון], ז) [נס"ל לעמ' ריטוס], ח) סנהדרין ד. יומא נח: (מגילה כ:), ט) נס"ל: ובכמ פרשה דמתמלה נמ: נרכטון, י) [ש"ל לעמוד ו בעמוד].

תורה אור השלם

1 עוד וזמרת יה ויהי לי לישועה זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו: שמות טו ב
2 ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד: שמות כה ל
3 וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה את בריתי הפר: בראשית יז יד

הגהות הב"ח

(א) גמ' התם אלא מעוס דלא: (ב) שם ר' יוסי התם אלא משום דלא ניתבה בשבת: (ג) ר"ש"ל (ד) ד"ה נפקא מ"ל: (ה) ד"ה משפיט את הפסח עד וכו': (ו) שם לתלמי אימורין, ר"ב ע"ל בפרק ר"ב דף קנז בסוף הלקם: (ז) ד"ה ובנים ליטול וכו' ליטול שלא שהן נכנסין: (ח) תוס' ד"ה גדול וכו' אימרי ליה למתני:

לעיני רש"י

רישינ"א. שרף עץ.

רבינו חננאל

עשה שנאמר ובימים השמיני ימול בשר ערלתו, לא תעשה השמר בנגע הצרעת שהוא לאו כאשר פירשנו למעלה. ואם יש בהרת בעולה דימול אחר זולתו אבי הבן, נתקיימה המילה שהיא עשה ונתקיימה חומרת הצרעת שלא בכוונה, שלא הזהירה התורה אלא במתכוין והאחר לא נתכוין, ואין אומרים יבא עשה ודחה לא תעשה אלא אם אין כח כלל לקיים שניהם. דמקרגין דליכא אחר, ואם נאמר להמתין עד שיבא אחר דימול בזולבו ובימים השמיני ימול שהוא עשה. **ובאור לפרש עוד השלום הבריתא,** אמר מר ר"ש אינו דוחה אלא בזמנו. פי' אלו מילה דוחה ר"ש אלא המגולל בזמנו דז שהוא דמנו בלבד. ואפילו בגוא הני מילי, אחר דלולו אבי הבן, נתקיימה הפסח, דתנן הנעצמות והגידים והנותר ישרפו בששה עשר, חל שבת שעל דחוה בשבת ישרפו בי"ד שאינו דוחה את השבת ולא אם יד"ש. (וקיימא לן דמילה שלא בזמנה אפילו דר"ש [שני של ראש השנה] אינו דוחה, דתנן שני ר"ש אומר הוא ר"ש ניטול ל"ר"ב), ולמדך שאין עשה דוחה ר"ש, כן המילה שלא בזמנה אינה דוחה ר"ש ואין לומר א' הכי אפילו מילה בזמנה, כי מילה בזמנה בפירוש אמרה תורה ובימים ואפילו בשבת וכ"ש ר"ש. [וקיימא לן דמילה שלא בזמנה אפי' דוחה ר"ש שני של ר"ה אינה דוחה דתנן שני ר"ש של ר"ה ניטול ל"ר"ב]. **אבי** פירשו מגולל שבת בשבתו כר. רבא עשיית אוכל נפש דוחה ר"ש ולא כשבריח אוכל נפש, כגון חשבת עצמם דנן דיגיר לבשל בי"ש, וכדומה לו. לבדו, ולא

מוסר רש"ש

ה) [ש"ל] וסי' מוקרה דלפקין דן מנוחר מן הקרפוס וסי'.

מילה שלא בזמנה הבאה בק"ו. וזהו לן ק"ו שאמר רבא, ומה אוכל נפש שאינ"ש שהיא באהדרת שמחה אינה מצוה דוחה ר"ש לשחוט ולבשל ולאפות וכיוצא בהם, מילה שלא בזמנה שאינ"ש שהיא בא לזמנה מצוה דוחה, ומעכבת מלאכות אחרות, אינו דין שדוחה ר"ש, בא לבדו למעט המילה שלא בזמנה. **רב אשי** אמר שם שבתון שבתון אינו דוחה ר"ש, עשה שבתון, ולא תעשה כל מלאכה לא תעשה, ומצא כתיב בירי"ש עשה ול"ת המילה עשה בלבד, ולא אתי עשה דמילה דדחי את לא תעשה ועשה דרי"ש. מתני' **כלל** אל"ר **עקבא** כל מלאכה שאפשר לעשות מע"ש אינה דוחה את

יום שישי כה תמוז תש"פ שבת דף קלג

תַּנָּאֵי הִיא, דְּתַנְיָא בָּשָׂר וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ שָׁם בַּהֶרֶת יְמוֹל דִּבְרֵי רַבִּי יֹאשִׁיָּה, רַבִּי יוֹנָתָן אוֹמֵר אֵינוֹ צָרִיךְ שַׁבָּת חֲמוּרָה דּוֹחָה צַרַעַת לֹא כָּל שֶׁכֵּן. (דף קלד)

◆◆◆

בירור: מה צריך לימוד שימול אף שיש שם בהרת, והרי דבר שאין מתכוין הוא

אָמַר מָר: 'בָּשָׂר', אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ שָׁם בַּהֶרֶת, יְמוֹל, דִּבְרֵי רַבִּי יֹאשִׁיָּה,

שואלת הגמרא: **הָא לָמָּה לִי קְרָא, דָּבָר שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן הוּא,** שאין מתכוין לחתוך את הבהרת אלא כוונתו למול את הערלה, **וְדָבָר שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן מַתִּיר?**

ביאור אביי: הלימוד נצרך לפי רבי יהודה שדבר שאין מתכוין אסור

אָמַר אַבָּיֵי: לָא נִצְרְכָא [הפסוק שאמר רבי יאשיה] **אֶלָּא לְרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר דָּבָר שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן אָסוּר.**

ביאור רבא: הלימוד נצרך גם לרבי שמעון, שמודה בפסיק רישיה

רָבָא אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי שִׁמְעוֹן, מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּפְסִיק רֵישֵׁהּ וְלָא יָמוּת, וכיון שכאן אם ימול את הערלה, ודאי שגם הצרעת תקצץ, אין בזה היתר של 'דבר שאין מתכוון', ובלא הלימוד ממה שנאמר 'בשר' לא היינו יודעים שמותר למול אף כשיש בהרת.

שואלת הגמרא: **וְאַבָּיֵי לֵית לֵהּ הַאי סְבָרָא** - וכי אביי לא סובר מסברא זו, שרבי שמעון מודה בפסיק רישיה, **וְהָא אַבָּיֵי וְרָבָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּפְסִיק רֵישֵׁהּ וְלָא יָמוּת?**

עונה הגמרא: **בָּתַר דְּשַׁמְעַהּ מֵרָבָא סַבְרַהּ** [אחר שאביי שמע סברא זו מרבא, נתן בה דעתו וקיבלה ממנו].

◆◆◆

בירור: מה צריך לימוד שיכול לקשור מעל לרגלו ואין צריך לחשוש מלדחות סיב מרעת שברגלו, והרי דבר שאין מתכוין הוא

אִיכָּא דְּמַתְנֵי לְהָא דְּאַבָּיֵי וְרָבָא אַהָא - יש ששנו את המשא ומתן הנ"ל של אביי ורבא, על דבר זה, נאמר בתורה: **'הִשָּׁמֶר בְּנֶגַע הַצָּרַעַת לִשְׁמֹר מְאֹד וְלַעֲשׂוֹת',**

ודורשים **'לַעֲשׂוֹת' אִי אַתָּה עוֹשֶׂה** - אל תעשה מעשה בידים לקצוץ את הנגע, **אֲבָל עוֹשֶׂה אַתָּה בְּסִיב שֶׁעַל גַּבֵּי רַגְלוֹ וּבְמוֹט שֶׁעַל גַּבֵּי כְּתֵפוֹ, וְאִם עָבְרָה עָבְרָה** - אין צריך המצורע להיזהר מלדחות סיב שקושר בו מנעלו ברגלו שלא יחתוך בסיב את הנגע, וכן אין צריך להיזהר מלישא משאוי על כתיפו, ואף שעל ידי זה הנגע יקצץ.

ועל כך הקשו: **וְהָא לָמָּה לִי קְרָא, דָּבָר שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן הוּא, וְדָבָר שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן מַתִּיר?**

ביאור אביי: הלימוד נצרך לפי רבי יהודה שדבר שאין מתכוין אסור

אָמַר אַבָּיֵי: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לְרַבִּי יְהוּדָה, דְּאָמַר דָּבָר שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן אָסוּר.

ביאור רבא: הלימוד נצרך גם לרבי שמעון, שמודה בפסיק רישיה

וְרָבָא אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי שִׁמְעוֹן, מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּפְסִיק רֵישֵׁהּ וְלָא יְמוּת.

שואלת הגמרא: **וְאַבָּיֵי לֵית לֵהּ הַאי סְבָרָא, וְהָא אַבָּיֵי וְרָבָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּפְסִיק רֵישֵׁהּ וְלָא יְמוּת.**

עונה הגמרא: **לְבָתַר דְּשַׁמְעֵהּ מֵרָבָא סַבְרֵהּ.**

◆◆◆

שנינו לעיל ביאור אביי על דברי רבי יאשיה, שמה שנאמר 'בשר' לומדים מכך: שימול אף שיש שם בהרת, ועל כך הקשו: והרי דבר שאין מתכוין הוא, וביאר אביי (לפי מה שסבר בתחילה שמחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון היא אף בפסיק רישיה) שלימוד זה נצרך לפי דעת רבי יהודה שדבר שאין מתכוין אסור.

שואלת הגמרא: **וְאַבָּיֵי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הַאי בְּשַׂר מַאי עָבֵיד לֵהּ** - מה הוא לומד ממה שנאמר 'בשר', הרי לא צריך לימוד לכך שהרי הוא דבר שאין מתכוין, ופשוט שמותר למול אף שחותך על ידי כך את הצרעת.

לפי ההוא אמינא, שרבי שמעון מתיר דבר שאין מתכוון אף שהוא פסיק רישיה, לדעת רבי שמעון מה שנאמר 'בשר', בא להתיר למול במקום שהוא 'דבר שמתכוון' - שמתכוון לקצוץ את הבהרת לטהרו מהצרעת

עונה הגמרא: **אָמַר רַב עַמְרָם: בְּאוֹמֵר לָקֹץ בַּהֲרָתוֹ הוּא מִתְכַּוֵּן** - מדובר בגדול שהוא בר עונשין ואומר למוהל לקוץ בהרתו בכוונה כדי להיטהר, וממילא אין זה בכלל 'דבר שאין מתכוין'.

שואלת הגמרא: **תִּינַח גָּדוֹל** - ביאור זה מיישב את מה שנאמר 'בשר' לגבי גדול, שיודע לכוין לחתוך את הבהרת כדי להיטהר, ועל כך התורה אומרת שאעפ"כ ימול, שמילה דוחה צרעת. אבל מה שנאמר 'בשר' על מילת **קָטָן, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר** - מה יש לומר בזה, הלא קטן אינו יודע לכוון, ומה דורשים ממה שנאמר 'בשר' גבי מילת קטן, הרי הוא דבר שאין מכוון ובודאי שהוא דוחה את הצרעת.

אָמַר רַב מְשַׁרְשְׁיָא: בְּאוֹמֵר אֲבִי הַבֵּן לָקֹץ בַּהֶרֶת דִּבְנוֹ הוּא קָא מִתְכַּוֵּן, וכיון שהוא דבר שמתכוון לכך, לולי הפסוק שנאמר 'בשר' לא היינו יודעים שמילה זו דוחה צרעת.

שואלת הגמרא: **וְאִי אִיכָּא אַחֵר,** שאינו חושש לטהר את הילד מהצרעת, **לֵיעְבֵּד אַחֵר** - עדיף שאחר יעשה את המילה ולא האב, שהרי כשהאבא מל הוא מכוון לטהר את בנו מהצרעת ועל ידי זה צריך לדחות את איסור קציצת צרעת, וכשאחר מל אינו חושש לטהר את הילד, ולא דוחים בזה את איסור קציצת צרעת,

הגמרא מביאה מקור, שאף באופנים שהותר לעקור מצוה כדי לקיים עשה, מוטב לקיים את המצוה, בלא לעקור את האיסור, **דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, אִם אַתָּה יָכוֹל לְקַיֵּם שְׁנֵיהֶם, מוּטָב. וְאִם לָאו, יָבֹא עֲשֵׂה וְיִדְחֶה לֹא תַעֲשֶׂה.**

עונה הגמרא: מדובר באופן **דְּלֵיכָּא אַחֵר,** ולכן האב מל את בנו אף שמכוין גם לחתוך את הצרעת כדי לטהר את בנו, אבל באופן שיש אחר, עדיף שאחר ימול (שאינו מכוון

לחתוך את הצרעת כדי לטהר את התינוק), ודבר שאינו מכוון (לפי ההוא אמינא) מותר אפילו בפסיק רישיה, ונמצא שלא יעקרו את האיסור לחתוך צרעת.

◆◆◆

מה המקור שמילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת ויום טוב

אָמַר מָר: יוֹם טוֹב אֵינָהּ דּוֹחָה אֶלָּא בִּזְמַנָּהּ בִּלְבַד.

מְנָא הָנֵי מִלֵּי?

מקור א': כשם שאסור לשרוף נותר ביום טוב (שהפסח קרב בי"ד ניסן, שהוא חול), כך אסור למול ביום טוב שלא בזמנה (שזמנה היה בחול)

אָמַר חִזְקִיָּה וְכֵן תָּנָא דְּבֵי חִזְקִיָּה: אָמַר קְרָא 'לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר והנותר ממנו עד בוקר באש תשרופו', **שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר 'עַד בֹּקֶר',** הפסוק לא היה צריך לחזור ולכתוב 'עד בוקר', שיכל הפסוק לומר 'והנותר באש תשרפו', **מַה תַּלְמוּד לוֹמַר 'עַד בֹּקֶר',**

בָּא הַכָּתוּב לִתֵּן לוֹ בֹּקֶר שֵׁנִי לִשְׂרֵפָתוֹ - מה שהפסוק חוזר ואומר 'עד בוקר' לא אמרו זאת על הזמן של נותר, אלא על זמן השריפה. וכך הפסוק אומר: והנותר ממנו בזמן שאסרתי לך, דהיינו בקר ראשון, כשיבא בקר שני שהוא חולו של מועד תשרפו, אבל ביום טוב - אסור לשרוף.

ומכאן למדים שדבר של יום חול, (שזמן הקרבת הפסח הוא בי"ד ניסן שהוא חול), לא עושים ביום טוב, וממילא מילה שלא בזמנה דבר של חול הוא, שביום טוב זה לא היה זמנה, אסור לעשותה ביום טוב.

מקור ב': כשם שאסור להקריב עולת חול בשבת או ביום טוב, כך אסור למול שלא בזמנה

אַבָּיֵי אָמַר: אָמַר קְרָא 'עוֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ', וְלֹא עוֹלַת חוֹל בְּשַׁבָּת, וְלֹא עוֹלַת חוֹל בְּיוֹם טוֹב, אברי תמיד של ערב יום טוב אין קרבין ביום טוב, וכן מילה שלא בזמנה - הרי היא 'כעולת חול' ביום טוב.

מקור ג': לומדים ממה שכתוב בפסוק 'לבדו' שרק מילה בזמנה דוחה יום טוב

רָבָא אָמַר: אָמַר קְרָא [לגבי מלאכת אוכל נפש] **'הוּא לְבַדּוֹ יֵעָשֶׂה לָכֶם',**

ודורשים: **'הוּא' וְלֹא מַכְשִׁירִין,**

'לְבַדּוֹ' וְלֹא מִילָה שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ, דְּאָתְיָא מִקַּל וָחֹמֶר [שהיה מקום ללמוד מקל וחומר, שמילה שלא בזמנה - תדחה שבת, (שהרי אם צרעת שהיא חמורה דוחה עבודה, ומילה שלא בזמנה דוחה אותה, שבת שהיא קלה ונדחית מפני עבודה, ודאי שמילה שלא בזמנה תדחה אותה), לכן צריכים ללמוד ממה שנאמר 'לבדו' שמילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת].

מקור ד': עשה של מילה (שלא בזמנה) אינו דוחה עשה ולא תעשה של יום טוב

רַב אָשִׁי אָמַר: 'שַׁבָּתוֹן' עֲשֵׂה הוּא, וְהָוֵה לֵהּ יוֹם טוֹב - עֲשֵׂה, לֹא תַּעֲשֶׂה [שנאמר גם לא תעשה

ביום טוב], **וְאֵין עֲשֵׂה** [דמילה שלא בזמנה] **דּוֹחֶה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה,** אבל מילה בזמנה, לומדים מתיבת 'ביום', שמלים אפילו בשבת או ביום טוב.

◆◆◆

שנינו במשנה: **כְּלָל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא וְכוּ'** כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת, אינה דוחה את השבת, ומילה שאי אפשר לעשותה מערב שבת, דוחה את השבת.

הלכה כרבי עקיבא שמכשירי מצוה שאפשר לעשותם מערב שבת, אינם דוחים את השבת

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא, שמכשירי מצוה שאפשר לעשותם מערב שבת, אינם דוחים את השבת.

וּתְנַן נָמֵי גַּבֵּי פֶּסַח כִּי הַאי גַּוְנָא [ושנינו כך גם לגבי פסח:] **כְּלָל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: כָּל מְלָאכָה שֶׁאֶפְשָׁר לָהּ לַעֲשׂוֹתָהּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת** [כגון הבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו] **אֵינָהּ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת,**

שְׁחִיטָה, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת, דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת.

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא.

הטעם שהוצרכו לומר שהלכה כרבי עקיבא גם לגבי מכשירי מצות מילה, וגם לגבי מכשירי פסח

וּצְרִיכָא [לומר בשניהם שהלכה כרבי עקיבא], **דְּאִי אַשְׁמְעִינַן גַּבֵּי מִילָה,** הייתי אומר, **הָתָם** [שם, במילה] **הוּא דְּמַכְשִׁירִין אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת מֵאֶתְמוֹל לָא דָּחוּ שַׁבָּת,** מפני **דְּלֵיכָּא כָּרֵת** [שהקטן שלא מלים אותו, אינו בר עונשין, ואין לו עונש כרת על כך, ואביו לא חייב כרת על כך שלא מל את בנו], **אֲבָל פֶּסַח דְּאִיכָּא כָּרֵת** [למי שלא עושה פסח], **אֵימָא** [הייתי אומר] **לִידְחוֹ שַׁבָּת,**

וְאִי אַשְׁמְעִינַן גַּבֵּי פֶּסַח, הייתי אומר, רק בפסח מכשירים אינם דוחים את השבת, **מִשּׁוּם דְּלֹא נִכְרְתוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת, אֲבָל מִילָה דְּנִכְרְתוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת אֵימָא** [הייתי אומר] **לִידְחוֹ שַׁבָּת.**

צְרִיכָא - לכן הוצרכו להשמיענו בשתי דברים אלו שהלכה כרבי עקיבא שמכשירים שאפשר לעשותם מערב שבת אינם דוחים את השבת.

משנה

מותר למול, לפרוע, לעשות מציצה, לתת תחבושת ורפואה על מקום המילה בשבת

עוֹשִׂין כָּל צָרְכֵּי מִילָה [בְּשַׁבָּת],

מוֹהֲלִין חותכים את הערלה.

וּפוֹרְעִין את העור הדק המכסה את ראש הגיד.

וּמוֹצְצִין את הדם, ואף על גב דהיא עשיית חבורה, שאין הדם ניתק מחיבורו אלא על ידי המציצה.

וְנוֹתְנִין עָלֶיהָ אִסְפְּלָנִית [תחבושת] **וְכַמּוֹן** [שמועיל לרפואה],

דברים שלא הכין למילה בשבת, מכין אותם בשבת בשינוי

אִם לֹא שָׁחַק את הכמון **מֵעֶרֶב שַׁבָּת, לוֹעֵס בְּשִׁנָּיו וְנוֹתֵן,** שמה שאפשר לשנות, צריך לשנות, ולכן לועס בשיניו ולא שוחק כדרכו.

אִם לֹא טָרַף יַיִן וְשֶׁמֶן מֵעֶרֶב שַׁבָּת, שהיו רגילין לערבב יין ושמן יחד, ולטורפם בקערה, כדרך שטורפין ביצים בקערה, שמערבים אותם היטב, **נוֹתֵן זֶה בְּעַצְמוֹ וְזֶה בְּעַצְמוֹ.**

וְאֵין עוֹשִׂין לָהּ חָלוּק לְכַתְּחִלָּה [שהיו עושים כעין כיס דחוק, ומלבישים את ראש הגיד עד העטרה וקושרים שם, כדי שלא יחזור העור לכסות את הגיד, ואסור להכין כזה 'כיס' בשבת], **אֲבָל כּוֹרֵךְ עָלֶיהָ סְמַרְטוּט,**

אִם לֹא הִתְקִין [לא הזמין סמרטוט] **מֵעֶרֶב שַׁבָּת, כּוֹרֵךְ עַל אֶצְבָּעוֹ** [דרך מלבוש, לשנותו מדרך הוצאה בחול] **וּמֵבִיא** [באופן זה סמרטוט] **וַאֲפִילוּ מֵחָצֵר אַחֶרֶת.** [עמוד ב]

גמרא

מִכְּדֵי [הנה], **קָתָנֵי כֻּלְּהוּ** [שנינו במשנה את כל הדברים העושים למילה, מוהלין, ופורעין, ומוצצין, אם כך צריך לבאר את מה שאמרה המשנה 'עושין **כָּל צָרְכֵי מִילָה** בשבת', **לְאַתּוּיֵי מַאי** [לרבות מה בא כלל זה, הרי המשנה הולכת ומפרטת את כל צרכי המילה הנעשים]?

אם לא סילק ידיו מהמילה, חוזר אף על ציצין שאין מעכבים. [אם סילק ידיו מהמילה, חוזר רק על ציצין המעכבים]

מבארת הגמרא: **לְאַתּוּיֵי הָא דְּתָנוּ רַבָּנַן, הַמָּל** [בשבת], **כָּל זְמַן שֶׁהוּא עוֹסֵק בַּמִּילָה** [שלא סילק ידו], אם ראה שלא השלים את המילה, **חוֹזֵר בֵּין עַל הַצִּיצִין** (רצועות עור, שיורי ערלה) **הַמְעַכְּבִין אֶת הַמִּילָה** [שאין המילה כשרה עד שיחתכם], **בֵּין עַל הַצִּיצִין שֶׁאֵין מְעַכְּבִין אֶת הַמִּילָה,** שכיון שלא סילק ידיו, חוזר וחותך, שהכל מעשה אחד, והרי שבת נדחית מפני המילה.

אבל אם **פֵּרַשׁ** [סילק ידיו], אזי **עַל צִיצִין הַמְעַכְּבִין אֶת הַמִּילָה, חוֹזֵר** [שהרי הן כמילה עצמה].

אבל **עַל צִיצִין שֶׁאֵין מְעַכְּבִין אֶת הַמִּילָה, אֵינוֹ חוֹזֵר,** דהוי כהתחלה בפני עצמה, ועל אלו לא ניתן לחלל את השבת,

וזהו שאמרה המשנה: 'עושין כל צרכי מילה בשבת', שאפילו ציצין שאין מעכבין חוזר עליהם כל זמן שלא פירש.

✦✦✦

מבררת הגמרא: **מַאן תַּנָּא** [מי הוא התנא הסובר] **פֵּרַשׁ, אֵינוֹ חוֹזֵר,** שכיון שפירש, אם חוזר למול, הרי זה דבר בפני עצמו, וכיון שהם ציצין שאין מעכבין, אין חוזר בשבילם.

הצעה א': 'פירש אינו חוזר על ציצין שאין מעכבים', הוא דעת רבי ישמעאל, שאמר לגבי הפשטת עור הפסח בערב פסח שחל בשבת - שלא ימשיך להוריד את העור

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה הִיא,

דְּתַנְיָא, אַרְבָּעָה עָשָׂר שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, מַפְשִׁיט אָדָם הַפֶּסַח עַד הֶחָזֶה [בערב פסח מקריבים

מקרבן הפסח את האימורים, ולכן מותר להפשיט (אפילו בשבת שחל בו ערב פסח) את הפסח עד החזה להוציא את האימורים, ואף שהפשטת עור היא 'מלאכת מפשיט' התירוה לצורך הקרבן], **דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה.**

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מַפְשִׁיטִין אֶת כֻּלּוֹ, אף שהמשך ההפשטה לא נצרכת לשבת ערב פסח, אלא למוצאי שבת ליל ט"ו שאז צולים ואוכלים את שאר הבשר, מותר להפשיט את הפסח גם מעל החזה.

הרי מבואר בדברי רבי ישמעאל שכיון שהפסיק בהפשטת העור, שהרי לאחר שהפשיט עד החזה, מוציא את האימורים, לכן אינו חוזר ומפשיט את העור שמעל החזה, שאין בו צורך גבוה - והרי זה כציצין שאין מעכבין במילה, שכיון שפירש, אין חוזר עליהם.

דחיית ההצעה: אין להוכיח מקרבן פסח למילה, שיש בה דין זה אלי ואנוהו

הגמרא דוחה הצעה זו: **מִמַּאי, עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה הָתָם,** שאין מפשיט את העור שמעל החזה, **מִשּׁוּם דְּלָא בָּעֵינַן 'זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ'**, שלאחר נטילת האימורין אין הידור מצוה ביפוי בשר,

אֲבָל הָכָא - כאן בברית מילה **דְּבָעֵינַן זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ,** שיפוי מילה מצוה היא, **הָכִי נָמֵי** - וכי גם בזה אמר שאין חוזר על ציצין שאין מעכבין.

[המקור של הידור מצוה] **דְּתַנְיָא, 'זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ' הִתְנָאֵה לְפָנָיו בְּמִצְוֹת, עֲשֵׂה לְפָנָיו סֻכָּה נָאָה, וְלוּלָב נָאֶה, וְשׁוֹפָר נָאֶה, צִיצִית נָאָה, סֵפֶר תּוֹרָה נָאֶה וְכָתוֹב בּוֹ לִשְׁמוֹ, בִּדְיוֹ נָאֶה, בִּקּוּלְמוֹס נָאֶה, בְּלַבְלָר אֻמָּן, וְכוֹרְכוֹ בְּשִׁירָאִין נָאִין.**

אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: וְאַנְוֵהוּ, הֱוֵי דּוֹמֶה לוֹ, 'אנוהו', משמע - אני והוא, אעשה עצמי כמותו לדבק בדרכיו, **מָה הוּא חַנּוּן וְרַחוּם, אַף אַתָּה הֱוֵה חַנּוּן וְרַחוּם.**

הצעה ב': 'פירש אינו חוזר על ציצין שאין מעכבין', הוא דעת רבי יוסי שאין מתחילים בחילול שבת לעדות החודש, כשהירח נראתה בעליל, ואף שהוא צורך מצוה

אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: הָא מַנִּי [מי הוא הסובר שאין חוזרים על ציצין שאין מעכבין], **רַבִּי יוֹסֵי הִיא,**

דְּתָנַן [לגבי עדות על קידוש החודש]: **בֵּין שֶׁנִּרְאָה בַּעֲלִיל** [בגלוי לכל, ואף בית דין והקרובים להם ראו את הלבנה], **וּבֵין שֶׁלֹּא נִרְאָה בַּעֲלִיל, מְחַלְּלִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת,** והעדים מותרים לבוא ולהעיד מחוץ לתחום.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אם **נִרְאָה בַּעֲלִיל, אֵין מְחַלְּלִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת,** הרי מוכח שכיון דלאו צורך גבוה הוא, לא מחללים על כך שבת,

וכן לגבי ציצין כיון שאינם צורך מצוה, שאינם מעכבים את המילה, לא מחללים עליהם שבת.

דחיית ההצעה: אין להוכיח מעדות על קידוש החודש, כשהירח נראתה בעליל, שבאופן זה לא הותר כלל לחלל שבת. לבין ציצין שאין מעכבין שהוא המשך ממילה שהותר לחלל עלה שבת

הגמרא דוחה העצה זו: **מִמַּאי, דִּלְמָא עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי יוֹסֵי הָתָם** [שם לגבי עדות על

קידוש החודש], שאם נראתה הירח בעליל אין מחללין עליה את השבת, היינו מפני: **דְּלֹא נִתְּנָה שַׁבָּת לִדָּחוּת** [באופן זה כלל, שהירח הרי נראתה בעליל, ואין כלל צורך שיבואו להעיד על כך],

אֲבָל הָכָא [כאן לגבי ברית מילה] **דְּנִתְּנָה שַׁבָּת לִדָּחוּת** [כיון שהותר למול בשבת, ותחילת המילה היא בהיתר], **הָכִי נָמֵי** [כך גם מותר להשלים ולחתך את הציצין שאינם מעכבים, ואף שפירש, אין זה נחשב התחלה חדשה ממש, וגומר כל מצותו].

ביאור חדש: מה שאמרו שאם פירש אינו חוזר על ציצין שאין מעכבים, הוא דעת רבנן שמבואר בדבריהם שהפסקה ושהייה בין הוצאת לחם הפנים הישן להכנסת החדש, נחשבת הפסקה

אֶלָּא אָמְרִי נְהַרְדְּעֵי: רַבָּנַן דִּפְלִיגִי עֲלֵהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי הִיא,

דְּתְנַן [לגבי לחם הפנים:] **אַרְבָּעָה כֹּהֲנִים נִכְנָסִין** [להיכל בשבת, לסדר לחם הפנים], **שְׁנַיִם בְּיָדָם שְׁנֵי סִדָּרִים** [שתי מערכות של לחם הפנים], **וּשְׁנַיִם בְּיָדָם שְׁנֵי בָזְכִּין** [שתי כפות מלאות לבונה, כדכתיב (ויקרא כד) ונתת על המערכת לבונה זכה],

וְאַרְבָּעָה מַקְדִּימִין לִפְנֵיהֶם, שְׁנַיִם לִטּוֹל מן השלחן **שְׁנֵי סִדָּרִים** הישנים, **וּשְׁנַיִם לִטּוֹל שְׁנֵי בָזְכִּין.**

הַמַּכְנִיסִין עוֹמְדִים בַּצָּפוֹן, וּפְנֵיהֶם לַדָּרוֹם.

וְהַמּוֹצִיאִין עוֹמְדִים בַּדָּרוֹם, וּפְנֵיהֶם לַצָּפוֹן,

אֵלּוּ מוֹשְׁכִים (את הלחם הישן), **וְאֵלּוּ מַנִּיחִין** (מכניסים את הלחם החדש), **טִפְחוֹ שֶׁל זֶה בְּצַד טִפְחוֹ שֶׁל זֶה, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר ׳לִפְנֵי ה׳ תָּמִיד׳.**

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֲפִילּוּ אֵלּוּ נוֹטְלִין תחילה, ומסלקין כולה מן השלחן, **וְאֵלּוּ מַנִּיחִין** [לאחר שעה] **אַף זֶה הָיָה תָּמִיד,** ומה אני מקיים ׳תמיד׳ שלא ילין שלחן בלא לחם,

ולרבנן, אם יהיה הפסק זמן בין הוצאת המערכות הישנות להכנסת החדשות, אין זה ׳תמיד׳ אלא התחלה חדשה,

וכן גם לגבי ציצין, לרבנן כיון שהפסיק וסילק ידו מהמילה, אם ימשיך לציצין שאין מעכבין הוא התחלה חדשה, ולכן אם פירש אינו חוזר (אבל לרבי יוסי, אף אם הפסיק וסילק ידו מהמילה, אין זה נחשב הפסקה, שהכל הוא דבר אחד, וכמו שלגבי לחם, ההפסקה בין הוצאת הישן להכנסת החדש, אינה סותרת את דין ׳תמיד׳).

✦✦✦

חיוב כרת למוהל שמל בבין השמשות בכניסת השבת, וגמר מילתו בשבת

תָּנוּ רַבָּנַן, מְהַלְּקְטִין אֶת הַמִּילָה [מלים וחותכים את הציצין המעכבין], **וְאִם לֹא הִלְקֵט, עָנוּשׁ כָּרֵת.**

מבררת הגמרא: **מַנִּי** [על מי אומרת הברייתא שהוא חייב כרת],

[הצעת ביאור א׳:] **אָמַר רַב כָּהֲנָא, אֲמָן** [המוהל ענוש כרת, שמדובר שמל בשבת, והברייתא אומר שאם לא סיים את המילה והשאיר ציצין המעכבין, נמצא חילל שבת ולא עשה מצוה, וחייב כרת שעשה ׳חבורה׳ לנימול ולא קיים בזה מצוה].

[דחיית הביאור:] **מַתְקִיף לָהּ רַב פָּפָא, אָמַן, לֵימָא לְהוּ אֲנָא עֲבַדִי פַּלְגָא דְּמִצְוָה** [מדוע המוהל חייב כרת, הרי הוא יכול לומר, אני הרי לא עשיתי מעשה אסור, אלא התחלתי למול בהיתר, ועשיתי חצי מצוה], **אַתּוּן [נָמֵי] עֲבִידוּ פַּלְגָא דְּמִצְוָה** [אתם גם תעשו חצי מצוה, ותמשיכו את מה שהתחלתי], ואי אפשר לומר שחייב כרת על מה שהתחיל ועשה בהיתר?

[הצעת ביאור ב':] **אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָא**: לא מדובר בשבת אלא ביום חול, ולא המוהל מחויב כרת, אלא **הַגָּדוֹל** [שלא מל עצמו לגמרי, ונמצא שעדיין ערל הוא].

[דחיית הביאור:] **מַתְקִיף לָהּ רַב אַשִּׁי,** אם מדובר על **גָּדוֹל,** הרי **בְּהֶדְיָא כְּתִיב בֵּהּ 'וְעָרֵל זָכָר אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹל** ונכרתה הנפש ההיא מעמיה', ומה חידשה הברייתא.

[ביאור חדש:] **אֶלָּא אָמַר רַב אַשִּׁי: לְעוֹלָם** מה שהברייתא אומר שחייב כרת, מדובר על **הָאָמָן, וּכְגוֹן דַּאֲתָא בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת דְּשַׁבָּת** [שמל בשבת סמוך לבין השמשות], **וַאֲמַרוּ לֵהּ: לָא מַסְפְּקַתְּ** [לא תספיק לגמור את הברית ביום כהילכתה], **וַאֲמַר לְהוּ: מַסְפְּקֵנָא, וַעֲבַד וְלָא אִסְתַּפַּק** [ועשה את הברית ולא הספיק להשלימה], **וְאִשְׁתְּכַח דְּחַבּוּרָה הוּא דַּעֲבַד וְעָנוּשׁ כָּרֵת** [ונמצא שעשה חבורה בשבת, והתחיל שלא ברשות, שהרי אסור להתחיל אם אינו יכול להשלים, וחייב כרת על שחילל שבת]. (ולא חייב סקילה, שלא התרו בו שאם יעשה זו יהא חייב מיתה).

◆◆◆

שנינו במשנה: **מוֹצְצִין וְכוּ'.**

מוהל שלא עושה מציצה, מעבירים אותו

אָמַר רַב פָּפָא: הַאי אוּמָנָא דְּלָא מָיֵץ [מוהל שלא עושה מציצה] **סַכָּנָה הוּא, וּמְעַבְּרִינַן לֵהּ** [ומעבירים אותו].

שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא, מִדְּקָא מְחַלְּלִי עֲלֵהּ שַׁבְּתָא סַכָּנָה הוּא** - מכך שמחללים על כך שבת, [שהוצאת דם היא מלאכה מהתורה], מוכח שיש סכנה אם לא עושים זאת, ובודאי שמוהל שלא עושה זאת מעבירים אותו.

עונה הגמרא: **מַהוּ דְּתֵימָא, הַאי דָּם מִפְּקָד פְּקִיד** - הייתי אומר שהוצאת הדם אינה מלאכה, שכן הדם רק מופקד ועומד בגוף כנתון בכלי, ומכך שעושים מציצה בשבת לא מוכח שיש סכנה אם לא עושים זאת,

קָא מַשְׁמַע לַן חַבּוּרֵי מִחַבַּר - לכן השמיע לנו רב פפא, שהדם מחובר בגוף ובהוצאתו יש מלאכה דאורייתא משום 'חובל', ואעפ"כ התירוהו בשבת משום שיש סכנה אם לא עושים זאת, **וְדָמְיָא דְּאִסְפְּלָנִית וְכַמּוֹן** [שהמשנה אומרת שעושים מציצה בשבת וכן נותנים אספלנית וכמון] **מָה אִסְפְּלָנִית וְכַמּוֹן כִּי לָא עָבֵד סַכָּנָה הוּא, אַף הָכָא נָמֵי כִּי לָא עָבֵד סַכָּנָה הוּא.**

◆◆◆

שנינו במשנה: **וְנוֹתְנִין עָלֶיהָ אִסְפְּלָנִית.**

מיני תחבושות שאביי ורבא אמרו שהם מועילים לכל הכאבים

אָמַר אַבָּיֵי: אֲמַרָה לִי אֵם, אִסְפְּלָנִיתָא דְּכֻלְּהוֹן כִּיבֵי [תחבושת שיש בה תרופה שמועילה לכל הכאבים] **שַׁב מָאנֵי תַּרְבָּא** [שבע מנות של חלב] **וַחֲדָא קִירָא** [ומנה אחת של שעוה].

רָבָא אָמַר: קִירָא וְקַלְבָּא [שעוה וסוג שמן מהעץ (שמוציאים ממנו שלא על ידי האור, והיא לבנה)].

דַּרְשַׁהּ רָבָא בְּמָחוֹזָא, קַרְעִינְהוּ בְּנֵי מִנְיוֹמֵי אָסְיָא לְמָנַיְהוּ [׳בני מנומי׳ שהיו רופאי המקום, קרעו את בגדיהם, שהפסיד להם בכך שפירסם רפואה זו].

אֲמַר לְהוּ, שְׁבַקִי לְכוּ חֲדָא [הנחתי לכם אחת שלא גיליתי], **דַּאֲמַר שְׁמוּאֵל: הַאי מַאן דְּמָשֵׁי אַפֵּהּ וְלָא מִנַּגֵּב טוּבָא** - מי שרוחץ פניו ואינו מנגב אותם, **נִקְטְרוּ לֵהּ** (דף קלד) **חַסְפָּנִיתָא** - פניו מתבקעות, **מַאי תַּקַּנְתֵּהּ, לִמְשֵׁי טוּבָא בְּמַיָּא דְּסִלְקָא** [ירחץ הרבה במים שבישלו בהם סלק].

מהדורה זו מתייחדת בהגשת דברי הגמרא באופן שהלומד מקבל באופן ברור את ה"צורתא דשמעתתא", נושאי הסוגיא, השיטות והראיות.

בסיום הלימוד הסוגיא ברורה לפני הלומד, מסוכמת במוחו ובליבו.

הביאור ערוך באופן שהלומד "לומד" את הסוגיא ובכך קונה קנין בדף.

הכותרות לפני כל נושא והקיטוע לכל סוגיא מהווים תוספת בהירות כמאמר חז"ל "ליתן רווח בין פרשה לפרשה".

מעלות אלו יחד עם חדשנות ההגשה והאותיות המאירות הם האבן השואבת ללומדים חדשים גם ישנים לחיבור העמזק עם מהדורה זו.

להנצחת המהדורה, מסכת או חוברת 0533129507

a0533129507@gmail.com

0777554090 מפיקים בע"מ

בס"ד

ניתן לשמוע שיעור 7 דפים [בשיעור אחד]

במס' 036171111 - קול הלשון

ולהקיש * 70 - 700

9771565598004 28

גמרא ופירושה ט"ז תמוז תש"פ 08/07/2020